A

468

ج

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

MIKROFILMTÁR

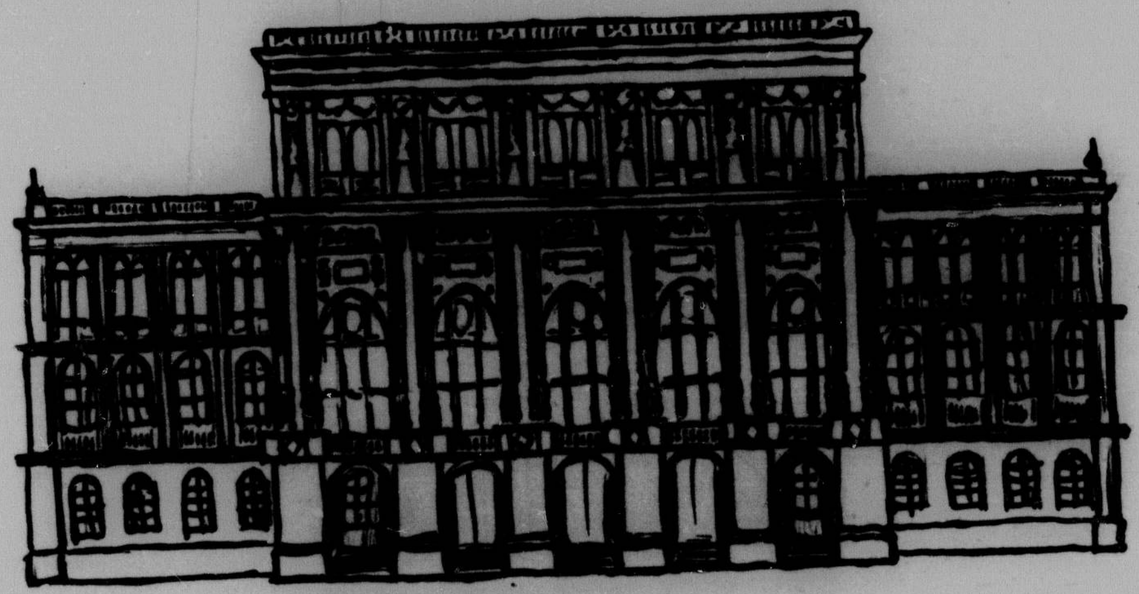

BUDAPEST

BIBLIOTHECA ACADEMIAE SCIENTIARUM HUNGARICAE

1959

FOTO
Sz. T.

2

MTAK – KÉZIRATTÁR

MAGYAR IRODALOM
LEVELEZÉS

4°

108.

TOLDY FERENC
LEVÉLTÁRCÁJA

LIII. „H-I-J"

1

2

3

M. Irod.
[Levelezés.]
4 cz
108. Szám.

[Levelezés.] [I – LIX köt.]

Toldy F. levéltárczája.

LIII. Kötet.

Haas Körösleszkedés	1 levele
Haberern Jonathán	3 "
Hadik Barkóczy gr. Ilon	1 "
Haffner Ferencz	1 "
Hammer Purgstall	1 "
Dr. Hampel Antal	2 "
Hantho Lajos	4 "
Hartleben	2 "
Hase Henrik	1 "
Hatala Péter	4 "
Dr. Haydn Gyula	1 "
Haynald Lajos	1 "
Heckenast Gyszmár	11 "
Heimerle	1 "
Hingenau Ottó, br.	1 "
Hirtl József	1 " (2 [illegible])
Hoelinka Ágoston	1 "
Hoffman Pál	1 "
Hollók Zimre	1 "
Hollán Ernő	1 "
Holzhausen Adolf	3 "
Dr. Hóman Ottó	1 "
Horváth Boldizsár	1 "
" Cyrill	9 "
" Dóme	3 "
" József	1 "
" Mihály	49 "
Horváthné, b. Fischer Luiza	1 "

Hugo

M. Irod.
[Levelezés]
4 ctr.
108. Szám.

Hugó Kárly	1 levele.
Hunfalvy János	4 "
" Pál	1 "
Hunkár Antal	1 "
	32 egyéntől 116 levél

=

Iház Gábor	1 levele
Edvi Illés Pál	1 "
Imecs Jákó	1 "
Imre Sándor	4 "
Ipolyi Árnold	21 "
Irinyi József	1 "
Jakab Elek	6 "
Jakobey Károly	1 "
Jó ———	1 "
Jászay Pál	2 "
" Sámuel	8 "
Jedlik Ányós	2 "
Jeitteles Lajos H.	1 "
Jendrasich Jenő	1 "
Joannovich György	4 "
Jókai Mór	2 "
Le Joli Ágost	1 "
Joo István	1 "
Jótika Miklós	5 "
Dr. Jurányi	4 "
26 levélírótól	68 levél.

Régi jelzés: 207. Szám.

5

3

Wien d. 15 März 1858

2

Ew. Wohlgeboren

Nachdem wir bis heute auf unsere vielfachen Reclamationen
weder die zwischen fehlenden Hefte des „Magyar Museum's"
noch die Fortsetzung erhielten, erlauben wir uns noch ein-
mal Ew. Wohlgeboren höflichst zu ersuchen, und doch
wenigstens den Grund angeben zu wollen, weshalb wir, und
resp. die Pränumeranten des Mag. Museum, so auffallend
vernachlässigt werden.

Wir können wirklich keinen Grund finden, und waren
um so mehr einer gründlichen Zusendung des Mag. Museums
u. der übrigen Werke der Academie der Wissenschaften
versichert, als Ew. Wohlgeboren die an H. Kupferstecher
Axmann am 20 Juni 1857 geleistete Zahlung von fl 100.–
als eine Gefälligkeit unserer Seits versehen.

Auch den Erscheinen des Museum's haben wir uns
mit allen Kräften sei dasselbe verwendet, und mit einem
Pränumeranten beginnend, hatten wir die Genugthuung
sich jährlich steigernd für den letzten Jahrgang 13. Unter-
schriften zu bekommen; aber leider sind wir ihm am Ziele, den
die Hälfte unserer Abnehmer, hat bereits wegen vernachlässigter
Zusendung ihre Ausbleibe p. 1858 angekündigt.

Wir sind nun nochmal so frei Ew. Wohlgeboren

5

3

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Sr. Wohlgeboren

Herrn Dr. Franz

Secretär der ungrischen

Wissenschaft

Recommandirt

Pest Nov. 2kan 1870

4

Nagyságos Úr!

A nemzet vezérhelyén méltóztatott ezen szavakat elmondani: „A nemzet minden percze drága". – Én ereimben igazságát mélyen érezvén ekként fűztem tovább a gondolatot: hogy az erőknek nem tulságos gazdagságában minden együtt a neki megfelelő körben kellene felhasználni. S ki a maga felhasználhatásával ilyen módon óhajtja a legszerencsésebb a leghumanusabb óhajtást táplálja.

A tanári czímnél szebb czímet nem ismerek, s ifjuságom óta abban: professori vera örömömet találtam. Tanári állást kérlem, évek olta igérik. De mivel már a tizenegyedik óra körül jár az idő s a szőlőbe még sem hivattam, elő fogott a csüggedés egy neme.

Drága minden perce, de az életi gondja is nagy. – Tényleg csak Nagyságod nyujtott kezét

Mivel abban a meggyőződésben vagyok, hogy a tudomanyos kincsek őrzője is

nemes feladat, hogy a tudománytól
el nem esném, hogy a haladás a
feljebbmehetés utja el nem záratik elő-
tem –, bizalomtelyesen kérem, mél-
toztassék számomra a Custosi állomás
kieszközölni. Hiszem hogy annak
kinek egész multja eszmének szolgála-
tában folyt le, nem kell különösen
kötelességhűséget említeni, de segédke-
zést Nagyság nemes czéljaiban igér-
vén maradok

Nagyságodnak

tisztelő szolgája
Haberern Jonathan.

Pest Dec 2kan 1870.

Nagyságos Úr!

Keményen köszönt be a December, de keménysége és zordonsága mellett kilátásba teszi az ünnepet, melynek előestéjén a családok a karácsonfa világossága körül gyülekve ünnepelni fogják a kiengesztelés a kibékülés ünnepét.

Nagysád nekem ezt az ünnepet szépiteni, a legszebben feldíszíteni, mindenkorra emlékezetessé fogja tenni, ha a könytári allomást számomra kieszközölni méltóztatik. — E napokban jelentékeny anyagi kárba ejtett egy álbarát, s az e feletti fájdalmat most azon remény enyhíti, hogy uj támaszpontot nyerni szerencsés leendek, ha Nagysád ajánló szavát nekem adja, melyet egyedül döntőnek hiszek

Annyira lele gondoltam magamat, hogy ugy tiendőim tanulmányozásához szeretnék hozzáfogni

Csak egyetlen egy iranyzó szócskát kérvén maradok a legmélyebb tisztelettel

Nagyvád

alázatos szolgája

Haberern Jónathan.

Pest Dec 24kén 1876

6

Nagyságos Úr!

A részvevő közlésért elismerő hálámat nyilvánítván, boldog ünnepek kivánása mellett humanus jóvoltába ajánlott maradok

Nagyságodnak

örök tisztelője

Haberern

Nagyságos úr!

Nem hittem, midőn váratlanúl akadt szerencsém Nagyságoddal Pesten találkozni, hogy ily rövid idő után, reám nézve kellemetlen tartalmú levéllel fogok közeledni Nagyságodhoz. Családi körülményeink magukkal hozták, hogy fiától el kell válnunk, s biztos szerényebb — nem oly szellemdús, de még is más kezekre kell bíznunk fiaink nevelését. —

E levelemnek czélja Nagyságodat e részben kiengesztelni, s felkérni, hogy e magában kellemetlen tényt, félre ne magyarázza, s részünkről rossznéven nevegye. — Belátom fiának minden szép tulajdonait, s szellemi tehetségeit, de megvallom, hogy egy fiatal ember kitűnő tudományossága, még nem nyújt azért biztos kezességet, annak a nevelésre való hivatásáról. — Igen unalmas kenyér kis gyerkőczök oktatása, s fiaim meglehet e részben még egy különös nagy adag türelmet

igényelnek, mivel talán kissé elkényeztetvék.
Kénytelen vagyok megvallani hogy erépben talál-
tunk némi hiányt fia nevelési modorában, de a-
mi a magánynevelést unalmasá és kellemetlené
teszi, a szárezer kis kötelességek, függések, jobbra
balra szükségeltető kis diplomaticus kiszámitások
számtalan kellemetlen visszonyok eltürése, hátrá-
nyok és akadályok, mind ezanyilvános tanitásnál
elmarad i szen a téren, fog csak, oly kitünő tu-
dományú fiatal ember, milyen Toldy Tisztelendő
úr, megnyugvást i tehetségéhez illő alkalmazást
találni. – Térjem és én kiszek vagyunk mindent
elkövetni, a mi tőlünk telik, hogy fiának egy ily
helyet biztosan i mielébb szererhessünk. – Bár csak
ösmerném erépbeni kivánságait? – Ha levél által
nem értesülök azokról, lesz szerencsém Nagyságát
ez ősz folytán Pesten felkeresni i akkor még bővebb
fia kivánsága felett önnel értekezni. Azon remé-
nyel is kecsegtetem magamat, hogy akkor Horváth
Mihály Püspök úr ő Méltóságát is ott találandom, ki
fiának szintén burgó pártfogója.

Fogadja egyébiránt Nagyságod legkitünőbb
tiszteletem kifejezését és szines üdvözléseimet

Tavarnán Augustus 23án 1873 Gr. ~~Henik Barkócy~~
Honer

Euer Wohlgeboren!

Entschuldigen, daß ihr Werthes Schreiben
einfach unterzeichnet war, und ich
erst durch die Frau Kosa in Kenntniß
gesetzt wurde, mit wenn ich die
Ehre gehabt hätte zu sprechen, da ich
diesmal nicht abkommen kann
weil mein Chef seit mehrere
Monate krank ist, und ich alles ver-
sehen muß, daher bitte mir mit-
zutheilen was Weiter zu thun oder
geschehen ist in der Angelegenheit der
Verstorbenen, ob gerichtlich oder
privat aufnahme genügend ist.

Nachdem der Knabe außer
mir Niemanden hat, so ist es meine
Pflicht jetzt mehr, wie früher zu sor-
gen und nach meinen Kräften zu
unterstützen. Meine Absicht wäre

5

3

11

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

Potsdam 3 August 867.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

11

Die kaiserliche Akademie der Wissenschaften hält es für besonders wünschenswerth von den ausgezeichneten Männern, welche sie zu ihren Mitgliedern zählt, biographische Notizen zu besitzen.

Die Akademie stellt demnach an Sie, hochgeehrter Herr, das Ersuchen, ihr autobiographische Mittheilungen in möglichster Ausdehnung gefälligst anvertrauen zu wollen. Die Akademie würde es Ihnen zu besonderem Danke wissen, wenn diese Mittheilungen mehr als die gewöhnlichen Angaben des Jahres, Tages, des Ortes der Geburt u. dgl. enthalten. Daher werden Bemerkungen selbst über Ihre ersten Schritte auf der von Ihnen so rühmvoll betretenen Bahn der Wissenschaft, die Angabe der Lehranstalten, welche Sie einst besucht haben, der Reihenfolge der Aemter, welche Sie bekleidet und sonst denkwürdige Ereignisse Ihres Lebens sehr

An das correspondirende Mitglied der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften
P. T. Herrn Dr. Franz Tolsky zu Ofen.

willkommen sein; insbesondere aber werden Sie gebeten ein vollständiges Verzeichniss der von Ihnen im Drucke herausgegebenen Schriften und, so weit es Ihnen gefällig ist, auch der einzelnen Abhandlungen in Zeitschriften und Sammelwerken mitzutheilen.

Wien den 1. Jänner 1849.

Die kaiserliche Akademie der Wissenschaften

d.r Hammer-Purgstall

als Ehrenmitglied

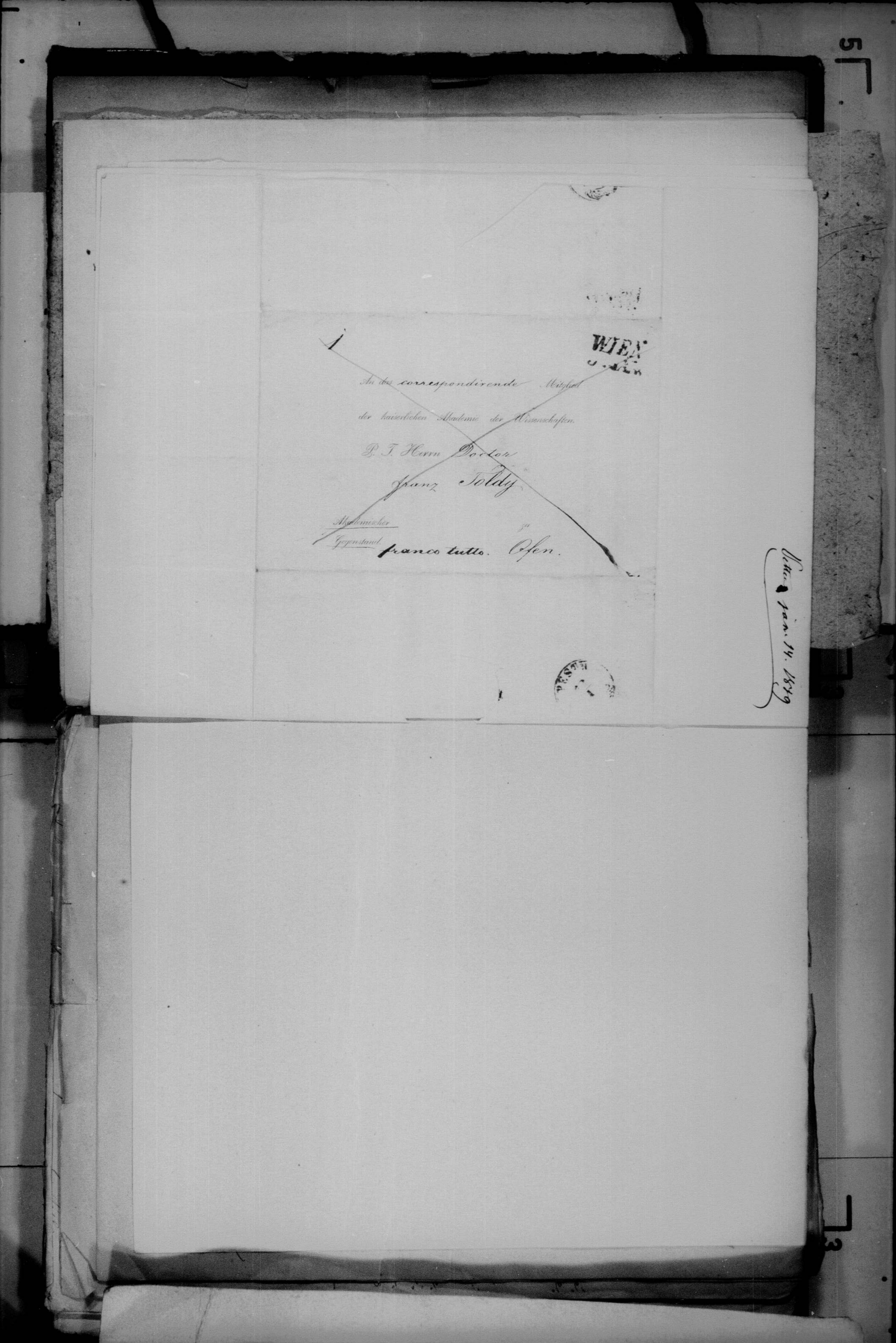

1

WIEN

An das correspondirende Mitglied

der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften.

P. T. Herrn Doctor

Franz Toldy

Akademischer Gegenstand

zu

franco tutto. Ofen.

Vetter jan. 14. 1849

14

Nagyságos Úr!

Váratlan rögtöni kinevezésem és ennek folytán kötelességem, azonnal rendeltetésem helyére utazni, lehetlenné tették, Nagyságos Úrnál, eltávozásom előtt Bellő tiszteletemet tenni.

Azon páratlan szivesség, melyet Nagyságod! irányomban eddig, tanusitani méltoztatott, várni engedik, hogy Nagyságod! ezen udvariatlanságomat nem veendi rosz névén és jövőben is azon kegyes pártfogásában részesit, melyet eddig tapasztaltam. —

Engedje meg Nagyságod! hogy ezen alkalommal Nagyságos Úrhoz kéréssel járulok.

Bátorkodom Nagyságodhoz azon kéréssemet folyamadni, hogy Nagyságod! pártfogása és ajánlása által engem a magyar természet. társaság, nem külömben, ha lehetséges, a magy. történelmi társaság taggá regyen sorába. Remélem, hogy Nagyságod! aparkodásomat számba véve, pártfogása által ezen czélom eberhetésében segitend, és azért e tekintetben is bátorkodom Nagyságod! kegyességét megkörzönni. —

Nagyságos Uram becses kegyébe magamat ajánlván nem külömben minden jotéteményeért legbensőbb hálámat kifejezvén

maradok

Nagyságos Uram

háladatos és alázatos szolgája

Dr Hampel Antal

a Nyzeb. M. K. államfög. rendes tanára

Nagyszeben 1868 Novemberhó 5ell napján. —

Vett nov 8 1868

15

Nagyságos Úr!

Ezennel bátorkodom, tanártársamat, nemes West Alajos Urat, ki a N.M. m. k. Ministerium kegyes meghagyásával Pesten vizsgát teend, becses és magas pártfogásába ajánlani.
En azt annál inkább legbensőbb meggyőződésemből tehetem, mivelhogy fen emlitett urral Bécsben négy évig classikai philologiát, hasonlitó nyelvtetet hallgattam és alkalmom volt megtudni, hogy ő a mai tudományosság szinvonalán áll. —
Főczélja Pestin a tanári vizsga letétele mellett a magyar nyelvet mennyire lehet elsajátitani és hiszem, hogy sparkodása mellett annyira viheti, hogy jöő tanév kezdetével képes leend, jólehet némely nehézséggel, méges magyar nyelven előadni. —

Magamat és tanártársamat kegyes pártfogásába ajánlva

maradok

Nagyságod

alázatos szolgája

Dr Hampel Antal

a N.szebeni m. k. államfőg. rendes tanára

Nagyszeben 1868 Nov. 11ik napján —

Mélyen tisztelt Nagyságos Úr!

Bocsássa meg Nagyságod, hogy jelen soraimmal alkalmatlankodom, de miután Nagyságod legalaposabb ismerője irodalmunknak minden ága bogában, szinte kötelességemnek ismerem Nagyságodat a következőkről tudósítani:

f. évi febr. hó végén egy régi codexet fedeztem fel. Tizenkettedr. könyv ez régi, beirt pergamenbe kötve s összesen 464 sürün beirt lapot tartalmaz. Cím lapján ez áll: „Sum ex libris Martini Pribiczeri Neozolin: Pannon: A. D. 1606. Jambor ember" A könyv tartalma levelek, ismert, kelt és aláirás nélkül, 107 adomák (4) vallásos elmélkedések, értekezések (29) ügyiratok (6) s versek (5). Mindezekben történelmi leg becses adat nincs, de az különös, hogy minden szakasz magyar szöregután – igen kevés kivétellel – azonnal annak latin forditása következik, mely más kézirása. Hogy nem mind Pribiczerre vonatkozók a levelek, az több adatból kétségtelen. Némi jelekből gyanitom, hogy lehet egy-kettő Rimaytól, s ez ügyben irtam Ipolyinak – de Beniczkyre is gondoltam egy-két halvány vonásból. Előjön evers:

„Én bünös ember, kérlek Ur Isten halgas megh engömet
Ki rutsagomnak undoksagaban latom érdememet
Es haragodban nem rettegem te itéletedet.
Epits megh engöm Uram Istenem erőtlen mert vagyok
Tarts meg Jehova nam az valaztot kezül egyik vagyok
Adgy oroossagot, mert az csontjaimon en csak alig alok."

Előjön egy levélben: „En penig még falu hellen is nē tanulhattam ugy mint kellet volna, hol külső dolgokra attam magamat, hol peniglen mestert sem tartottak nalunk"

Egy másikban: „Netalantalan vagyon tudasodra vitez pomszéd Baratō, hogy az my Palatinusunk az ö leányat elhazasétya Vitol. 8. napian, melynek lakodalmara az magyar orszagnak fő fő Urai és Nemesei elhivatattanak, kik közül en is egyik vagyok.. (: Thurzó leányát vette nőül Erdődi Tamás:)

Ismét másdol: „Frusina leányomat.. hazastarsul adtam.. Bornemisza Sandornak" — nem az irodalmi Bornemisza fia lehetett e ez?

„Irok valami verseket is, ha egyeb ajandekot nem adhatnék.. —

„Lesz a lakodalomban „Orgona verö"". —

„Köniörgök azert Nagysagodnak, hogy (: Csehi Péter:) kiszabadulasaban (: aki Bécsben ült fogva:) lenne mellette Ngd, ö niavalias büntelen a Pusirokkal sem volt egy parton.. stb. Melyik párt gányneve lehetett? (puszérok = cigány fiuk?)

A Codex közepébe varova, egészen más kézirása egy latin

Relatio, vel epistolica commemoratio Conventus inter Ser^mum Trans. Principem et inter Mahumetum vezirium habiti. In campo Rakos 1605 per P. T. A kezdő sorok „Postequam amice mi de voluntate et mandato Ser^mi a Benign^mi mei Principis Civitas nostra Casovien.. A zárpavak a kelt: Datum Carponae die 26 Nov. A^o 1605. — Ha ez nem azonos a Bel Adparat I. 318 s Katona XXVIII. 19. alatti közleményével, amit én itt eldönteni nem tudok, — ugy tekintve nagy terjedelmét — sürüs beirt 30 lap — s élénkséget, becses adalék leend Bocskay Korához.

Alázatosan esedezem méltoztatnék engemet ez utóbbira nézve felvilágositani. Bővebben megismertetem e codexet idei isk. programmunkban.

Ujra bocsánatát kérve s reménylve legmélyebb tisztelettel maradtam

Mélyen tisztelt Nagyságos Urnak
Lőcsén 1868 Apr. 8^kán

alázatos polgája
Hanthó Lajos
r. tnr.

Mélyen tisztelt Nagyságos Ur!

Jelen soraim mellékletében a következőket van szerencsém küldeni:

1., A Tribitzer codexet, –

2., A Krisztus testéről nevezett segély egylet jegyzőkönyvét; – mind a kettőt a tulajdonos Steinhausz épitész Ur az akademiának ajándékozza s én igen kérem Nagyságodat méltóztatnék kieszközölni, hogy az akademia Steinhausz urat az átvétel felől tudósitsa.

3., Apollonius krónikáját (1588) iskolánk könyvtárában találtam s minthogy nem oda valónak vélem, pinte az akademiának átadatai esedezem.

4., Egy becses iniunabulát federtem fel (1493). Meglehetős ép, – csak a jobb sarkát rágta meg az egér s a tartalomból elől hiányzik, néhány levél, összesen m.c. 300 levél. Mezarom a véglapját s a tartalomnak azon levelét, ahol hazánkra vonatkozik. A több száz fa metszet között hazai tárgyiuak:

Lap. 138. Attila (az ostorral)

" 139. Buda városa, nagy lép s nézetem szerint a legelső eddig ismert fametszetű rajza

Budánknak. Érdemes volna ujra kiadni.
Lap: 187 Sz. István, Gizela, Sz. Imre a szokott cimerrel , — Szent Erzsébet.

239 s következőkön: Zsigmond egész állásban csak mellképek: Borbála, Albert, 5t László, 1. Mátyás.

253. A szabácsi vár!

Tüzetesen hazánkról szóll a 268ik laptól — 270 ig.

A Hunyadyakat határozottan oláhoknak mondja.

Ha az akademia e munkát megszerzésre méltónak itélné, tulajdonosa — Kolter városi tisztviselő, ugy hiszem hajlandó lenne az átengedésre. Azért tettem ide mutatványul e két levelet, amelyeket — ha a művet az akademia megszerzésre méltónak nem vélné — a tulajdonos számára visszaküldetni ne terheltessék.

Végre 1. m. tisztelettem jelenül legyen szives Nagyságod elfogadni idei (utolsó:) programmunknak egy példányát s a többivel belátása szerint méltóztassék intézkedni.

Legmélyebb tisztelettel maradtam

Nagyságodnak
Lőcsén Jul. 10ién 1868ban

alázatos szolgája
Hanthó Lajos
igazgató.

Hartmann szledalé, ü. rétka. Meg is van mindkettő pesti könyvtárakban

Vett. fyr. 24. 808.

14

Mélyen tisztelt Nagyságos Úr!

Engedelmet kérek, hogy Nagyságodat soraimmal ujra háborgatom, de ismerve Nagyságodnak irodalmunk körében tanusitott páratlan, lángbuzgalmát megvagyok győződve miszerint igénytelen soraimat tolakodásnak nem fogja tekinteni.

A lőcsei ev. egyházközség három érdekes iodex birtokában van, ezek:

1. A Sperrvogel féle krónika 1516 tól — 38 ig, vagy 400 Quart lapon, sürü ó német irással.

2. A Hainféle amannak folytatása egész a kurucvilág végéig 1711.

3. A harminc éves háboru története sok egykoru nyomatott s érdekes okmánnyal. — Irónk a két elsőt gyakran idézik, igy Engel, Fessler sutánuk

Szalay &

de egészben tudtomra még eddig kiadatlan. S nem volna e méltó a kiadásra ha a Tsányi féle is annak itéltetett? – Valjon kiadná e az akademia az Irók Között? lehetne erre biztos remény? Ha igen, ugy a Convent beleegyezésével levinném Pestre, hogy szakember rendezné sajtó alá.

Nagyságodnak az akademia ezévi utolsó ülésében tett szives jelentését a lapokból olvasám, azólta vettem Arany levelét s kézbesitém. De sehol egy lapból sem vehettem ki, hogy Nagyságod akár az incunabulát, akár Apollonius Krónikáját emlitni méltóztatott volna. Ebből gyanitom, hogy mindukettő rég ismerős a szakférfiak előtt s igy a felemlités felesleges vala. Igen kérem azonban Nagyságodat hogy az általam felküldött két levelet – egyet a tartalomból s a végsőt – vissza küldeni kegyeskednék, hogy a tulajdonosának

által adhassam. – Az Irodalomtört. Olvasó könyv 2ik füzetét nagy érdekkel várom, mint Nagyságod becses müveit általában. Végre egy alázatos kérelmem van:

Szalay többször idézi Veterani hadjáratát (pl. IV. p. 339 a:). Ha ezen könyv megvolna valamelyik pesti könyvtárban s Nagyságod erről tudomással bir: igen kérem tudassa velen, hogy használat végett ki kérhessem. Bécs országban (: Közjogi zavaraink között épen helyén lenne Veránc kifejezését fel eleveniteni :) a tanárok szabadon használják a könyvtárakat tudományos célokra, reménylem nálunk sem lenne kifogás. –

Iskolánk el levén törölve mi történik velem a jó ég tudja! Részemről legjobb szeretném ha Ö Excellentiája a körpontot alkalmazna, de átlátom mi szerint ez – a nagy törlések mellett most lehetlen s ez esetben vagy valamely más gymnasiumhoz tenne által, vagy – meghagyván ideiglenesen igazgatói állapotomban a reál iskolához

által tenne, amely itt Löcsén alakulóban vagyon.
Nekem a központban nincs kinek támogatására számithatnék senkim. Ha Nagyságod – alkalmilag, mellettem a Miniszter Urnál egy jó pót tenne, nincs kétségben, megmaradnék állomásomon, mert különben panaszra nem adtam okot sem pädagog. sem polit. tekintetben. Bocsánatot kérek vakmerőségemért – de Nagyságod iránt mély bizalmat táplálok.
Midőn magamat Nagyságod kegyeibe ajánlani perencsém van mély tisztelettel maradtam a

Mélyen tisztelt Nagyságos Urnak
Löcsén 1868 Sept. 18án

alázatos polgája

Hanthó Lajos
id. igazgató.

Nagyságos k. Tanácsos Úr!

Alázatosan esedezem, hogy a tudvalevő incunabulának zárlapját s indexének két levelét, miután a tulajdonosa – Koller városi főjegyző engem nagyon sürget legyen pives visszaküldeni. – Szólt e Nagyságod ügyemben b. kötvös ő Excelljval, hogy a folyamodványomban kifejtett fontos érvek tekintetbe vétetvén jelenlegi ideiglenes fgymnasiumi igazgatói állomásomról a reál iskolához hason minőségben általtétessem? Erre is igen kérem, viszont igérem, hogy ügyünket véglehelletig hűn s buzgón polgálni szent kötelességemnek ismerem.

Mély tisztelettel maradok a

Nagyságos Kir. Tanácsos Urnak
Löcsén 1869 Máj. 1.

alázatos polgája
Hanthó Lajos
fgymn. ideigl. igazgató.

Mélyen tisztelt Nagyságos Úr!

Kétszer levélben, egyszer szóval kérve kértem Nagyságodat küldje vissza hozzám, az általam 1868 nyarán Nagyságodhoz beküldött mutatvány lapot, véglapját a Nürnbergben 1485ben nyomatott földrajz-történelmi s ethnographiai nagy könyvnek.

Midőn az 1869i Husvét alkalmával személyesen volt szerencsém Nagyságodnál tiszteletemet tehetni, Ngd rögtön átadta volna, de mint mondani méltóztatott, az nem a lakásán, hanem az akademiában volt, de szives vala megküldését megigérni.

Nagyságodnak megirtam volt, hogy e tárgy nem az enyém, hanem Koller városi jegyzőé, – most én kivánatra vissza nem adhatván, Koller engemet beperel s én természetesen Ngdra hivatkozni leszek kénytelen.

Nem áll jogomban hogy Nagyságod igéretének beváltásában csak egy pillanatig is kételkedjem, jól tudom

Vissza küldtem a Lőcsei m. t. Ság Apollonia-tával együt marc. 11/1870.
+ H. Schedel Krön-volk, Nürnb. 1493.

tudom, hogy Ngd sok és fontos teendőkkel elhalmozva az ily csekélysé-
geket könnyen feledheti, azért most ujra kérem, igen kérem, legyen
szives azonnal megküldeni s a valószinüleg bekövetkező kellemetlen-
ségektől engemet is, magát is megkimélni.

Boisánatát kérve maradok a

Mélyen tisztelt Nagyságos Urnak

Lőcsén 1870 martius elsején

alázatos szolgája

Hanthó Lajos.

177 szám.

72

Mélyen tisztelt Nagyságos Úr!

1865. okt. 12-nyertem képesittetést a bölcsészetnek a fel-
a történelem és földrajznak az algymnasiumon
tanithatására. Feljogosit ezen bizonyitvány arra,
hogy támaszkodva 1865-ön innen tett tanulmánya-
imra „a földrajzból" egyetemi magán tanárságra
képesittetést kérhessek? Mi ennek az utja, módja,
s ha megengedtetnék, megtörténhetnék e tanév vé-
gével, vagy a jövő elején?

Alázatos kérdéseimre nagybecsü válaszát
várva és remélve – mély tisztelettel maradok a

Mélyen tisztelt Nagyságos Úrnak
Lőcsén 1872 jun. 20-

alázatos szolgája
Hanthó Lajos
a lőcsei m. kir. főreáltanoda id.
igazgatója.

5

3

3

20

C. A. Hartleben's Verlag
gegründet im Jahre 1868,
Nachfolger
Adolf Hartleben
in
Pest, Wien, Leipzig.

24

Euer Hochwohlgeboren!

Die in meinem Magazinen befindlichen bedeutenden Restvorräthe des in den Jahren 1843–47 im Verlage meines Onkels erschienenen "Nemzeti Könyvtár" veranlassen mich "Csokonai minden munkái" so wie "Kis poetai munkái" u. z. ersteres in einer wohlfeilen und letzteres in gewöhnlicher Separat Ausgabe erneuert, vor das Publikum und in den Buchhandel zu bringen.

Da ich hier weiter Nichts als bloß die Separat Umschläge neu drucken lasse, so entsteht hiedurch auch nach keiner Seite eine Benachtheilung, es ist dieß bloß eine Verwerthung todt liegender Vorräthe und mithin eine vollkommen gerechtfertigte buchhändlerische Manipulation, die übrigens den Zweck im Auge behält, durch Vorführen dieser gediegenen älteren Werke dem Publikum einen Dienst zu erweisen.

Nach dieser Einleitung erlauben Sie mir nun auf die Hauptsache zu übergehen:

Die Collection "Nemzeti Könyvtár" wurde in obbezeichneten Jahren unter Ihrer Leitung und Obsorge herausgegeben und führt Ihren verehrten Namen an der Spitze.

Da ich nun auf den neuzudruckenden Separat Umschlägen gleichfalls den Namen des Herrn Herausgebers erwähnen muß so frage ich ganz ergebenst an, ob es Ihnen erwünscht ist Ihren Namen, wie damals gedruckt, zu wissen, und wenn nicht ob es mir erlaubt ist, mit Rücksicht auf die mittlerweile stattgefundene Namensänderung und mit Hinblick auf die Jahreszahl 1864 der erscheinenden Separatausgaben auf Umschlag und Titel

von dieser Namensänderung Akt nehmen zu dürfen. —
Da ich die erwähnten Separat Ausgaben erst dann erscheinen lassen will, bis Euer Hochwohlgeboren, mir in Bezug auf meine Anfrage geneigte Antwort ertheilt haben werden, so sehe ich bis dahin gütiger Willensmeinung entgegen und zeichne mit dem Ausdrucke vollkommenster Hochachtung

ganz ergebenst

Pest den 10. September 1864.

Hartleben

Verlagsbuchhändler.

Sr. Hochwohlgeboren
Herrn Dr. Franz von Toldy
Königl. Rath etc. etc.
in
Pest
Leopold Gasse № 45.

C. A. Hartleben's Verlag
gegründet im Jahre 1846.
Nachfolger
Adolf Hartleben
in
Pest, Wien, Leipzig.

25

Euer Hochwohlgeboren!

Wenngleich es mir zur größten Ehre gereichen würde, Ihr freundliches Anerbiethen betreff einer Supplementbeigabe zu Csokonai minden munkái, dankend annehmen zu dürfen, so ist mir dieß jedoch vorläufig aus dem Grunde ganz unmöglich, da es in meiner Absicht liegt, den noch vorhandenen Rest von nur 230 Expl. dieses Werkes vorerst zu herabgesetztem Preis an Mann zu bringen.

Diese Ausgabe kostete bis jetzt im Ladenpreis 5 fl 30 kr – um damit vollständig zu räumen fixire den Preis nun auf blos 2 fl. –

Den Rest von nur 230 Expl. – ferner den herabgesetzten Preis von 2 fl. in Betracht gezogen, ergibt sich von selbst die Unmöglichkeit der Hinzugabe von neu zu drückenden kostspieligen Supplementen, und müßte dieser Vorgang solchen Zeitverhältnissen überlassen bleiben, wo sich die dringende Nothwendigkeit einer ganz neuen Auflage von Csokonai minden munkái als nothwendig herausstellt. –

Indem ich mir daher erlaube einen Abzug der beiden in Satz befindlichen Titel von Csokonai und Kis János Werken, zu geneigter Ansicht zu unterbreiten, frage ich mich höflichst an, ob Sie gegen Reindruck dieser Titel in deren jetzigen Fassung ein Bedenken hegen, – und wenn nicht so werde ich mir erlauben diese Titel wie sie jetzt sind fertig rein drücken zu lassen – und die beiden herabgesetzten Werke zur Ausgabe zu bringen. –

Mit dem Ausdrucke vollkommenster Hochachtung habe die Ehre mich zu zeichnen als

Ihr

Pest den 10. Oktober 1864.

ergebenster Diener

Hartleben

Verlagsbuchhändler.

Tekintetes Toldy Ferencz magyar a

77

Sehr geehrter Hr. Direktor!

Ew. Hochwohlgeboren wollen freundlichst entschuldigen, wenn ich mir erlaube, mich mit einer Bitte zu nahen. Es wird Ihnen, wie ich vermuthen darf, bekannt sein, daß Hr. Professor Szkalnitzky, als dessen Stellvertreter für die Bauten der k. ung. Universität während seiner Abwesenheit ich mich Ihnen vorzustellen mir gestatte, beabsichtigt, den runden Erkbau unseres nun bald im Rohmauerwerk vollendeten Universitätsbibliothekgebäudes mit einer Kuppel zu schmücken und deren Spitze, wenn es die architektonischen Verhältnisse gestatten, mit der ungarischen Krone zu versehen; leider fehlt mir nun für diese Krone jedwede Unterlage und glaubte ich daher

Tekintetes Toldy Ferenc magyar a

durch eines der Ew. Hochwohlgeboren anvertrauten Werke der k. ung. Universität am besten Auskunft über deren Form und sonstige für uns nöthige Verhältnisse Auskunft erhalten zu können. Indem ich daher, Ew. Hochwohlgeboren gleichzeitig zur Besichtigung des z. Z. in Ausarbeitung begriffenen Kuppelprojektes höflichst einladend, um freundliche Vermittlung einer desbezüglichen bildlichen Unterlage, wenn eine solche in der Universitätsbibliothek vorhanden, ergebenst zu bitten wage, zeichne mit der Versicherung besonderer Hochachtung

Ew. Hochwohlgeb.

ergebenster

Budapest
d. 23. Oktober
1873.

Heinrich Hase
Arch.

Tekintetes Toldy Ferenc magyar a

28

Tekintetes Soldy Jeszener magyar a

29

Pest jun. 20. án 871

Nagyságos Uram!

Igen sajnálom hogy Nagyságodnak a kérdéses
Eszterganni levél kellemetlenséget okozott. A levél alapja téves
volt s' ezt kimutatva a helyze-
igazitásban, ugy látszott hogy
az alapra fektetett consequentiák
önkényt elesnek. Azért lön kö-
zölve Nagyságod levelének csu-
pán azon része, mely az alap-
tévedésre vonatkozott. Egyéb.

Eine

Tekintetes Toldy Ferenc

az illető rovat vezetője, ama tévesnek
bizonyult akademiai értesítést a
„Reform"-ból vágta ki siettében, nem
reflectálva arra hogy más nagy lapok
a „R"-tól eltérőleg s' helyesen közöl-
ték a dolgot. A rectificatióban is
megemlitette hogy ezen tévedés igy
ctuszott be a lapba, s' ennek folytán
tette észrevételeit az esztergami leve-
lező. A szerkesztőségnek gondja lesz rá
hogy ily hibák ne történjenek ezen-
tul.
Ismételt Legnálatom kifejezése mel-
lett maradok

Nagyságodnak

őszinte tisztelője

Hatala Pére

Tekintetes Toldy Ferencz

31

Pest Sept. 23. 1872

Nagyságos kram!

Becses felszólitására van szerencsém tudatni hogy beszédem tárgya „A tudomány szabadsága" ez tehát a czím is.

Tisztelője

Natalia Pétz

Tekintetes Voldy Ferencz [illegible]

Pest dec. 13. 872

Nagyságos Uram!

Vettem az akademia felhivását, nem tudom vajjon ő fels. a királyné szeremélteti-e magas látogatásával az akademiát? Azomban mi, ha az akademia részéről Erfogás nincs teljes diszben megjelenünk.

Nagyságodnak

tisztelője
Hatala Péter

Tekintetes Toldy Ferencz magyar akademia

Nagyságos
Dr. Toldy Ferenc Ur.
tanár urnak tel.
Tisztelettel
Kelyb

Pest aug 19. 1873

Nagyságos Prorector Uram!

Egy szívességre kérlek. Sept. első hát napjára Bécsbe megyek a közkiállítás megtekintésére, – i már folyamodtam is engedélyért – ha tehát azon idő alatt, egyszer mássor betekintenél az egyetemi irodába, engem nagyon lekötelesnél.

Tisztellek

öszinte híved
Hatala Péter

5

3

3

Nagyságos Úr!

A Vallás és Közoktatási Minister Úr Ő
Excellentiája engem, f. é. Septem-
ber hóban beadott folyamodványom-
ban kifejtett kívánságomhoz ké-
pest, a Kassai főreáltanodához
áthelyezni méltóztatott.
Miután erre óhajtásom teljesíté-
sét csupán Nagyságos Úr hegyes
Körbenjárásának köszönhetem,
bátorkodom a tanusított pártfo-
gásáért legalázatosb hálás köszö-
netemet nyilvánítani.

Magamat továbbra is kegyes óltalmába
ajánlva maradok

Nagyságos Úr

Kassán 1871 évi Oktob 12 én

alázatos szolgája

Dr Haydu Gyulaf

Tekintetes

5

3

3

Tekintete

Dat. K.!

26

Tekintetes Ur!

Az erdélyi egyházmegye könyvtárából Tekintetes Uraságod jót állásom mellett még 1853 évben az „Antiphonale Hungarorum" és 1855 ben a „Chronica seu Origo fratrum Minorum de observantia in Provincia Bosniae et Hungariae" czimü fontos kéziratokat kapta ki használat végett. Ezeket maga idejében kapott becses igérete szerint visszaküldetni, már pár izben siker nélkül kértem Tettes Uraságodat. Most az erdélyi káptalan hozzám intézett hivatalos levelében a kéziratokat egy hónaj alatt visszakövetéli. Annál inkább méltányolom a káptalan azon eljárását minthogy már egy más nagy hirü hazai irónál is vesztek el ily nagybecsü iratok. Gróf Kemény József et értem, kinek halála után késön és hiába sürgettük a neki kölcsönzött kéziratok visszaadását.

Miért is tisztelettel kérem Tekintetes Uraságodat, hogy a nevezett kéziratokat Kovács József királyi praelatus ur ö nagyságának kézberiteni szíveskedjék, ki azokat nekem legközelebb Bécsbe személyesen fölfogja a végre hozni, hogy innen kötelességem szerint rendeltetésök helyére juttassam.

Egyébkint teljes tisztelettel maradok,

Bécsben, 1864 évi Boldogasszonyhó 8án

Tekintetes Uraságodnak

elkötelezett szolgája

Haynaldhajol

Kalocsai érsek.

Kemény Vadász 6 b.

Vadászban jan 13

Tekintetes Toldy Ferencz magyar akademiai Tag Urnak

37

mehr,

Berlin 14 Nov 53

38

Verehrtester Herr Professor!

Ich nehme mir die Freiheit Ihnen hiemit einige Exemplare des Arangschen Gedichtes zu verehren und sage Ihnen zugleich für die gütige Besorgung der Correktur den verbindlichsten Dank.

Mit dem Ausdrucke der freundschaftlichsten Ergebenheit

Gustav Heckenast

Heckenast Gusztáv
könyvkiadó-hivatala
Pesten,
egyetem-utcza 4. sz.

74

Verehrtester Freund

Nachdem der Druck von M. Költeseltört. unterbrochen werden musste u. ich das revidirte M.S. noch nicht in Händen habe; die erste Auflage auch noch nicht vergriffen ist, bitte ich den von mir alte der neuen Aufl. ausgestellten Wechsel der am 29. fällig ist, auf weitere 4 Monate ausstellen u. respektiren prolongiren zu lassen.

Mit aufrichtiger Ergebenheit

Ihr

getreuester

G. Heckenast

26/12 1861.

Kiadó-
könyvkereskedés
HECKENAST G.
PEST
bárdolási, kötési és bőrmű-
ipari raktárból, t. szám.

Tisztelt Uram Barátom!

Ugy van, mint "Batthyányi" mondja Ön; de "Batthyányi" mondja Ön; de "Batthyányi" mondja Ön; de

5

3

3

Pau. 23/6 1865

41

Verehrter Freund

Sehen Sie sich das geschändete Buch hier an. Es müssen 11 Blätter und der ganze Bogen, Sig 24. eingedruckt werden! Wenn Sie von der Verheerung der Rothstift Einsicht genommen haben, sagen Sie mir wohl gütigst ob Sie die Umarbeitung u. Einfügung der gestrichenen Stellen übernehmen können.

Mit aufrichtiger Hochachtung

Ihr

treuergebenster

Gustav Heckmann

Kiadó-
könyvkereskedés
HECKENAST G.
PEST
barát-tér, kalap- és hiszó-
mezei sarokhás, 1. szám.

42

Verehrter Freund

Ich übersende Ihnen hiemit die einleitenden Worte die ich für das Palatin Album aufgesetzt habe.

Mit aufrich. Hochachtung

Ihr

freundergebener

Gustav Heckenast

3/8 1865

4

Verehrter Freund

Ich danke verbindlichst für die schöne Uebersetzung u. für den gelungenen Aufsatz des Gesuches.

Beiliegend die Correctur welche Sie womöglich morgen zurückzusenden die Güte haben wollen.

Mit aufrichtiger Hochachtung

Ihr

getreuester

Gustav Heckmann

Pest 4/10 1865

Hiesige Gesellschaft nach

HECKENAST GUSZTÁV
könyvkiadó-hivatala
Pesten,
egyetem-utcza 4. sz.

Pest. 7/12 1865

44

Verehrter Freund

Beifolgend die Landtagsschriften-
u. Titelbogen zu Nádor-album.
Heute erhielt ich von M. v. Horváth
den Auftrag Ihnen 2 Ex. fein geb.
Exempl. des Nádor-album zu über-
geben um diese an den Kaupter
(s. Ex. für Se. Majestät) zu befördern
Ein Exempl. mit Silberbeschlag
kann ich nicht mehr schaffen, es
müßte denn ein neues Original
in Silber relief gearbeitet
werden, was sehr kostspielig
ist u. lange dauern würde
Ich glaube daß die beifolgenden
Marogin Einbände genügen
werden.
Zur Eröffnung der Akademie

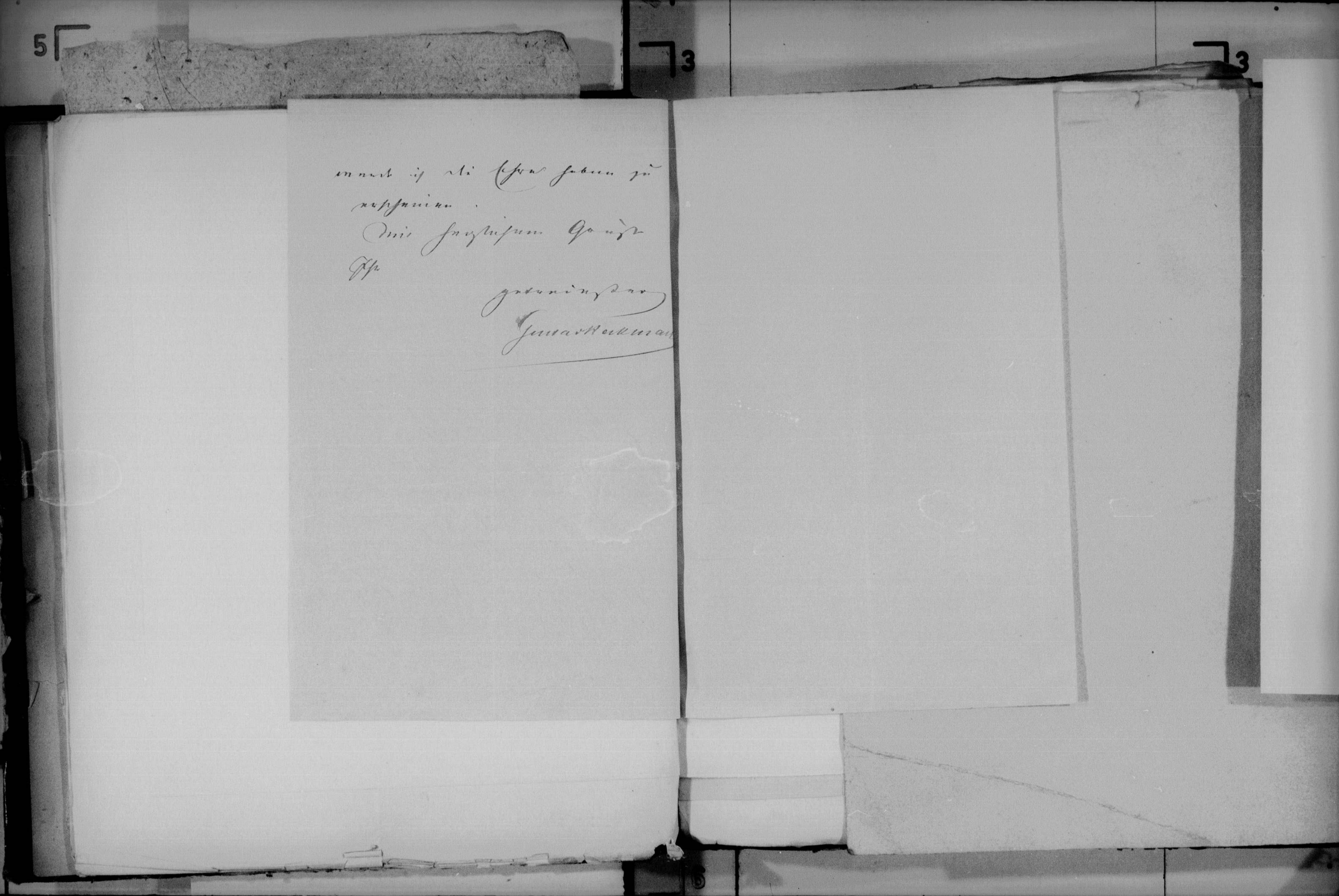

werde ich die Ehre haben zu
erscheinen.

Mit herzlichem Gruße
Ihr

getreuester
Gustav Heckmann

Innerstehenden Schreibens

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

Verehrter Freund

Beiliegende 2 Mscripte sind mir vor einiger Zeit zum Kauf angetragen worden. Ich zeigte sie Herrn v. Krifaludy. Er behauptet sie seyen ihm entwendet worden u. legte Beschlag darauf.

Ich sende Ihnen die 2 Stücke zur Verwendung für den Nachlaß.

Mit aufrichtiger Hochachtung

Ihr

ergebenster

Gustav Heckenast

19 Febr 1869.

Pest 3/6 1871.

Verehrter Freund

Ich danke bestens für die gütige Mittheilung der Reichel'schen Schrift die in der That sehr gut u. treffend geschrieben ist.

Einige ungar. Schriften, in ähnlicher Richtung, die ich bisher verlegt habe, finden von Seiten des ungar. Publicums nicht die geringste Beachtung u. so muß ich denn glauben, daß unser ung. Volk überhaupt, um das neue Dogma sich ganz u. gar nicht kümmert. Aus diesem Grunde sehe ich mich veranlaßt das Mscript der Uebersetzung hiemit dankend zurückzustellen u. verharre mit aufrichtiger Hochachtung

Ihr

freundschaftlicher

Gustav Heckenast

Herrn Fr. v. Toltz

Hochwohlgeboren

7/6 1871

Verehrter Freund

Ich bitte Sie, machen Sie doch mit dem Kiefalnden S. ein Ende!

In der Voraussetzung, daß Alles Mscript in meinen Händen (u. zufolge Ihrer schriftl. Erklärung) habe ich das ganze Honorar erlegt u. jetzt kann ich den Druck doch noch immer nicht schließen da Sie mir Vorrede, Titel u. Correcturen zurückbehalten. —

Ihre beispiellose Rückhaltslosigkeit nöthigt mich zu der Er-

klärung, daß ich – wenn Sie
mir binnen 3 Tagen mit
alles Rückständige übergeben
um den Druck der 4 Bde
abschließen zu können –
nachmeine – diese Bände fertig
machen werde so gut es
geht, selbst auf die Gefahr
hin daß ein literarischer
Mißgriff oder Skandal
aus der Sache werde.

Uebrigens in aller Er-
gebenheit

Ihr

Gustav Heckenau

mehr,

Euer Hochwohlgeboren!

Der ergebenst Gefertigte erlaubt sich im vollen Vertrauen auf Dero Güte, und in Berücksichtigung des gemeinnützigen Zweckes, Dieselben zu bitten: den „Militärischen Lehrkurs" gütigst zu protegiren, indem Dieselben das beiliegende Cirkular in der Schule affichiren, und sonst empfehlen wollen.

Hochachtungsvollst

Pest am 9ten April 1869

Der Leiter des Curses

J. Meimerle

mehr,

Pesth den 17. Aug. 1841.

57

Innigst Theurer Freund!

Du bist in Schmidl seiner Zeit mein Freund Schaun gut geschrieben, weiter ist mir die Freiheit Ihnen an Ihr Wort den Anspruch für die Allgemeine Zeitung zu machen bei meinem Hiersein nicht zu benutzen sehr, dass es gefällig bei meinem Hiersein die Rede d. Schmidl vermieden habe, es wird mir [illegible] Schmidl

Ihrem Wunsche gemäß schließe ich hier noch das Gemsenjägerlied bei, das das Glück gehabt der Jagdgesellschaft zu gefallen und bitte mir bei dessen Durchlesung u. wenn es gütehin vor Ihre Augen kommt sich freundlich zu erinnern

Ihres

aufrichtigen Freundes

Otto Ringmann

Gemsenjägerlied

Gemsenjägers Sinn u. Wollen
Steht nach steiler Felsenwand
Steht nach flücht'ger Gemsen Leben
Die das Glück anheimgegeben
Seiner immersicheren Hand.

Ihm sind Schaum der Städte Freuden
Schaum der Höfe goldne Pracht
Blumen die die Erde kleiden,
Fluren wo die Lämmer weiden
Nicht für ihn sind sie gemacht.

Ihm steht auf dem Erdenkreise
Höher nichts als Büchsenknall
Als die schlichte Jägerweise
Als die kaum gesehne, leise
Spur der Gemse im Felsenthal.

Höher nur als Fall der Thiere
Freut ihn Vaterlandes Glück
Lieber nur als die Revier
Wo er sagt die flücht'gen Thiere
Ist ihm seiner Liebsten Blick.

Wenn die Becher angestoßen
Hoch das theure Vaterland!
Wenn die Becher angestoßen
Wein der goldne Wein geflossen —
Hoch das Lieb das jeder Fand.

mehr,

53

mehr,

Hochverehrter Herr Collega!

Vor Allem bitte ich die Versicherung freundlich aufzunehmen, daß
ich das Programm unserer Feier durchaus nicht für unumstößlich
halte. Schon deshalb nicht, weil sein Entwurf nicht von mir
sondern vom Consistorium ausging, welches von jeher den Rector
nur als Vollzieher seiner Anordnungen betrachtete.
Ich bin deshalb auch mit mir mir klare gewesen, daß,
im Falle bei der am 30. Juli p. Beilage f. stattfindenden
Besprechung zur Wahl des Redners für die Universitäten des
Kaiserstaates, keine Ungar diese Function übernehmen würde,
in meiner Erwiederung auf die Ansprache, die Ungarischen
Deputirten besonders zu apostrophiren mit der Freude und
Herzinnigkeit eines Landsmanns.
Ihr Wunsch, Hochverehrter Herr Collega, ist so edel, so
ehrend für uns, daß ich Alles aufbieten werde, ihn in
Erfüllung gehen zu sehen, und so würde es denn am besten
sein, die Universität Prag, als die älteste, den Gruß der
Österr. Universitäten übermitteln zu lassen, worauf ich
Sie, verehrter Herr, bitten würde das Wort zu nehmen.
Niemand wird mich hier deshalb zur Rede stellen, und sollten
die Herren Juristen im Consistorium, welche meine persönlichen
Feinde sind, es thun, nun so ist es nur eine Unannehmlichkeit
mehr,

deren ich so viele erlebt habe, dass ich tausendmal gewünscht, nie aus der bescheidenen Sphäre meines Privatlebens herausgetreten zu sein. Ich darf ja zu Ihnen vom Herzen reden. Alles was ich beantragt u. gewünscht, ist unberücksichtigt geblieben, u. als ich das Verlangen äusserte, in das Jubel-Comité als Mitglied aufgenommen zu werden, wurde mir die Antwort zu Theil, dass ich nur zu vollziehen habe, was das Comité beschliessen wird. Nur Ein Ungar sitzt noch im Consistorium, u. dieser schweigt.

Und doch gebe ich die Hoffnung nicht auf, dass ich mit Ehren durchkommen werde, und dass, was ich zu thun habe, den Wünschen u. Erwartungen der geehrten Deputirten Ungarns entsprechen soll.

Schenken Sie mir Ihr Vertrauen u. Ihre Theilnahme; es wird sich deren würdig zeigen

Hochverehrter Herr College
Ihr
hochachtungsvoll ergebener
Jos. Hyrtl.

Wien, 19. Juli, 865.

Lässt sich aber ein offener Bruch zwischen mir u. dem Consistorium vermeiden, indem vielleicht meine erst gehegte Ansicht Ihre Zustimmung findet, dann wäre es für mich auch besser.
Glauben Sie mir.

Darf ich auf viele Freunde aus Pesth hoffen?

PROGRAMM

für die

Jubelfeier der Wiener Universität.

Dienstag den 1. August 1865.

Um 9 Uhr Vormittags: Hochamt im St. Stefansdome.

Um 11 Uhr Vormittags im k. k. grossen Redoutensaale:
- Feierliche Begrüssung der Deputationen der in- und ausländischen Universitäten durch den Rector.
- Ansprache des Bürgermeisters der Stadt Wien.
- Ansprache eines Repräsentanten der ausserösterreichischen Universitäten.
- Ansprache eines Repräsentanten der österreichischen Universitäten.
- Festgruss, gesprochen von einem Studenten.

Mittwoch den 2. August.

Um 11 Uhr Vormittags im k. k. grossen Redoutensaale: Festrede des Rectors.

Um 8 Uhr Abends in demselben Saale: Festconcert unter der Leitung des k. k. Vice-Hofcapellmeisters Johann Herbeck.

Donnerstag den 3. August.

Um 11 Uhr Vormittags im k. k. grossen Redoutensaale:
- Feierliche Proclamation der aus Anlass der Jubelfeier von der Stadt Wien gegründeten Stipendien.
- Feierliche Verkündigung der Ehrenpromotionen.
- Vertheilung der Festgaben.

Abends 6 Uhr: Festessen in der „Neuen Welt“ in Hietzing.

Wien, am 12. Juli 1865.

Das Consistorium der Wiener Universität.

Druck der k. k. Hof- und Staatsdruckerei in Wien.

Eure Magnificenz!

Das unterzeichnete Universitäts-Consistorium beehrt sich, Eurer Magnificenz in der Anlage das Programm für die Jubelfeier der Wiener Universität mit dem Bemerken zu übersenden, dass von Seite der verehrlichen Deputationen die Ueberreichung der Creditiven und die Entgegennahme der Theilnehmer-Karten von Sonnabend den 29. Juli angefangen, zwischen 9 und 12 Uhr Vormittags, im Universitäts-Consistorial-Saale (Sonnenfelsgasse Nr. 23) stattfinden kann.

Die Herren Abgeordneten werden gebeten, sich Sonntag den 30. l. M. um 7 Uhr Abends in dem gedachten Saale zu einer freundlichen Besprechung einzufinden, um die Herren Repräsentanten der Universitäten, welche nach dem Programme die Ansprachen za halten berufen sind, zu bezeichnen.

Es wird ersucht, bei den Festacten in schwarzer Kleidung zu erscheinen.

Das k. k. Universitäts-Consistorium.

Druck der k. k. Hof- und Staatsdruckerei in Wien.

Pest december 3án 868.

57

Nagyságos Úr!

Vita tárgya lett közöttünk, hogy valjon melyik mondás helyesebb:

/. Szerencsémnek tartom beszélhetni.
v. //. Szerencsémnek tartok beszélhetni.

Egymást nem győzhetvén meg a mondás helyességéről – legalázatosabban kérjük: legyen kegyes nyelvbeni jártassága-és tekintélye által a dolgot közöttünk elintézni és egy bérmentetlen levélben a helyesebbet velünk tudatni ily cím alatt:

„Gregorovics Istvánnak
3 dobutca 18 sz. kertben"

Egyébként teljes tisztelettel vagyunk
alázatos szolgái

Gregorovics István és
Hódinka Ágoston

Rohitschi Savanyuhút, 1873. augustus 6.

57

Tisztelt barátom!

Áíveshedtél meggondolatlan ígé-
retet tenni, a melynek beváltását
önzésem ímé kérelmezi. Mentsé-
gemre szolgáljon azon körülmény,
hogy az egész bajon félóra alatt
túl lehetsz.

Fogadd a fáradalomért előre
is köszönetemet, melylgel vaggok

tisztelő barátod

Hoffmann Pál

61

Sekintetes Irtoknak ír!

Magyar Museum-ár – valamint egyéb akademiai kiadásokat előfizetésem mel mindenkor ápolnam; ugyanazt, é folyó évben-is tenni akarván vi-derése kövekezében még Marcius 23kán 11 fr 30 kr pp. postára fel-adram azon Kegyedhez intézett ké-résem mellett: hogy 7 f. 30 kr pp. fe-jében az idei Magyar Museum-nak fizetett rendesen megkapjam – a többi pedig 4 f. pp. előfizetésképp szolgálom a M. T. Társaság által kiadandó Történelmi tár-részére. Hogy ezen küldemény a pesti posta által Ke-gyednek kézbesítettett, folyó évi Mar-cius 25kén-ett alázrása kereskedik. Tévedésnek tulajdonítom tehát, hogy még ekkorig a már eddig kijöt Magyar Museum-ak fizetett meg nem kapharam-de a Történelmi tár-ból sem. Szives-kedjék, biratmasan megkérem, ez iránt ren-delkezni, s engemet tudósítani; mennyi ki-vánsamnak még hogy a Történelmi tár-ra előfizetők sorába lehessek.

Ki teljes tisztelettel vagyok. Rózsnyón
Jul. 9kén 857
Alázatos szolgája
Hollók Szmre m. t.
székesegyházi Orkanonok.

Tenn ír

62

63

Seje-
me-
lärä
llem
lle
lgäjo
nöj
ft

Nagyságos Úr!

Van szerencsém Nagyságodnak Rákóczy Ferencz fejedelemhez intézett, 16 darab török levelet-melyeket Gróf Erdödy Istvan vörösvári levéltárából Cseznák Lajos igazgató úrtól átvettem-ide mellékelve átküldeni.

Maradok egyébbiránt kiváló tisztelettel

Budán 1869 Márczius hó 24ᵉ

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Hollán Ernő

Vett. martius 27. 1869

69

Wien 27. Oct. 1870.

65

K. k. Universitäts-
BUCHDRUCKEREI
von
Adolf Holzhausen
WIEN
Neubau, Breite Gasse Nr. 8.

Hochgeehrter Herr!

Das Ausbleiben des von Ihnen in Aussicht gestellten Manuscriptes hat uns genöthigt, den Satz Ihrer Werke ganz einzustellen. Inzwischen wünscht Herr Rath Dringens, den Druck beendigt zu sehen & da diese Beendigung wohl auch in Ihrem Interesse liegen dürfte, erlaube ich mir, Sie daran zu erinnern, daß Sie einen Artikel „Dessertfix" einsenden wollten, der sich an das zuletzt eingetroffene Mspt. anschließen sollte. Ich bitte freundlichst, mir genannten Artikel recht bald zukommen zu lassen & zeichne

in größter Hochachtung & Ergebenheit

Adolf Holzhausen

5

3

3

6

K. k. Universitäts-
BUCHDRUCKEREI
von
Adolf Holzhausen
WIEN
Neubau, Breite Gasse Nr. 8.

Wien, 16. Nov. 1870

66

Hochgeehrter Herr!

Der Fortgang von Satz & Druck Ihrer Werke ist ein außerordentlich langsamer & es erwachsen mir hieraus manchfache Nachtheile. Ganz besonders peinlich werde ich jedoch von den häufigen Vorwürfen berührt, welche mir Herr Rath zu Theil werden läßt. Sie können, Hochgeehrter Herr, am besten beurtheilen, wie unverschuldet mich diese Vorwürfe treffen, da ich durch den häufig eintretenden Mangel an Manuscript gehindert bin, das Werk zu fördern. Nichts desto weniger begreife ich die Ungeduld des Verlegers, der durch die Käufer der ersten Bände gedrängt ist & der gute Gründe hat, endlich die weitern Bände erscheinen zu sehen.

Im allseitigen Interesse erlaube ich mir deshalb die angelegentliche Bitte, mir <u>baldmöglichst</u> den Schluß des Mssts. zum IV. Bde. zukommen zu lassen, damit ich in die Lage komme, die berechtigten Wünsche des Herrn Verlegers erfüllen zu können.

Ich richte wohl keine Fehlbitte an Sie & zeichne in dieser Hoffnung in größter Hochachtung Ergebenheit

Adolf Holzhausen

5

3

3

6

K. k. Universitäts-
BUCHDRUCKEREI
von
Adolf Holzhausen
WIEN
Neubau, Breite Gasse Nr. 8.

Wien, 30. Januar 1874.

67

Hochgeehrter Herr!

Mit höflichstem Danke bestätige ich Ihnen den Empfang Ihres Manuskriptes. Wenn Sie noch keinen Correcturbogen erhalten, so liegt der Grund in dem Wunsche Ihres Herrn Verlegers, daß neue Schrift verwendet werden möge. Diese war im Guß, ist vorgestern geliefert und mit derselben arbeiten bereits zwei Setzer an Ihrem Werke, so daß Ihnen die nächsten Tage Correcturen bringen werden. Ich sichere Ihnen den pünktlichsten Fortgang zu und verspreche in jeder Weise zu Ihrer Zufriedenheit zu arbeiten.

Von Herrn Schiller erhielt ich wiederholt Manuskriptsendungen für das Rakoczianum, und mit letzteingetroffener Sendung die Aufforderung den Satz zu beginnen, indem derselbe mittheilte, sich behufs etwa nöthiger Abrede sich mit Ihnen verständigen zu wollen. Sollte ich demnach nicht in den nächsten Tagen von Ihnen Gegenordre erhalten, so werde mit dem Satze des Rakoczianum beginnen.

Hochachtungsvollst & ergeben

Adolf Holzhausen

68

Nagyságos Rector Úr!

69

A Nagyságod által f. hó 1-ről kelteztett körlevél csak ma jutván kezemhez, sietek jelenteni, hogy a mult 1870/1-ik iskolai évben Bartal Antallal egyetemben indítottam meg a Philologiai Közlöny c. cl. philol. folyóiratot; ebben tőlem következő önálló dolgozatok jelentek meg:

A Saturnusi vers elmélete és története,
Pindár életrajza eredeti kútfők után,
a homéri kérdés jelenlegi állása,
Pindarica;

ezek közül a Saturnusi vers' külön kiadásban is megjelent.

A jelen iskolai évben az említett folyóirat folytatásán kívül Pindár ódáit magyarázatokkal és fordítással' szándékozom sajtó alá adni.

Mély tisztelettel vagyok

Nagyságodnak
Pesten 1871 nov. 5-én

alázatos szolgája
Dr. Hóman Ottó
egy. m. tanár

Nagyságos

Dr Toldy Ferenc k. tanácsos, et

egyetemi rector úrnak stb

Pesten

Egyetem

Königsberg i/Pr., 9 Mai 1867

Hochzuverehrender Herr!

Entschuldigen Sie gütigst, wenn ich, als Nachfolger des Herrn Prof. Lachers, Sie mit der Bitte zu belästigen wage, mir für unsere Bibliothek einzuempfehlen der in der Jahrbücher der ungarischen Akademie von Ihrem veröffentlichten Notizen über den „Königsberger Türdék" mittheilen zu wollen.

Da dasselbe, für was zunächst eine Curiosität, unter Ihrer Hand einen unverwüstlichen Werth gewonnen hat, möchte ich zum Ihrer Abhandlung zu dem Ungarischen legen, und werden Sie dieser durch gefällige Zusendung derselben, falls Ihnen mit Exemplaren disponirt, mich unendlich erfreuen.

In ausgezeichneter Hochachtung verharre

Ew. Hochwohlgeboren

ganz ergebenster

Prof. Dr. C. Hopf,
Königl. Oberl. Hofbeamter.

72

58/871

73

Nagyságos Rector Ur!

A második magyar jogászgyülés állandó bizottsága kedves kötelességének tesz eleget, midőn Nagyságodnak azon szivélyes előzékenységéért, mellyel a jogászgyülés f. é. Sept. bó 25 és 26-án tartott szakosztályi ülései alkalmával a magyar kir. egyetem jogi karának négy nagy termét átengedni méltóztatott – ezennel legőszintébb köszönetét kifejezi.

Kik is teljes tisztelettel vagynak

Nagyságos Rector uznak

Pesten Oct. bó 13-án 1871

alázatos szolgái:

Storvászgyulai

elnök.

[illegible]

Titkár

Jelentem Jiskunt Ur!

Becsen kivánsága szerint a horán 150 példánya
horó Könyvkörö magyarak meghagyva, hogy
tisz. Magyarasz Jure, budai tanárhoz
50 példánya vigyen. El is vitte, de az illető
Janár nem találása miatt ismét visszahordatta.
Ezt mondá nekem tegnap esse fele
az illető Janár Ur. Kéreti egyszersmind alsóban
Kegyedet, szivesskedjék ha lehet, meg me dél előtt
Rendeléseket tenni, hogy az érintett példányok
kéréhez juszanak. Ő pobák hiánya miatt
nem lakik a többiekkel, hanem a várban létező
fortuna utczában 162. számu háznál.
Jelentem azonfölül, hogy a Szegedről
pérzt horó Bába Antal, tegnap ésti üzenése
szerint már holnap utnak indulandó lefelé,
s még ma vagy holnap korán magához
szeretné venni a leküldendő példányokat.
Jeszék azokat, még dél előtt horán pol-
gáltatni. Innen körmyebb szerével átvehe-
ti. Ét tanonczok igen örvendenek
a derék munkának. Ét pár 50 példányból

alig van mai 20.

Besse hajlamába ajánlva vagyok

Pesse 1850 Nov. 10. Én

Jelinicz Jinkovics Urnak

Ágai tisztelője

Horváth Cyrill

Hon Cyrk

P. ex. Jobby Jerenez
magyar tudós fajfajegi
Stolnok Ilmek

Pesze

71

Tekintes Jutnak Ur!

Kéren, szivesztedjek meg vagy 20. példányt
küldeni. Az eddig küldöttek
szétkapattak.
Ugy-e hiszen jó könyvány
lett orlna belőle?
Ahja mikor az a munka
olly igen Kelendő!!

Jiszelettel maradván
Pesze 1850 nov 12.
igen tisztelője
Honcsi Ur

Pest 1850 Nov 19.

77

Tekintetes Juszticzt Uri

A tegnap küldött 30 példánya Baars
vanás ur aronnal magához Vette,
hogy azokat az ő ez ügyben megke-
reső selmeczicken átszolgáltasse.
Kéra ennél fogva szivesztedjek
ismét vagy 40 példánya küldeni
Inkább legyen több, mint kevesebb.
Jó étvágy kivánása
mellett vagyok

igaz tisztelője
Horváth Cyrill

Jos. Toldy Ferenczi, Tr. t.
tárfőfogi. Juszticzt Uri
Bessen

Jeskintetes Titoknok Ur!

Ha kapram Mannhardt Ignácz temesvári Direcc-
ról egy levelet mellyben köveckező szavak
foglaltatnak: „Item kitlem, miszerint Toldy
Ferenc magyar nyelvre a sajtó alól már kijött
ebből kéré tessék 105 példányt a temesvári
ifjuság számára megrendelni és azokat, ha lehet,
minél hamarabb megküldeni."

Kéré ennél fogva a felsőlő kerebe
Titoknok Ur, füveszedjék 105 példányt a temes-
vári gyorskocsiráj utján utnak indítani. Ki ennél
bizosabb alkalmat nem tudnék ajánlani.

Nagy Mártan, szegedi igazgató és
tudtomra adá: miszerint a leküldött nyalábká-
ban nyolcz példánynyal kevesebb volt a kiránt
példányoknál. Hondja azonsőlül, hogy ez Hegyed
hozza ist levelébe világosan ki volt jelentve.
Nagyon szürgeti a 8 példány minélőbbi le-
küldését. Hinthozz az érintett alkalmat szegedre
megy keresztül, egyszerre lehetne a kéz csomagot
feladni.

Ha sőlötte sok foglalkozásban nem a-
kadályozzuk, mér eddig i tetten volnar a nem igazan.
Rajta leszek, hogy tehéssedjék.

Tor. Toldy Ferenc, tr. t. tár-
sagtól Titoknok Ur
Pesten

Bessa hivatsegeket egyébe legfeljebb egyszerre
és a [illegible] Kedves Kirú Jeszed 1850
Dec. 1-ji nyjm

egés [illegible]
Horváth Cyrill

Tekintsárra ... fizendő 10
percentuli 2
12

Hagy M.

79

Nemes Tanács Úr!

Hannhardt Ignác remeséri direktortól ismét kaptam egy levelet, melyben a vastalom törvénytárból kitiltandó 105 példány megemlítése helyett Szövetségi főkövetségből is kivan 30 példányra.

A 105 példányról tettem már említést. Talán már tudnak is indíttatásáról. A Szövetség munkájából kitiltandó 30 példány iránt nem tudok eligazodni. A mennyiben a tudósítás Gaisruck fejedelmi levelére vonatkozik, ha ez ügyben folyamatba tétetnek utasítások, ha ez ügyben folyamatba tétetnek utasítások, ha ez ügyben folyamatba tétetnek utasítások

Jelintetes Joldy Ferenczi
magyar tudós társasági
Kiolnok Urnak tisztes

Pesten

Pest 1850. dec. 9.

80

Jelintetes Kiolnok Ur!

Ismét egy sürgető level Szegedről, melly a-
szonban világosan tanúsítja az irodalom-
történet irányában gerjedt vonzalmat!

Nagy Márton sürgeti, hogy
a hátra maradt s általan is már megem-
litett 8 példányhoz még 10. példány
csatoltatjék, és minél előbb Szeged
felé utnak indítatjék. Az ifjak nyug-
talanul várják a használandó pél-
dányokat! A 10. példányért járandó
pénzt Nagy M. biztos alkalom által
fogja felküldeni.

Szivesedjék kérem tud-
tomra adni vajjon a tegnap előtt
levelemben megérintett 30. példány
Szvorényi szőkötéséből leküldhető-e
vagy nem? – Ez iránt tudósítanan
kell Hannhardt Ign. temesvári
directorat. – Vagy talán már
utnak is indítattak?

A selmeri vanodaigergaten
Kaldott 30. feldangbal 22. visse
boritatik. Mert ott a germanismus
s slavismus tolatik elöre!!!

Kivánt egészséget s munk
hoi kedvet Kaja
Hegyedvarh

igaz tisztelője
Horvath Cyrill

Jelentetes Titoknok Ur!

Epen most kaptam Szegedről levelet, mellyben sölötte nagyon sürgettetik az Irodalom II és a Példány gyüjtemény I füzetének aronnali lehüldése. Ugyanilly sürgetésekes hallhatni másunnan is. Ezekhez kényteles vagyok a magamét éneis oda csatolni.

A szegedi bizot alkalom hiltap fog lefelé indulni. Ha már elkészült valami az illetettekből kéren szivesedjék még ma honán küldeni, ha nem, a meghaphatási napot megmásíthatlanul kijelelni: hogy az itt található szegedíekkel értekezhessen, a szegedi Janárt pedig a már kapott füzet meghaladta miatt, szorultságában valami bizonyossal megörvendeztessen.

Ki egyébiránt állandó egészséget kivánva vagyok Pesten 1851. Mart 9-dik napján

J. Titoknok Urnak

igaz tisztelője

Horváth Cyrill

Pest 1867. Sept 30.

82

Nagyságos h. Elnök Ur!

Zányi Ferencz, Demesvári Danávtól kap-
tam levelet, melyben ezek olvasha-
tók „Kegyeskedjék azt Kieszkörül-
ni, hogy a jövő hó (October) elején
taxtamdó Danári Vizsgára meghi-
vassam."

A Demesvári Gymnasium
igazgatójától hallottam, hogy Zányi
Ferencz Nagyságodat ez ügyben már
ismételtes megkeresse, Már rége
készen van. Teljes fizetést nem
húz, minthogy a Vizsgálatokat még
ki nem állotta. Hiába hivatkozik
az általa már tett lépésekre. Ez
öt nagyon aggasztja.

Kérem ennél fogva Nagy-
ságodat, Kegyeskedjék öt, hatmég
lehet, minél előbb fölidérni,
hogy vélje érhesse.

Ki egyébirán hiszen jó
kivánva vagyok

Hagyrágudnak

Öszinén tisztelő Collegy

Horváth Cyrill

Nagyságos Rector Úr!

Tisztelettel van Nagyságod f. é. Nov. 1. napján kelt átiratának azon pontjaira szerencsém hivatalosan jelenteni, hogy a legközelebb tartandó ülésben „a „Szadegrzini levelek" című dolgozattal foglalkozandunk. Közöltük csak a bevezető leírási jelent még ez idő szerint a f. é. július 15-ére kijött „Történelmi Tár" című folyóirat 2-dik füzetében. A többi és ott függő illetmü kézirat közlésére nézve

Ürömmel vettük Tiszteletünk iránti tiszteletünk iránti tiszteletünk iránti

85

Tisztelt Tekintetes Ur!

Jde zárva, legközelebbákiadásom mellett megindult „Ujabb Szinmütár" ~~ez~~ 1ső és 3k füzetét, /: á 2k füzet hosszas betegségem után csak most mehetvén sajtó alá :/ s az általam lefordított Racinefele Phaedra' egy tisztelet-példányát olly bizodalmas kéréssel bátorkodom Tettes Urhoz megküldeni: ha irodalmunk' jelen helyzetében é müveket ismertetés s ajánlatra méltóknak találandja, méltóztassék azokat becses havi Iratában a Közönséggel tudattni, és ismertettni.

Többire, becses figyelmébe ajánlott, megkülönböztetett tisztelettel maradtam. Kecskemét, Dec 26. 1851.

alázatos szolgája:

Horváth Dömenyia
Váltóügyvéd.

Kecskemét. Nov. 5. 864.

86

Tisztelt Nagyságod!

Azon határtalan tiszteletnél fogva, a melylyel Nagyságod tt. egyé-nisége, s írói pályája, mint irodalmunk és nemzetiségünk egyik jótevő nemtője iránt viseltetem – nem tagadhatom-meg magamtól azon örömet, hogy jelenleg az 1ső évi jo-gászok könt tanítványa – Dé-la fiamnak első műnéből (Picard Képmutató czimű vigjátéka) egy tiszteletpél-dányoyal Nagyságodnak ne kedveskedjem. Reménylem, tt. Nagyságod, az őszinte fi-gyelmet tőlem jó néven veéndi.

Közelebb egy saját történelmi kiadványommal akartam kedveskedni, de azt a sajtóhatóság letiltván,

kedv

kedvezőbb idéig ez ultal nem ész
közölhetem.

Szabadjon H. Nagyságodhoz
egy bizodalmas kérdés - és kér
lemmel járulni.

H. Nagyságod a halhatatlan
Kölcsey összes Műveinek ujabb
nagybecsü kiadásánál a Zárszó
ban oda nyilatkozik: hogy Kölcsey
nek mestere - Kazinczy vali
levelezéseit együk fogja
kiadni. Ér azokat azóta ne
hezen várom.

Ér jelenleg Kölcseyuk
minden oldalu, s tüzetes élet
rajzával foglalkozom. Az e
rintett levelezés ismerete nél
kül, érzem - teljes képét, H.
Nagyságod nagybecsü élet
vázlata mellett is - adni nem
lehet.

Lehet - e reményem hozzá
hogy az irodalmunk e valódi
klasszikul szolgáló levelek
sajtó utján közelebb nagy
lágot látnak? S ha nem le
het - szabad - e reménybenem
hogy H. Nagyságod hazafini

szivességéből, oda fenn Pesten,
e levelekét megtekinthetem? s
valamennyire velök megismerked
hetem?

Mint biztos forrásra, H. Nagy
ságod becses gyüjteményére min
den esetre köszönettel hivat
kozni fogunk.

Még egy bizalomteljes ké
relmet. Dayka és Vitkovics
műveik teljes kiadását érzé
kenyen nélkülözzük. Azokat jól
s életrajzaikat kellően csak
is H. Nagyságod adhatja. S é
részbeni becses igéretét a Nem
zeti Classicusok programmjá
ban örömmel vettük és értet
tük. Adná ásten, hogy a kia
dást H. Nagyságod mielőbb
teljesíthetné!

Minekünk, s különösen az
ujabb nemzedéknek régibb jobb
iróink ismerete s tanulmányára
igen nagy szükségünk van.

Engedjen meg H. Nagyság
god e tolakodó bizalmasságért;
de ez ultal eszméim és érzelme
imnek szabad folyást akartam
engedni.

Legőszintébb tisztelettel
konfitársa:
Horváth Döme

Kecskemét. Ten 2. 865.

(87)

Mélyen tisztelt Nagyságod!

Azon határtalan tiszteletnél fogva, á melylyel t. Nagyságod iránt viseltetem engedje meg, hogy ujabb irodalmi kiadványombul t. Nagyságodnak szokásom szerint ismét egy tiszteletpéldánynyal kedveskedhessem.

Á mü jóbbadán szépirodalmat tartalmaz, de van benne vehány komolyabb s történeti dolgozat is, á mi talán az átlapozást megérdemlendi.

Nagyon szerencsésnek érzendem magam, ha é kicsinséggel t. Nagyságod iránti tiszteletemet csak némi részben is bánusíthatom.

Nagyb

Nagybecsü vinességéke zárttan
őszinte tisztelettel maradtam

Kész szolgája:
Horváth Döme
Ifjá

Nagyságos Elnök Ur,
Kegyes uram!

Midőn jelen igénytelen soraimmal Nagyságod igen becses szine elé járulni bátorkodom, egész alázattal esedezem, miszerint Nagyságod a nagyméltóságú m. k. vallás és közoktatási magas Ministeriumhoz intézett, s – mint értesültem – véleményadás végett a Nagy Tekintetű m. k. gymn. tanárvizsgáló Bizottmányhoz áttett, a tanári vizsgálat elengedését kérvényező folyamodványomra igen becses figyelmét kiterjeszteni méltóztatnék.

Személyesen óhajtám Nagyságos Elnök urat tisztelettel teljesen megkérni, azonban a vizi közlekedés megszünvén kénytelenittetem ezennel saját és számos családom nevében esedezni, miszerint alázatos folyamodványomban felhozott érveket kegyesen méltányolván, tekintélyes befolyásával közreműködve ajánlatos véleményadni és ez által előhaladt koromban szorongató aggályoktól egybekötött teher alól felmenteni kegyeskedjék.

Mely alázatos kérésemet ujitva magas kegyeibe ajánlott maradtam Baján 1867 évi dec 11én Kitünő tisztelettel

Nagyságos Elnök Urnak

alázatos szolgája
Horváth József
gymn. hely. tanár.

Nagyságos Elnök Ur,
Kegyes uram!

Midőn jelen igénytelen soraimmal Nagyságod igen becses szine elé járulni bátorkodom, egész alázattal esedezem, miszerint Nagyságod, a nagyméltsgú. m. k. vallás és közoktatási magas Ministeriumhoz intézett, 's – mint értesültem – véleményadás végett a Nagy Tekintetű m. k. gymn. tanárvizsgáló Bizottmányhoz áttett, a tanári vizsgálat elengedését kérvényező folyamodványomra igen becses figyelmét kiterjeszteni méltóztatnék.

Személyesen óhajtám Nagyságos Elnök urat tiszteletteljesen megkérni, azonban a vizi közlekedés megszünvén, kénytelenittetem ezennel saját és számos családom nevében esedezni, miszerint alázatos folyamodványomban felhozott érveket kegyesen méltányolván, tekintélyes befolyásával közremüködve ajánlatos véleményadni 's ez által előhaladt koromban szorongató aggályokkal egybekötött teher alól felmenteni kegyeskednék.

Mely alázatos kérésemet ujitva magas kegyeibe ajánlott maradtam Baján 1867 évi dec 11én kitünő tisztelettel

Nagyságos Elnök Urnak

alázatos szolgája
Horváth József
gymn. hely. tanár.

~~absch~~ Vitt. den 15. 1867

40

Genève 39. Rue de Lausanne.
1864ki marczius 6kán.
Vett. 16.

91

Tisztelt kedves Barátom,

mondhatom, mily kellemesen hatottak reám utólsó pár soraid, meggyőzőleg tanusítván, hogy meleg érdekkel fogtad fel s mozdítod elő ügyemet. Jogadd ezért, kérlek, legszivesb hálámat. A próbafordítást annál képesebb valék megitélni, mivel pár hét előtt magam is tettem volt vele próbát. Küldeményedet evvel összehasonlítván, örömmel mondhatom, hogy emberedet a munkára teljesen képesnek tartom, s hiszem azt is, hogy egész ügyszeretettel fog látni a munkához. A kettőnk próbadarabja közt van ugyan itt ott némi kis eltérés; de az csak annyit bizonyit, hogy én a saját gondolataim áttételében több szabadságot engedtem magamnak, ő pedig szorosabban ragaszkodott a betűhöz; de azért az évét is helyesnek tartom. Legtöbb helyt pedig szóról szóra megegyezünk. Azt hiszem tehát, hogy a munka huzamosabb folytatásában éjjárásonhoz még inkább hozzászokván, dolgozata teljesen kielégitő leend. Ezennel kérlek tehát, Kedves Barátom, légy szives vele azonnal végezni, s őt nevemben a munka haladéktalan megkezdésére határozottan felszólítani.

Az eljárást tekintve, egyátaljában nem kivánom a szolgai ragaszkodást a betűhöz; sőt teljes szélességet engedek neki kifejezései megválasztásában, feltéve természetesen, hogy avval csak ott éljen, hol a nyelv természete kivánja, a gondolat

Genève 39. Rue de Lausanne.
1864ki marczius 6kán.
Vatt. 16.

91

Tisztelt kedves Barátom,

Nem mondhatom, mily kellemesen hatottak reám utólsó pár sorraid, meggyőzőleg tanusítván, hogy meleg érdekkel fogtad fel s mozdítod elő ügyemet. Jogadd ezért, kérlek, legszivesb hálámat. A próbafordítást annál kéfesebb valék megitélni, mivel pár hét előtt magam is tettem volt vele próbát. Küldeményedet evvel összehasonlítván, örömmel mondhatom, hogy emberedet a munkára teljesen képesnek tartom, s hiszem azt is, hogy egész ügyszeretettel fog látni a munkához. A kettőnk próbadarabja közt van ugyan itt ott némi kis eltérés; de az csak annyit bizonyit, hogy én a saját gondolataim áttételében több szabadságot engedtem magamnak, ő pedig szorosabban ragaszkodott a betűhöz; de azért az övét is helyesnek tartom. Legtöbb helyt pedig szóról szóra megegyezünk. Azt hiszem tehát, hogy a munka huzamosabb folytatásában éljárásomhoz még inkább hozzászokván, dolgozata teljesen kielégitő leend. Ezennel kérlek tehát, Kedves Barátom, légy szives vele azonnal végezni, s őt nevemben a munka haladéktalan megkezdésére határozottan felszólítani.

Az eljárást tekintve, egyátaljában nem kivánom a szolgai ragaszkodást a betűhöz; sőt teljes szélességet engedek neki kifejezései megválasztásában, feltéve természetesen, hogy avval csak ott éljen, hol a nyelv természete kivánja, a gondolat

pedig minél hívebben legyen visszaadva. Hogy ezt
azt hozzam fel például, mit ő is kijelölt és szóról
németül helyesen vissza nem adhatónak ítélt: azt én
fordítám le: der dortgeschnitt - - - wenglichen mit
nem oder "übrigen wenglichen und fürlichen dürch
Europas in demselben Zeitraume erschienen zum
vels ein sehr genügsam; allein er steht, in seinen
principien, mit der Bedingungen der Entwicklung
dennoch in wichtigen Wechselbezug. Ő ezt így adja
allein er steht - - dennoch in wichtigen Wechselbezug
mit den Bedingungen, wie sie die Möglichkeit
war normalen Entwicklung erschien. Van ugy
különbség a kettő közt; de a fogalmazatot mind a kettő
oly híven visszaadja, hogy akármelyik is helyesen megál
hat. — Különösen összetességet engedek neki abban, hogy
a gondolat árnyéklatának megtartásával a körmondatok
rebbellé, rövidebbellé teheti; vagy egy hosszabb körmon
tot, melyet tán csak gyakorlási s rászolgási versszége
(nézőlag) engedett hosszura vinni, két külön rövidebb körmondatra
alakítja, s ez által az irályt szebbé, világosabbá tes
De, arra próbadarab után nem szükség ilyfele réfle
lebbe mélyebben bocsátkoznom; mert úgy látom, hogy
gondja van a gondolatnak nem kevesebbé helyes, mint
miat jól hangzó kifejezésre s a világosságra.

Mi a munka díját illeti, jól tudom én, hogy egy gond
bellüismeretes műfordító érdeme körülbelül egy fokon áll a
czéjével; s e tekintetben éger nem mondhatom túlságosnak
N. kívánatát. Félek azonban, hogy a díj, melyben a német kiadó
megegyezem sikerülend, nem lesz elég magas, hogy abból ivétől
(arra nyomtatott ivenet számítva) 15 ftot adhassak, Mintegy Ke
előtt kísérletet tettem volt Kemetor egy nevesebb könyvkereskedő
egy nagyobb munka kiadására, melynek ez csak közegét vala tenn

dó. De akkor a viszonyok egyátalában nem kedvezők ilyfé
le vállalatnak. Sajnálattal bár, s akkori igérettel, várnék "kedv"
czőbb körülményekre, mindenütt tagadó választ nyertem, az
egy kanget kivéve, a kivel már meg is egyeztem volt, midőn
egy kellemetlen per neki is kedvét szegte, és országlásról ő is
felhagyott. Ő nekem akkor csak 10 tallért igért volt egy nagy 8ad
rétü ivért. A körülmények most nemileg ugyan kedvezőbek; de,
sajnálom, egyelőre még is félek, hogy csak kézzel fog a díj mérsé
kig. Egyelőre ennél fogva nem bátorkodhatok nekik többet 12 ftnál;
s ehhez még csak akkor igéretet kötheténem hozzá, ha a nyereség a díj
a reménylett nagyobb lesz, és a munka elejétől végiglen — miben
egyébiránt nem kételkedem — hasonló gonddal fog általa elkészíttet
ni, én is örömest megtoldom a 12 ftot. A 84 ivnek után (: már a II
is, én is örömest megtoldom a 12 ftot. A 84 ivnek után (: már a II
is lévén, pontosan meghatározható az ivek számával e díjjal is 1008
ftot esik; oly tekintélyes díj, hogy annyi nekem nagy történetemnek
körülbelül csak 100 ivenkint jutott, magára s lehetvén az ajtót, még
annyi sem.

Ha tehát N. ur az imént megirt feltételek alatt a mun
kát elvállalni hajlandó, légy szives, kérlek, a leforditandó anyagot,
mely kéznél van, hozzá küldeni s őt a munka haladéktalan megkez
désére felszólítani. A többit, mi a nálad levőből hiányzik, rövid idő
alatt megküldendem, (lehet e levéllel együtt). Te a magadéé légy
szives az illető helyről kipótoltatni.

A munkát, a mint könyvcsként elkészül, óhajtanám magam
hoz küldetni (: könyvet, nem kötetet értvén :). A díjfizetés iránt vi
szont az ő kívánatának tehi nyilvánítását várom: két réfletben,
kötetenként, vagy egyszerre a munka bevégeztével kívánja-e azt fel
venni. A tekintetet, hogy bizton lehet, jutson, Lipcsén át leend
tanácsos küldeni, valamelyik pesti könyvárus, például, Heckenast
közbenjárásával. Szabad-e erre felkérnem a te jóságodat?

Úgy hallom, az ég már bokul, s Jupiter tovans már lövelli
nyilait. Én Minerva pajzsának védelme alá ajánlom az ügyet.

Őszinte kívánat szives, kedves barátai közbenjárásodért! Testi bajaid el
hamarosítsák. Adjon isten teljes üdvületet! Szeretetre méltó szó verdet
benső véggel üdvezlem s ölellek

Őszinte híved
Mihály

U. i. Még egy kérés! Légy szíves kérlek Heckenasztal, ha lehet, megküldeni a Kóvary László által 1848-ból kiadott emlékjei, vagy az Emlékben történeteket illető dolgyüjteményt.

Az I kötet folytatását csalunyan e levéllel egy küldöm gr. Bethlen J. által, ki mostoha fiát Zürichi meglátogatóba, ide is átrándult egy napra.

Ne feledd el kérlek a 3dik 1432 és 14dik Startschmatkal Nagyed ivet a most küldöttel felszerelni: az első nyomtatás igen hibás lévén, újra nyomattam.

Ha Bethlen reávehetem, hogy elvigye, általa küldjön vissza a még nálam maradt Akademiát és Irodalmi lapjaidat.

Isten veled!

Még egyszer fel kellett nyitnom e levelet, hogy tudasalak, miképen sem a könyvelet, sem munkám II kötetének "hátralévő" részét nem küldöm – nem küldhetem Bethlen által, hanem küldeni fogom könyvárusi utón Heckenasthoz. Figyelmeztetlek, hogy az első ivből egy negyedik a 3 /4, 13 és 14dik lapot, nagyon hibás volta miatt újra nyomattam. A tiéred küldött csak a példányban még a hibás – egy helyt az értelmetlenségig hibás lapok vannak: légy tehát, kérlek, szíves azt a küldendővel kicserélve küldeni el Novelli urhoz.

Genève 6 Place des Alpes
1865ki április 14.
Vett – 27. 42

Tisztelt kedves barátom,

Te tudnád, mily örömet szerez nekem minden leveled, nem kétlem, hogy oly sóhajra vél vállúl hagynál, mint most is történt. Már kivülbetül fél éve lesz hogy utólsó levelemet irtam, s Te mind máig hallgatsz! Bezz ha Tőled nem, senkitől sem hallok valamit irodalmi s akademiai állapotaink felől, miket még is annyira érdekel tudnom! Szánj meg tehát, kérlek, s irj!

Nem tudom elgondolni, miért késik annyira Novelli a "Shylock" fordításával. A multi decemberben irt, addigi munkája dijáért. Ez nyomban megküldtem neki az assignatiot Pestre, ki a kötünk levő szerződés szerint köteles Novelli honoráriumát mindjárt utalványom elő mutatása után kifizetni. Ugy kitem, meghagyta a jegyzőt Novelli, mert azóta nem irt.

Ama decemberi levelében arról is tudósitott, hogy, mint irja „a Negyedik könyvet, melylyel az első kötet be van végezve, tegnapelőtt indította utnak." Kihez, ki által, azt nem irja. A levél december 12én kelt s ez máglan nem vettem sem ezen 4dik

könyvet, melylyel az 1sö kötet be lett volna
jerve, sem a második kötet könyveiből egyet
holott ezekre nézve azt igérte, hogy April közepéig
egész 2dik kötetet elvégzi.

Mintegy három hét előtt írtam is harrá,
dakozódva a fordítás miben létéről, de, bár a
velet itt, Zürichben tanuló öcsese által küldett
el — miként ő maga kivánta —, mind eddig nem
vettem válaszát.

Nem Hozzád küldötte-e ama 4dik könyvet
Igen lekötelernél, kedves Barátom, ha szives len
ezt s általában a munka miben létét sőle meg
ni s engem arról mielébb tudósítani. Én ad
mig a fordítás egészen nincs a kezemnél, nem
rek lépéseket tenni német kiadó keresésére. De
már egy éve, hogy a magyar megjelent, ideje
na tehát hogy valahára a német textus is lás
napvilágot, s pedig annál inkább, hogy mint
nem rég D'Agoult Grófnétól (: Daniel Stern
az irói neve, ki több philosophiai munkán kivül
az 1848ki párisi forradalomnak is megirta ige
jeles történetét :) vett levélből látom, egy új par
könyvkiadó intézet, a „Bibliographie internat
nale", az ő közbenjárása következtében hajlan
dónak nyilatkozott franczián is kiadni a mu
kát. De, természetesen, franciára csak németből
akadna fordító; elébb tehát ennek kell elkészülni

Mit gondolsz, kit kellem felszólítanom a német
kiadók közöl? Megengeded-e, hogy Reád hivatkoz
hassam, a kitől a munka értéke iránt bővebb tu
dositást nyerhetnének? Mert arra nem merlek
felkérni, hogy Te egyenesen ajánld azt valamelyik
kiadónak. —

Uj munkám nagyban készül; már a 3dik kötetet
nyomtatjuk. Május elején leend a nyomtatás bevé
gerve. Mily kivánsi vagyok itéletedre! Mihelyt egy
szállitást teendek, intézkedni fogok, hogy példányt
azonnal kapj. Kiállitása egyező a „Huszonöt év tör
ténetéével", a kötetek nagysága is épen olyan.

Még egy kérésem van. Most már, ugy hiszem, ideje
van a nemzeti intézetek köre is kivsztani a „Huszon
öt évből" az ajándékpéldányokat. Irtam ez iránt
Pfeiffernek, oda utasítván öt, hogy ezt a Te taná
csod szerint cselekedje. Én ugy gondolom, az Akade
mia, az Egyetem, a Muzeum, és a Kisfaludy
Társaság-nak kellene egy egy példányt adni. Szi
veskedjél, kérlek, ez iránt Pfeiffert utasítani.

A kölcsönzött könyveket, Kováryt és Asbo
thot, nem sokára visszaküldöm, ha hamarjában
akad, magán alkalommal, különben postán.

Szives válaszodat mennél elébb kérvén, vál
tozhatlan becsüléssel vagyok

Tisztelő barátod
Horváth

Add, kérlek át jó nődnek
szives üdvezletemet.

Nagyságos Toldy Ferencz
kir. tanácsos, tanár és könyvtár-
nok urnak.

Besten.

Genève 6. Place des Alpes.
1865ki Majus 26kán

93

Tisztelt Ur,

Hat vagy hét hete lehet midőn Zürichben tanuló testvére utján egy levelet intéztem Önhöz, kérve Önt, hogy miután én sem a 4dik könyv fordítását, melyet Ön decemberi levelében már utnak indítottnak mondott, sem a többi részekből semmit sem vettem, szivesked-nék engem tudósítani, ki által küldötte el ama 4dik könyvet, hogy ha netalán eltéve-ledett volna, nyomába juthassak? Valamint arról is, mi van eddigelé készen a fordítás-ból, s mikor készül el az egész munka, me-lyet Aprilra bevégezni igért?

Meg nem foghatom, mi légyen Oka, hogy sem akkor mindjárt, sem azóta nem vettem választ levelemre, bár később mind Toldy urhoz intéztem egy kérdezősködő levelet, ki azonban sinte nem válaszolt; mind öcscsétől tudakol-tam, elküldte-e Önhöz a horrá utasított

levelemet, kitől azon választ vettem, hogy kérésemnek pontosan megfelelt s tán az le oka a késedelemnek az Ön részéről, hogy Ön huzamosabb ideig súlyosan betegeskede Ez ugyan megfejté előttem annak okát, miér nem készült el Ön aprilig, mint igérte volt, egész munka fordításával. De az iránt szinte nem világosított fel, hogy ki által erészté Ö utra a 4dik könyvet, és hogy mikorra kész el az egész munka fordítása?

Kérem tehát Önt, szíveskedjék engem ezek mindjárt e soraim vétele után tudósítani. A bizonytalanság, melyben a fordítás mibenlétéről vagyok, már eddig is azt a hátrányt okozta, hogy a német kiadás iránt definitive mind eddig nem intézkedhettem s ezt csak akkorra kell halasztanom, midőn vagy kezemben lesz fordítás egészen vagy legalább egész bizonossággal biztosíttatom a határidőről, melyben a hiá zó részek is elkészülnek. Ezután pedig ily bizon talanság valóságos kárral járna mind magam mind a körügyre nézve, a mennyiben ennek ér dekében felhetik, hogy a munka idegen nyelve ken is megjelenvén, ügyünk ismerete a külföl dön terjedjen. Épen most vagyok ugyan is

értekeződésben egy francia kiadóval; s mint hogy valószínűleg a német textusból kellend tenni a francia fordítást: e francia kiadó val sem végezhetek mind addig, míg Önnek határozott szavát nem veszem, hogy mikorra készülend el egészen a német fordítás?

Kérem tehát önt ismételve, szíveskedjék erről engem e levelem vétele után azonnal tudósítani, egyszersmind pedig megírni azt is, hogy ki által küldte Ön el, ha csakugyan elküldte a 4dik könyvet? Szívesen kérem Önt az iránt is hogy, ha ezt még nem küldte volna el, mind azon részekkel szíveskedjék men nél előbb elküldeni — s tán legjobb lenne Pfeiffer vagy Heckenast által — melyek már elkészültek.

Egyébiránt mind e kéréseimet megujítva tisztelettel vagyok

Önnek

alázatos szolgája

Horváth Mihály

Bains d'Allevard près de Grenoble
1865ki jun. 28kán.
Vak. jul. 3.

94

Édes jó barátom,

új lakás keresésével, s azt találván, hurczolkodással va-
lék elfoglalva azon napokban, midőn a mult évi augusztus-
ban kezdett s a folyó hónap elején bevégzett szives levele-
det vettem; s ez az oka, miérthogy azra mindjárt nem vá-
laszoltam. Válaszomat fürdői saisonomra hagyám, melyre
új szállásom rendbehozása után mindjárt megindulandó
voltam. Épen iráshoz készülék itt, midőn második szives
leveled is megérkezett. Elérzékenyülve végeztem ennek olva-
sását. Újabb bizonysága az ama szives jó indulatnak, mely,
hidd, annyi csalódások, annyi meghidegülések után, mennyit
a lefolyt 16 év alatt tapasztaltam, nem legcsekélyebb vigasza
volt hosszas számüzöttségemnek. Vajha mennél előbb le-
hessen alkalmam azt Néked egy meleg öleléssel megköszön-
nöm. De, félek, hogy a ki Magadat „pessimismusra" haj-
lónak mondod a politikában, baráti indulatod által
még is vérmesebb reményre engedéd vagadtatni Magadat,
mintsem hogy abban, legalább az időre nézve, követhetnélek.
Remélek ugyan én is, mert nem válhatok meg a kiegyezés
sikerültének gondolatától, melyet hazánkra nézve oly
igen szükségesnek látok; de azt hiszem, mielőtt ez tényleg
végbe is menne, az én állapotomban nem fog történhetni
változás. Én egyet — az Esztergomba irást — kiséve, mindenre
el tudnám szánni magamat, hogy czélt érjek. Különösen a
reversalis aláirása egy percig sem tartoztatna, mert
hiszen abban alig lehet egyéb az igéretnél, hogy előbbi össze-
köttetéseimről lemondjak és politikai fondorlátoktól tartoz-
kodjam. Ezt pedig én, ki számüzöttségem 16 éve alatt

3

2

különben sem vegyültem semmiféle fondorlatokba
forradalmi pártokkal semmi összeköttetésben sem valék
kíványa megigazhatnem. De van más ok mi a folyamod
tól még most néhány hónapig tartóztat. Nevező bár gyö
ségnek, de én történetet nem vagyok hegeo máshoni irni, m
mihez azt a meggyőződés mozdolja tollamba. Meggyőző
hibás lehet; de a mit irok, hiven, minden fejtegetés nélkül
zi hi nézeteimet s meggyőződésemet. Ez az oka, hogy
munkám is rehol talán erősebb színekkel van irva, m
a jámitó elvek javasolhatra volna. A mérsékletet szem
s hiszem is igyan a kifejezésekben, de a hétköznapiságot g
kívánt; s igy aztán a mérséklet mellett is gyakran erős
válik a tombolás vagy a szinezet. Ez felett, saját előadásom
mellett, a fontosabb könyvekre nézve hiszem a kor olmányu
is; – ezt a kor jellemének visszatükrözése végett is szükség
nek látom. Ezen olmányok pedig miatt tudod, a kifejezésbe
sem ismernek mérsékletet. Ilyképen aztán, bár a munka
gyik fő iránya, mérsékletet kötni a nemzet hivére minden
ságos helyzetben, bár az kiegészítődést sürget: az előadás
egyes részei még is sokkal erősebbek, mintsem hogy azt ki
nyösen fogadnák az illetők. Nem tehetem ennél fogva, h
tanácsos lehetne kor kezdem, mielőtt e munka kiadása is
többi pohit kivánom rovásán állion, s azokkal együtt aztán ez
a mérlegbe vettessék arok által kik haza mehetésem felett
tározni fognak. Különben félnem kellene, hogy e miatt újabb
terhelésre alá essem, hogy bajba keveredjem. Bár mily türelmetlen
sóvárgok is tehát vizsgálatai határaimat, ölelhetni azokat, kik
a kedvez hasonló jó indulattal boldogitanak, az ügy várat
ist legalább addig, mig ezen uj kín is constatirozva lesz s az
amnestiaba foglaltathatik.

Csak egyet ne kivánj tőlem, édes jó barátom, azt, hogy Eötv
irjak. Irhatnék L.-nak, de de-nek – ezt nem tehetem. A kr
hálaunál. Meg kellene fűznöm magamat kecsülni.

Az előbbi lapon félbe kellett az irást szakasztanom, hogy
egy fordit operatiora menjek. Több évek óta chronicus torokbajban
szenvedek, mely ellen használom a kénes fürdőt. S ime, visszatér
vén tavaszkor leveledet találom asztalomon, jun. 22röl. Köszö
röm, édes jó barátom, nagy fáradságodért. Vajha azokat valóba meg
szolgálhassam! – De mielőtt ezen utolsó leveledre válaszolnék,
elmondom még azokat, miket az előbbiekre kell elmondanom. Ezek
különösen a munkát illetik. A cim csak egy. Es sem for. – sem szab
hanem függőleg tört. miért? az okát az előszóban találod. Egyébiránt
már kétkor ő jött tanácsod. A függőleg. alatt a nemzeti akkotmányos ör
állóságot értem, mint az előző is megfejti, s az egészből kitünik. Ugy hi
sem, ez ellen Neked sem ellenvetésed. Ez a helló, tulajdonképen szó.
Az előbbitől függetlenül, de vele kapcsolatban áll. Erős bár, mint fen
tebb irtam; de ugy tiszta, nem időközötler. Clara pasta, boni amici.
Irányra egyébiránt lehiző, enyhítő, az elkövetett efélyletlenségeket kér
lehetlen szigorral sujtó; de e mellett sujtó a jogtalankodásos és ármány
is. Megvallom arabaa, a történetőket előtelétől, itt ott, szeretném, ha más
kint volna. De meg van, a miat van. Videas, et judices. Coak non con
damnes!

Es most utolsó leveledre. Az eszik, melyről fülhegyzel hallál,
csak egyszerű reclame Klagla ellen. A kafontalan, mondhatatlanul kin
ember tiszteabez beüti az orrát. Eddig mindent, igen sokat elnéztek
neki, s ez mind elbizottabbá, farkasjárósabbá tette őt. Hit senki sem benne.
Egy éve, hogy felfogadtak, nem tudni tovább valorvárlatait. Most
egyszáz elbuchó depecheket küldözgetett az ujságokba! A brüsszeli
Indépendanceba, de kibált a turini Italiába kombolt egyenest ellenke
zőt arról, melyet a bécsi Bresseba igyekezett. Pl. kinn, mindig kiröhögi
elhitetve, hogy ő verése, feje az emigrationak. Ehi többen brigyakták
ezt s felfogalmak ellene, hogy seb vra fabó!" Majd tudja a nemzet
az ő felfogalása nélkül is, mit kelljen tenni. Több fontos olmak
volt ott elmondani, valamint azt is, hogy a ki a haza javát kivánja
sivón, annak csak a nemzet elhatározása adhat irányt. Felfogalá
sunk tehát egyátalában nem az ügyre vonatkozik, csak Klaglaidéz
ter, önző s kém szóratait sujtja.

Jülek, Hockenast nagyon siet a VI kör. kiadásával. Ha már kés
ziz várt, miért nem vár még 2 vagy 3. hónapot. Ő nekem küldött egy
példányt a censura törléseivel. Ha most akkat mind kihagyni vagy
helyettesítni kell, a munka nagyon csonka lesz. II Leopoldról sok ol
helyet is kitörülve találtam most, mely firól fiúra megvolt az első

18

1848 előtt kijött dolgozatban. Úgy hiszem, az országgyülés az egész ki lesz adható. De ha Ő másként tenné, s tovább is nem akar, nem ellenzem a kiadást, feltéve, hogy Te lefes kit a váltortatásokra megkérend. Sk. így, Neked édes Barátom adok carta blancát. De ha Te nem vállalnád el a kálásha kellemetlen igazítást, s mára hiszi a mütétet: úgy, kérlek, m meg nekem, hogy látni szeretném a váltortatást, mielőtt kia ~~Bornemisza~~

A fősúly reád Emlékeztetőről határozottan irod, hogy Te nálj kezdő egy kis előjót. Ezen nézve tehát minden feltétel kül, eleve is kijelentem teljes megnyugvásomat minden irán tis akár az előszóban elmondandó lesz, akár a szövegben tortatási akarsz. Minden esetre jobb lesz annál, mint ez irtál v váltortatnék. Sőt eleve is köszönetet mondok, hogy nem restel bajlódni ily csekélységekkel.

A 20 ív német kiadásával mintegy 3 hét előtt megkü tam Brockhaust; de eddig még nem vettem válaszát. Ha tag lesz, Cottának irok, tanácsod szerint Tübingenben sanguval több év előtt volnam iránta, még miut eredeti német kiadá iránt, melynek 5 hütetre kell vala terjedni, levelezésben. Meg gerte a kiadást, sőt már a honorarium iránt is megegyeztünk (: 10 tallér ivtől :) S egyszerre csak lemondott, miért. Nem tud talán mivel igen akkor vesztett el egy sajtójegyet, melynek k vételében nem csak bizalmat, de egy pár havi bértárat is elvesztett. Az ügy megbalhatlanának módja nem volt helyes sem elejét venni; ezek tehát többé nem érinthetnek.

Körülbelül jul 6ig vagy 10ig szándékom itt időzni, s azt vissza térek Genfbe, hol új szállásom címe: Quai des Berg[illegible] N° 7. Oda intézd tehát, kérlek, kivánkbbi szives leveledet, melyben sürgetve várok elébe már arról is hogy tudjam, egyezsel-e vele lenemyben a folyamodó elbalasztása felöl, s helyesnek lá -e azt, mi előttem annak látszik?

Add át, kérlek, legszivesb üdvözletemet s őszinte tisztelet leiratát kedves Nőnek, kinek jó indulatát nem tudom elég megköszönni. Isten veled, édes, tisztelt barátom, boldogíts c[illegible] minnél előbb s többször szives leveleddel

valódi hived

Genève 7. Quai des Bergues.
1865ki Sept. 11kén.
Vett. 16. ft. 24.

Tisztelt Kedves Barátom,

Nem tudom minek tulajdonítani, hogy Novelli ur, oly régóta sem kéziratot nem küld a Wahlhö" tetből, — melyből hozzám még semmi sem érke" zett, sem ama kérdésemre, hogy mikor várhatom az ezéh munka elkészültét — melyet közül. már több hónap előtt intéztem volt, válasz tőle is nem kaphatok. Most pedig mulhatatlanul kellend tud" nom a fordítás elkészültének idejét. Brockhaus" nak irtam — miként már előbb is tudósítottalak, s bár kisedelmeskedik az végválaszával, az ajánla tot mindazáltal hajlandónak látják elfogadni. Ől" só válaszában csak a díjas látszék solalni (: iveitől 12 tallért kérven :); mindazáltal egy utóbbi levelében a kéziratot megához hivatta küldetni. Néhány nap előtt vett leveleben pedig arra kér, - bár őt én nem sürgetem, hogy várjak még egy ideig végválaszára, mert utazásai s más elfoglaltságai nem engedik e tárgyat figyelmesebb vizsgálat alá venni. Ekke" tőle megkérni vagy megsürgetni akarja az egész hogy lásva, a német olvasó közönség iránt van-e irva s remélhető-e nagyobb kelet. Mind ebből,

3 Γ.

de kivált utólsó leveléből azt gyanitom, hogy végre még is kajlandó lesz elvállalni a kiadást, s csak azért manoeuvrirozz, hogy a díjat kisebbre fabrikálja. Ha pedig igy állna a dolog, ugy ez nem lenne akadály, mert hogy kijöhessen, ön mindenesetre kell legyen elfogadni az általa ajánlandó díjat. Ha pedig véleményem szerint, igenlő választ ad, fölteszem, hogy a kiadó kötelezettségeinek lelkiismeretesen eleget tesz, hogy a IIdik kötet kéziratát is határozott időben kiküldeni meg tudja. És végett, ha tudni még nem küldi is mindjárt a kéziratot, legalább tudassa velem az időt pontosan, mikorra várhatom azt.[1] Ez iratát irok az ide mellékelt levélben hozzá, de mivel addressét nem tudom, Téged kérlek, kedves barátom, légy szives a címet kipótolni, a levelet hozzá elküldeni. Ha pedig netalán küldött volna már Konrád valamely részt a IIdik kötetből, azt továbbá küldés végett korrám, Steckenzettnek átadni.

Láttad-e már az új munkát?[2] Pfeiffert megbiztam, hogy azonnal küldjön Neked részemről egy példányt. Küldött-e már?[2] Ha nem, légy szives azt tőle megkivánni. A mitsán perdig, ne restelj, kérlek, egy kis időt elnézni bokros dolgaidtól, hogy azt átlapozhasd s véleményedet róla nekem megirhasd. Félek, itt ott nagyon érdekes találandod – mint valószinüleg magam is tenálában irnám már. De megvan, mint van. Egy kijelem, nem hiba, általában véve, hogy történeti munkában e korban egy iratott meg, – kiterjedt, mintsem lett volna általunk idő annak megirására, ha még

a kibékülés előtt, midőn az igazságtalanságok s törvénytelenségek árasza alatt nyögött hazánk, meg nem irattak. „Nekem ugyan árthat, s ezt irá„sa alatt is éreztem, – mert elüthet fővá vágyam teljesülésétől hazámat nyomt látni. Azonban nem bírtam menekülni az igazmondás ösztönének, parancsszavának hatalma alól, bár éreztem is, hogy magamnak árthatok vele. Mentségem csak az lehet, hogy az ellenfélnek is hirdettem az igazat. S annyi tehetetlen hogy ne tegyek arra nyugt arra körökben is, hogy a népbarátságának helyreállására is, ha nem több, legalább annyi erőt fordítottam, mint a nemzeti jogok sértőinek megtorlására. Senkinek véleményére hallgatás nem tanúsítok annyira, mint a Tiedére; most tudom, hogy oly elfogulatlanul s oly őszintén senki sem fog velem irányomban nyilatkozni, mint Te, kedves barátom.

Ez most egyébre. Hogyan tanúsítod irigyen alatt De valál arra egyetlen jó barát, ki hazámat irányt oly hiven részvéttel érdeklődél. Most in a közbenjárásodhoz folyamodom tehát. De mielőtt elmondanám, mire kérlek, tudatnom kell, hogy egy fél lépést már tettem. Ot múlt héten ment haza innen, a kikeritzből nejével együtt Batthyáni Gyula gróf, Batthyáni Lajosné vejét, s egyben tanitványom fényes hajas beszélgetéseink közt említé, hogy karaktere iránt az Canullához kellend menni, bizonyos dologban. Kérdésemre: nem lenne-e neki alkalmatlan dolog, a Canczellár előtt rólam szót tenni?[2] Ő ezt a legnagyobb készséggel igérte. Válaszát azonban még nem vehettem.

de csak általában,

Genève J. Luai des Bergues
1865 li oktob 1.
vál. 8.

Tisztelt kedves barátom,

Köszönöm, hogy kalmozott dolgaid daczára oly gyorsan elgártak kérésem teljesítésében. L-hoz nem sokára irandók, egy Dfter ér Ecker is, s pedig, engedelmed, del Storáid küldöm a levelelet szétosztás, kézbesítés végett.

De mielőtt ezekhez irnék, engedd, hogy egy észrevételt tegyek, mi, talán sincs barátiörömben sorsom változtának reménye felett, kicsúszik el figyelmedet. Azt javaslod: a követ" ség útján folyamodjam. A követség birozo" san Metternichhez küldése a kérvényt s ez, mintán, mint hiszem, a magyar ügybe most már nem folyt be, a Canellárhoz tenné át. Vajon nem fogná-e Majláth szí" vesen venni, s ezen szóval, mint irod, mindet

Ezre ar irtt, hogy jóval előbb egy más magyar ur vala itt, ő ezt Deák kérte meg, szólna kancellárjuk felsőfarellárral. Miloltak s ez egyebek közt az általa nyomtatott Könyvet is említé; de ugymond, ez nem akadály, „a könyv jó s kívánatos őt, hozott-e már példányt az újból? Majláth tehát tudta már, hogy van új is, mely akadály, legalább Deákra nézve nem akadály. Természetesen más mérleg alá esem ez, ar iro.

Ő most már ar volna Storiad kérésem, kedves barátom, hogy nem restelnéd e ügyemben egy látogatást tenni Lonyay Emilnél? Most vélekedik ő, ki Majláthtal igen jó lábon áll; s a főpapság véleményét is tudja. Hagyand'ma ra. e ő is tenni egy lépést Majláthnál, ha majd szabadgyam folyamodásom kerül a dolog? Ha igen, egy tenni fizetésem megkéném őt egyenes levélben is.

Egyébiránt még több kérdés ir áll előttem, melyekre én magamnak nem tudok válaszolni, s te bizvást ki segíthetsz. Ilyenek: „Most kellien-e már folyamodnom, vagy még bevárnom ar ügyek további kifejlődését, s a mi ha felett is kimondandó annyai ítéletet? Ha most, hajlandó lesz-e Deákffy gróf is támogatni azt, s kellene ez irását korá irnom? Kihez kellene a különben talán egy részen a Csáfárkor intézend" folyamodást küldeném?

Lonyay talán arról is nyújthatna véleményt, hogy miféle lenne ar ér állásom a papságban? Ezt különösen szeretném már eleve tudni. De, ha nem mondom is, tudni fogja a te őszinte, bizvó barátiszíved, mi ezen ügyben a fontos tem is irok tehát többet, csak még kérésemet ismétlem és azt, hogy ez által ösmét hálára kötelezed már is sok kal arád.

Őszinte barátodat

Storiad

ható, hogy öt mellőzöm, hogy nem egyen-
sen hozzá folyamodom, ki egyedül képes
megadni kérésemet? Én, az ő helyén, meg-
vallom, kivánnám, hogy minden magyar
hozzám folyamodjék ilyesmiért.

Aztán, megvallom, nem is szeretném
magamat újra kitenni egy elutasitásnak.
Hogy ez ne történjék, nem lenne-e jobb
bevárni, mig L. D. és Eö. szólnak akár M-
tal, akár a tárnokkal? E három urnak
minden ezetre már a napokban szándéko-
rom irni. De a folyamodással nem lenne-
-e jó bevárni mig ezek szóltak s az uta-
csak némileg is elkészítették? Jontold
meg ezt, kedves barátom, s irj kérlek, ha csak
pár szóval is. E válaszodat szeretném be-
várni, mielőtt azon utakhoz irnék. Bat-
thyány, ugy hiszem, még nem szólt, s tán
nem is fog szólni a Cancellárral, — eddig
legalább nem tudósitott, mi arra mutat,
hogy nincs alkalma vele szólni.

Hogy munkám tetszik, tán nem az iró
s előadás, mint inkább a tárgy érdeme.
Azt nem hiszem, hogy a kiengesztelődést
a publicumban legkevesbbé is gátolhatná;
mert, ha oly tényeket idéz is fel az em-
berek emlékezetében, melyek keserük; de
más részről hiven ábrázolja az akkori
eszélytelen, hetvenkedő politika szomoru
eredményeit is, és elejétől végiglen a ki-
békülés szükségét tartja a szem elébe.
Ezt tekintve, én azt hiszem, e munka most
kétszeresen jókor jött. Először a mondottak
miatt; másodszor, mert, ha a kibékülés, mit
én is nem csak óhajtok, de remélek is, létre
jö, az élő generatio idejében az többé
nem láthatott volna napvilágot. Hasznos-
nak látom pedig, épen az új nemzedék il-
domitása, oktatása szempontjából, hogy az
akkori események hű történetét olvashassa,
és szünjék meg bálványozni azt, ki csak a

szószéken volt nagy, de annál kisebb
igazgatásban s politikában.

De nem irok most többet, nem akar
ván tovább elvonni a várva várt munká-
tól. S még csak arra kérlek, légy szíves
megmondani jó nődnek határtalan tiszte-
letem kifejezését, oly megható részvétéért
pedig őszinte hálámat.

Ugy-e, várhatom a fentebbiekre
ha rövid is, de szíves válaszodat?

Addig is szeretettel ölellek

legkötelezett igaz barátod
Horváth

Genève 7. Quai des Bergues.
1865ki oktob. 15.
Vett. – 20.

97

Tisztelt kedves barátom,

Alea jacta est! A levelek egy részét, melyeknek
kézbesitését magadra vallálni szíveskedtél,
im' ide zárva küldöm, más részök, a folya-
modás a fejedelemhez s a támogatást kérő
kiséret a Camellárhoz utban van a berni
csász. követhez. Ezt elégnek látám, tanácsod
szerint, a teendőkért csak levélben megkérni.
A süker most Isten kezében, s a felkértek
pártolásában áll! Faxint superi!

Neked addig is, mig süker koronázza
a lépéseket legbensőbb hálámat fejezem ki
igázan szíves, buzgó közremunkálásodért.
Isten áldjon meg érte, kedves barátom!

Beszédedet Fejér György fölött vettem
és mint mindent Töled, nagy élvezettel és sok
tanulsággal olvastam. Adja az ég, hü profé-
ta légy midőn zárszavaidban mondod, hogy
„A feltámadás napja közel van!" Ez reám
nézve, ki a temetében részt vettem, kétszeres öröm,
kétszeres elégtétel leend.

Czikket a politikai változásokról a kiv-
dalomban talán már fölösleg lenne irni, mid-
már több jelentékeny pánisi lapban, s legaj-
ban a Revue des deux Mondesban is igen
avatott czikk jelent meg arról. A szerkesztők
ennél fogva nem is lennének tán hajlandók cu-
mulálni a czikkeket. Azon lapok pedig, melyek
eddig netalán ferde felfogással irtak e vál-
tozásokról, jóformán mondhatni, tendentiose
irtak ugy egy s más titkos befolyásoktól indi-
va, s ezek ellenkező irányu czikket bizonyosa
nem vennének fel.

Novelli kéziratát Heckerast által vette
Köszönöm a körbenjárást. Azóta vettem leve-
let Novellitől is, melyben biztat, hogy a for-
ditás nov. végéig elkészül. De Brockhaus-
tól, ki a kéziratot magához kérette, még
mind nem kaptam elhatározó választ. Pedig
nagyon szerettem volna, ha az országgyülés ide-
je alatt a német textus is megjelent volna.

De mind ez mellékes most előttem, mi-
dőn azon édes remény kusegtet, hogy nem
sokára csókolhatom hazámnak szent földét.
Ez foglalja el most egészen lelkemet ugyannyira
hogy másról gondolkodni sem tudok.

Kedves gyermekeid és jó nőd photo-
graphiát eddigelé nem vettem; nagyon
óhajtom pedig birni azokat, kivált annak a
jó teremtésnek kedves arczképét, ki oly szives
részt vesz sorsomban, hogy többet testvéremtől
sem várhatnék. Add át neki, kérlek, őszinte
hálámat és tiszteletem forró kifejezését.

Ha nem mondom is, meglehetsz, meg vagy
róla győződve, hogy Kecskeméthy Aurel és
a Lloyd czikkeiről legkisebb tudomásom
sincsen. Kivánczi vagyok mindazáltal azt
olvasni. Azért, ha teheted, s alkalmatlan-
ságodra nem esik, légy szives azt nekem
keresztboxiték alatt megküldeni.

A remény és félelem változó indulatai
közt várom szives tudósitásodat is arról,
mint vették leveleimet s mit mondtak reá
az illetők? Addig is fogadd, ismételve leg-
szivesb, legőszintébb hálaját

hivednek
Hellnalek

Genève 7. Quai des Bergues
1865ki decemb. 3kán.
Vtt. 7.

48

Tisztelt kedves barátom,

Nem képzelheted, mily nyugtalan türelmetlenséggel
vártam leveledet. Tiszser akartam már irni
s kérdezni: hát hogy állnak ügyeim, mint
fogadták leveleimet az illetők? De nem volt
bátorságom irni, meggondolván, hogy hosszu hallga-
tásodnak csak két oka lehet: vagy mivel kedve-
zőt nem irhatsz, s a rosz hir bár mi késön is, még
mindig elég hamar jö; vagy mivel beakarod várni,
mig bizonyosabbról tudósíthatnál. Hallgatást pa-
rancsoltam tehát türelmetlenségemnek s Várásra
kárhoztatám magamat. Tegnapelőtt estve végre vet-
tem becses leveledet s benne a vigasztalást s meg-
nyugtatást, legalább egy időre, mig már a remény
valahára tényuyé leend. Fogadd legszivesb köszönetemet!

Tudósitalak mindenek előtt, hogy a Jöcancellár-
nak mai napról szinte irtam, egyebek kiöt arról
is, hogy Téged megkértelek, vinnél hozzá a Nádor-
Emlékből két példányt, s kérned öt nevemben, hogy egyi-
ket fogadná el tőlem a maga számára, a másiknak
eszközölne elfogadtatást Urunktól. — Irtam Hu-
kenastnak is, engedné át nekem, s küldené hozzád,

legyengésabb lét példányát. De bevég, kérle
tele ez iránt Magad is. A költségviselését
gamra vállaltam. Úgy is van nála számadásan

A mi a többit illeti, ím következnek. Úgy
látszik helyesen vannak rólam informálva. Előtt
ő Mexmillod plebánus és címzetes püspökkel ed
nem voltam; la pusztta ismerkedésre, s akkból, ne
volt kedvem; egyébért nem tartám szükségesnek ő
felkeresni, mert elveimmel nem egyez meg, hogy pap
funtiot — mi szerintem csak a lelkiátforlat hallet
jeles helyzetemben végezzek. Megvallom, a jövőre sin
kedvem Mexmillod-val megismerkedni. Az ő tanutétele
egy is legfölebb abból állhat, midőzek-e, vagy nem, s mi
megista, hogy nem; egyebet ezután sem fogna irhatn
sem elébbi tudósitásával ellenkezésbe jöhetni. Nem
tagadhatom Előtted, hogy kevés ember az olyan, a kinél
ön pártfogást keresni eltudom magamat határozni, s a
idevaló pap nem tartozik ezek közé. Különben mi köz
a hornbuyaak az én lelkiösmeretemmel? Ez tehát, úgy
hiszem, az amnestiánál nem jöhet tekintetbe.

A mi a kárvétele s eladást illeti, csak Magad tudo
sára irom, hogy mintegy 10 év előtt társaim közül néhányan
egy házat, s mellette egy jókora telket vettek azon remény
ben, hogy az épülő város arra is kiterjedend, s a telket nye
reménnyel fogjál eladhatni. Nekem is volt akkor egy
pár ezer forintom, s felbiztattak, vennék belőle részt a
dologban. Úgy lett; a ház és telek arrában, mely nagy

nyereményt igért, máglan is eladatlan. — Hogy magam
tartása egyebekben correct, megtisem, mert konfitár"
simon kivül én egyátalában senkivel sem társalko"
dom. —

Ha megvalosulna, mit a kiküldött kirlagi szelvény mond
hogy a künn levők közül csak azok nyerjenek amnestiát
kik nem itéltetnek ad contumaciam halálra, ugy az egy
klagléa kivül, ki Komáromból utlevéllel jött ki, senkire
sem terjedne ez ki, mert a kik még künn vagyunk, ta"
lán minden ajan ezen categoriába esünk. De ebből már
többen nyertek elébb visszatérhetési engedélyt, ilyen értelmü
levele, értesülés szerint is.

Ha Lővinecsal és Lőtvölkel találkoznál, s reám
fordulna a szó, légy szives, kérlek, megmondani nekik
benső hálámat szives részvétökért s meleg pártolásu"
kért.

Az irodalomtörténetet türelmetlenül várom. Közö"
nöm az igért példányt; add át azt, kérlek, Heckenast"
nak, ha nem hinna jó ki, hogy a Nádor-Emlékkel együtt
küldhesse meg.

A határozat Görgey üldözése miatt szivesen elfogadom,
s eleve is meg vagyok győződve, hogy abból diadalmasan
kelek ki. Ő nem személyesen, legalább nem magára sze"
mélyéből, legfőbb a haza fiának személyéből irtam ugy
róla, s minden betü igazságáról meg vagyok győződve.
Úgy ismeri őt mindenki a ki hozzá közelebb állt. Mint
tudod, Dukla, onnan Jaszlóban, Görgey egyikét ajutansa,
nem még a karában járt; meglátogatta egyikét főnökét is,

JP

s azt mondja, hogy ez maga ugy nyilatkozott
ki multjáról, hogy „azt szégyenli s bánja, mert
az egy valóságos éretlen fiszkó elbizakodott mag
viselete volt". No, de erről majd otthon, kedélyes
tête à tête-nél, dohányfüst mellett, ha Isten is ugy
akarja!

Köszönöm az arczképet; én öt csak 13–14 éves
korában láttam: megvallom, kellemes benyomást tett
reám.

Még egyszer, édes Barátom, fogadd legszivesb
köszönetemet már is szép eredményü körkenjárosadért.
Kérlek, ne sajnálj pár szóval ezentul is tudósítani,
mihelyt valamit hallasz, mi engem érdekelhet.

Add át kérlek, legszivesb üdvözletemet jó Nőd-
vajha a közel jövőben személyesen is megköszönhessem
neki szivélyes részvétét. Téged szeretettel ölellek

hived

H. M.

Genf 7. Quai des Bergues.
1866ki január 3kán.
pkt. 7.

99

Tisztelt kedves barátom,

Bár mindjárt szerettem volna felelni december 12ről
kelt szives leveledre, hogy megköszönjem azon
igazán ritka baráti indulatodat, melynek ama
levél annyi bizonyitványát adja; elhalasztottam
még is válaszomat, várva, vajjon nem teljesül
-e már a közel jövőben az, miről leveledben
annyi részvéttel tudósitál. Vártam az országgyülés
megnyitása hirének megérkeztét; s miután ez re-
ám nézve semmit sem hozott, vártam a felség
távozását Pestről, ugy gondolkodván, hogy talán
e napra halasztatik az amnestia, nehogy azzal meg-
érkezésekor népszerüséget látszék vadászni. Elmult ez is,
és aztán a császárné ünnepébe, majd a karácsonyi
s újévi ünnepekbe akasztánk reményünk horgonyát.
Ezek holtak is vigasztalást a bebörtönzötteknek, de
nekünk nem; s a mi ügyünk most már valószinü-
leg csak a koronázásra maradand. Legalább akkor

adjon tehát isten valósulást reményünknek s a biztatásoknak!

Elfogadtane a felség Heckenarzttól a „Nádor emléket"? Sehol sem találtam nyomára a hirlapokban; s félek, hogy ő sem volt szerencsésebb, mint Te, kedves barátom, a Cancellárnál.

Egek a vágytól irodalom-történetedet olvasni; kérlek tehát légy szives mennél előbb megrendelni annak küldetését Heckenastnál, kitől szinte várom a Nádor Emlék egy példányát.

Egyik oka e sorainnak, hogy; az új év visszafordultával Neked, kedves barátom, az ég minden áldásait kivánjam a megnyiló esztendő folytában. Tartsd meg, kérlek, nekem továbbra is szives baráti érzelmeidet; általam igen tisztelt kedves Nődnek pedig add át, kérlek, szerencsekivánataimat legszivesb üdvezletem kiséretében.

Kérnem sem kell, mert tudom, önként is szivesen megteendéd, hogy ha valami ujat tudsz ügyemben, azról tudósitani szivesbedzél, s tégy Magad is, a mit tehetsz, összeköttetéseid által.

Az Akademia titkárától pár hét előtt vettem egy köszönő levelet a 25 év történelméért, melynek egy példányát, mint tudod, az Akademia könyvtárának küldöttem. Évek óta ez az első jelenség, melyet az Akademia részéről veszek. Pedig, ha még tagjai közé tartozónak vél, mint a levél mondja, azon igyéb nyomtatványokat is megküldhetné, melyeket tagjainak ingyen szokott adni.

Fogadd, ismételve is, legőszintébb jó kivánataimat az uj évre! Isten minden áldása szálljon Rénd s kedves családodra! Kit a hála és szeretet őszinte indulatával ölel

igaz hived
Horváth Mihály
[illegible]

Genf 7. Quai des Bergues
1866ki január 29kén.
Vitt. fabr. 2.

Édes jó barátom,

Teltett szándékom volt a hét folytában válaszolnom
janz 7ről kelt leveledre, melyben szíves ba-
ráti indulatod és részvéted sorsom iránt is-
mét oly meghatólag nyilatkozott. De vévén
tegnap Töled a Pesther Lloyd két esti lapját,
egy nappal sem halasztom tovább e sorainat.
Köszönöm a küldeményt, bár a Lloyd ezikkeit
már ismentem, mert tanácsod szerint azonnal
megrendeltem volt a Lloyd küldetését. Különös,
hogy a M. Világ, mely a mint tudom, felhivata-
los lap, az én eltiltott könyvemből szedi argumen-
tumait! A Napló jól felelt reá. — Könyvem
tilalma tekintetében irod, hogy az financialiter
többet ártand, mint moraliter. Adja isten, igy
legyen. A financialis veszteséget könnyebben tür-
ném. Egyébiránt, mellékesen megjegyezve, a könyv
keletének aligha többet nem árt a tilalomnál a tul-
ságos ár. Ugy hallom, még a tilalom előtt is 18–20.
ftért ámiltak, bármi nekik csak 7 ft. 20 krért ad-
tak példányát! Ez az oka annak is, hogy a 25

3

2

ív történetéből is, mint tudósíttatom, még tíz
ház példány eladatlan; bár épen e nagyobbak
érkezett egy budai könyvárustól levél, melyben
irja, hogy méltányos feltételek alatt nagy szám
példányokat kész átvenni. Ez ezt csak 4 frton ad
el az illető gesti könyvárusnak, — s ő, mint hall
15 frtos áradja! Nincs tehát mód benne, hogy ily
le szaporításától megmeneküljön a kiadóság? De
szolgunk számát, mi inkább felhívják figyelmem

Ha azt mondanám, hogy kívánkozik városunk
sen eldülését, nem mondanék Néked új dolgot; m
előbbi leveleimből tudod, hogy annyira kiállhatatlan
lett előttem a bujdosás, s erőssé a vágy hazámba
tekinteni, hogy ha még most is megkínoznának vissza
nény, még arra is kész volnék, hogy engedély nélkül
magok haza, tegyenek aztán velem, a mint tetszik
Pestben, én lehetetlennek tartom, hogy kormányzás
történhessék a nélkül, hogy a nemzet törvényteleneg
s ezek ellen a hadi törvényszékek ítéletei is, meg ne
semmisíttessenek. Emlékezel 1840re, midőn még a kir
tábla törvénytelen ítéletein is ellett törülni, mialatt
a törvényes tanácsi alá küldettek. S most később a
hatmányos fiúvásár volna országgyülésünkben?

Az az árverés valóban nyomorúságos egy dolog
De ha már az igazgatás ily gyanússágokkal kibékít
még most is, emberemlékben kellene lenni több ilyen
Mondanom is aligha kell, hogy én kívánom semmit sem
helyzeik ő felsége alkalmában s csak azért szenvedem meg
mert felette nagy általmaslanságomra kezdte válni

a bnotválkozás. Mit mondana ily gyanússágokra
Bámány s többi jogtudóinak a 16dik századi, kik
egytől egyig növesztik isten adta szakállukat.[2] Való
ban, az egyéni szabadság dolgában nem előre, hanem
hátramegy a világ. — Et bécsi „National Zeitung"
ban egy jó cikk állotta a Magyarország s külföld
arom számának elkobzását illetőleg, melyben az
arverés mezjében.

Hetenesstől nem vég vettem egy sorocskát,
bene a Emlékez. De, mit nagyon vágyának, Grd.
történetedre nem találtam benne. Kérlek, légy szíves
azt mennél előbb küldeni, mert vágyva vágyodom
azt valahára olvasni, belőle tanulni. Ha vele a
Körösi irodalom s a költészet történetének
német fordítását is megküldöd, minden lehetőt
elkövetendek, hogy arról francia fordítóra találja
nak. Ha itt nem akad vállalkozó, elküldöm Pá
risba D'Ayoult Ferenc, ki, mint bizonyosan tudod,
Daniel Stone név alatt nagyon tehetséges francia
író. Általa tán ott fog akadni vállalkozó, vagy,
maga is igen jól bejelben németül, talán ő maga
is vállalkozik rá.

A szomszédban, légy szíves, kérlek elmulasztani a 25 ív
nyi két fordítását is, mi, mint szód, kész van,
mert Brockhaus már kezdetét a nyomtatásba
és sürgetni a hátralévő részletet. Ezen nagyon sürgetné
ha Szarvas az VIII-ik könyvet is mennél előbb elkészí
tené, hogy ilyenja időm akkor át is nézni.

Talán érdekel tudnod a feltételeket, melyek alat
Brockhaus a könyvet megvették. Ők ezek: az első
kiadásért, mely 1000 példányból állana, fizet 1400 ftot
de elve, a kiadásnál csak 900 ftot, a többi 500-t
akkor, ha legalább 800 példány ellett adva. Minden
utóbbi kiadás honoráriuma 700 ft o. é. Ezen arányban
alighe kerül valaha sor.

A küldendő csomagba fűzöttekjét, kérlek, tedd
m. akadémiai névkönyvet is, ha van a magadéra kívül
még egy példányod. Mióta Leipzigban vagyok, még
nem láttam ily névkönyvet, Bécsi az Akadémia egyike a
dolgoknak mik az életben még legjobban érdekelnek.

Te a jövő nyáron meglátnál látogatni, ha az amnes
tia előbb hozzá nem jönne. Bár alig sóvárgok inkább
valamiért, mint Tégedet Kebelemhez szorítva, szóval is, hőn
tett mondani szíves baráti szívességedért tisztán írjam, de
még is azt mondom, ha utazási szándékodnál megmaradsz
felől, itt fog történni viszonlátásunk. Bécsi én azt in
kább Pesten óhajtanám. A honorárium előtt már alighe
valami az amnestiából; nagyon félek tehát, hogy a kiegye
lítés műve a nyár folytában nem, sőt talán ősszel az ország
gyűlésen sem fog megtörténni! Azonban, kérlek, ezt előre
ezeket világosabban kell látnod, mint nekem a hírlapi lön
lenségekben keresztül. Adja isten, hogy a Cs. akarata, melytől
függ minden, erős legyen. Hát Deákunk kilátásairól tud
-e valami bíronyosabbat?

De nem akarom tovább drága idődet, s még csak
azt kérlek, légy szíves, írnod kedvet, jó Kerkel légyszíves
tiszteletemet s üdvözletemet, engem szerető feleségednek tudá
s tapasztalt jó indulatodban tartani.

Holtig híved

Heckenast

Genève 7. Quai des Bergues.

1866ki március 8.

H. 17.

Tisztelt kedves barátom,

Vétlen Heckenast útján a 25 év 8dik és utolsó
könyvének fordítását. Novelli úr derekasan
megfelelt a vállalatnak, munkája, véleményem
szerint igen jó. Nem tudván, Kassán lakik-e
még vagy talán Pesten, Téged kérlek, kedves
barátom légy szíves tudatni vele őszinte kö„
szönetemet a fordítás szorgalmas, szép bevégzé„
séért, s átküldeni neki vagy az idezárt utal„
ványt díjának felvételére, vagy magát a felve„
endő pénzt. Vajha oly helyzetben volnék, hogy
méltólag jutalmazhatnám derék munkáját; de
a csekély honoráriom, melyet Brockhaus ad,
s melyből a könyv elkészülte után is csak
900 o. é. ftot fizet ki, a többit (500 ft.) csak
800 példány elkelte után fizetendő" — nem engedi,
hogy kő kívánatom szerint díjazhassam őt. Te„
hát csak annyira irtam az utalványt, mennyi

Mart. 28. küldtem el — pénzt Triest

az eleve kihőtött 1012 ftból még kétrakl
ban maradt.

Te nekem mondhatatlan élvezetet szereztél
a m. irodalom történetének olvasásával. Milly
gyönyörű, milly bevégzett munka! Milly sas szem
mellel lebegsz mindig és mindenütt nemzetünk
szellemi életének nagy mezeje felett! A rövidség
mellett is milly találó ítélet, milly genialis felfog
irodalmunk minden tényezőinek méltatásában.
Mennyiszer pirultam a 25 év történetében adott
vázlatok gyarlósága felett, midőn a te könyved
ben olvasám irodalmunk és nemzeti összes életün
hölisinkig ivonkatását! De pirulásomat meg
haladta bámulásom, csodálásom és örömem.
Ha valaha, úgy ezen könyve bene meruit de pa
tria. Én csak egyet sajnáltam benne, ohát, ha
nem mondom is tudod, hogy egészen saját jaimhoz
nem vitted le gyönyörű rajzodat; sajnáltam,
bár okával helyességét magam is jól beláttam.

Az ítélet tehát ki van mondva reánk a re
scriptumban: amnistia csak koronázáskor lesend".
Most tudom, ne sajnáljam-e, hogy folyamodtam,
mit akkor folyamodás nélkül is megnyerendő lesze

De lesz-e koronázás? Ki fogja-e a felsőségek, melyek a feliratban és a királyi válaszban léteznek, egyenlíttetni? Én nem tudom; kivlag jánlat olvasva, a sorok közt, s még inkább abból, mi hozzám sincs, azt látom, hogy a ha badelvű párt nagyon elégületlenek. Vagy mind ez csak stratagema?

Áldozzál, kérlek, nekem egy üres fertályt s írd meg kilátásaidat, a reményeket s félelmeket, melyek a jövend tekintetében a kebledet eltöltik. Én nagy hasonlatosságot látok ugyan az 1839–40ki és a jelen országgyülés között, de a dolog most hasonlíthatatlannal fontosabb lévén, nem tudom, biztassam-e magamat eleve olyféle jó sikerrel, mint a milyen a 40ki fényes kimenetelt megkoronázta?

Én most csupa tevenzéssel, legfelebb olvasással töltöm időmet; az izgatottság, melyben közügyeink kimenetelének bizonytalansága tart, képtelenné tesz minden más munkára.

Add át, kérlek, tiszta hevest Vörösnek legszívesebb üdvözletemet és vigasztald meg néhány sorral minél előbb

nyugtalan barátodat

Horváth Cyrillt

Genf 7. Quai des Bergues
1866ki, Maj 29kén.
Vett. fén. 4.

102

Tisztelt kedves barátom,

Én tehát, daczára a Kancellár igéreteinek, ismét kimaradtam az amnistiából, mely Rónay Jacintnak megadatott. Ez azt látszik mutatni, hogy kegyelemre én csakugyan nem számolhatok, s majd csak akkor láthatom viszont hazámat, ha a koronázás megtörténvén, az 1849ki hadi törvényszéki itéletek az országgyülés követelése szerint de facto eltörültetnek. De fog-e ez történni? Lesz-e valaha egyesség, koronázás? Én a történtek után nem tudok magamban ez iránt vérmes reményeket táplálni, s attól félek hogy még soká, nagyon soká tart szám-üzöttségem! Ezt pedig napról napra türhetetlenebbé teszik előttem nem csak a haladó idő, hanem sajátságos körülményeim is. Én itt s csaknem az egész emigratioban ugy szólván egyedül vagyok azon véleményen, hogy hazánknak életkérdése a kiegyenlités. Legtöbben azt vitatják, hogy a zavaros körülményeket felhasználni s fegyverrel kell érvényt szerezni a nemzet jogainak. Én ettől iszonyodom, mert hazánk végveszedelmét látom származni a felhelés-ből. Nem tudom ugyan, vannak-e erre készületek, mert én egy két, itt lakó számüzött társamat kivéve, senkivel összeköttetésben nem vagyok, nem levelezek; ezen egy két társam pedig, ha tudna is valamit, ovakodnék közölni

velem, hit mindig a béke s a becsületes kiegyezés mellett hallanak nyilatkozni. De különben is, e lényegkülönbség annyira elidegenített ezektől is, hogy nagyon ritkán látom őket, s akkor sem örülök látásuknak, eleve is tudván, hogy a vita, bár keserűlem azt, s többnyire hallgatok nyilatkozásaikra is, újabb izgalmak lesz táplálója. E viszony végről napra kiállhatatlanabbá teszi előttem a genfi lakást, s elhatározásra indított, hogy Genfet más várossal cseréljem fel. De hova menjek? Oly városba nem akarok menni, hol más magyar számüzöttek is tartózkodnak, nehogy ott ismét azon viszonyba jöjek velök, mely innen elüz. Ezen felül, hogy a mindinkább kalványuló remények nyomában a béke megbecsésére bujányozzék fel mind nyugtalanabbá válok lelkemben, ugy érzem, megint bele kell fognom valamibe s munkába kell ölnöm a reflexiókat saját nyomorúságom ra. Olyan városba kell tehát mennem, hol jó könyvtárt találhatok szélomra. Páris volna a legjobb; de ez nagyon drága ezük erszényemhez. Brüsszeltől, hova szinte hivnak hivnám, több velem nem egy elöü magyar, kivált Bernet és Klapka ottléte tartóztat. Megbüsértem tehát München, bár e várost még nem ismerem, de ugy hiszem jó könyvtárt találandok benne. Zoroltgyüngeségem és csüzaim egy hónapos fürdő látogatására kényszeritenek. A jövő hónap elején megyek Challes-ba, Chambery közelébe, s mihelyt onnan a hónap végén visszatérek, hozzálátok ottani ügyeim elintézéséhez, hogy még a nyár folytában áthelyezhessem Münchenbe. E lakás választására némileg az is indított, hogy ha netalán a miénk részéről is történnék a hábornu kivetkezésében némü mozgalom, azon gyanu alá se eshessem, hogy annak talán én is részese vagyok. Egyebiránt, ha reményem felett még az a szerencse is érne, hogy hazámat valahára meglátogathassam, München közelebbi etappe-ul szolgálandó.

Vannak-e ott kedves ismerőseid? Ha igen, légy szives kerelek, azokhoz ajánló levelekkel irni vagy szerezni szánom, ra, hogy még is legyen legalább egy pár ismerőtöm s ne legyek kénytelen teljes remetességben élni. De különben munkálkodásomra nézve is hasznos lesend egy pár jó literarius összeköttetés, melyeknél fogva nemcsak a nyilvános könyvtárt, hanem, ha lehet, a régiségi archivumot is használhassam. Mert hogy a készülendő munka sok comparatiot igényeljen, valamely régi, óhazi tárgyat választandok.

Mit? még nem határoztam el magamat teljesen, ha nincsenek egy, mely csábitólag tünik fel előttem, ha lehetséges volna gondolkodom: a kereskedelmi negalapitása s meggyökereszedése Magyarországon, ezek részletességgel s lehetőleg népszerü alakban elbeszélve.

Mit tanácsolsz ezek? Ha van jobb gondolatod, közöld azt, kérlek, velem. Ha helyeselsz, légy, kérlek, segélyemre tanácsoddal, nézeteiddel. Könyveket egyelőre még nem kérek. Lehet, hogy a fődolgokat, a mennyire kis házi könyvtáramból kiirhatnom, mind feltalálandom Münchenben. Ha nem, bátor leszek hozzád folyamodni. Egyelőre csak Endlicher Monumentáit rendelem meg Heckenastnál.

3 2

Gerf. 7. Quai des Bergues
1866ki julius 7kén.
Vict. II.
pl. 29. 100

Tisztelt kedves barátom,

Ugy-azon alkalommal, midőn Neked, irtam volt Kleinastnak is, megrendelvén nála Endlicher Monumentait, melyekre föleg szükségem lesz a tervezett munka megirására. Ő pár hét előtt azt válaszolá, hogy beszélt Veled, s Te azt mondád neki, hogy már szivesked[ve]él nekem irni s Endlichert is megküldeni. Azóta naponként várám leveled s a könyv megérkezését, de mind eddig siker nélkül, s már félni kezdek, hogy e háborus időben, midőn a postak s vasutak körül annyi rendetlenség történik, mind leveled mind a könyv elsievedt. De ha talán nagy elfoglaltsá[gad] miatt azt eddig még nem intézted utnak, kérlek, szivesked[je]d ezt tenni mennél előbb, hogy hozzá foghassak a munkához, mi most ezen annyi kellemetlenségekkel okozó időben, kétségessen fáradságomnak vége-

Utólsó leveled valamelyikében azt irád, hogy a[z] itéz Neked is kedved volna Schweitzba jönni. Ezt[a] érzed-e vágyad? Tedd, kérlek, hogy azzá értessék! [Ha] hozhatna valami a nyár folytában nagyobb vigasztalás[t] honodon magányomba, mint a Te viszonlátásod. Jöv[el] meg, kérlek, mennél előbb, jösz-e s mikor? Ha kés[ő] kére esnék is, addig itt maradok — ugy is elég bajon [k]e[l] a lis birtok eladásával, csak tisztán jöjön —; s aztán [B]e[l] utazom be aron tájalat, melyeket meglátogatni óhaj[t]anál, Veled megyek Münchenig.

Münchenről ugy beszélek már, mintha bizonyos volna oda költözésem. Részemről alighn is fog változni a szándé[k] de a kormány még akadályt vethet. Mindenesetre előleges engedelemért fogok folyamodni a bajor kormánynál. Az ottani kormány talán csak nem fog ellenkezni?

Nem beszéltél azóta L. érzelmei[d]ről. Ha van alkal[om] mad, ne mulaszd el, kérlek, felfrissiteni előtte szeretet, s megtudakozni véleményét, reményeit a jövő iránt.

Add át, kérlek, legszivesb üdvözletemet jó Nővéd[nek] Magad pedig boldogito továbbra is szives barátságodb[an] engemet, ki soha sem szünöm lenni

őszintén tisztelő barátod
Horváth Mihály

Kevés napok alatt mily roppant változás áll be rögtön az ügyekben! Adja Isten, e nagy változás hazánk ügyeibe is új, kedvező fordulat hozzon! Még nem is tudok megválni azon reménytől hogy most már, a balszerencse oly érzékeny csapásai után, végre Béisben is az lesz a fő törekvés, hogy a belrendezkedés, a népek teljes kielégítése által consolidálják a birodalmat s nyissanak ennek új erőforrásokat. De e remény mellett azon aggodalmat sem tudom magamban egészen elfojtani, vajjon nem fognak-valamely újabb kísérletet tenni a birodalmi centralisatioval? Én ugy látom, ez mind a két félre végromlást hozhatna!

Irtam a Bernben lévő bajor követnek, eszközölné ki kormányánál, hogy legalább a jövő őszt és telet háborúttatlanul tölthessem Münchenben. Válasza egyátaljában nem kielégítő. A közrendi szabályokra utasít, melyeknél fogva utlevél nélkül mehetnék ugyan Münchenbe; de készen kellene arra is lennem, hogy a rendőrség elébe álljak és számot adjak ottani időzésem jogosultságáról. Ily körülmények közt nem fogom magam kitenni annak, hogy egy szép napon kiutasítsanak. A Münchenbe utazásról ennél fogva lemondtam, s vagy Párisba, vagy Brüsselbe fogok innen menni. Mikor indulok? Még nem tudom, mert szeretném elébb teljesen bevégezni itteni kis birtokom ügyét; minek rendezése azonban nem egyedül tőlem függ. Augusztus 15ig tart házbérletem, melyet azonban september 15ig szükség esetére meghosszabbíthatok. S hihetőleg csak is Septemberben fogom elhagyni Genfet.

Jól tudom, hogy a tervezett munkára Endlicheren kívül még más segédforrások is szükségesek; de ezekért csak azon esetben jánulnék Hozzád újabb kérelemmel, ha jövendő tartozkodásom helyének könyvtárában azokat fel nem találnám. Endlichert azonban mennél elébb szeretném birni s áttanulmányozni az ott lévő chronikákat. Ismételve kérlek tehát, szíveskedjél azt mennél elébb megküldeni.

Van-e reménység arra, hogy a béke helyreálltának esetében az országgyülés is megint mindjárt összehivassék? S hogy a Deákpárt kiegyezkedési programmját Béisben legalább lényegére nézve elfogadják?

A combinatio igen elmés; nagy áldozatokat h
ugyan a monarchiai kapcsolatnak; de az orsz
jogait illetetlenül megőrzi.

Add át, kérlek, legszivesb üdvözletemet jó
Nődnek, engem pedig boldogit továbbra is
szives barátságoddal, ki nem szünök lenni

Tisztelő barátod
Horváth

Genf. 7. Quai des Bergues.
1866ki Augusztus 3kán
Vett. 6. délben.

Tisztelt Kedves barátom,

104

Perczben, azaz egy óra előtt vettem leveledet, s ime már is válaszolok, nemcsak, de a folyamadást is megirtam s ide csatlom a Császárnéhoz. Mintegy két hete, magam is szünetlen azon gondolatot forgatom elmémben, vajjon nem volna-e hasznos ügyemben kérelmet intézni a Magas Asszonyhoz. Eszemben volt Ferenczy kisasszony is, a Királyné magyar olvasónője, ki ugy látszik, nagy kegyelemnek örvend Urnéja részéről. Már akartam is ez iránt Hozzád irni a napokban, s csak egy sejtelem tartóztatott vissza, mely leveleddel biztatott. Ime, mind a ketten egyre gondolánk! S hogy Téged is foglalkodtatott ezen gondolat, mely leghőbb vágyam tárgya, újabb, meghálálhatlan bizonyitványa baráti érzelmeidnek, szives részvétednek sorsomban. Fogadd mind ezért, mind azon igéretedért, hogy a folyamodást Magad nyujtandod át a Királynénak, legőszintébb hálámat! Jelentékenyebb változások sorsomban eddigelé mindig nők által eszközöltettek: adja Isten, történjék most is ugy!

Jótékonyan hatotta meg szivemet L. érzek szives részvéte is sorsomban. Ha vele találkozol, mond meg, kérlek, neki, hogy keblem csordultig teli hálaérzelmekkel jóságáért.

Jövő fogok a nagyban a Lanellához is ír[illegible]
Nem tudom azonban, hasznos lesz-e Ő Felségéhez is m[illegible]
ujitási folyamodásomat.[2] Nem fog-e ez tolakodásnak
vétetni?[2] De megirom még is; a Lanellát fogom
kérni, hogy csak arra esetre nyujtsa be azt, ha
jónak véli.

A Münchenbe menetelről, legalább a jövő tél
végéig eltett a kedvem, nemcsak mivel nehézségre
találtam a követségnél, hanem még inkább, mivel
hallám, hogy e város nagyon hideg és szeles. Én pe
dzsiaste tavak gyöngeségben és gyakori köhögésben fé
vedvén, nagyon könnyen meghűtöm magamat. Ha
tehát megyek is Münchenbe, utazásomat a jövő ta
vaszra halasztom; a telet vagy Párisban, vagy Bri
selben fogom tölteni.

Egy legnagyobb örvendetes levelére. Nem kurd
vagy inkább csak nem emlékezem, hogy Endlicher
Kommentár Sanct Gallban jelentek meg, a honnan
én azt igen könnyen megkaphatom, ujra is kér em
öt, küldje meg azt nekem, Lányi magyar egyház
történetével. Ha még liesa nem volna, kérlek szíves
mond meg Heckenastnak, ne küldje Endlichert, hanem
csak Lányit. Hát Cherivet ismered-e?[2] S méltóz
ismered-e arra, hogy azt is megkoszorúzzam?[2] Ha igen,

Küldesd, kérlek, ezt is Heckenast által. Én még
egyiket sem ismerem.

Gondolod, oly kutfőkre is akadhatnék Münchenben, Bambergben, Nürnbergben, melyek nem nyomatnak még ki a nagy németországi Monumentákban?[2] Ha van valamely ismerősöd e városok könyvtárainál, légy szíves, kérlek, megirni nevét, hogy ez iránt hozzá vagy hozzájok irhassak. Megvallom, csak ugy kedvek e városokba menni, ha eleve tudnám, hogy utam s költekezésem nem lesend hijában.

Hát arra a gondolatra mit mondasz, hogy oly alakban akarom megirni a „Keresztyenség megalapitása története" második kiadásában, hogy, ha jónak találnám, e munka elejét, első kötetét képezze a Magyar Egyház történetének?[2]

De siessek a postára vinni a levelet, hogy a folyamodás, ha elfogadtatik, még Stuttgartban találja a királynét. Üdvözletem ujra is baráti részvétedbe ajánlaram szükségtelen: jó szived ugy is oly készséggel fogadja arra, mint a magamé. Tehát csak arra kérlek, add át szives „üdvözlő" tiszteletnet jó Nődnek és hidd, hogy a legbensőbb s gyön gédebb és hálásabb érzelemmel vagyok

hűbarátod

Horváth

Genf 7. Quai des Bergues
1866ki aug. 4kén.
Vett 7. Vál. egyenes

105

Kedves jó barátom!

Tegnap adtam postára, Hozzád intézve, folyamodásomat a királynéhoz (recommendált formában). Ma a királyhoz és a Cancellárhoz is akarván újabban irni, azon gondolat támadt bennem hogy, mivel nem tudom, opportunus lesz-e most e folyamodás, – vajjon nem volna-e jó, a királyhoz intérettet a Cancellárhoz intézettbe zárva, mint ezt első irben is tettem vala, mind a kettőt Lonovics érsekhez küldeni, hogy ő, ki, mint irod ugy is Béisben van, ő nyujtsa azt át Majláth Cancellárnak.[2] Ez neki egyenes alkalmat szolgáltatna, kivel újabban is szólani ügyemben. Kérlek szeretettel, adj nekem ebben tanácsot. A folyamodásokat minden esetre Hozzád küldendőknek tartanám s Te lennél szives azokat az érsekhez juttatni, mert ugy gondolom, nem szeretne tőlem egyenesen venni levelet; különben pedig tartózkodása, szállása helyét sem tudom Béisben. Légy szives, kérlek, az iránt is megirni véleményedet, vajjon irjak-e én az érsekhez is kisérő levelet, kezvén őt, adja át folyamodásaimat a Cancellárnak; vagy talán jobb lesz ezeket simpliciter küldeni Hozzád, hogy artán Te irj egy kisérő

levelet az érsekhez azok mellett? Én ugy hiszem
hasznosabb lenne minden esetre, ha L. érsek adna
át folyamodásainat a Cancellárnak, mint ha
azokat Berabe a követségher intérem. A követ
art a külügyi ministeriumba küldené s csak
onnan jutna az a Cancellárhoz. E hossza utan
félek, most, annyi fontos körügyek körepett könnyen
félre is tehetik a magán ember s kivált egy szám
üzött folyamodását, s ez végre még el is tévedhet.
Általad s az érsek által benyujtva bizonyosan
eljut az illető kezekbe.

Szivesen kérlek tehát, irj csak egy sort, de irj
mindjárt, küldjem-e Hozzád ezen folyamodásokat
és kizérő levéllel-e az érsekhez, vagy a nélkül?
Bocsáss meg, ha nagy elfoglaltatásaid közt alkal-
matlanságodra vagyok. De szolgáljon mentségemül,
hogy ezen ügyben csak Nálad kapogtathatok be.
Soraidat tehát mennél előbb elvánván, szives szere-
tettel ölellek

hü s hálás barátod

Horváth

Ne feledd, kérlek Heckenastnál
kérdést tenni, elküldte-e már Endlichest?
S engem erről is értesíteni; mert ha nem
indította még utnak, ~~[illegible]~~ könnyebben, olcsóbban és gyorsab-
ban is megszerezhetem St. Gallenből. Miután tervem a mun-

kába veendő tárgy iránt helyeslésedet birja, s
még az érseknek is tetszik, kétszeres burgalommal
fogok hovánkerdeni. Isten Veled!

Genf 1866ki sept. 6kán.
Vett – 13kán

106
6

Tisztelt kedves Barátom,

Halasztám válaszomat aug. 23kán kelt kedves leveledre, mi-
vel tudósitást kértem s vártam Bruxellesből
azon történelmi munkáról, mely mint irad a 49
utáni időről szól s nekem tulajdonittatik. En ily-
féle iratról leveledből értesültem először s hogy
arról s különösen szerzőjéről Téged pontosan tudó-
sithassalak, azonnal irtam Ludvigh hazánkfiához
Bruxellesbe, ki az ilyesmikről au courant szokott
lenni. Beteg-e vagy eltávozott Bruxellesből, nem
tudom, de mindeddig nem vettem válaszát. Csak azt
irhatom tehát ama munkáról, hogy én annak nem
csak szerzője nem vagyok, de egyátaljában semmit
sem is tudtam felőle, mig létekéről leveledből nem ér-
tesültem. A legnagyobb biztossággal dementirozhatod te-
hát bárki irányában is a szerzőségemről terjengő hirt.
Én különben is soha semmit sem irtam névtelenül
vagy álnév alatt kivéve azon munkákat, melyek Hat-
vani Mihály név alatt jelentek meg, mire hogy a kormány
szabályok kényszerítettek Te legjobban tudod; hiszen,
a Te tanácsodra választám a Hatvani nevet.

A legbensőbb hála érzelmei közt olvastam kedv
levelédből az újabb lépéseket, melyeket ügyemben tenni
veshedtél. Nagyon jóval látom én is, hogy nem L.
harcz az Akademia Elnöke küldé fel a folyamodást,
annak nagyobb lesz a hatása, mintha L. adta volna a
hir különben is szóló már s mint igéri, fólaad még
ügyemben a Cancellárral. Különben, hat egy van, mint
Gyanítja, hogy eddig az utolsó munkámból eredek a nehéz
gek, egy, megvallom, most sem remélek sokat mind addig
míg már az általános amnestia ezre is ráboritja a felej
fátyolát. Addig én egy érzem, hogy, ha megmondtam is itt
azt igazat bécsi irányában, azt mérséklettel s illedelmesség
tettem; e fölött pedig kárára voltam nekik az által, h
Kossuth működését egész valósággal adtam elő, tettei és
személyét hiven ábrázolván, nem keveset contribuáltam
ahhoz, hogy ő az értelmiségben egészen elvesztette népszerű
gét. K. maga is igy vélekedik, mint hallom, a könyvről s
nem kevesebbé boszus ellenem mint Klapka és Bercsel,
kiknek bizony szinte nem kitüntem. A személytelen könyv
ezennt nekem csak ellenségeket csinált. De azért még sem
bánom hogy megirtam azt; mert lelkismeretem azt mondja
hogy az emberi gyarlóságból eredő kisebb detailhibákat kivé
az egészről hiven megirtam az igazat, és jó szolgálatot tettem
hon történetirásunknak. De ugyvan az minden contemporain
történettel: mindenkinek lehetetlen eleget tenni. A porosz, me
tán nem tudósítottalak, hogy Somsich Pál is reclamált egy
több hét előtt irt, hosszu levelében azok ellen, miket r. la

a 25 ik történetében irtam. Gyanusitja jó hiszeműségemet, történet
irói őszintességemet s hitelességemet, állitván hogy a conservativ
párt ellen igazságtalan voltam s egészen a szabadelvüpárt sem
ből fogtam fel s adtam elő a dolgokat. Az jámbor azt véli,
hogy az iró, bár mennyire törekszik is objectivitásra, egészen
szinetlenül irhat, egészen eltakarhatja individualitását. Azt
feleltem neki, irjon jobb könyvet s föleg igazabbat, conservativ
szempontból, s bálás lesz iránta a hazai publikum s történeti
világ. Ha engem részrehajlásról hiz vádolhatni az események
leirásában: mi jogosithatja fel őt arra, hogy magát részrehaj
lástalannak tartsa e leirás megitélésében.

De igen messze is tévedtem e levelem tárgyától; visszaforduljak tehát, hogy újabban is legmelegebb hálámat fejezzem ki igazán baráti, áldozatteljes, munkás részvétedért sorsomban. A hirlapok szerint közel volna a magyar minisztérium kinevezése. S ha ez csakugyan megtörténik, s ha bár, mint hirlik, de mit én hinni nem igen tudok, egészen a conservativ pártból alakulna is az, nem tartom lehetőnek, hogy az amnestia elmaradjon. Jól sőt lehet azonban, hogy ez esetben az nem lesz általános, sőt ha csakugyan igy lenne, Kossuth után, könyvem miatt, tán egyenesen erre legjobban az anathema. S ha még is ezen nehézség is le lesz győzve, azt, édes Barátom, legjobban a Te s azok buzgó közbenjárásodnak fogom köszönhetni, a kiket Te nyerésül meg ügyemnek, Te őszinted mellettem szólani s működni. Erősnek talán jobb lesz nem irnom újabban köszönőleg, minthogy a mult évben kiválag irtam volt; s alkalmilag Te most meg nekem, kérlek, hiveo köszönetemet. Lonovics leveleinek másola tát igéred, nagyon kiváncsi azok elküldésével, kivált mintáúl, mint irod, némileg válaszul tolnaitektől hozzá intézett leveleimre.

Jó ég már pallóló fölben vagyok. Ki kell hagyn
szállásomat, melynek bérlete kiesik. 18kán akarok ind
Párisba, de csak könnyedén, a legszükségesebbekkel. Bútor
s egyéb lomjaimat egy lubérlett szobában hagyom egy iameró
felügyelete alatt addig, míg már sorsom egészen el nem dő
Ha irám szivesked 17ig len itt találsz levelet; e nap után
ban légy szives, hirlek, azt Párisba, de nem Monsieurnek, ha
csak Monsieur Horváthnak czimezni:

Aux soins de Mr. Ernest Simonyi, 10. Rue du Grand Chantier
Paris. — mert még nem tudom, hol lesz szállásom.

Simonyi itt járt a napokban s megigérte, hogy pontosan át
leveleimet, melyek burcaujába érkezendek. Kérdezte, hogy levél
zek-e Veled? S igenlő válaszomra kért, hogy kérdezném meg Mi
fogja az Akadémia kiadni II Rákóczy Ferencről gyüjtött ok
mányait, s irám meg egyszersmind, hogy ő azok kiadón, más hasonl
okmányokkal őszre nem kevesbé kiadását óhajtaná.

Add át, kérlek, legszivesebb tiszteletemet kedves jó hőd
üdvözletemet szép reményü fiaidnak, Magadat pedig kérlek
boldogitó érzéktől is ungbecsü barátságodról

őszinte hálás barátod

Horváth Mihály

U. i. Majd elfeledém érinteni, mily igazi örömmel olvasám
levelednek, hogy nem rég betöltött 62 éved daczára minden
tekintetben teljesen épnek érzed Magadat. Isten tartson meg
ezen épségben még számos évekig hazánknak, irodalmunknak!

Horváth Mihály

Genf, szept. 6. 66.

... Kétlem ha úgy van, hogy eddig az utolsó mun
kából eredők a nehézségek, úgy, megvallom, mert fen
nmellett sokan mind addig, míg már az általános anar
chia erre is rábírja a fegyelem fátyolát. Pedig én úgy érzem
hogy, ha megmondtam is itt-ott az igazat Pest irányában,
azt mérséklettel s illedelmességgel tettem s e fölött így kapnára
voltam nekik az által, hogy Kossuth működését egész való
ságával adtam elő, tettét és szenvedését hűvös ábrázolván, nem
kevesebet contribuáltam akkor, hogy ő az értelmiségben egé
szen elvesztette szép-visszhangját. K maga is így vélekedik, mint
kalkon, a tömegről, s nem kevesbbé botfüs ellenem mint Klapka
és Perczel, kikkel bizony sincs sem kibékegem. ...

Nagymélt[illegible] Érsek!
Kegyelmes Uram!

Siatok Excellentiádnak jelentni, hogy a signaji Pulszky-tragoedia a
B. Eötvös Kr. Ő Mga megmutatta a Cane. Kr. levelét hozzá, [illegible]
„Reménylem hogy H. viszen fog adatni házájának, barátai
hogy bebizonyodik, hogy a legutolsó mozgalmakban semm[illegible]
Hiszt ennél több sem kell, mert H. azoktól oly mell[illegible]
akár mi. Szabad volna-e Excellentiádat alázatosan [illegible]
tatnék H-nak májusi levelét, melyet eredetiben Exdn[illegible]
a Cane. Ő Exjával kegyesen közölni; vagy, ha az Pesten [illegible]
vitem paranesolni; én magamnak akkor mását viven, m[illegible]
másolatot küldhetnék. Ugy látszik ezen fordúl meg mo[illegible]
pedig most — Pulszky dolgával egy fust alatt kivihető vo[illegible]
P. holnap visszamenvén, s Béesben megköszönvén a kegyet, [illegible]
mit Exed mondani méltóztatott :: Gratia est consequens [illegible]
P-nál is bevalósodik.
Csókolom Exed kezeit, maradván hű tisztelettel

Excellentiádnak
[illegible] 1866.

166.c,

Nagymélt[illegible] Érsek!
Kegyelmes Uram!

Siatok Excellentiádnak jelentni, hogy a tegnapi Pulszky-tragoedia alkalmával
B. Eötvös Ur Ő Mga megmutatta a Cane. Úr levelét hozzá, melyben írja:
„Reménylem hogy H. vissza fog adatni hazájának, barátainak, feltéve
hogy bebizonyodik, hogy a legutolsó mozgalmakban semmi részt nem volt."
Hiszt annál több sem kell, mert H. azoktól oly messze állt, mint
akár mi. Szabad volna-e Excellentiádat alázatosan kérni, méltóz-
tatnék H-nak májusi levelét, melyet eredetiben Exdnál hagyta-
a Cane. Ő Exjával kegyesen közölni; vagy, ha az Pesten maradt volna,
vilem paranesolni; én magamnak akkor mását vevén, megvan, s így
másolatot küldhetnék. Ugy látszik ezen fordúl meg most adolog, és
pedig most — Pulszky dolgával egy fust alatt kivihető volna tán — mert
P. holnap visszamenvén, s Béesben megköszönvén a kegyet, lehet hogy —
mit Exed mondani méltóztatott: „Gratia est consequens", meglehet
P-nál is bevalósodik.

Csókolom Exed kezeit, maradván kü tisztelettel

Excellentiádnak
Pest, sept. 8. 1866.

alázatos szolgája
Jeldy Ferenc

Asvrétt M. Szeb. 1886

Paris Rue De la Grange Batelière
1866ki octob. 4kén.
Vett. — 8.

107

Tisztelt kedves barátom,

Valahára már nyerhetek időt válaszolni két szives leveledre, melyeket genfi lakásom végső napjaiban kevés napi időközben vettem. Mind az első, melyben az Akademia elnökének érettem felküldött folyamodását másolatban közlöd, mind a második, melyben a Cancellárnak B. Eötvöshöz irt leveléből a reám vonatkozó passust tudtomra adni sziveskedel — nagy reménynyel tölte el, hogy hő sóvárgásom valahára már ki fog elégíttetni. Mind a két leveled olvasása alatt a hálameleg érzelmei ébredtek Irántad szivemben; mert ha vágyam valóban teljesedik, azt főleg csakugyan Neked, a te buzgó baráti közbenjárásodnak fogom köszönhetni. Vajha mennél előbb élő szóval fejezhetném ki Neked e hálámat! Mennél nagyobb remény kecsegtetet, hogy hazámat végre viszonláthatom, annál hevesebbé válek bennem a vágy és epedés, annál kevesebbé találom nyugtomat a külföldön, bár most lakást változtattam. Nem tudom, elbirnám-e a csapást, ha még egyszer lemondanom kellene a reményről, s elmondanom az olasz költővel: lasciate omni speranza. Mielőtt Párisba jöttem, azt hivém, a lakváltoztatás, a nagy világváros zaja szorakozást adand s elnémitandja keblemnek hazám felé kikirebbenő sóhajait;

csalatkoztam. E végetlen zajtengerben még idegenebbnek, e
különczebbnek, magánvalóbbnak érzem magamat, mint Gen
ben, hol bár szinte egészen elzsigetelve éltem, de legalább
a megszokott vidék s helyiség látása kevesbbé érezteté ve
hogy számüzöttségben s teljes magányban élek. Itt az egye
lex Simonyin kivül, kit némi értesülések végett kerestem
fel, még senkit sem láttam, s nem is óhajtok látni. Első
napjaimat, a mennyire a zajos mondra napokig tartó eső eny
dé, hallásfeleresével töltöttem el; azóta pedig a könyvtárban
töltöm a napot, szobámban az estét. Elcinte a Richelieu
könyvtárba járatom, s azért, hogy közel érjem, a Faubourg
Montmartreben a régi Boulevardok közelében fogadtam
ki szobát. E könyvtárban azonban nagyon kényelmetlenül
érzem magamat. Jelette sok a látogató s kevés a hely – mert
az új olvasó terem még nem kész. Sőcha még helyet is al
találhatni az asztalnál. Ma, egy Genfben szerzett ismerő
söm, Lacan, a Moniteur universel redactora által ajánl
va felkerestem Mauxy urat, az Institut tagját, s által
bejárhatást nyertem az Institut könyvtárába, mely hi
körben nem nyilvános. Szivesen fogadott, s bár jelenleg fe
riák vannak octob. 15ig, holnaptól kezdve még is ol
fogok járni. A könyvtárvalóztatás azra határozand, hog
kalandomat is a Szajna balpartjára tegyem át a hónap
végén; mert télen, midőn rövid időben nagyon kis vagyok
téve a torlóbajoknak, s a széles Szajnavölgyen való átkelés
nyomását könnyen megárthatna. Ott olcsóbban is kapo
szállást, mint itt az üzletvilág közepén.

Második levelében azt irod, hogy a Chancellár előbb
mintsem hazajönnél bizonyságot akar magának szerez
ni, vajon nem vettem-e részt az utólsó mozgalmakban?
Bizvást tehetni; én pedig nyugton várhatom be a nyomozás

eredményét. Én csak a végrehajtott tény után értesültem
egynémelyről egy pár levélből, s azt is, mit hallottam, teljes
meggyőződéssel rozsalnom kellett. Ez tehát semmi akadályt
nem gördíthet vagyam teljesedésének elébe.

A mai lapokban olvastam, hogy Sebastopol szétlövés
ére. Érett gyümölcs volt; sem a haza sem az egyház nem
szenvedend halálában nagy veszteséget. Vajha a legerő
sebb, Lorvics, jönne helyébe. E változás talán az ex sor
sorra sem leend hatás nélkül.

A 25 év történetének német kiadása valahára már
elkészült. Tegnapelőtt vettem ez iránt Brockhaus levelét.

Pulszky fiatal kinézése által megleptél; szintugy
megfogsz lepni, ha majd leblembelyzetkből kiszabadítalak, azt ér
véreg, törökök alakom által. De egy is, csak mennél előbb!

Ha megbizásaid volnának Párisban, azokat nagy
örömmel és készséggel teljesíteném. De, képzelheted, még
nagyobb örömmel venném leveledet, mely azon hirt hozná
tudomra, hogy vége szenvedéseinnek.

Isten veled, édes jó Barátom! Kedves nőidnek add át
leírhatlan szives tiszteletemet, fiaidnak üdvözletemet, Maga
pedig fogadd forró öleléseit

hálás barátodtól
Kossuth Lajos

Paris 18 Rue de la Grange Batelière.
1866ki november 1.

108
a)

Tisztelt kedves barátom!

Párisból a folyó hónap 16kén Bruxellesbe költözöm. Nem tudom megszokni a nagy város zaját. De ennél fontosabb okok is vannak, melyek arra inditanak, hogy Bruxellesbe menjek egy időre lakni. Páris, bár mennyire megvonulva élek is, drágább, mint sem hogy az itteni lakást szük erszényem hosszan ~~[illegible]~~ megbirhatná. Ezen kivül nem rég levelet vettem özvegy Batthyáni Lajos Gróf„nétól, melyben tudósit, hogy Elemér fiát, egy„kori tanitványomat, Bruxellesbe küldi egye„tembe, s kér hogy, ha tehetem, menjek én is oda lakni, hogy legyen ki a fiut ott atyai szemmel kiséri s kire ez szükség esetében támaszkodhassék. Megyek tehát annál szive„sebben, mivel csendvágyammal s elvonult éle„temmel különben is jobban rokonszenvez Bru„xelles Párisnál. Ott a megkezdett munkát is könnyebben, kényelmesebben végezhetem, miután ott a könyvtárból a házhoz is adnak ki köny„veket, mig itt magamnak kell járnom a könyv„

tárba. Különben is az Institut könyvtára, me
itt járatam, nagyon szegény az én czélomra. A Kis
liczeu könyvtár gazdagabb lehet; de ott meg az olva
sók nagy sokasága, a hely szük volta, s a könyv
kiadási formalitások miatt nagyon kényelmetlen
s időrabló a dolgozás. Ha Brüsszellben sem ta
lálom meg a segédforrásokat, melyekre munkatársa
mul lecnd szükségem, ismét szivességedhez fogok fo
lyamodni azoknak megküldése végett. De erről ma
Brüsszellből bővebben.

Az Institut könyvtárában kértek, nézném meg,
teljesen megvannak e a magyar Akademia kiadványa
Megnéztem s azokban elég rendetlenséget találtam.
Az évkönyvek öt első kötete tziplicatumban, a követke
zők (: 5–9 köt. :) duplicatumban van meg, így a ma
gyar nyelvemlékek is; a Monumentak pedig hiányosak
s hiányosak az évkönyvek utolsó kötetei is. Kértek, je
lentsem ezt fel a magy. Akademiának. Ime itt kö
löm tehát a status quot azon kérelemmel, mélóztas
sál azt közleni Arany titkár urral, hogy a hiány
zókat megküldje.

Az Évkönyvek X-dik kötetéből megvan az 1^so", 3dik,
4-dik és 5dik darab. Tehát hiányzik a 2dik, és, ha
már kijöttek, az 5diket követő darabok.

A régi m. Nyelvemlékekből a 3 első kötet teljes; a
4dikből csak egy füzet létezik, mely még 1846ban
jött ki: a Győry Szivmirat-Codex. S azóta nem jele
volna meg semmi folytatásul.

A Monumentákból – különösen az Okmánytárból meg
van a 7. első kötet. Az Irókból meg vannak az

1–6 és a 9dik kötetek; tehát hiányzanak a 7dik,
8dik, s az ezt követő kötetek, ha már több jött ki.

Az archeologiai közlemenyekből megvan az 1^so" köt. (csak
A statistikai közleményekből meg van az 1^so" kötet
(: két füzetben :), a 2dik kötetből az 1^so" füzet.
A magyar levelestárból van egy, az 1^so" kötet.

Ez, bizva Arany ur fivességében s pontosságában, reményem
net fejeztem ki az Institut könyvtárnokának, hogy rövid"
idő" multva meg fog küldetni a mi hiányzik.

Saját sorsomról most már nem is irok, annyira elvesz
tettem reményemet annak jobbra fordultáról a beállott vál"
ságban. Ha a Canellér igazán akarta volna eddig is, nem"
hiszem, hogy komoly akaratát siker nem követte volna. Ha
hivatalából kilép a nélkül hogy rajtam segitene, annyi igé"
retei után szószegőnek kell őt tartanom, ki csak azért igé"
ret, mert érzi hogy a kérelmet nem tagadhatja meg, de szava vesz"
tésével mit sem gondol. Ha türelmem végkig elfogy, hata
mosyek, jelentsem, ott vagyok, ám tegyenek aztán velem, a mit
tetszik. A kinn lét nekem már a börtönnél is súlyosabb.

Naponkint 10–12 órát, sokszor többet is dolgozván, munkám"
mal jól előhaladtam. Az első kötet, a kereszténység megalapitá"
sa, Sejzától s Istvántól Sz. Lászlóig minden esetre készen lesz
a tavaszra, ha isten egészségben megtart s a te szivességed
nem késedik megküldeni a kérendő" segédforrásokat. Történe
tükből ezen ágát, úgy találom, teremteni kell, oly annyira homály"
ban hagyták s összetévesztik azt mindannyiszor.

Ha levelemdel megtisztelendesztesni akarnál, mielőtt Brüsszellből
újra irjak s megirjam szállásomat, megtaláland ar, ha igy cim"
mezed: aux soins de Mr Jean Ludwigh, 60 Rue du Stocq.

Isten tekints, kitartott kedves Barátom, kérlek, ne szünj
tőretni s kegyedben

hálás barátodat
Horváth Istvánt

Nagyságos Toldy Ferenczt,
Kir. Tanácsos, egyetemi Tanár s Könyvtárnok Hg Uznak.

Besten.

Násolat.

108.6

Paris 18 Rue de la Grange Batelière. 1866 nov. 1.
(Vett. nov 5)
Gram. 10.

Tisztelt kedves barátom!

Párisból a folyó hónap 15. Bruxellesbe költözöm. Nem tudom megszokni a nagy város zaját. De ennél fontosabb okok is vannak, melyek arra indítanak, hogy Bruxellesbe menjek egy időre lakni. Párisban, bár mennyire megvonulva élek is, drágább, mint sem hogy az itteni lakást szűk erszényem hosszan megbírhatná. Ezen kívül nem rég levelet vettem özvegy Ratthyáni Lajos grófnétól, melyben tudósít, hogy Elemér fiát, egykori tanítványomat, Bruxellesbe küldi egyetembe, s kér hogy, ha tehetem, menjek én is oda lakni, hogy legyen ki a fiút ott atyai szemmel kísérni, s kire ez szükség esetében támaszkodhassék. Meggyek tehát annál szívesebben, mivel csendvágyammal s elvonult életemmel különben is jobban rokonszenvez Brux. Párisnál. Ott a megkezdett munkát is könnyebben, kényelmesebben végezhetem, mintán ott a könyvtárból a házhoz is adnak ki könyveket, míg itt magamnak kell járnom a könyvtárba. Különben is az Institut könyvtára, melyben itt jártam, nagyon szegény az én célomra. A Richelieu-ktár gazdagabb lehet; de ott meg az olvasók nagy sokasága, a hely szűk volta, s a könyvkiadási formalitások miatt nagyon kényelmetlen s időrosztó a dolgozás. Ha Br-ben sem találom meg a segédforrásokat, melyekre múlhatatlanul leend szükségem, ismét szívességedhez fogok folyamodni azoknak megküldése végett. De erről majd Br-ből bővebben.

Az Institut könyvtárában kértek, néznem meg, teljesen megvan

Nagyságos Toldy Ferencz,
Kir. Tanácsos, egyetemi Tanár s Könyv-
tárnok Szt. Ulnak.

Pesten.

108:6

Paris 18 Rue de la Grange Batelière. 1866 - nov. 1.
(Vett. nov 5)
Jrans - 10.

Tisztelt kedves barátom!

Páris ból a folyó hónap 15. Bruxellesbe költözöm. Nem tudom meg-
szokni a nagy város zaját. De ennél fontosabb okok is van-
nak, melyek arra indítanak, hogy Bruxellesbe menjek egy idő-
re lakni. Páris, bár mennyire megvonúlva élek is, drágább,
mint sem hogy az itteni lakást szűk erszényem hosszan megbír-
hatná. Ezen kívül nem rég levelet vettem özvegy Ratshyáni
Lajos grófnétól, melyben tudósít, hogy Elemér fiát, egykori tanít-
ványomat, Bruxellesbe küldi egyetembe, s kér hogy, ha tehetem,
menjek én is oda lakni, hogy legyen ki a fiút ott atyai szemmel
késéri, s kire ez szükség esetében támaszkodhassék. Meggyek tehát
annál szívesebben, mivel csendvágyammal s elvonúlt életemmel
különben is jobban rokonszenvez Brux. Párisnál. Ott a megszerzett
munkát is könnyebben, kényelmesebben végezhetem, mintán ott a
könyvtárból a házhoz is adnak ki könyveket, még itt magamnak
kell járnom a könyvtárba. Különben is az Institut könyvtára, melyben
itt jártam, nagyon szegény az én célomra. A Richelieu-któr gaz-
dagabb lehet; de ott meg az olvasók nagy sokasága, a hely szűk volta,
s a könyvkiadási formalitások miatt nagyon kényelmetlen s időrosztó a
dolgozás. Ha Br-ben sem találom meg a segédforrásokat, melyekre
múlhatatlanul leend szükségem, ismét szívességedhez fogok folyamodni
azoknak megküldése végett. De erről majd Br-ből bővebben.

Az Institut könyvtárában kértek, néznem meg, teljesen megvan-

ak-e a Birtkundus kiadványai. Megnéztem, s akadtam elég sok
régi találtam. A Lőrinczek öt első kötete triplicatumban, a tö
sorig (V-IX) duplicatumban vannak, így a Bibliából is; a Mora
ák pedig kiárusak; a kiárusak a Lőrinczek utolsó kötetei is. K
jókorában ért fel a Mikrak. Ime itt küldöm tehát a pótnyomás
kentemet; mellékelnék azt a kötet Arany László úrral, hogy a kiá
tat megküldje.

Az Esk. X. kötetéből megvan az I. III. IV. V. füzet, tehát kiárusnak a II.
ha már nyomtak, az V-ből tartós darabok.

A Régi Bibliából a 3 első kötet elfo; a IV-ből csak e
füzet lépik, mely még 1876 jöttek: a Gyöngyösiromiak. Sajnálom a pl
volna még pénzem folytatásuk.

A Mennyasszonyból: kívánom az Olcsókönyvtárból megvan a 7 k
kötet. Az Erdélyből megvannak az I-VI. és IX, tehát kiárusnak a
VIII. sor ez pótolt kötetet, ha már több jött ki.

Az Arnhard. Kalendáriumból megjött csak az I. k.

A Statist. Rajzból megvan az I k. 2 füzetben, a II-ből a

A Mennyasztárból van egy, az I. k.

Én hiszek Arany és fiaim tehetségében és pontosságában, nincsenek
jobban ki a Bibliai Könyvtárnoknak, hogy rövid idő alatt meg
küldessen ami kiárusnak.

Saját személyemről most már nem is írok, az egyéni elkeseredésem
annak jobbra fordulásáról a beállott válságban. Ha a szerelem igazán
akarna volna elég is, nem lehetne, ki komoly akaratát sehol nem kö
volna. Ha hivatalából kilép a véletlen ki majdnem tegnap, annyi igére

hi utána jöhegünek kellőt tartanom, ki csak akkor igér, mert érzi
tartalmat nem tagadhatja meg, de hava bevárásával mit hagyod.
Ha kiadásom rögtön elfogy, kaka nagyok, jutalmat, ott vagyok, ám
nagyok addig nem, a mire kell. A kutya bőr nekem már a bocsánat
is sokkal.

Napontként 10-12 órát, sőhajtva többet is dolgozom, munkámmal
jól elhalasztam. Az I. kötet, a barátnőség megalapítása, fejezetről fe
vánt feltűnő minden esetre elkészülhetek a tavaszra, ha Ura egészségben
megtart, s a folytonos zaklatások megtudnak akkorra a fejtörésben
festésemnek egy ágát, úgy találom, terminálni kell, oly nagyon komoly
ben hagyjuk s otthagyjuk az új kiadásunkban.

Ha barátaink megösmerkedtek alkalmat, mielőtt Bécsből újra ír
jak s megírjam szállásomat, megtaláljanak, ha úgy akarnak: aux soins
de Mr Jean Ludwigh, 60. Rue du Nord.

Ha Vahot, Ipolyi-Arnold, Rad, Erdélyi, az Irodalmi Intézet s Lapszerkesztőség
Látai Károlynak
Horváth Mihálynak

Bruxelles 63. Rue du Nord.
1866ki nov. 18kán.
Vtt 22.

104

Tisztelt kedves barátom,

[illegible]led a megbizással még Párisban talált, emezt tehát ott időzésem utólsó napján, s jó sükerrel, végeztem el. A kiadó bizottmány titkári hivatalában a leg-készségesebben kiadni ajánlkoztak a 19dik és 20dik kötetet, melyekről a visszaküldött nyugta szólott. Midőn pedig emlitém, hogy még az első 18 kötet sincs egyetemünk könyvtárának birtokában, azt nyertem válaszul, hogy ők az 1ső kötettől kezdve mindig elküldték az illető nyugtákat, de azok közöl egy sem érkezett vissza; a könyvek tehát senkitől sem reclamáltatván nem is adathattak ki. Sőt herczeg Napoleon, a bizottmány elnöke, maga is csodálkozását fejezte már ki, hogy a pesti egyetem könyvtára nem követeli ajándékba nyert példányát. Kérdésemre, hogy mily utan küld-ték a nyugtakat Pestre, az lőn a válasz, hogy az osztrák követség utján. No, ez, mondám, mindent megmagyaráz; s bizonyosnak tarthatják, hogy a köny-vek azért nem reclamáltattak, mert a nyugta nem

A Szürgüzsben áll-a meggeli frámban, hogy Horváth M. megfogta az amnestiát. – Talán már tudja-de ha nem, nem jó onna, ha telegraferoznál!

Pt

érkezett aláirás végett Pestre. Ajánlkozásomat
hogy Te helyetted majd aláirom én az első 18 kö-
ről a nyugtát; a jövőben megjelenendő kötetek
vételére nézve pedig intézkedni fogok Franck pá-
si könyvárusnál, — késsséggel fogadták s Frank
azonnal ki is adták az eddig megjelent 20 kötet
a később megjelenendőkre nézve pedig — melyeknek
száma még vagy 10–12re menend — kértek, iránám
meg Neked, hogy ha Frank könyvárust az egyetem
könyvtár részéről a könyvek átvételére felhatalma-
zod, ezentul nem is küldenek többé Hozzád ha-
sonló nyugtát, hanem Frankhoz, s ennek, a kö-
tár nevében adandó signaturájára mindig kiadá-
ják a könyveket. Beszéltem, természetesen Fran-
kal is, a ki mind a már megjelent 20 kötet e-
küldésére, mind a megjelenendők átvételére s egy-
tiojára szívesen ajánlkozott. A könyvek Eggenbe-
ger könyvárushoz fognak általa küldetni, ugy
az átvett 20 kötet, mi már, nem kétlem, utban
is van Pest felé, mint a később kijövendők. Le-
tehát szíves Franknak felhatalmazást küldeni
hogy a Reçu-ket Helyetted aláirhassa s a köny-
ket jövőben átvehesse; mert ily felhatalmazás nél-
ő nem vehetné át a példányt.

Frank e szolgálati késsségét azonnal egy szíves-
séggel viszonozhatod. Kérdést intézett hozzám, van-
nak-e Pesten az Akademia és az Egyetem könyvtá-
rában duplicatumok? S mi történik arokkal?
Én a duplicatok létezését mind a két könyvtár-
nál valószínűnek mondám, mintán mind a kettő
több helyről gyűlt egybe; de hogy mi történik velők,
azt majd Te fogod neki megirni az említett felha-
talmazás átküldésénél. Ő erre igen szépen kéret,
s azt mondá, nagy szolgálatot teszesz neki annak
tudatásával hogy, ha árverésen adatnak el a du-
plicatumok, arokból ő is vehessen. Én biztositám
őt, hogy Te szívesen megirandod ezt neki, eleve is
tudván, hogy szolgálati késsségét e csekélységgel
örömest viszonzandod. Frank könyvkereskedése a
Rue Richelieuben létezik; de a ház számát bizony
nem tudom. Azonban elég az utczát a czimre irni;
ő oly ismerős ott, hogy a levélhordó fogja tudni számát.

Leveledet, melyet Simonyihoz czimeztél, vettem, s
köszönöm a benne közlötteket. Ezek újabb bizonyságai
annak, hogy baráti hő indulatodnak nemes törekvései
ügyemen segíteni, bár mily biztatók s erélyesek is
azok, nem birják legyőzni mostoha sorsom végzetes
hatalmát. Bartal is, bár, mint hiszem, őszintén s melegen
járt közben, felszólitásodra, ügyemben, meglátod, hasztalan
fáradt.

Én tehát megint régi lakhelyemen, Brangellan vagyok. Multkori itt lakásom alatt e várost tö[bb] tekintetben kellemesnek találtam. De most, nem tudo[m] miért, fogom itt nyugtomat találni. Egy minden[ki] nagyon kellemetlenül hatott reám. Két óra alatt [el]hozta át Bécsből a gyors vonat, a párisi és az itt[ani] clima közt még is nagyon különbséget találtam. Bé[csben] ben még oly meleg idő járt, hogy a kávéházak el[ő] a boulevardokon tömve voltak, még késön estve is, mulatókkal; itt pedig nyugaton nagon, melynek reggel Párisban hangyának éreztem, oly éles, nedves hid[eg] get találtam, hogy a különbség legalább 4 7–8 f[okra] a Réaumürselletben. Es, mi még rosszabb, mióta csak i[t] vagyok, folyton dühöng a szél és szakad az eső. K[ét] reménse, hogy itt a fütésig kellemetlenek jók. A rossz idő azonnal megis tette hatását: erős náthá-hurut lepett meg, s folyton lázas állapotban vagyok. De ennek daczára is elmentem a könyvtárba megnéz[ni] megvannak-e ott azon munkák, melyekre munkatársi[m] szükségem lesz, Bray: Specimen Hierarchiæ, Koller Ep[iscopatus] Episcopi &c &c – hogy, ha nincsenek meg, mint párisi levelemmel szivességemhez folyamodjam. Sajnálom, vala[mint] mint Párisban, az Institut könyvtárában, úgy itt sem t[a]láltam semmit Specialis hunfiakból. Van azonban m[ég] egy reményem. Talán megkapnak a Hollandiától könyvtárában. Ma vasárnap lévén, oda csak holnap meket[ek] Holnap fogom tehát csak bevégezni levelemet.

nov. 19. 110

E percben jövök vissza a Hollandiától. A régiek könyvtára a jesuitákkal együtt széthordatván, a helyreállított részeté még korántsem birta mind azt visszaszerezni, mit hajdan birt a magy. egyház történetére nézve is. Van még is egynémi, sokkal több, mint a nyilvános könyvtárban. Nem találtam a következőket:

Laurentius Károly: Speculum Ecclesiæ Zagrabiensis.
Bray: Specimen Hierarchiæ Hung.
Kercheliich: Histor. Ecclae Zagrab.
Mich. a S. Trinitate: Origo et Series Archiepiscorum Colocensium et Bacsiens. Eccl.
Gárovczy: Hist. Eppatus Varadiens. } Batthyáni: Leges Eccles.
Kóka: Histor. Eppatus Veszprimiens. }

Hogy lesz-e mind e munkákra szükségem az első kötet megirásánál, nem tudom kétségtelenül megitélni. Tegnap kérlek tehát tüzl. Barátom, légy szives ezen közől megküldeni azokat, mikre már az 1ső Kötetnél is szükségem lesend. Ezen 1ső Kötetben a Sz. Istvánig, vagy inkább Géza fejed. és Kálmán király közti korszakot gondolom befoglalni.

Bray Specimenjére, vagy kitsem, mindenesetre lesz szükségem; ezt tehát kérlek szeretettel, légy szives mennél előbb megküldeni (az említettekből) s vele együtt mind akt, a mire már az 1ső Kötetnél is lesz szükség; a fentebb nem említettekből. Szeretném látni Bodrogfalky: Agnes és Beatrix magy. királynéktól irt értekezéseit, mely az 1839ki Tudománytár 304. lapján kerülök.

Fő kérésem azonban az, hogy a mint kiküldőnek ítélsz, mennél előbb légy szives küldeni (: talán Fleckeisen által :), mert minden időmet e munkára fordítván, gyorsan dolgozom.

(Schmitt: Archiepp Strigon. Epi Agrien. Koller Epatus Quinqueecles. Péterfy Cone. Strig. Diocesis. Epatus Vaciensis &c &c meg van több más régi, kivált jesuitai publicatiókkal.)

Én tehát megint régi lakhelyemen, Bruxellben vagyok. Multkori itt lakásom alatt e várost tök tehetetlenben kellemesnek találtam. De most, nem tudom miért, fogom itt nyugalmat találni. Egy mindjárt nagyon kellemetlenül hatott reám. Hat óra alatt jött át Párisból a gyors vonat, a párisi és az itteni clima közt még is nagyon különbséget találtam. Párisban még oly meleg idő járt, hogy a kávéházak előtt a boulevardokon tömve voltak, még késön estve is, mulatókkal; itt pedig nyugvar nagyon, melynek reggeli Párisban hangyának éreztem, oly éles, nedves hideget találtam, hogy a különbség legalább is 7–8 fok a hőmérsékletben. És, mi még rosszabb, mióta csak vagyok, folyton dühöng a szél és szakad az eső. Kezdem érezni, hogy itt a fűtésről kell gondolkodni. A rossz idő azonnal meg is tette hatását: erős náthával lettem meg, és folyton lázas állapotban vagyok. De ennek daczára is elmentem a könyvtárba megnézni, megvannak-e ott azon munkák, melyekre munkálatomhoz szükségem lesz, Bray: Specimen Hierarchiæ, Koller Episcopatus Ecclesiæ &c. &c. – hogy, ha nincsenek meg, mielőbb levelemmel szívességükhez folyamodjam. Sajnálom, valamint Párisban, az Institut könyvtárában, úgy itt sem találtam semmit specialis kutfőkből. Van azonban még egy reményem. Talán megleljük a Hollandiából hozott táblán. Ma vasárnap lévén, oda csak holnap mehetek. Holnap fogom tehát csak bevégezni levelemet.

nov. 19. 110

É perczben jövök vissza a Hollandiától. A régiek könyvtára a jezsuitákkal együtt széthordatván, a helyreállított szerzetek még korántsem hozták mind azt vissza, mit hajdan bírt a magy. egyház történetére nézve is. Van még is egyneme, sokkal több, mint a nyilvános könyvtárban. Nem találtam a következőket:

Laurentius Károly: Speculum Ecclesiæ Zagrabiensis.
Bray: Specimen Hierarchiæ Hung.
Kercheliich: Histor. Ecclae Zagrab.
Mich. a S. Trinitate: Origo et Series Archiepiscorum Colocensium et Bacsiensium. Eccl.
Gánóczy: Hist. Eppatus Varadiens. } Batthyáni: Leges Eccles.
Róka: Histor. Eppatus Veszprimiens. }

Hogy lesz-e mind e munkákra szükségem az első kötet megírásánál, nem tudom látatlanban megítélni. Tegyed kérlek tehát tüzet. Barátom, légy szíves ezek közül megküldeni azokat, mikre már az 1ső kötetnél is szükségem lesend. Ezen 1ső kötetben a Sz. István, vagy inkább Geiza fejedelem és Kálmán király közti korszakot gondolom befoglalni.

Bray Specimenjére, úgy hiszem, mindenesetre lesz szükségem, ezt tehát kérlek (az emlitettekből) szerezted, légy szíves mennél előbb megküldeni s vele együtt mind azt, a mire már az 1ső kötetnél is lesz szükség; a fentebb nem említettekből szeretném látni Bodnradszky: Egyes és Beatrix magy. korszakától irt értekezését, mely az 1839ki Tudománytár 304. lapján kezdődik.

Fő kérésem azonban az, hogy a mit küldendőnek itélsz, mennél előbb légy szíves küldeni (: talán Fleckenert által :), mert minden időmet e munkára fordítván, gyorsan dolgozom.

(Schmitt: Archiepi Strigon. Epi Agriens. Koller Epatus Quinqueecles. Veterum Acta. Desericzky: Epatus Varadinus &c. &c. meg van több más régi, kivált jezsuita publicatiókkal.)

Az újabb magyar kiadványokból, miket nem ismerek, nem tudom, mi szolgálhatna segédül már 1sö kötetemre. Ezeket tehát általában Reád birom. (Fuchshoffer Monasterologiájának új kiadását birom, de csak az I kötetet.)

A Bollandisták szivesen rendelkezésemre adták könyvtárukat.

És most Isten Veled, tisz. kedves Barátom. Kérésemre újra is szivességedbe ajánlván változhatlan szeretettel és tisztelettel vagyok

öszinte hived
Horváthelichály

Kedves jó nőnek add át, kérlek, legszivesb üdvözletem

Bruxelles 63. Rue du Nord
1866ki decemb. 3kán.

Tisztelt kedves Barátom,

perczben veszem szives leveledet, s ime arra válaszom. Véleményed a közügyek jobbra fordulta iránt indokolt; az új rescriptum óta magam is több reményt táplálok a kiegyezés sikerülte iránt. Adja Isten, legyenek valókká is reményeink.

Ha azonban ily közel van, mint hiszed s irod szabadulásom órája, ugy kár volna mind azon könyveket elküldeni, melyekre az I kötetnél lehet szükségem. Ugy látom, még is több időt veend ez igénybe, mint hittem; s ha nem venne is, s ha reményeinkben hazamehetésem iránt csalatkoznánk is, mindig hasonló lesz az alkalom megküldeni azt, mire később szükségem lesz. Most tehát csupán azokat kérem, melyek használata a XIdik században mulhatatlan. Én ilyeneknek csak a következőket tartom azok felett, melyek itt is megvannak:

1. Pray Hierarchia, s mivel ez Heckenastnál vehető is, kérlek rendeld meg azt nála számomra.
2. Károlyi Speculum.
3. ~~Kolter~~ Kerchelich Epp. Zagr.

} ezek csak azon esetre, ha már Kálmánig is van bennök némi fontosabb.

4. Szvorényi: Amoenitates Hist. Eccl. Hung.
5. Batthyany I. (mert a II. bizonyosan későbbre való csak
6. Kollár: Hist. Patronat.
7. Fejér Beveretés a M. Egyh. tört.

Rókára, Gánóczira most még nem lesz szükség. Salag
több mátokkal, meg van itt is a Bollandistáknál.

Ezeknél, mihelyt hozzájok megyek, elvégzendem
megbizátodat. Még csak egyszer voltam nálok, látnak
mijök van. Messze laknak tőlem, s egy makacs
huzut, melyet Párisból hoztam magammal és
folytonos rosz idő eddig gátoltak őket többször
meglátogatnom. Idő körben itthon a Párisban
gyüjtött adatokat dolgozom fel. Eddigi véleme
nyeink sokban tévedések voltak; tehát sokat
kell a jegyzetekben rectificálni s igy polemizálni
De reménylem, sikezülend véglegesen megállapítanom
egyhámuk kezdetének történelmét. —

De visszamegyek egy dologra, mit a körügyekről
szólva kell vala említenem. Te azt gondolod, látva
az ellenzék törekvéseit, hogy ugyanazon egyén keze
van a dologban most is, ki már egyszer a vég veszély
szélére ráutotta hazánkat. Tévedsz. Ennek most kéz
az ellenzék vezetőire semmi hatása sincs. Én más
kat látok a játékban, azokat kik a porosztól nyert
pénzben, a beküldött három vagy négy százezer forintban
részesültek. Ezek innen, ugy látszik, a porosz, s ennek
itt küm levő két megyar ügynöke (: Kom. is gr. (s.:) által
folyton izgattatnak, s a jövendők reményében izgatnak
magok is.

Nem tudom, nem tévedek-e én is — mert én
senkivel sem vagyok összeköttetésben; a neveretlt két
egyén pedig nagyon kezül, mert már tudattan velök
rosszalásomat; hallok azonban még is egynémit,
s ezekből ugy kell vélekednem, mint irám.
Ezek most Kossuthot is kijátszották s megcsalták,
s ő, mint hallom fel is akar lépni ellenök, mint
csalók ellen. De elég e nyavalyás ügyről.

Megbizásod iránt a Bollandistáknál, ugy hi
szem nem sokára fogok irni, addig is szeresd, ke
gyeld, kérlek

hálás barátodat
Horváth Mihály

4 Inhoffert magam is bizom. Lányi posthumusát
és Bauert azonban nem, ha tehát szükséges, ren
deld meg, kérlek.

Bruxelles 63. Rue du Nord
1866ki decemb. 15.

112

Tisztelt kedves barátom,

Leményeidet, melyeket jó baráti szived oly szép szinekkel festett ki, ime ugyan megjátszotta az osztrák kormány bölcsesége s jóakarata. Az itteni ujság-lapok legalább tegnapelőtt egy telegrammot közlöttek Pestről, mely szerint „le gouvernement a refusé à l'évêque Sowath (igy) la permission de retourner en Hongrie." Jól tudom, hogy a távirdák is közölnek elég kacsákat; e telegraphi hirt ennél fogva nem tartom sorsomra nézve elhatározónak, nem még azon esetben sem, ha az igazat mondana. Mert hiszen, ha a kiegyezés megtörténik, az ij kormánynak parlamentaris miniszteriumnak kell lenni; ennek pedig más politikát kellend erre nézve is követni, mint a mostaninak. De legyen hazamenetelem ügye bar miheút, e miatt, kérlek, ne halaszd a könyvek elküldését. Ha elébb haza mehetek, ám jól van, akkor szivesen teszem, ha kárba vesz is azon költséget,

a melybe a könyvek elküldése kerül. Ha ellenben
nem mehetek oly hamar haza, mint akt jó szívem
mivel melegen kívánja, szemed elébe tüntetni, akkor
egy sem vész el a költség hiában s jobb, ha a kö
vek, nehogy hiányuk miatt hátramaradása szenvedjen
mennél előbb itt vannak. Bocsáss kérlek szeb
édes Barátom, küld ezeket mindjárt, s küld va
lamennyit, melyekre szükségem lesz akkor kiül
a melyeket, mint itt is megkövölöl, utolsó és uto
előtti levelemben kijelöltem. Küld még a püspö
megyék arra schematismusait is, melyekben ne
lán azok levéltáraiból adatok léteznének eredet
történetéről, ha különben rendelkezésedre állnak
Szükségem lesz Fejérre és Hendelmann azon munkái
ra, melyekben Dr. István s más királyaink építkezés
ről írtak. Egy hiszem arrában, legnagyobb szükségem
Katthyányra, Kollár: Satorinatui jogtörténetére, és Ozo
et usus potestatis legislatorie circa sacra, továbbá Sch
ványi Amoenitásaira. Ereket tehát, ne feledd ki, ke
a többiek közül. Kívánsi vagyok Podhradszky magyar
hercegasszonyait is látni. – Nagy baj nem lenne, h
magam is nagyon veszélyes remények közt hagytam el Gyu

Fés Bray Thierarchiájára.

s Fejérből, Katonából csak egy pár kötetet hozta
magammal. Most ezek miatt egész könyvtáramat
el kellene hoznom.

Ehhez, hogy az országnak elenk bejötte előtti
egyházi történetet is be kellene munkámba foglalni, ne
gyon helyes. Magam is így fogtam fel a dolgot eleit
től fogva; mert nem is lehet tökéletesen megfejteni
a kereszténység első terjedését, s az ó-kitnek oly fokú
terjedtségét Európában s délkeleti vidéken, hiválva az
olykor kint, ha az előbbi időre is nem megyünk vissza.
E tekintetben Tőled csak abban tudnék talán el, hogy,
mivel én tüzetesen nem Magyarország egyházi történetét,
hanem a magyar egyházi történetet akarom csak
megírni, oly fokban alighe fogok kiterjeszkedni a
magyarok bejötte előtti időkre, mint te írod. En
addigelé úgy vélekedem, hogy elég lesz csak rövid egy
bővebb bevezetést, vagy hosszabb bevezető fejezetet írni.
De majd meglátom, ha a tárgy tollam alatt lesz,
akkor fogom csak magamat véglegesen elhatározhat
ni, mily alakot s terjedelmet adjak neki. Mert
eddig csak Gyiratól kezdtem kutatni s írni. Egy
tegnap végeztem be Párisban gyüjtött adatain
feldolgozását II Sylvester bullájának megérkezéig.
S ezzel be is van fejezve az első, elég nagy fejezet.

Bruxelles 63. Rue du Nord
1866ki decemb 22.
Vett 26.

113

Kedves Lelkem Barátom,

Tehát végre meg van! Meg a miért oly régóta
egyebet sóvárgél! Áldás Neked, mert a Te
mindent megmozdító, mindenütt működő,
lelkesítő, ösztönző hatásod nélkül az ügy bizonyo-
san most is ott volna még megfeneklelve!
De engedd, hogy ne szavakkal, mik ezerlenek
mint egy sem adhatják vissza, hanem majd ott,
hol egy forró öleléssel fejezhessem ki hálámat.
Most egy sem érek rá, ha még ma akarom
postára adni a leveleket. Első tudósítást
amnestiaról B. Edtvöstől vettem, e hó 17kén.
Ő Genfbe telegraphirozott, de onnan még azon
estve 11 órakor vettem a hirt. Jött másnap éjjel
a Te táviratod, melyet 19kén korán reggel vettem.
Jött azóta a Siklagokban is. De mielőtt bár hi-
vatlan is irjak, bevárom akarám sejtett leveledet.
Ez utolsó estve jött meg, s ime kiküldöm az Alatt
is hűbégeseknek tartott hálaleveleket. A Cancellár

A jövő héten lesznek majd bejárni a Holland
tákhoz s újra gyűjteni. Akkor végezendem el a
lok megbízásodat is.

Kedves, jó Barátom, azon homlok légek, mely
utolsó leveledben közlél velem szegény házánk
vészes alakokban gyötrik szüntalanfor az én agy
lelkemet is, bár a nemzetre csak lehet, sietek a
hat elűzni agyamból. De talán még is csak
megőriz benünket az isten ily veszedelemtől!
Mikor e homoni képek lelkemre borulnak, nevet
jüvem és sirni akarnék a valóság miatt, melynek
átka még mindig fogva tartja a bécsieket
fogva közöttünk is vagyni sokakat! De jobb
erről nem is szólni. Suffisit diei malitia s
Mért, ha siettek is, egy annál kellemesb, bá
tabb képre nyugtat át gondolatommal; jó Kö
ves rétjeire sorsom iránt. Nem tudom, mivel
érdemeltem Tőle e hozzám indulatot. Ez bizonyo
nem az én érdememnek, hanem csak az Ő jósá
eredménye. Kérlek, add át Neki legszivesb há
kifejezését s e mellett meleg üdvözletemet.
Isten veled, édes jó Barátom, kinek a közön
ket mihelyt csak lehet. Ölellek

Kolozsvig hived
Horváth Mózes

nak egyenesen küldtem Bécsbe; a többieket k
egy csomagban, mintáin a Lónyiéket, hi nem tud
Bettex van-e vagy Kalocsán, ugy is kösöd kell
küldenem, s Lötwös és Bartalról sem tudom, Be
tex lakunk-e vagy Budán? Kérlek, légy szive
arokat a nevezett uraknak mielébb kézbesittatn

Menjek-e mindjárt, vagy bevárjam a kivata
értesitést? Én ugy hiszem, ott bevárni jobb, illő
Különben is kuautom egy kiké megjinte, s ekkor
nagy még itt kellend ennél fogva kéztegelnem.
Itt maradok tehát, mig Tőled ujabb levelet nem
vészek az iránt, hogy bevárjam-e a kivatalos leve
Aztán minden esetre Genfbe kellend mennem.
Könyveimet, butoraimat egy szobában lezárva
mind ott hagytam. Még hiv birtokom ügyében
is szeretnék intézkedni, bár a jelen válságos
időben nincs reményem, hogy azt most eladhassam
Érett majd egyébt még lehetőleg hi kellend ut
nom; de legalább interkedtem kell róla addig

Genfből Münchenen, Bécsen megyek keresztül.
Bécsben mindenesetre tájékozódni fogok a fanellárul
s ha ő jónak látja, a Jelszóról. Szerencsére még
meg van egy hajdani jó polgári kintösöm; de mint
többé lánc, kereszt. Vagy ezek nélkül tegyem a la
togatást? Ugy hiszem megillet, ha csak mint ve

pjegyzőt is. Ha Lónyiné ésszel Bécsben van, és
folkaszt vele; szólj, kérlek, ez iránt is. Ő
jobban ért az ilyféle etiquette dolgokhoz.

Genfből szándékom megállapodni, s ott fogok
kérni az osztrák követtől útlevelet; — általa
küldem fel a folyamodásomat is. Ezt is jobb ugy
tehát tőle kérni, mint az ittenitől.

Ha a helytartótanács által küldetik a kivatalos
értesités — de nem folytatom, mert jut eszembe,
hogy ez egyenesen ugy tenn jó lenne, hanem a
küldje ministeriumom által az illető követhez,
s ez adja majd tudomásra. Holnap irok mind b.
Hügelnek, az itteni, mind a bécsi követnek, hogy
tudják a dolgomat.

De sokat is csacsogok, a végre még lehasad
nak leveleim a postáról. Most tehát még csak
azt, hogy kedves jó Klára szivemből üdvözlem,
Tégedet pedig a hála legforróbb érzelmei közt elve
is ölelek a viszontlátásig,

Imre

Horváthkőhalmy

Genfből mindenesetre irok még; de levelemet
itt várom be.

Genf Hotel du Rhone jan 6. 1867.
V. 11.

114

Tisztelt kedves barátom!

engem elhalmozol söt elkényeztetsz szivességeiddel, ellesed legbensöbb vágyaimat, s azok teljesitésével megelőzöd nyilvánitásukat, vagy ha idő közben nyilvánultak, szükségtelenné teszed azt. Hogyan fogom én mind azt csak némikép is levóhatni, a mi jót Te velem az elmult év folytában tettél? Nincs egyebem egy hálatelt kebelnél s e szavaknál: Isten áldjon meg érette!

Brüsselbe küldött két leveled azonnal utánam küldetett. Köszönöm a közléseket. Weisz urnak azonnal irtam. Örömmel elfogadom ajánlatát egy pár hétre; sokáig aligha fognák engedni a körülmények. Majd meglátjuk helyben. Szives ajánlata igazán meghatott. A második levél tartalmát illetőleg, tanácsod szerint is, de egyszersmind önérzetem szerint is kérni semmit sem fogok; de igen kérdezni a Cane-tól: egész-e, vagy fél az amnistia, hogy tudjam magamat mihez tartani? Hogy characteremet, vagy is legalább annak külső jelvényeit visszaadják, már

a jó érzés az által kifejezett elvéről fogva is lehe-
len nem óhajtanom; de insistálni nem fogok, s meg-
nyugszom az egyszerü kijelentésben, melyet kérdésemre
nyerendek. Egyéb esetben elvből én nem óhajtok sőt n
is szeretnék kazuoskodni; sokkal örömestebb fogad
a bármi fenény nyugtjánt, mint az állásukat veled
egy időben elveszteitnek is megadatott.

A brüssli időzésem utolsó napjaiban egy hirte
helyreállt egészségem, itt újra rohamb fordulatot ve
néhány napig az ágyat vagy legalább szobámat kell
őriznem; de tegnap, hála Istennek kimaradt a ki
s úgy hiszem, többé, legalább egy új meghülés-
minek feltétlen kiállnom kell, nem is tiszteld vissza
ig tehát nem fogok itt időzni. 11 vagy 12dikéig
úgy hiszem, úgy a hogy elvégezhetem itt dolgaimat s
utra kelhetek. Münchenben szeretnék egy pár napot
teni, ha látandom, hogy arcblat, munkaid érdekében
hazonnal töltsem. E hó 20kán, úgy hiszem, minden
Bécsben lesek. De azt már hozzávetőleg sem tudom
eleve megmondani, hogy onnan mikor ülök vasutra B
felé; a mennyire tőlem függ, sietni fogok, hogy
vetelre ölelhesselek.

El is feledém említeni, hogy a hivatalos tudósítás
utalvéllel együtt harmad vagy negyed napra előbbi levele
kelte után érkezett meg hozzám Genfen át, a berni ös
követtől. A követ tudósítása szerint Ő folyó 15kén

alá amnestiámat; a külügyminisztérium (már 18kán uta-
sitá a követet, hogy azt tudomásra adja s utalvényt
küldjön; a követ levele 18kán kelt; de mivel Genf-
be s csak onnan küldetett Bécsbe, hozzám az
itt csak 20kán estve érkezett, s 22kén már uton
valék ide, Bairon keresztül, hol azonban csak pár óráig
álltam meg, hogy az egyik indóházból a másikba men-
jek át; s másnap délben már itt valék.

Kis birtokomat itt létem alatt e válságos időben
eladni lehetetlen, még ha veszteséggel akarnám is.
Ugy intézkedem tehát, hogy legalább a jövő nyáron
tiszttába jöhessek vele; ugy hiszem, csak meg fog
engedtetni, hogy e miatt akkor lejöjjek?

Photographiáim nincsenek olyanok, a minőt Te kivánsz, s csak
is Bécsben lehetne olyant készíttetnem, ha nem lenne
kiár az időt oda azzal veszteségetni s nem várni Bestre
megérkezésemig. Innen még a fámirtóság gyászhirsejében
akarok távozni s csak utközben adni még kiltönnek a
kivánt correctséget. Figyelmeztetlek újra is: elfogy fono-
rodki barátod aggodt kinézésén, mit a mostani gyer-
gélkedés még szembetünőbbé tett. De ez nem fog gátolni
hogy melegen forrtsalak keblemhez; s bizonyosak azt sem
fogja akadályozni, hogy kedves jó Nővé, hit forrón üdvözlek,
tovább is boldogítson az általam oly nagyrabecsült finom
indulatával. A viszontlátásig tehát Isten veled! Ne fúrj meg
kérlek leggyakrabban

igaz barátodat

Horvát Mihályt

Fordits

Münchenben, mint irám, pár napot szeretn
és szándékozom is tölteni. A Hôtel de Qua
Saisonban fogok megszállni. Ha valamely
ismerősöd van ott a Könyvtárban vagy Levé
tárban, kérlek, légy szíves nekem oda hozzá
ajánló levélkét küldeni. Így, ha van va
mi használható ott számomra, hamarább s
könyebben czélhoz érhetek.

Ölellek Hell.

Béco, Wallner Strasse Hôtel Schiffer
1867ki jan 15kén.
Vett 16.

115

Lelkem kedves barátom!

Két órája mióta Bécsben vagyok. Münchenben, nem,
miként irám vala, két vagy három, hanem csak
egy napot tölték. Ez is elég volt megtudnom, mit
munkám érdekében tudni óhajtottam. A képtárak,
muzeumok pedig, melyekből már eleget láttam a
külföldön, nem birtak reám annyi vonzerővel,
hogy képesek lettek volna csak egy napig is késlel-
tetni hazám viszonlátását. Tegnap tehát elvégervén
végzendőimet, még estve vasutra ültem s ma reggel
10 orakor a fentirt Hôtelben szálltam meg, – hátra-
hagyván mindenesetre Münchenben a rendeletet, hogy
ha oda számomra levél érkezném, az utánam küldessék.
Megérkeztem után Biró püspök s referendáriusokhoz
siettem megkéndezni öt, mikor remélhetem, hogy a Can-
cellár fogad? Holnap lesz a fogadási nap. Tőle hi-
hetőleg megtudom azt is, mikor kaphatok kihallgattatást
Ő felségének? És ezt bevégerve, semmi sem tartand többé

Vissza, hogy sovárgásaim annyi évi tárgya, ha
Zám felé utnak induljak. Holnap azonban ne
csak a fő, hanem az alcancellárokat és Mayenburg
bárót is meglátogatom.

Csak tudatni akartam most Veled itt létemet
hosszabban nem írhatok, mert nyugtalkszittetés utá
kell látnom. Add át, kérlek melig üdvezletemet
kedves jó Nőnek, Magad pedig fogadd lélekben
forró ölelését

hivednek
Horváth Mihálynak

Mihelyt Pestre indulásom napját tudandom, azonnal
tudósítani fogom arról a jó Weisselat.

Bécs 1867ki janr 18kán.

116

Tisztelt kedves Barátom,

[illegible]rettelek volna, ha bár csak annyira is, hogy pár nap-
pal elébb ölelhetlek, mint várád vala, meg-
lepni, s megvallom, nem is irtam volna innen
többé, ha nem veszem egy óra előtt érkezett
leveledet, mert holnap már magam is utra
kelek. Mivel azonban csak délután $2\frac{1}{2}$ kor
indulok s csak valamikor 10 óra tájban estve
leszek Pesten, s levelem ennél fogva bizonyosan
elébb érkezik hozzád mint magam, sietek kielé-
giteni oly annyira jogos kivánatokat, hogy meg-
erkezésemről eleve értesítselek. Az itteni fogad-
tatásokról most csak általában annyit, hogy
azok teljesen kielégítők: minden jól ment.
A részletekről azonban — mert félek, hogy ha
hosszan irok, a postáról elmaradhatnék — majd
otthon szával s kimerítőleg. Az Általad meg-
pendített tárgyról is csak annyit most, hogy

én mindenütt csak köszöntem, de sehol semmit
sem kértem. De néhányan magok hozták szöny
re a tárgyat, s ekkor is csak ugy nyilatkozám
hogy erről én még nem is gondolkadtam, s az
hiszem, nincs miért felette sietnem újabb folyam
dással, meglévén különben is győződve, hogy az
a mit a méltányosság igényel, nem fog tőlem
megtagadtatni. A mit arvaban erről velem k
zölni szivesbedtél, nagyon megörvendeztetett, s olya
nak tanusítja előttem azon főurat, a minőnek
én öt lenni hittem s hiszem, valóban jószivünek
méltányosnak, minden nemtelen szenvedélytől men
nek. De majd többet erről is szóval.

Kedves jó Nődet tisztelve üdvözlöm, s eleve
kérlek, ne vedd rosz néven, ha netalán látnád, hog
a jó léleknek nyakába esem s összecsókolom.

Ha nem félnék háborítani kedves családod éji
nyugalmát, holnap még 11 óra tájban is — mert
előbb alig történhetnek, felsietnék Hozzátok, öl
léstekre; de szenvedő állapotban vagytok; tehát csa
holnapután foglak ölelni

hálás híved
Horváthchihály

Evian-les-Bains, Hotel du Nord 1867ki aug 12.
Vett aug. 18.

107
117

Tiszteltt kedves barátom,

Mintha álmodnám, midőn körültekintve ezen jól ismert tájakon, melyeket mint hontalan bujdosó annyiszor, de többnyire búsongva bekalandoztam, eszembe jut, hogy már nem mint hontalan bujdosó létezek itt. Különös még is az ember kedélye: most is ugyanazon roppant távolság választ el hazámtól, mint elébb, s azt az epedést melyet honvágynak nevezünk, jelenleg még sem érzem. Nyugodtan, minden méla bú nélkül gondolok hazámra, mintha most is a Hattyusziget felé, vagy a budai hegyek közt sétálgatnék; pedig mily messze vagyok ezektől! Hát hol van az az Evian, kérdezed s mi hozott ide? – Miután Batthyány Lajosnét Dákán meglátogattam s nála két napot töltöttem, Bécsen keresztül, hol szinte más fél nap időztem, Münchenen ezuttal csak átrobogtam; mert azt gondolám e canicularis napokban ott is igen meleg lesz, s jobb leend szándéklott fundói idényemet elébb

még a meleg tart, elvégeznem. Mentem tehát a
rich mellé, a Schintznachi kénes fürdőbe, ezutt
nem is szándékozván érinteni Genfet, miután
genfi vendégemtől, Dr Landesmanntól akkép érte
tem, hogy oda most hijába mennék, a birtokocskán
eladására jelenleg semmi kilátás. Sajnálva tehát
hogy Genfet, hol egyebek közt tán legszívesebben
laktam volt bujdosásomban, ezuttal nem látan
egész resignatióval állapodtam meg Schintznachon. D
alig robogott el gőzmozdony, már is megbántam
mert Schintznach nem helység, hanem távol mind
községtől csak egy nagy fundó intézet lévén, ann
ra telve volt vendégekkel, hogy éji szállást is
alig kaptam egy más számára már lefoglalt, de
szerencsére még üres szobában. Ott hagytam tehát
félig boszonkodva, félig örülve, hogy a sors még
viszonlátnom engedi Genfet. Mert Evian Savoja
felszik, épen átellenben Lausannal, a Lemán gy
nyörű pantján. Igaz, hogy Lausannból is átjöhe
volna ide; de mivel a hajó, ezen városban mege
leztemkor már elment, s az éjet ott kellett volna
töltenem, mentem tehát inkább Genfig, hogy legala
az éjet s a reggeli órákat töltsem ott, hova ann
visszaemlékezés vonz.

Ime tudod már, hol van Evián, s mi hozott ide.
De csak 10–12 napot szándékozom itt tölteni, hogy
utazásom tulajdonkéfeni czéljára, Münchenbe visszatér-
jek, mielőtt az időből kifogynák; mert mivel hugom,
árvám esküvője miatt sept. 14kén Szegeden kell len-
nem, e hó 10kéig mulhatatlanul vissza kell térnem
Pestre.

Nem minden aggodalom nélkül hagytam el e várost.
Öreg szolgám, honlétem utólsó óráiban megbetegedett,
cholerint kapott. A nálam szállasoló genfi orvos
adott ugyan be neki, s jobban is látszék lenni, engem
pedig biztatott, hogy nem lesz semmi baja, még is
aggódom sorsán, kivált miután az időhiány nem en-
gedett rendelkeznem azon esetre, ha még is beteg lenne.
Téged, édes barátom, vagy inkább áldott jó nődet ké-
rem tehát szeretettel, méltóztassál, vagy méltóztassék egyszer
oda nézni s látni, él-e még az öreg szolga? S történ-
hetett halála esetében kinél van lakom kulcsa?
Ő, ha csakugyan komolyan megbetegedett, s tán ispo-
tályba ment, Weiszékhoz vihette vagy küldhette azt,
kikhez gyakrabban járt. Ha ott a kulcs, se baj;
de ha másnál volna, ugy szívesen kérlek, méltóztas-
sál azt magadhoz venni; minden esetre pedig engem
egy pár sorral <u>még ide</u> megnyugtatni, mert mindemet
nyitva hagytam.

Ime, otthon is, távol is mindig csak reászorúlo
szivességedre. De magad vagy annak oka: miért ha
mozol el annyira barátságod tanúságaival!

Add át, kérlek, legszivesb tisztelemet jó Nőd
üdvözletemet szép reményü gyermekeidnek, Magad f
dig fogadd baráti csókomat, melylyel vagyok

Őszinte híved
Horváth Mihály

NB Bécsben senkivel sem szólhattam. Andrássy nem
volt ott. Jesztetics, Karolyi Alajos menyekzőj
volt s két órai várakozásom után is siker nél
kül mentem vissza a fogadóba a Bank utczából.
Isten veled!

Szives kuelodben, kérlek, csak Monsieurnak
czimezz.

119

Kedves barátom! Jó reggelt! Most ment el
tőlem b. Eötvös, ki maga jött meghozni a hírt,
hogy a rég óhajtott dotatio végre meg van.

Csókollak
Horváth

Dec. 9. 1867.

hétfőn estve.

apr 20/68.

120

Kedves barátom,

Ifeledtem együttlétünkkor mondani, hogy Mircse hol-
nap, Kedden reggel Kovzád jö Assignatiót
kérni a Történ. Bizottmány budgetjéből 200
ftra. Ennyit szükségesnek mondott utra s pár
héti élelemre, mig első másolat küldeményét
utnak indíthatná. Ez előlegezés lenne az Eöt-
vös által resolvált 1500 ftból. Isten tudja,
mikor tétetik ez folyóvá; mit csinálna itt
Mircse addig? Én sürgettem ma — mert
nálam volt, — hogy menjen már vissza, mire
ő: „szívesen, mennél előbb, magam is csak azt
ohajtom, s megyek ukár holnap, csak pénzt kapjak
az utra s pár héti élelmemre. Az 1500 ft egész
bizonyossággal resolválva van, ezt Eötvös maga
mondá nekem egész határozottsággal. Én tehát azt
hiszem, előlegezhetjük a 200 ft a bizottmány pénzé-
ből. E végett holnap, Kedden, reggelre Mircsét Kö-
zád utasítám. Jól tettem-e? Ha csak lehetőnek
találod, add meg neki az utalványt, hogy valahára
indulhasson. Isten veled

hűved

Horváth

Pest, júl. 23/68.

121

Kedves barátom,

Nem tudván István úr szállását, Téged kérlek, légy szíves Lonyay ide mellékelt levelét kezébe juttatni. Tehát, úgy látszik, beható volt ajánlatom, s nagy szüksége van reá a miniszternek. Csókollak

Híved

Horváth Lichály

122

Tisztelt barátom,

feledj el, kérlek, jó kován megjelenni a rector-választásra, nehogy elkésvén, alkalmad hiányoczék beszélni, kortesbedni az illetők megnyerésére, mert a választás pontban 9 orakor fog végbemenni.

Tisztelőd

Hóvath Mihály

Lit 30/68

Pest 1868 Aug 28.
Vett. 30. nyggel

Tisztelt kedves barátom,

Tegnap énkervén haza s találván leveledet asztalomon, csak most válaszolhatok leveledre, de ezen válasszal nem fogsz megelégedni, bár az akaratomon nem mulik, hogy kielégítselek. Én soha sem tettem jegyzeteket életemről, s ha szégyen is, kénytelen vagyok megvallani, hogy annak adatait pontosan nem tudom. Íme a bironyitvány:

Születtem Szentesen, Csongrád megyében 1809ki october 20kán-e vagy 21kén? bironyosan nem tudom.

Tanúltam az elemi és gymnasialis iskolákban Szegeden 1825ben kispappá lettem s a philosophiát és Theologiát végeztem Vácron.

Phil. doctorrá – mint meglévő diplomám bironyítja lettem 1828ki Aug 22kén

Diaconussá 1830ban, miséssé 1831ben lettem. †Káplankodtam: Dorozsmán, Kecskeméten, Nagykátán, Nagy Abonyban két vagy ~~[illegible]~~ nyolz évig. 1839ben nevelő Endődzeknél 3½ évig. 1843ban, ha jól emlékezem, theresianum tanárrá, mint olyan mondtam József nádor felett egy halotti beszéder Bécsben a kancellár felhivására. 1846ban hatvani plébános és nem sokára praeposit. 1848 juniusban Csanádi püspök, 1849ben Május elején Cultus Minister.

† Mint Diaconus a püspök udvarában egy évig Actuarius voltam.

Micsoda olmüvi feltérjesztést kívánsz tudni? A püspökökét, melyet én írtam? Datumát nem tudom, Valamikor octoberben lehetett.

Minisztéri rendeletem kört legnevezetesb az, mely által 1849 aug. 20kára kath. conventet rendeltem, melyben az egyházi autonomia megalapíttatnék.

Kimentem a harából october 2dik felében. Tartozkedtam Brüsselben 1 hörg. Párisban, Montmorencyben 1 évig. Zürichben mint a Batthyáni gyermekekek ~~[illegible]~~ tanítója 2 évig, 1 évig Genfben, ½ évig Nizzában, megint ½ évig Genfben. 4½ Brüsselben, ½ évig Nizzában, 2 évig Gennában és vidéken, ½ évig Florenczben ½ évig Livornoban. 4 évig Genfben stb. Amnestiát kaptam 1866 decemb. 17. harájötten 67 jan. közepén tán 20kán.

Ime a mennyit tudok. Nemde elég pontatlan. Munkáimból a mutatványok kiszemelését Magadra bizom. Te jobban megfogod azt választani tudni.

Sajnálom, hogy Gr. Mikó nem jö Erdélybe, ez megint új munkát ad. Csak soha tem kerülhet a sor egyházi történetemre. Pedig most azt akartam e pár hét alatt elöremi, mihelyt a távolléten alatt érkezett nyaláb levélre választ írtam.

Szivélyesen üdvezlem s tisztelem jó Nőd, és Jolánt, s mindnyájatoknak kiváván, hogy ~~hogy~~ a cura sikerrel végződjék, a viszonlátásig

hübarátod

Horváth

Pest 1868 sept. 12.

Vett. Máriafüdén, sept. 15/68.

124

Tisztelt Kedves Barátom,

Már ha születésem napját nem tudom is egész pontossággal, azt mindazáltal egész bizonyossággal tudom, hogy a nádor felett 1847 februarban Béisben, mint thereziánumi tanár szónokoltam. Ezen incidensből szélitott fel az öreg Bartal, hinek a beszéd igen megtetszett, nem akamék-e hatvani prépost lenni. Én aztán nem 46ban, hanem 47 nyarán mentem Hatvanba.

Elnöki beszédem megkészitésében egy czeppet sem zavart szives kiteled, mert avval már Aug. utóltó napján készen voltam; s nem is valamely országra világra szóló beszéd az, hanem egy kis, 6 lapos ujjmutatás a teendő munka tekintetében. Néretedben a Cod. dipl. és epistolaris Trazilvan iránt nem egészen osztorom; de okainat majd czak élő szóval fejtem ki.

Pista ur elömorditásán én is szivemből örvendek – volt nálam, Pöstyénbe utasta előtt.

A legszivesebb üdvözletem jó Nőnek, és a „vidám" Jolánnak. Helyreállt-e egészsége teljesen?

Ölellek

Őszinte hived

Horváthi Mihály

125

Jiszcelt barátom,

[illegible] is szerencsésen megérkeztem István Urral együtt, és csak ma tudtam meg az affairt ö töle. Nincs sem neki, sem a legárok embernek baja, hogy fedig a finkernek sem lesz, kereskedik a szegedi rendőrség indolentiája.

Üdvezlem kedves nőtek s gyermekeidtek

~~[illegible]~~ (egedi út után 1869)

hived
Horváth

Joldy Ferencz
ö Nagyságának.

126

A jövö csötörtökön estve talán elolvas hatnók Zsinyi Ilonát? Ha ugy tetszik, legyen szerencsém-egyszersmind egy csésze theára.

Honvath Mr

Joldy és Gregus Ágost urakat.

1870 január –

177

Tisztelt Barátom,

vesánat, hogy nem küldtem vissza a fordulós postával. Egen kimenendő valák, midőn hozták az iratot, mire pedig hazajöttem, megfeledkertem róla. No, de, ugy hiszem nem nagy baj, ha egy nappal később kapja Óvári.

Boldog újévet mind Neked, mind kedves családodnak!

Kedd. Bécs, dec. 26/70

Híved
Horváth Mihály

Óvári nyugtatvagit
[illegible] contrasignatorium
[illegible] vettje

...ci napján.

128

Tisztelt barátom.

...sónatat kérek a szórakozottságból elkövetett hibáért s az aláírás elhagyásáért.

Kedden estve megyek haza, de hogy annál előbb elküldhető legyen a fénz Óvárynak, küldöm azonnal, s most már aláírva a nyugtát.

Boldog új évet, az az állandó egészséget, sok áldást, megelégedést az új évben

Híved

Horváth Lehiháy

V. jan. 17/71

124

Tisztelt Barátom,

Ha nap előtt feltettem magamban, hogy a mai estvét a Te és kedves családod körében fogom tölteni. Azonban utozán találkozván Kovács József tanárral, ő ma hozzám igérkezett jöni Than Károly tanárral, különösen, hogy az egyetem reformjára vonatkozó eszméiket velem közöljék s azok felett beszélgessünk. Nem volnane kedved Neked is részt venni ezen értekezletben? Igen örülnék, ha Harrad 6 órakor szerencsém lenne

Kedd.

hived

Honvárhi Mihály

120

jún 7/71

Ide mellékelve küldöm Laczi röpiratáért a kívánt tiszteletdíjt, 20 ftot.

Igen kérlek, légy szíves a Vitnyédiféle leveleket elküldeni, már nagy szükségem volna reájok. Ha most nem használhatom, utóbb nagy időveszteséggel fog járni használata.

Szerda, reggel.

Szíved
Hell.

Szobránczi 1871ki jul. 28kán

131

Tisztelt, Kedves Barátom!

Sem mondhatom meg, mennyire megörvendeztetett ma vett becses leveled, melyben tudósítasz a Bölcsészeti Karnak a Közoktatási Miniszterhez intézett s Téged illető felterjesztéséről. Most már egy cseppet sem kételkedem, hogy a dolog sikerülni fog; mert meg vagyok győződve, hogy a pénzügyminiszter, maga is a tudomány embere, örömmel meg fog egyezni abban, hogy valahára már nálunk is jutalmaztassék hazailag a tudomány. Ha pedig, mint hiszem, ő nem ellenzi: a pénzügyi bizottság, melynek tagjainál majd én is megteszem a teendőt, sem fog nehézségeket támasztani. Minap közlém a dolgot Deák Ferenczczel, azt tudnüllik, hogy mire sürgettem Pauler Minisztert: ő is helyeselte azt.

Légy tehát a legjobb reményben.

Kérlek, add át legszívesb üdvözletemet és tiszteletemet jó Nődnek, engem pedig ne szünj boldogítani barátságoddal

Nagy boszuság ért: elfeledtem magammal a Szalay Történetének hatodik kötetét, pedig miután több új adatot foglal magában, most hükségem volna. Kérlek szívesen, tisztelt barátom, szíves azt nekem a postán mennél elébb megküldeni; mert ezen VIdik kötet itt senki sem birja, bár az első öt töbteknek meg van.

Őszinte hívedet
Horváth Mihály

132

Édes jó barátom,

Tegnapelőtt estve haza jöttem s tegnap át io
költöcködtem szomszédságodba. Ma a tört-
társulat alakító ülésén olvasandó beszédről
kezdtem gondolkodni; de ugy látom, hogy
mulhatatlan szükségem van egynémely adatra,
melyeket nem birok, vagy könyvéim rendezet-
lenége miatt hamar elő nem keresheték."
Kérlek, légy szíves küldeni „Magyar Muzeum"
mod "I-sö" kötetét mert ugy emlékszem, ott, vagy
a tudom melyik kötetben egy „esdeklést" in-
tézvén a körönségher nemzeti könyvtárunk"
ügyében, a történelem történetéről bőven irsz.
Küld még kérlek Irodalmi történedet is, a
legújabbat.

Ölellek, s mond meg kérlek legszívesb üdvezlete-
ment jó nőnek is

hived
Horváth

Péntek

Tisztelt barátom,

Légy szíves, kérlek, visszaküldeni a bécsi iro-
mányok nálad lévő darabját; mert
az okmányok excerpálásával elkészültem,
s vissza akarom küldeni az irományokat.

Isten veled

hived
Horváth Mihály

Szobránc 1871 aug 30.
Vitt. pp. 1. 71.

174

Tisztelt Barátom!

Michelis lebeszélésed daczára is felkeresett. Jól
tetted, hogy eleve sem nyujtál neki reményt,
mert meghivását több okoknál fogva — me-
lyek közt egy az, hogy épen a münchéni
O. kath. Gyülések idején várom a szegedieh
meghivását a föreáltanoda alapkő-letételé-
nek ünnepélyére, — nem fogadtam el, hanem
öt Hajnáld érsekhez utasítottam, kihez
levelet is adtam neki.

Ő visszatértében Kassáról levelet írt
hozzám, arra kérve, hogy miután utközben,
közel a fürdőhöz, oly-féle élősdi növényt
vélt észrevenni a kocsiról, melyet bővebben
szeretne megvizsgálni: küldének ki oda
egy értelmes embert, s azon növényből küld-
nék számára Horrád egy darabkát, mert
Téged, mondá bizonyosan meglátogat elutaz-
ta előtt.

Légy tehát, kérlek, szíves megmond-
neki, hogy én magam rándultam ki a kije-
lölt s könnyen meglelhető helyre egy itt
levő orvossal, ki maga is fűvész lévén
jól ismeri a Viscus alba élősdit. Ket-
ten együtt keresztül kasul jártuk a helyet
megnéztük mind a levágott tölgyek ott ma-
radt törzseit, melyeken, állítólag, látta vol-
na a növényt; de csalódnia kellett, mert
ott nyoma sincs ezen különben csalódosnak
élő, a hol tehát van, sok példányban letező
növénynek. Csalódása onnan származhatott
hogy vagy a fehér gombát, melyet néhány
törzsön találtunk, vagy a közönséges
mohát, mely több törzs kérgét boxítja, s
pedig néhol már kiszáradt állapotban, mind
fogva a nap sugarain ez is fehérnek tü-
nik fel, nézte, vagy vélte Viscus albának.
Sajnálom ennél fogva, hogy tudományos
érdekeltségét ki nem elégíthetem.

Egyébiránt, mond meg, kérlek, neki,
hogy ne feledjen engem tudósítani Hajnáld-
nál tett látogatása eredményéről, mire
igen kivánosi vagyok.

A napokban vettem Egervári Ödön
m. Akad javítnok levelét, melyben kér
pártolnám részemről is, hogy miután ő
a vörösvári okmányok nehezebb részét
külföldi nyelveken írt okmányait másolta,
s díja meg is csak annyi volt mint a
többié, rendkívüli jutalmat kapjon fáradsá-
gáért, s mivel most nagy szüksége van,
ha csak lehet Sept. 1éig. Thaly Kálmán
az idezárt mellékletben pártolja kivána-
tát. Ha tehát jónak gondolod, méltóztassál
neki utalványozni a Thaly által véleménye-
zett 100 ftot, s azt neki meg is küldeni,
— mert én nem írok neki.

Isten veled, éde, barátom a közel viszon-
látásig

Tisztelő híved

Honvárbi Bibák

133

Jisztelt Barátom,

Ma, csötörtök estére örömmel fogadom
szíves meghívásodat

hived
Horváth Mihály
Ura

Jisztelt barátom,

Jobban szerettem volna a megirandó dolgyról személyesen szólni Veled, de mivel nem tudom, mikor találhatnálak, halasztani pedig nem akarom, tehát írok.

Tegnap ismét beszéltem az itt keresztül utazott Hadik Grófnéval. Megint nevelőszerzéssel gyötört. Én azt válaszolám neki, hogy nem tudok jobbat Joldy Lászlónál. Azok a kikkel beszéltem, nekem egyátaljában nem tetszenek, nem azra valók. Ő azt mondá, csak oly könnyelmű ne volna. Kérdezém, hát mit tud ellene? Rimely, ugymond, nagyon könnyelmünek ábrázolá öt pénz dolgában, [ugy annyira, hogy a Thereziánumból is távoznia kell. Ez lehet, mondám, de azért lehet jó nevelő. Végre azt mondá: próbáljuk meg tehát egy évre. Én: ezre alig lesz hajlandó. De igen, mondá ő, mert ugy sem maradhat tovább helyén. Én: hát mikor kellene megkezdenie? Ő: mennél előbb, mindjárt. Én: alig jöhet az iskolai év vége előtt. Ő: de igen, mega mondá akkor, hogy akár két hét mulva is beállhat. Kért azán, írjak Lászlónak azonnal, és vegyem válaszát. Ha elfogadja, írja meg nekem azonnal, mikor jöhet, s én azán adjam tudtára, ő pedig azonnal küld neki uti költséget s rendelkezik, hogy azon napon, midőn érkezni kell, a legközelbi Vasutir Stationál kocsi várja, mert a gyermekek mellett most senki sincs a nőkön kívül. Díjásól semmit sem szólt; tehát megegyezett abban, miben előbb megállapodtak.

Kérlek tehát, légy szíves írni, ha lehet, még ma, Lászlónak, s felhívni, hogy írjon harzám, határozottan mindenről.

1872 máj. 16.

Tisztelő híved

Henrik Hellen

[Itt és a gyfai vélemény. Ha magyarázta H. szóval.

136

Tisztelt barátom,

[illegible]gyon félek, hogy mind a kormány mind a körönség hanyagságról fog s pedig méltán megróni bennünket, hogy a Közoktatási tanács, bár magát már egy hónap előtt constituálta, még csak annyi tevékenységet sem fejtett ki, hogy ügyrendét elkészítette volna.

Kérlek tehát, légy szives az ügyrend készítésére kiküldött bizottsági tagokat a jövő szerdára, vagy ha akkor mutalán akadályozva volnál, csötörtökre összehívni, s a gyűlés napját, óráját és helyét Lubrich ugyal mennél előbb a végett, hogy a meghívókat szétküldhesse, tudatni. De szeretném, ha nekem is megizenned azt.

István ügyében írtam Lónyaynak és Rajnernek is – mert személyesen evvel sem szólhattam.

Isten veled

Pest 1872ki junius 23.

hived

Horváthelthák

137

Jisztelt barátom!

...ára küldöm Grisza levelét. Ugy hiszem, megadhatjuk neki a kért előleget még a birottsági gyülés előtt is. Légy tehát szíves, kérlek, ezt számára kieszközölni.

Örömmel olvastam, hogy Istvánt Csongrádon felléptették. Adjon Isten sikert!

Megtartod ma a köroktatási birottság gyülését?

junius 27.

hived

Horváthelikály

Méltóságos
Főtisztelendő Püspök ur!

Nagy szomoruság érte különben is keserves életemet s ez kényszerít hogy Méltóságod kegyes jóakaratához folyamodjam oly kéréssel miszerint a „Rákóczy önéletirás" megajánlott díja fejében a magyar t. akademia részéről egy további előleget 200 ftot-számomra kieszközölni sziveskednék.

Tizenkét éves leánykám Izabella kire Méltóságod is Bougivalból tán még méltóztatik emlékezni, sorvadásban szenved reménytelenül, miért is egyedül fenmaradt óhajtásom az

hogy a szegény fiatal áldozat utó
heteit – talán csak napjait – falun
a szabad természet látásában töl
hesse s annak ölébe távol a nag
tönug zajától nyugodjék el békébe

Ezért bátorkodom Méltóságod
kérésemmel nyugtalanitani s ann
sürgős teljesitését alázattal kér

Magas kegyeibe ajánlott m
tisztelettel maradtam

Méltóságod

Pest, junius 26. 1872

alázatos szolgá
Griszaágost
Lipót utca 45.

179

Tisztelt barátom!

[illegible] még sem kész az ügyrend? Végezzétek be, kérlek mennél előbb, hogy 15kén meg lehessen tartani az osztályüléseket, s azok által is átvizsgáltatni; 18kán mulhatatlanul összehi-vom a közgyülést, hogy az megerősíthesse az ügyrendet s az osztályok megkezdhessék tanáiskozásaikat a közép is-kolákoknak a kormány által már elkészített szervezete felett, mert ugy hiszem ezen új szervezetet a kormány már a jövő iskolai évre életbe akarja lépteni.

Én 20kán minden esetre elutazom a fürdőbe s csak sept. 1jén jövök haza. Méltán megrovna bennünket a vi-lág, ha addig dolgozni sem kezdenénk; nem kezdhetünk pedig, ha az ügyrend 18kán vagy 19kén nem lesz teljesen el-fogadva. Sőt ez esetben csak octobenre haladna a munka megkezdése, mert nekem sept. 7kén megint fel kell utaznom a történelmi társulat vidéki üléseire.

Ma kerestetek e végett a Pávaszigeten, de ránva találtam ajtódat. Isten veled.

Pest july 9kén 1872.

Hived

Horváth Mihály

140

Jisztelt barátom!

Mint a meghivóból láthatod, közokt. tanácsülést holnap, 17kén d. u. 5 orakor tartunk, s ha a végzendőket egy ülés alatt be nem végezhetnők, tartunk azt 18kán is. Ha 18kán nem tartunk ilyen, t. i. közokt. tanácsülést, megtarthatjuk a tört. bizottság ülését, különben ennek 19re kell maradnia. Szükséges is lesz, ugy hiszem, már csak Szabó Károly ügye miatt is, melyet leveléből láthatol.

Sajnálom én is, hogy nem mehetek Eötvös arczképének leleplezésére.

1872 july 16.

Hivad

Horváth Mihály

+

142

Mélyen tisztelt Nagyságod!

Ezer bocsánatot kérek, hogy fiamat
küldöm – mert szeretném holnap ru-
háimat a zálogból kivenni, és
holnap után el utazrék – ha pedig
neggel a zálogházba be nem fizetek
délután meg nem kapom a ruhát:
Nagyságod ma komoly volt – tudom
vannak sok emberek kik felettem
pálczát törnek, nem tudva azt, mi
a lehetetlenség – mi az pénz nélkül
kezdeni valamit –! Hidze el Nagyságod
mélyen elszomorodtam, és alig várom
hogy bárhová is el helyezhetném
magamat – bár mi kis állásba is
csak hogy vissza vonúlva élve, senki
sem tudna felölem semmit –
hol Istennek élhetném végnappai-
mat –: Vannak oly kötelezettségek
ki tudna azokat el mondani – a
mit a világ semibe sem veszen

De pálczát mi környű más felett tö
mi nehéz pedig az el verzett, és az e
rabolt becsületet másnak virza a
főkép ha ártatlanul vem felette
mondva a balvélemény:
Ipolyi Püspök Ő Méltaságának
mély köszönetemet és kéfcsokalásom
kerém által adni —
Fogadja Méltaságos Püspök Ő
Nagyságod által azon köszönetemet
mit uggan személyesen örömmel ál
adnék —.
Magam becses kegyébe ajánlva
köszönöm Nagyságodnak befalyá
fezésse meg a jó Isten — bo áldásai
leg mélyebb tisztelettel marado
dec 11-én 1871.

Nagyságod

leg alázatosabb
szolgálója ázv
Horváthné
B. Fischer Lenz

vas utcza
11 sz. 26 ajtó.
Ozvald ház.

B. J.-H. Allsony kámára

Ipolyi püspök	—	10 f —
Valaki	—	2 f —
		12

Dec. 11/71.

Horváthné
y B. Fischer
Köszörettel átvette

143

Nagyságos Toldy
Ferenc Urnak
Pesten

Sehr geehrter alter Schulkamerad!

Ich habe die mich betreffende Stelle in Ihrem gewiß sehr verdienstvollen Werke über die ungarische Literatur mit dem größten Vergnügen gelesen, so daß ich, sobald ich mein großes französisches Werk vollendet habe, auch das ganze Buch lesen werde; denn so höchst ja beispiellos undankbar mein Vaterland gegen mich blieb, so interessirt mich doch, und zwar meistens, Ihr Urtheil und Ihre Auffassung: und diese Ungartheilichkeit, diese ruhige Begeisterung der Kritik, ist es auch was mir so viel Vergnügen machte. Ich bleibe immer noch empfänglich, so wie für das Schöne, auch für das Wahre. Denn für alles Leb bin ich absolut abgestorben, nachdem ich gesehen, wie ich nach so beispiellosen literarischen Ovationen Europa's ich dennoch vor Hunger – tausendmal – starben könnte, wenn mich nicht immer ein Zufall oder meine Befindung gerettet hätte. Was diesmal mein Vergnügen noch erhöhte, das bin ich aus Dankbarkeit Ihnen schuldig zu schreiben: erstens haben Sie mir zugleich – und ich glaube mit Absicht – eine zwar kleine aber in Ihrer Stellung – bedeutsame Satisfaktion gegeben. Zweitens hat es mich um so mehr gefreut, da es von einem Mann herrührt, für den ich schon als Consolar, wie Sie sich vielleicht erinnern werden – viel Sympathie hatte und den ich jedoch später – ob mit Recht oder Unrecht – für meinen Gegner hielt

Sei dem wie immer nehmen Sie nochmals und zwar die doppelte Versicherung daß Sie – und zwar trotz meiner gewiß beispiellosen Lage – sehr wohl gethan haben, was Ihnen doch vom Standpunkte des Dichters nicht gleichgiltig sein kann und endlich, daß es mich ebenfalls freuen wird, wenn mir eine Gelegenheit gebothen wird, Ihnen irgend eine Freude zu machen.

Erwarten Sie daher keine übrigen schönen Worte, die mir vielleicht manchmal besser gelingen: reine Herzensergießungen müssen einfach sein.

Leben Sie wohl und nehmen Sie zugleicher Zeit die Versicherung meiner Hochachtung und Dankbarkeit gütig an

Ihr

ergebener alter
Freund

Carl Ungo.

Pesth im Tiger 18/5 67.

145

Buda 1869 jun. 12.

148

Nagyságos úr!

Jászay Samu rokonom tegnapelőtt vett levelében arról értesülvén, hogy a Jászay Pál hátrahagyott irományaira nézve már hónapok előtt igért összeget még most sem utalványoztak. A vallás- és közoktatási m. k. minisztérium illető osztályában az iránt tudakozódván, azon választ vettem, hogy addig nem utalványozhatják a pénzt, mígnem az Akadémia a kívánt jelentést, vajjon az iratok teljesen beküldettek-e, megtészi. - Jászay Samu az utalványo-

zandó pénzt várva várja, annyi val
inkább, minthogy most ő maga nagyon
rászorúl, miután a Szántón volt tűz
veszély neki is nagyon sok kárt tett
Kérem azért az ő nevében Nagyságo
dat, méltóztassék a kivánt jelentést
minél előbb a ministeriumnak beküldet
illetőleg az Akademia által beküldetni
hogy az utalványozás valahára meg-
történjék.

Mély tisztelettel vagyok

Nagyságodnak

alázatos, holgy
Hunfalvy Jan

Buda 1871 febr. 21.

147

Mélyen tisztelt Colloga Úr!

Nagyon sajnálom, hogy Zsedényi,
legalább ma, nem kereshetem fel;
tegnap óta rosszúl vagyok, nem
fekvő beteg ugyan, de olyan állapot-
ban, hogy a szobából ki nem jöhe-
tek ... Azután attól tartok, hogy
az én felszólalásom Zsedényire
halasz nélkül maradna, régóta nem
csak a politikában, hanem egyéb
tekintetben is antagonisták vagyunk,
s különösen Zsedényi engemet nem
szívesen lát, s talán még

jobban megbicsakulná magát, ha
én járnék nála közbe. Ámde Szedény
felette hiú ember, s ha más, azaz
olyan ki nem hitsorsosa, s kit
elismert érdemeinél fogva tisztelni
kénytelen, vagyi ha pl. Nagyságó
i mélyen tiszteltt Collegám látogatn
megőt, meg vagyok arról győződve,
hogy az tokkal nagyobb hatást
tenne rá, mert hiuságának hizelegn
an. Sőt ant hiszem, hogy Fendrassen
tisztelt Collega úr is, mint régibb
egyetemi tanár, inkább hathatna rá,

mint én. Noha meg vagyok győződve,
hogy szavam nem fogna Szedényin,
mégi megtettem volna a lépést, ha
egyáltalában ma kijárhatnék. S ha
holnapig állapotom javulna, mindenesetre
még holnap is meglátogatnám.

Mély tisztelettel vagyok

Ngodnak

alázatos volgája és
Collegája

Hunfalvy János.

Buda febr 21.

148

Nagyságos Úr!

méltyen tisztelt Collegám!

Nem tudván, holnapig javul-e állapotom annyira, hogy kijárhassak, legalább részben meg akarván felelni anna, mire felhívni méltóztatott, levélben kértem fel Zsedényi urat arra, hogy a pénzügyi bizottságban támogasse a tanárok fizetésének ügyét. Igyekeztem a levélben hiúságát csiklándozni, s talán jobban sikerült, mint élő szóval. Talán elfelejti ellenszenvét irántam, s teljesíti kérelmemet.

Méltyt tisztelettel vagyok

alázatos szolgája s
tisztelő
Hunfalvy Dr.

Levelem bizonyosan megtalálja ő ma

Buda 1873 jul. 25

144

Méltóságos elnök úr!

Holnap, jul. 26-kán délelőtt egyszerre három helyen kellene jelen lennem; nevezetesen a budai nőtanítóképezdében a vizsgán elnökölnöm, a pesti városházán bizottsági ülésben részt vennem, s a tanárvizsgálaton is megjelennem. A képezdei vizsgálatot, mely reggel 8 órakor kezdődik, legalább meg kell nyitnom, s a városházánál csak bejelentem magamat, de mindezeknél fogva a tanárvizsgálatra csak 10½ órakor fogok elmehetni. Kérem azért Mgdat, méltóztassék a

két tanárjelölt vizsgálatát úgy intézni el
hogy a földrajzból minda kettőt egyma
után 11 óra tájban vizsgálhassam meg
Mindenesetre 10½ órakor ott leszek
Vajda Gyula úr, úgy látszik, házi
dolgozatra a földrajzból nem kapott
feladványt, legalább nálam nincsen
házi dolgozata.

Mély tisztelettel vagyok

Méltóságodnak

alázatos kolegy
Hunfalvy János

Hétfőn. 157

Tisztelt Barátom!

B. Eötvös, Ő Exc. megkért, hogy tudjam meg akár Tőled akár Horváth püspöktől, hogy mennyit küldtetek már Mircsének. Ő megint pénzt kérvén, Ő Ex-jának érdekében vol. na azt tudnia. Minthogy H. Dűgnök úr nincsen városban, Téged kérlek, azt hallván, hogy Budára fogsz általmenni, – izend meg a minister úrnak bu-

dai hivatalában.

Ha előbb nem tör te
hetnék meg, 4 órako
a nemzetiségi bizottmá
ban lesz a Minister
tehát az akadémiai
be menvén, beküldhet
neki a kívánt tudósítás

Isten hozzád

Szer. bisz. barát
Hunf Dál.

152

Nagyságos Toldy
Ferencz ak. tag
Du ünnah

Horváth Mihály Toldy ferenchez:

Genève 39 Rue de Lausanne
1864 március 6-kán

Tisztelt kedves Barátom!

Nem mondhatom, mily kellemesen hatottak rám utolsó pár soraid, meggyőzőleg tanúsítván, hogy meleg érdekkel fogtad fel s mozditod elő ügyemet. Fogadd ezért, kérlek, legszivesb hálámat. A próbafordítást annál képesebb valék megitélni, mivel pár hét előtt magam is tettem volt vele próbát. Küldeményedet evvel összehasonlitván, örömmel mondhatom, hogy emberedet a munkára teljesen képesnek tartom, s hiszem azt is, hogy egész ügyszeretettel fog látni a munkához. A kettőnk próbadarabja közt van ugyan itt-ott némi kis eltérés; de az csak annyit bizonyit, hogy én a saját gondolataim áttételében több szabadságot engedtem magamnak, ő pedig szorosabban ragaszkodott a betűhöz; de azért az övét is

Vetten julius 26. 1812.

Kedves Diága Jó Barátom!

Ha Kisfaludy Károlyrol emlékezem, mindenkor mondhatom: infandum jubes renovare dolorem — mert leg hivebb Barátim egyike ő volt — kitől elösszer kelle meg válnom — igen kocán vesztem el őt — de meg korábban a Haza, mellyért ő egyes hévvel élt. — Károlyt már Anya mégében üldözé a szerencsétlenség — mert Attya akkor Sümeghe Zala Vgyében lakván Hiresét egy ottan tanyázó Jó Hadnagy Báró Barkóczyval gyanuba vett, melly gondolat őt annyira el foglalá, hogy arról Verseketi írt — mellyekből Károly még ezen Szavakat gyakran emlegeté:

Kedvesebb a fejér Pantallér.

Mint a Magyar Gavallér. — és ezlön Károly üldöztetésének és tovabbi bal sorsának kut forrása — mert midőn az igen sel dás és artatlan Anya Károlyunkat Barkóczyhoz hasonló veres hajjal szülte, és ezen gyermek ágyában meg is halt volt — erre Vesztesegeért az őrült Atya a kisdedet meg Házánál sem szenvede meg — hanem azt Testvér Nénnye Theresia néhai Farkas Kapitány hitése idegen háznál nevelte, és sok kérés és Siránkozás után tudá Attyokat arra bírni, hogy az el tasztottat már Tétben Győr Vgyében magához vegye: hol ő ugyan Jó Birósagot viselt, de bizonyos Nemes Árvák Gondnoka léven, azok Jószágát az öz végytől meg vette, de ezen tette legfelsőbb he-

mert a lang eszü — heves is felette mozgé
kony lelkü is festü egyennek béketürése
nem léven ö ugyan minden kedveseit le
festeni akarta is festette is, de senkit el nem
talált — is ezért vele sokat versengtem
mondván, hogy ö nem termett ama Mecha
nicus Munkára, mellyben annyi Ezer
pontbol — hosszu ülés alatt formáljon egy
kis arczat. millyenhez meg eddig szerencsé
sola sem vala — ellenben ajánlottam nékie
inkább, a Történeti Szakot — is igy lön —
hogy Fessler Historiáját olvasván, a mint
ez különös eszettel festi az Utközetekes
Károly a szerint azokat jó szerencsétet
élesben hozá; mellyek nagyobb rész
Allyos Stettner U. d. V. Tanácsos Urnál mint szives
apolójánál találtatnak. — ez alatt sokat
ellenkeztem vele az Anatomia kijánnya
miatt tett hibáiért, s akkor az Anatomi
ára szánta magát, és azt jó Barátlya Stádly
Tanácsosnál magy buzgósággal tanulta
illy alkalommal Idéai telve léven holt te
temekkel — festett egy felséges képet, melly
holdvilágánál egy temetőben mintegy 18. Sce
letumal egy körtánczot sebesen vágtat is
igettet. — az Elöt tánczos leg izmosabb Le
geny léven szinte láttott mikint zagadá
az a többit a sebes Tánczra magával — ö
ezt horrám is hozta, de ismet el kérte fo
gadván, hogy majd egy hasonlót fest. de
a mit igen bánok, erre szegény többé zeá
nem ért. — azon idön festett ö Vásárokra
köborlö magyar koldusokat is többfélevá
tozatokban igen természetesen, meg is
a Római Császárok sikamlós, és festett
Életök rajza után — mintegy 50. minden

— file festett illa [illegible]

mellyek ugy tettzik Szegedy Ferenc volt Ivir
kezénél vagymak — igy idövel a mit
mindég javallottam, magát olaj festésre
adá — mellynek eredménnyei kedves Bará
tom elött igen jól tudvák.

Többnyire minden önzés nélküli legtisz
tabb erzéssel, és szerenységgel a leg jobb —
Plazafinak, a leg hívebb Jó Barátnak. Cul
turája, és Tanusága Németh volt † ismend ta
lálhatni Munkájiban olly ki fejezéseket
mellyek nem eredeti Magyarok, hanem Ma
gyar Nyelven irott szép felséges Németh gon
dolatok — de hormind is vettük mi volna
Müveltségünket, ha nem a Latin, Francia
Olasz, vagy Németh Nyelvekböl. — Himfy
sem egyébb, mint Petrárca szerencsés, de
igaz magyar utánzása, ezt, és több illy ki
fejezetü hibákat sok kedves versengésünk
köztt maga is el ismertt, de azért meg is min
dég szives volt mindeneket a mit irt, meg
fel nedvesen velem közleni. és fökép képei
röl gyakran meg vallani, [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] Gerat [illegible]
ezt ö Villám sebességgel. si vena aderat. il
lyenkor gyakran leg zordonabb idöben is fel
kelt éjfél után is — tölem, vagy a Magyar ut
tzábol ki rozant a Váczi töltésig — [illegible]
fél kettöre, vagy hajnál elött 2. órakot — hoz
zá fogott a munkához, és nem egyszer egy
Ilkas, vagy a kérök egy nap alatt életet láttak
Munkái közül Zach Felicián Szomoru darab
ját leg többre becsülte — de minthogy abban
felséges Személyek

† ö meg fakt festem kérdett magyar könyvekes olvasni

tálmadtatnak-e meg, ő a Király ballagtában kegyet-
lenségben jelen-lét — ki adhatja az akkori le-
szúrás meg nem engedé — szentnem tudni —
Kihez tartozik egyen-egyen szigorú és Nagy Szorgalom
mal készítő Munkája —

Szentes Ő Nagy Fejével — Szeg-inkább
ja — és is tsészlett azt illik-ván kezd az első
kezdeni a Világ illata leg igazabb — Ő, Mennek
ször kiszen-fődel meg annyi-ing annyi —
idején illatokban Szépségét az — de Szeretne
illyenkor illy Gyengéd, illy irtatlan gyermekiség
vala, mint-ha ezt Szabó Pongó mindegyike
Lelke Kétségbe ~~Ki~~ tudja ~~Szabó~~ varázsolni — és ezt
azért ezen fokozat tartós nem vala, mert
ez jekelyből Profaccus Szó, vagy Szeleburdi
által azonnal a Fagyos Tanítás le állott.
így járt ő Lefranciával egyen Szép Fiatal Leán
nyal — kinek kidöltén a mákfalvi Házá
ban vendége a Kúriának Szabadhegyi Szállás
is midőn Ilyen Nagy Kúriában leg boldo
gabbnak vélné magát — egy ízben jő Wor Leg
vel ki-mig az Udvarra — mit lát! az
Ifjon Nagy a Szemétre állani, srokegyéjét
egy kisfiú elébe hozni, lábait egymásfelé
verni — és — fenekét — már állyen
látvány tőle — más profaccus Lenben is meg
vala Szabadhegyi el gondolkozni rajta mosta
Károly állását — mint egyszeri be fakolni
Szabadját egy kisen Lenben által még az
nap előre be fejteni is az örökre el
hagyni — ez pillanat vala — a Leánnyal
sőhe többé Szóban sem állni — az Esmeretség
Jóvala örökre el vala mellőzve — a Leány
alig hogy észt nem vesztő illy hallatlan az Ő
mélységtelen változáson — Nem Jelelt Károly
vadé Semmiben, sem Szeretet fakadtában

Élet Atyánál az ki vivni hogy finiak
meg engedni, ő a ki Záros Testamentomás
meg semmisíteé — ez által ő az addig leg
inkább tekintet Nyomasztó állásából fel
szabadult — fel indúlandan — ő illyenkor
más gazdaságával a Mezei Élet gyönyöreiről
elmélkedés fön arról is hogy valamit hasznot
hajtson neki — Nemsokára hogy a Mezei
Gazda élete mostani Világban Nyomasztóbb
a Katonának szabadságbani állásánál — nem
emlékezett hogy Szegyenszemére — Tehet
sége sincs a háború — és a Gazdaság fejé
nagyal Tehet Nyárról valamit kelt lenni; és
igazán véve Dolgokkal Korosi Lengvári
elegyes Mondani Akkis, hogy Pesta a Gedeköz
Világban mit sem ér, mert minden Nagy Ve
rés, Gaz Befolyás — Nagy Gazdaság a Mind
a földön járnak ő mindjárt Profaccus
ok ez mint nem tudták, mig boldogult
Segyem Szabadhegyi András Lengyel Lichy
Rafaelnek hozzám nem vitetődött, a hoz ő
Jordul Károly: Nagy Passiom volna a Me
zei Gazdaságban — Kenem mondjon Nemelly
elvekes, mellyek szerint az igazgatni kellyen
Szabadhegyi ismervén a fellengős ifjú Ő
Jelet: de Kevés Uram öcsém a Gazdaságban leg
első az, hogy a Gazda hajnal előtt kázra
minden Sarkában egyet pöttyön. azzá Károly
nagy Nevetésnek mondá: ish subjam gyanús leg
in így egy tsak Gazda sohasem lehek, mert leg
inkább Szeret Szerelt Szeretek sokáig aludni
és ami Gazdaság Szerint tőlem le mond
hat, Midőn Aurorájat leg előre ki adná
mint, és Nemzetünk Kedvelt Költőj Szemfé
```
```

ar el hö Lasok Béchböl meg ikeszek, azokat
tüstént mutatás végett hozzám el hozta,
mert a mint a Felséges Aszony Nevét olva-
som, azonnal szemember zünt hogy a Császárné
szónál a második á betü felett el maradott
a vonás — ezt azonnal mondom Károlynak
de nem hiszi mind addig, mig az Irást fenn
szóval ugy, a mint az akkor volt, elötte el
nem olvasom — akkor hült meg benne a Vér
és Kedves Barátom mint Litterator könnyen
el gondolhattya a sibre magyarázásokat, mel-
lyek reá és egész Nemzetünkre a leg ártatla-
nabb hiba miatt s: mert a Beisi Graveur
Nem szokott az accentushoz, vagy talán Károly is
hirtelenségbül azt kihagyás háramolhattak
volna. — az Aurora fel ajánlásával
sem vala szerencsése — mert mint hogy Min-
den Dedicatio ad Udvarnál csak kérelem ettyán
engedtetik meg, de azért minden ajánló
leg alabb egy brilliant gyüsüt nyer a Felsé-
ges Egyénektől — szegény Károly meg eb-
ben sem részesült — mert hihető hogy Szá-
mára ar ki adódott — de valamelly szennyes
keren meg ragadván ö semmit sem nyert.
ezek tehát azok, mellyek el felejtetlen Káro-
lyomtól ezemben jutnak, kitől midőn
1822 ben Pestről ide vettem Lakásomat többi
kozül illyen sorokat vettem: Pest d 10 July
1822. Lieber Toni! Es ist mir leid, das
Vizkeletj meinen Brief verlor, er bleibt d
mag ein Kind, Ihren Brief habe ich er-
halten, es freut mich sie an den Hafen zu
sehen, wo eine schönere Ruhe sie umfängt,
als in der ewigen Fluth des Weltlebens
wo man den kleinen gefälligen Glanz der
Auszeichnung oft so theuer bezahlt. Ihr
Herz, ihre Erfahrungen sind mir bürgen
[illegible]

die ihren Verlust jetzt erst in vollem Maße
fühlen. Es kann ihnen zur Beruhigung ~~die~~
und Freude dienen, daß ich mit keinem Men-
schen spräch, der Sie nicht aufrichtig vermiste.
— Was ich verlor! das kann ihnen, ihre mit
Rath und That lang geprüfte Freundschaft
und meine innige Ergebung, die wenn auch
von Ungünstigen Schicksal manchmal gefleckt
doch im innern sich bey allen Stürmen rein
und echt bewährte, am leichtesten enträtheln.
Ich lebe immer noch im alten,
der Almanach wird eben gedruckt — diese Be-
schäftigung erhält mich gesund.
Stettner läßt sie küssen, der Arme ist
schon seit 3. Wochen krank — er hat einen
außerordentlichen starken Chatarr — ich fürchte
es ist ein Symptome der Abzehrung. Sollte ich
auch diesen verlieren! — so verläßt ich Pesth
auf der Stelle.
Schreiben Sie mir recht oft lieber Toni
die kleine Entfernung soll uns nicht trennen,
sie können gewiß seyn, daß ihren Brief ich
immer als schönes Geschenk der Freundschaft
betrachte — Meine erste Excursion ist zu ihnen
dis Vielleicht auf 7ber. Leben Sie wohl — auf der
Reise nach Móos mögen sie auch die entfernten
umschweben. Carl
Azomban amá Hercufesi erövel bitó erős
Embernek kora halála elöttem meg most is meg-
feghatatlan — gyakran emlékezem egy tettéről,
valjon Nem volt é ez reá káros következéssel?
mellyet bizon csak azért követett el, hogy Szavának
bár milly könnyelmileg adott Szavának Ura lehes-
sen — mert circit 8 9ben egykor éjfél körül maga-
vacsorálta az akkori Hét Elector Vendéglőben —
ime be zohan Keglevich Miklós et Consortes — kezde-
nek inni — Károly elött áll Zöld Üvegben s: mint
most a Tokay bontelliák s: meg kevés bor — és
azokébol inni Nem akart, mert akkor igen Ked-
[illegible] reákiáls egyik korhely Pajtás — hát
[illegible] Nem is

fel riadván — Szeretnénk ezt látni, könnyü azt
el mondani, s. a. t. erre Károly meg issza bor
és csak kezdi enni a Palaerkot, — csak zágja
és egészen — de egészen meg ette azt, csak ugy taj
tékzott vérrel töle a szája. — másnap reg
vel hozzám jön sebes, öszve metélt szájjal
és le beszéli csetét mondván hogy leg nedezebb
volt a bontellia fenekét, és annak fel lelé
nyomuló be hozaszott köldökét meg zágni.
akkorban ugyan nem panaszolkodott. — és ötet
jó ideig szemmel tartván mi baját sem tapasz
taltam, de csak ugyan az Üvegben sok Ásse
nicum lévén — nem okozta é az olly koránni
sorvadását azon erős Embernek.

Többnyire ezeket Jó Barátrol irja
jó Barát ismét szivés örök emlékül Jó
Barátnak és csak illy szivés értelemben
közlöm ezeket mint

Szolga Győr Julius 6ᵈᵉ 842.

igaz barátlya
Hunkár Antal

157

Nagyságos kir. Tanácsos úr!

Izabella Angol-kisasszony a napokban váratlan örömmel lepett meg; Nagyságod megbízásából átadta Nagyságod rectoralis nagybecsü Emlékbeszédét.

Nagyságod dolgozatai tanulmányom kedvencz tárgyai; annál inkább örvendek tehát, hogy ezen nagybecsü Emlékbeszéddel engem megajándékozni méltóztatott.

Midőn Nagyságod ezen igen becses figyelmeért kiváló tiszteletemet és hálás köszönetemet nyilvánítanám, megkülönböztetett tisztelettel vagyok

Nagyságodnak

Gerben, 1872-ki novemberhó 20

őszinte tisztelője
és alázatos szolgája
Thász Sáborok
hiselemző és főszentszéki
ülnök.

Vett. nov. 21. 1872

158

gorba ajantott (A

Nagyságos Ur,

Kiválólág mélyen tisztelt jóakaró Uram!

Boldog ujévi jókivásaimszívélyes nyilatkozásás dö-
bocsátván.

Már 3 éve mult hogy hitesemnek Dömölkéret
mint aggelhibásult lelkész, hivatalomat le-
tettem, és vagyontalan hazafi levén a budai pen-
zióból eldegélve, ~~[illegible]~~ a lucisálvas fi-
amnak Gyulanak is hivására, ki itt ugyvéd és
a Mr ~~Fold~~ hitel intézetnél dőcadódó. Pesre le
hölszsem. De alig mélegedtem meg: öppen
ugyedtem magamat, ~~[illegible]~~ egy nyj sudós
generalitatálván, ki engem 74 éves
irót többe nem ismer, és én sem őtet.
Sir a lélek benrem, hogy az akad.
gyülésekben részt nem vehetek. Mert az dötti
rövid látó, a fény (nap-süz, hi f hei) fény

Glanz vagy
Schimmer

Az akad. pedellyánál felavisálás, hiánya
esetében Posenkint 3 Ft. pótlék felmaradván
mellett ütemi
Az ev. Consistorium, Kárpáthi Istvánt, — kis ér
bei
September 1812. évi okmányi a pedellyi fel-
emelésén és néhány évnek egy gyűttem,
hogy lett pedellyé, nem él többé.
Az akad. ifjúságnak különösen be voltak
lépni, — és a provisorium még sokáig, nem
találtatván, valaki egy csöndes Censor, a
minek kitűnőleg nem tetszett. — Ez lefogyott,
mi és egyenes egy imellett állandóul, és bírósági
jutott. De
Nagyságodnak nemes jellemében rendületlenül bízva
kérem, e mivoltomat igazságosan, hogy az
a MSC. tőlem megvétetni még ideiglen,
az akad. archivumba letétessék,
valamikor majd felhozhatni.
Felsőbbségi egy elmulhatlan szükség lévén,
e csonkot, alázatos könyörgő pár sorom
Certificatum ez, hogy tőlem
megvétetni
Nagyságodnak

Pest,
Januari 7.
1867.

tiszteletű hűséges
Edvi Illés Pál mp.
Kiszolgált evang. Superintendens Domestikus és Akad. tag

Az akad. pedellyánál felavisálás, hiánya esetében Posenkint 3 Ft. pótlék felmaradván

Az ev. Consistorium, Kárpáthi Istvánt, — kis ér

September 1812. évi okmányi a pedellyi fel-

emelésén és néhány évnek egy gyűttem,

hogy lett pedellyé, nem él többé.

Az akad. ifjúságnak különösen be voltak lépni, — és a provisorium még sokáig, nem találtatván, valaki egy csöndes Censor, a minek kitűnőleg nem tetszett. — Ez lefogyott, mi és egyenes egy imellett állandóul, és bírósági jutott. De

Nagyságodnak nemes jellemében rendületlenül bízva kérem, e mivoltomat igazságosan, hogy az a MSC. tőlem megvétetni még ideiglen, az akad. archivumba letétessék, valamikor majd felhozhatni.

Felsőbbségi egy elmulhatlan szükség lévén, e csonkot, alázatos könyörgő pár sorom

Certificatum ez, hogy tőlem megvétetni

Nagyságodnak

Pest,
Januari 7.
1867.

tiszteletű hűséges
Edvi Illés Pál mp.
Kiszolgált evang. Superintendens Domestikus és Akad. tag

Az akad. pedellyánál felavisálás, hiánya esetében Posenkint 3 Ft. pótlék felmaradván

Az ev. Consistorium, Kárpáthi Istvánt, — kis ér

September 1812. évi okmányi a pedellyi fel-

emelésén és néhány évnek egy gyűttem,

hogy lett pedellyé, nem él többé.

Az akad. ifjúságnak különösen be voltak lépni, — és a provisorium még sokáig, nem találtatván, valaki egy csöndes Censor, a minek kitűnőleg nem tetszett. — Ez lefogyott, mi és egyenes egy imellett állandóul, és bírósági jutott. De

Nagyságodnak nemes jellemében rendületlenül bízva kérem, e mivoltomat igazságosan, hogy az a MSC. tőlem megvétetni még ideiglen, az akad. archivumba letétessék, valamikor majd felhozhatni.

Felsőbbségi egy elmulhatlan szükség lévén, e csonkot, alázatos könyörgő pár sorom

Certificatum ez, hogy tőlem megvétetni

Nagyságodnak

Pest,
Januari 7.
1867.

tiszteletű hűséges
Edvi Illés Pál mp.
Kiszolgált evang. Superintendens Domestikus és Akad. tag

Az akad. pedellyánál felavisálás, hiánya esetében Posenkint 3 Ft. pótlék felmaradván

Az ev. Consistorium, Kárpáthi Istvánt, — kis ér

September 1812. évi okmányi a pedellyi fel-

emelésén és néhány évnek egy gyűttem,

hogy lett pedellyé, nem él többé.

Az akad. ifjúságnak különösen be voltak lépni, — és a provisorium még sokáig, nem találtatván, valaki egy csöndes Censor, a minek kitűnőleg nem tetszett. — Ez lefogyott, mi és egyenes egy imellett állandóul, és bírósági jutott. De

Nagyságodnak nemes jellemében rendületlenül bízva kérem, e mivoltomat igazságosan, hogy az a MSC. tőlem megvétetni még ideiglen, az akad. archivumba letétessék, valamikor majd felhozhatni.

Felsőbbségi egy elmulhatlan szükség lévén, e csonkot, alázatos könyörgő pár sorom

Certificatum ez, hogy tőlem megvétetni

Nagyságodnak

Pest,
Januari 7.
1867.

tiszteletű hűséges
Edvi Illés Pál mp.
Kiszolgált evang. Superintendens Domestikus és Akad. tag

U. 9.

A beadvány levelezben nem mertem irni, = „a pron sór ung 17 évre folytán" csak irnam bizonyos évek folytán a 19dik folyó évszázadban.

Tessek rá érdeni, kérem alázatosa

Edvi Illés Pál

Pro superfluo Nota Bene

Az engedelmes Képviselő,

a Vas megyei, Czel Kerülésiből

kinél van a salvus Conductus

ha netalán szükséges lenne rá

nekem rokonom is:

Horváth Elek, csöngei földbirtokos

Kemenes alján, hol Dömölk fekszik,

Lakik Pesten,

Dorotya utza 13.ik szám.

gorba ajantott (Aisztelő hivedi) Molnár

161

Arany János, az akad. munkálatok sorába nem
is mérészelse felvenni se a dömölki krónikát
se Oberlin MSC. müvei mint, nem ad acta el-
ett panszerpos MSC.-os, melyért a 200 arany Kállai
rekomendálta – Pesten is mérésen irónak

162

Nagyságos kir. Tanácsos, Tanár, s Elnök Úr!

Mélyen tisztelt Uram!

Méltóztassék a mély tisztelettel ide mellékelt munkát, mint a mult évi octoberben Nagyságodnak átnyujtott uti-napló-töredék kiegészítését s csekélységem székely-magyar nyelvének további mutatványát — szivesen elfogadni; a másik példányt pedig t. Kerékgyártó A. tanár Urnak kezéhez juttatni.

Egyébiránt kiváló tiszteletem ujbóli nyilvánításával és halás érzelemmel maradok

Nagyságodnak

Gyulafehérvárt, jun. 4.
1870.

alázatos szolgája

Ruetsch Zákó
gymn. igazgatóny

Bruxen Jul. 14. 1864.

164

Nagyságos Úr!

Részint mivel utasításom van Könyvtárunkból egy éven túl egy darabot sem hagyni kinn, — részint mivel könyvtárunkat rendezvén annak minden könyvdarabját múlhatlan szükség számba vennünk: teljes tisztelettel kérem Ngodat, méltoztatnék a könyvtárunkból 1862 dik évi januárban átvett kéz könyvnek visszajuttatásáz eszközölni.

Az egyik az 1862 Jan. 6 dikáról kelt Elismervényen igy áll feljegyezve:

„egy kis 8-drét prot. hissan, ívei: A(6,7,8) B—V(5)"

a másik igy:

„egy kisszeny kis 12-drét töredék acc 4697 könyvtári jegy gyel; ívjegyei O2—V(4) és még kéz level, — ezekhez ipse Fons vitae, cum nélkül A2—F(4)"

Egyszersmind van szerencsénk a Codexienkről 1866 évben Mgos. B. Eötvös J. ur s Ngod által kiállitott Tértivényt ezennel visszaszolgáltatni.

Mély tisztelettel vagyok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
Imre Landonk
könyv. kvinok.

165

Nagyságos K. Tanácsos és Könyvtárnok Úr!

Azon két darab könyvre nézve, melyet a debreczeni főiskola könyvtárából mintegy három évvel ezelőtt átvenni méltóztatott, hogyan volt Ngod nekem múlt 1864 évi szeptember első napjaiban azon ígéretet tenni, hogy a tudvalevő darabokat folyó év tavaszán visszanyerendjük. Mivel ez idő már eljött, kötelességemmé vált Nagyságodat teljes tisztelettel felkérni, méltóztatnék azon darabokat könyvtárunkhoz visszajuttatni; annyival inkább mivel az ezen könyvtárnál munkában vett rendezés és lajstromozás tekintetéből, minden ehhez tartozó darabnak, fensőbb határozat értelmében, minél előbb be kell adatnia.

Becses válaszát és intéskedését tisztelettel kikérvén és elvárván teljes tisztelettel vagyok

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Imre tándorik

főisk. könyvtárnok.

Debreczen.

Nagy ságos Földy Ferencz k. tanácsos és egyetemi könyvtárnok úrnak.

Pesten.

Debreczen 8bg jun. 18.

166

Tekintetes Titoknok Úr!

A levelemben említett értekezést („Teleji K. [föleg] mint nyelvész") ide zár va küldöm, tisztelettel kérvén, méltóztassék ennek, ha már szert fogni szívérkedett, egy embert is fogni, ki felolvasná. En Hún falvy Pál úrra gondoltam, kiről azonban, hogy van e nem tud hatom. Talán Szász Károly urat kérhetnők fel, kivel egyszer vólt szerencsém röviden találkozni s ekkor szives figyelmét tapasztalám. Ő mint ifjabb ember talán nem lesz nagyon terhelve, ha e czekely dolgozatból, annyit a mennyit akar is az idő enged, felolvasand.

A dolgozat eleje a 19 lapig történeti bevezetés is a főczélra nem szorosan tartozó, bár talán nem épen értéktelen jellemzés. Ezt talán mellőzhetnők s az egészet úgy sem lehetvén az alaptörvényt szerint felolvasni, a mivezen lapon kezdődhetnék a felolvasás. Ohajtanám ha a dolgozat végemely legjellemzőbb a lapon kezdve nem mellőzhetnék.

Ha az Akadémia „Értekezési" sorában önállóan kiadni méltatná, vagy Hunfalvy Pál úr a Nyelvtud.

471/I. Vessem jul. 21. 869

[illegible]

slang-ból
szépprózában

„among the causes which enervate and debase a language is ... the stealthy intrusion of conversational ~~inquirities~~ vulgarities in the written tongue, in other words of cant and slang."

Slang = „a low, vulgar, unmeaning language". Ogilvie szórárában.

Legszívesb köszönes a gondoskodásáért! Felyes tisztelettel Debr. 8bg dec 12.

Imre tándonk

167

élest világollagos vet, ment [illegible] ag
eddig filmatusra volt

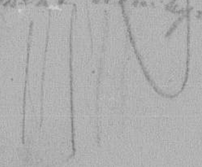

[illegible] egyetemi

[illegible]ten.

168

Törökszmiklós N. 7. 862

169

Kedves Barátom!

Most vesem épre jegyzeteimkört
hogy a jegyzet kivánod. Itt
küldöm, reménylem még
jókor.

Áldjon Isten tisztelő
híved
Stumm

NB Kterivel szóltam de nem akor
róla hallani, pedig valószínűbb mint
nem hogy én végre sem mehetek. —

Eger XII. 3. 864

170

Kedves Barátom!

Jó Érsekünk aranymiséje ünnepére szánt irodalmi emlékkönyvnek kiadása mellett, miről már Pesten ertesítettetek, szándékunk a káptalan nevében érmet is veretni. Ennek szellemi kiállitásával én vagyok megbizva. Azaz hogy a feliratok ról, képről sat gondoskodjan. Ha marjában feltettem s itt a másik lapon leirtam a feliratokat, kérve tégedet, hogy ha valami jobbat vélsz vagy igazitást kivánsz jegyzenéd oda s küldenéd meg a lapot. Söt ha talán Pesten más valakit tudsz a ki gyakorlottab nálunknál, (talán Erdy?) ugy közöld ezzel is[1]. Sird meg kérlek észrevételeit. Lényegé-

[1] Ámbár ugy emlitem hogy Béla király epitaphiumát is te készitéd s én adtam hozzá a választ ülésben az egy pár correcturát, tacente vel vana loquente Erdyo. —

ben perse s latin nyelvére nézve nem le-
het váltóztatni, mert ezt már a kápt-
lan határozatilag elfogadta előterjes-
tésem után. De simithatni még talán
találóbb kifejezésekkel.

Más az, hogy
tegnap éper az Éremre profilben s
az Akademia felszólitására a küldött
minta szerint levetettem az Érsek
egy jó photograph áltat. S az utóbbit
most megküldeni vhajtanók, mint
a magamét is. De nem értjük jól
az ~~Alairás~~ Névaláirásra nézve, kell
e azt szinte a Matrizera levéve, vagy
ahhoz alkalmazva külön papirosra
írva megküldeni? Tudasd kérlek ezt.

Légy szives kérlek
ezekre röviden legalább válaszolni és
pedig ha csak lehet mielőbb, mert 8
nap múlva már meg kell küldeni
az érem metszőnek.

Hogy vagy más kép? Áldjon Isten? szi-
vességedbe ajántott

ölelő hived

Polzi.

mellkép profilben

~~Avers~~ Avers. Az érsek képe. A körirat:

Adalbert. Bartakovius Aeppus Agriensis
Pontifex bis Sacerdos (vagy Primitiae
secundae. vagy Hostia secunda. vagy
Memoria Jubilaei vagy semiseculi Sacerdo-
talis – melyik látszik jobbnak?) Azu-
tán az év s nap kelte.

Az Avers. Vierpass-féle keretben
egyszerün Lapidaris felirat:

De

Ecclesia. Patria. Literis.
Zelo (vagy Religione) Amore. (vagy Fide) Munificentia.
Optime Merenti.
Metropolit. Capitul. Agriae.

Ez az én első egyszerü javaslatom
De társaim praegnansabbat kivántak,
hogy a hivek iránti kegyenége és a
felállitott neveléri intézetek iránti gon-
doskodása is külön kifejezve legyen
Ezre a következőt ajántám,
de melyik nekem nagyon bőbeszedü s kevései
epigraphicusnak látszik:

De

Ecclesia. Patria. Literis
Populo fideli. ~~Prole~~ educanda. (v. pube v. bole)
Religione. ~~Amore~~ Fide. Munificentia.
Pietate. Sollicitudine.
Optime Merenti.
Qui regit amore.
Metropolit. Capitulum Agriae.

Most már kivánsi vagyok mit
mondasz rá, mit javasolz.

Eger I. 6. 866

171

Tisztelt Kedves Barátom!

Bizony régen nélkülözöm kedves soraidat, s
most, lelkileg és testileg annyira
szép és ép szülötted, — amiső termé-
szetesen mindannyi, — annát na-
gyobb örömmel lepett meg; különösen
ily terméketlen évek után is, oly alkal-
mas időben és szerkezettel jelent meg hogy
majd talán a „honfatyák" közöl is, ki-
nek lelke van, csak betekint belé: meg-
tudni mi az a magyar irodalom?

Örömömet csak azon, perse
irigy érzet zavarta, hogy nem virágzot-
tam még 48 előtt; mily szerencsés iro-
dalmi Achilles leszek vala, ha ily Ho-
mer tollából csak egy két sor is szól
felőlem. Annát inkább, mert senki
náladnát sem meltóbban megitélni
nem képes sem kegyesebben nem fo-

gadta csekély igyekezetemet. De e szerencsé
engem nem érhetett, s mostcsak
a remény táplálhatna, hogy ha a köve-
kező 20 évet megirod, vagy vele ennek
ujabb kiadását megtoldod, jut számom-
ra hely. Ah de Vita brevis, Ars longa
pedig valódi calamitásnak tartanám
ha még azzal nemisvigasztalhatom
magam, hogy nevem Irodalom történeté-
del ~~[illegible]~~ juthat az utókorra. — —

Szovré,
nyinek, az e tekintetben szerencsésbnek
átadtam a második példányt. Alág
hogy megkaptam, belépett hozzám
s meglepve ét nagy örömet szerzett neki.

Hogy örüttél követségemnek!?
Nem is lett volna talán más hasznu
minthogy a központba jutva, nekte
társaságtoknak örvendhettem, s tanul-
mányimnak inkább élhettem volna
mint itt elszigetelve, s a legodiosusabb
hivatalos dolgokkal elfoglalva. Item
igy is teszek a mit lehet és remélle

hogy a tél vagy tavas folytán
tarthatok előadást az Akademiá-
ban.

Szóltam pénzügyedben az illető
ügyvéddel, mert ezen alapítványi
osztály nem tartozik hozzám.
Az ügyvéd uj kanonok chefjére hivat-
kozott kiszigorún vesz illyeneket,
s nincs különös kódolattal ujabban
irántad bizonyos insinuatiók folytán,
amint észrevettem; egyébiránt amény-
nyire szellemdús férfi és tisztelője
irodalmi nagy érdemeidnek, valamint
jóbarátom, egy hiszem ezidén még nem
fog nagy bajt okozni. Esztendőre azon-
ban nem állok jót érte, mert épen
egy szigorú káptalani határozat elő-
estéjén állunk, mely a tetemes restan-
tiák miatt az egy évnél huzomosba-
kat kereset által fogja bevétetni
elrendelni. De addig kommt Zeit,
kommt Rath.

Izabella kisasszony bá-

nyodhoz a napokban volt nálam szerencsém. Mutattam neki az Akademia Album diszpéldányában arczképedet s nagyon örülhet neki hogy legalább in effigie láthatott. Ezen arczképedet még nem ismerte. Igen jó van találva, eddig legjobb mostani kinézésed szerint, trotz Vallenmörder.

Ölellek ides kedves Barátom szives baráti kegyedbe ajántott

tisztelő híved
[illegible]

Eger III. 16. 866 172

Tisztelt kedves Barátom

Vetted az „Eger" lapot, s észrevetted mily merényletet követtem el nagy becsü müved ellen, azt rögtönözve ismertetni bátorkodván. Szolgálni olzajtott tam volna azzal neked. De most érzem, hogy sem a mü becsének sem irántadi lekötelezettségemnek meg nem felelhettem. Midőn tehát jószándékomról legalább tudositlak s biztositlak, egyszersmind szives baráti elnézesedben bizva vagyok barátságodba ajántott örök tisztelő

kétó híved
[illegible]

Eger XII. 11 866. 173

Édes jó barátom!

Soraid, kell-e mondanom, nagyon meg-
hatottak. Mert ha nem is értem egé-
szen belőlök bajodat, annál jobban ér-
zem. De hogy segítsetek!? Ha vala-
ha ugy most óhajtanék valami nyomo-
rult tőkével bírni, hogy rendetkezésedre
bocsátva visszaadhatnám némileg annyi
irántam tanúsított szivességedért tarto-
zásomat. De magam is még mindig
függök, és nem tudok, a már igaz
csak nekány száz forintnyi tartozás-
tól szabadulni, miután már egyszer
ezeret letisztáztam mióta itt vagyok.
Pedig itt van már, ugy mutatkozik, a
végnap, melyen túl nem igen szabadul
hatok többé. Erre az általad kilátásba
helyezett Muszkasági Varróikhgség sem
kell. A mint a dolgok állnak majd
magok a honfiak is elnyelik javainkat. Fek-
kor Istenhozzád nem csak Moscenási
szereplés, mely életem fő ambitiója
leendett,

s melyre inkább vágyódtam már
mint produktióra — (s mily dicső
nek tartom ha azt vele érezhetni
volna) —; de sől ha rendre nem
talál a catastrophra, agy magam is
a nehány szó sonnt tartozik és be
következő fükségek fedésére könyvta
som, kép és régiség gyüjteményem ela
dásahoz fogtatok, melyek eddig 10000 f
jobol kerültek; mily jól megtakaríthato
lőke lett volna ez is öregségünkre. Ma
is ezen fájdalmas érettől nérem anyok
naponta, s e nyomasztó érzet érvevehet
leg zsibbaszt, egy hogy alig merem gya
rapitani; mire egyébiránt helyem tenné
többé; annyira tál lett velök minden
sobám, hogy az idén is egy ujat kellett
alakitanom.

De épen ezen zsibbasztó
nyomás alatt áll kápolnamnak is
az ének. A mentésről s nem a szer
zésről lehet (csak) többé gondolkodnom a minden
felöli fenyegetés közt. Ezért alig ha lehet
lek valamit érte. A kápolnám más
kép is saját könyvtárát regebben beolvaszt
totta az érsek nagyobb könyvtárba, melyb

mindenikünk Lottonk könyveit beadni.
Az érsek pedig nincs itt, hogy alkalma
sabban hozzá férhetnék, mintsem
egy reserves levéllel lehetni. De ott köze
lebb érhetsz, s talán jóval siker esebben is
eljárhatsz nála. Felhasználhatod jól
Szendrőiéket is ezre talán, mielőtt a ha
tárott lépést megtennéd. Amit én most
tehetnék, mindössze csinte csak az volna,
hogy előképülhetném ajánlatommal; és
mire januárban Pestre mehetnék, a
mi csak tőlem telnék, mindent meg
tennék persuadálás által.

Ime ennyi
az mit ohajtásod szerint tehetek. Sem
nál inkább fáj, hogy saját ohajtásom
szerint részemről többet nem tehetek.
Még keveebbet ér talán a lanéval, melyet
folytatni akarok. De annyira bánt ügyed,
hogy minden ötletet gondolok arra,
miképp lehetne segíteni. Is nyáron
Bécsben egy b. Splényinél voltam nehány
napig, hogy képtárát, gyüjteményét
könyvtárát s kéziratait átvizsgáljam;
a kölcsön most egy nagy szekrényben ládákba
pakolva áll ugyanide a catalogus szerint nehány
zsákban s egyikét talán unicum is van benne

Egerd III. f. 88.

111

Tisztelt kedves Barátom!

Örvendek, hogy a báj elmúlatott. Nekem köszönd, hanem sajátmagadnak, hogy érdemeidnek, melyeket annak nagylelkű Mecenásnak szerzél. Ehhez non nobis, sed nomini Tuo da gloriam! ha szabad az írással mondanom.

A többiről, hogy innét egyébre ne bánts, miért gondolkodom.

Nagyon örvendek jeles, nél jobb vállalatid befejezésének is. Anekdotáidat ugyan régen várom. Mert ez már a nemzeti is halad hatja, a mióta primitur. De segédeid s a Bátori biblia ujjong nálam nevek, s más képen áll!? Oly kevesen írnak ki

(például Bornemissa, Heltai 1589 kolozsi vagy históriás énekek, Tinódi Cronica MS. 1554. Székely Cronicaja. Egy régi magyar nyelvben, talán legrégibb. Valkai munkái 1573. Demata de rebus Hungaricis Cracoviae. 1579. Miss. Strigon. 1484. Horvay Mbr. 1574 stb. sőt nagyszépű hungaricák vagy 4000-5000 költ.) mint a bárónénak állítja, hogy ennek költsége a Nyárádi káptalan több évekkel előtt 10,000 ftnyi alkuban állott fejével. Ha csak való is volna e summa, ugy mégis az általad kivánt összeget megtenné. Nem tudom hajlandó-e az is, mai időben, midőn bőrünkre ütnek. De a kitételek megtehető. Én nem ismerek senkit vele. De gondolom Franciától is. — Más képpen nem tudom, mint úgy vagyok-e tájékozva, de ugy képzem hogy oly költségben, mint a lied, melyért bizonyosan 2000 flnál többet adtál, a kivánt összeget ha nem pestinugy lipsei könyvárusok által, például Köhlertől — ki nagyon sok a hungaricákat — megkapod, főképp most a nagy agiónál hol 30 pettel kevesebbet kellene papirban fizetnie! — De persze itt a fő az volna hogy megtarthatnád a költőt! —

Bocsáss meg édes kedves Barátom hogy a tanácson kivül, melynél Te is tudj jobbat, semmiben mitsem tudtam mondogatni. Szivem vérével ha tudnám mivéjét kész volnék kiadd el, főképp ez ügyben, hogy kötőd megtarthasd segíteni. Mentsd ki, sőmagad is a költségekre

Endrődi Sándor
a "Petőfi" [illegible]
[illegible]

tünk irodalmilag az utóbbi években,
hogy már nem is vagyok többé
az fait az ilyes irodalmi ujdonsá-
gok iránt. —

Most letéve végre,
talán a jövő hó elején már, kápta-
lani is megyei terhes s egészen
igénybe vett hivatalaimat, majd
könnyebben lélekzem és tehetek va-
lamit. Már is elkezdettem ennek
rovására dolgozni. Megtátjuk
lehet-e itt tennem valamit. Azért
ohajtanék Pestre jutni valamikép.
Ha Henszlmann maló propos le
nem foglalja magának az országos
conservatorságot jó fizetéssel és sok
bajjat — mert tudom hogy meggyül-
tája majd egyháziaink iránti bizal-
matlansága és gyöngédtelen modo-
ra által — úgy magam ohajtottam
volna, akár fizetés nélkül viselni.
De habeant sibi, senkinek sem írig-
lek semmit s annál kevesebbé aka-
rok neki prejudicálni, ámbár itt az
ügyet lesz veszélyeztetve.

olvasom a lapokban úgy is, hogy a
műemlékek fentartására szóló ope-
ratumát, melyet az Akademiában
előterjesztett ismét visszavonta,
az Akademia sürgetésére. Jobb is.
Emlékezel hogy én még a Te idődben
készítettem egyet, mely egészen a
Ministeriumi kormányra volt
alkotva s mely egyedül practicus
átvihetőségű, miután én azt a
francia, porosz is osztrák minis-
teriumi e féle intézmények szerint
dolgoztam ki. Talán elő lehetne
még venni, magamtól nem te-
szem, de ha előkerül a szó, előhoz-
hatod s ha provocáltok szívesen
készítek egy uj javaslatot a mai
körülményekhez képest; az ilyek-
ben nem kell idiologizálni, hanem
a létező körülményeket gyakorlati-
lag számba venni.

Áldjon Testem öbb-
lettek, szeretve tisztelő hived
Majusl talán Pesten töltök majd egy
időt.
Nem a Krónikát, miután olydrága lesz
hogy lehet majd legártatlanabbal s jutánya
sabban megszerezni? —

Eger X. 21. 867 175

Tisztelt Kedves Barátom,

Köszönve szíves baráti figyelmedet, igen örvendek hogy oly szép társzaságban a szép tavasszal a legszebb utat teendjük. Ámbár nyíltan megvallom máskép, hogy az összeállítást nem egészen szeremsésnek találom, s még kevésbbé az odázást, mert addig kell a vasat verni a mig meleg; s amaddig Isten tudja mi minden történhetik még.

Épen az utóbbi tanácsot adom vala, ha már post festa nem volna, könyvtárat érdekében is. Akkor kellett volna mindjárt, hát ha pénzért is catalogizáltatva, sietni az ügyszel, midőn megvolt a kedv s akarat rá előterjesztéseink folytán. Azóta sok mindenféle jöhetett közbe, mi talán ezen kedvet

nem nevelte. Minda mellett, ha csak
gyon nincs sok kettős, ugy ezen, vél-
nem most legfőbb nehézség, mellőzé-
sével, sikerülni fog talán az illetőt kedvben
megtartani a vevésre. Én a jövő ho-
ban történelmi társulatunk gyűlésén
szándékozom, ‡ hol majd reménytem
találkozunk, és ~~akkor~~ igyekerni
fogok minden lehetőt ez ügyben
számodra megtenni ha kívánod.

Azonban addig is tedd meg kérlek
a látogatást is, már csak helyén lesz
hogy kevésre mozogj Te is saját érte-
kedben.

Légy szíves kérlek Tolynak
mint társulati titkárnak megü-
zenni, hogy pro re nata jegyezzen fel
engem a jövő Novemberi ülésre egy
rövidke előadásra, ohajtanék valamit
bemutatni.

Tisten áldjon. Ölellek

Tisztelő híved

Tolyi

Nem találtad meg kérlek
azt a Bátori István Rimay
féle levelet? Minap gondolom
azt mondottad hogy már megvan.
s félek hogy egészen elvész nálad!

‡ Sajátlag Pozsonyba megyek, hol a kovnánási gőtdom régi zohori sugallatai és kerveim szerint nagyszerű költségelyéntegel és teljes szüvészet el helyreállítva a primás által fog beszentelni. Ime még is van kiszna Monumentalis agitatiónnak.

176

Tisztelt Barátom

Igen sajnálom, hogy nem mehet
tem tiszteledre, de rögtön
el utarnom kellett Porrony-
ba, holott azt véltem hogy
még ma itt maradhatok.
Porronyból azonban mintegy
13-dikán visszatérek s akkor
bizonyára meglátogatlak

Tisztelő hivedi
[illegible]

Pest XI. 8. 867.

Eger I. 24. 868 177

Tisztelt kedves Barátom,

Igen lekötelemét engemet, ha ke-
gyeskednét rögtön arról tu-
dositani mikor kerödnek
az Akademia Nagygyülé-
sei. És ha erirant a döntő
körökben nem volna még
megállapodás, vagy csak ezt
a ti értesülhető köreitek
nem ismernék, vagy legalább
a combinatio iránt légy
szives érteriteni, hogy körül
belül mikor vélitek Ti ker-
detét.

Nekem t. i. a napokban
Pestre kellene rándulnom. De
mivel az Akademia Nagygyü-
léseit sem mulasztháton el;

gyengélkedő egészségem s a rossz utak pedig sem a hosszas ottlétet, sem az ismételt utazást nem engedik, ohajtanám magam eleve aziránt tájékozni, hogy utam a szerint intézhessem mindjárt.

Mi több: Lonovics feletti emlékbeszédet is ne hány hétre mulva talán elkészíthetem, s igy e miatt is külön kellene megint Ostr. mennem. Ha tehát eleve tájékozhatom magamat, lehet hogy mindert egy füst alatt elvégezhetem.

Ha hamarább nem tudhatsz biztosat, ugy gondolnám hetfőn este az Akademiai Gyülésben megtudhatod az elnöktől vagy titkártól, és szíves lesszesz engem a felől azonnal tudositani, hogy tudjam miher tartsam magamat.

Csak, a napokban kaptam meg az Erlesztő azon számát, melyben a bizottság a konstantinápolyi útra nézve tessi előterjesztését. Mondhatom hogy igy jobban megnyugtatott és sokkal plausibilisebbnek mutatkozik, mint amegy midőn csak szó és levélbeli relatiók után értesültem felőle és neked kifogásokat tettem. Mondtam akkor is ellenvétéseidre, hogy én sajátlag nem is tudom miben áll az előterjesztés, csak felfordított út ellen vagyok. S ennél sajátlag most is megmaradok, hogy előbb kellene Egyat v. kettőt küldeni, kik megszisztenék akár jószerivel harahozni akár ellopni; mizgen könnyen

sikerülhet. mindenesetre pedig ki
fürkészni, ha van-e még az ál-
tunk látott 100 s néhány darabnál
több. Csak akkor azután ha az nem
sikerül s ez érteszt, volna az expe-
ditió, mely most terveztetik kül-
dendő. Item nekem igy is jó!
De hát történik-e valami? Ugy-
sem igy se ugy semmi!

Isten áldjon
Azm. reményben hogy nem
sokára ölelhetlek vagyok
baráti kegyedbe ajánlott tisztelő hived

[illegible]

178

Egyr 869. I. 14.
Vett. jan. 17.

Tisztelt kedves Barátom,

Fogadd lekötelezett hálámat szives
kegyes figyelmedért, s a becses
ajándékért.

A könyvet már
kvárosi uton megszerezetem
volt s olvastam. Egy két passu-
sából azonnal rád is ösmertem.

Az érseknek szóltam
hogy a kötárjegyzéket meg-
küldöd. Ő ha nem is nagy ked-
vel, de kedvetlenül sem vette;
annyit emlitvén, hogy neki
is irtál ujévre.

Bajosabb
rám nézve a káptalani ügy-

ben eljárnom. Nincs többé befolyá-
som, mintán tavat hivatalomat
letettem, sem az alapítványi
pénztárakra sem azok keze-
lőjére. Ez most Szele kanonok-
nyz tudom, hogy épen azon pénz-
tárban, melyből kölcsönöd van
egyik ~~ügyvéd~~ kezelő ügyvéd hütlen-
sége által némi zavar s defi-
cit keletkezett, s ez most vizsgá-
lat s intézkedés alatt van.
Befejezésével gondolom erélyezet-
ben fognak eljárni a hátrali-
kok megszürgetésében. Ezen
esetben azután, ha eleget nem
tehetsz s némi halasztást óhaj-
tasz, jó lesz akkor Szeléhez
folyamodnod.

Visszonozva kedves
üdvözletedet vagyok tisztelő hálás
híved.

Pobéjó

Egr III. 9. 869.
Vitt. 11.

179

Tisztelt kedves Barátom,

Tegnap vett buálmas baráti soraid folytán azonnal siettem az Ecker. Ott találtam már előtte kolarjegyzékeidet. Mint mondá a legnagyobb részt máris átnézte. De észrevehetőleg kedvezőtlenül nyilatkozott, aminek értelme oda ment ki, hogy sok a selejtes köztte. Több részletezett nehézségeim s ellenvetéseire igyekeztem, felvilágosítva öt egy és más műiránt, lehetőleg ajántani az egész ügyet. Különös és többszörözen kiemeltem, hogy vitalis fontos érdekeid sürgözen kivánják az ügynek mielőbbi elintézését. Mire azzal bocsátot el, hogy kiadni kivánja még a kőtárnoknak a duplimacatumok számának kitudása miatt. Ellenvetéseimre hogy ez sokaig huzodhatik, felelte, hogy siettetni fogja s reményli nehány nap

multa

válaszolhat neked.

Ennyi volt mindőme is amit ez alkalommal kitudhom és tennem lehetek. Más nagy költséget igénylő dolgok miatt, melyekkel szintén épen most foglalkozik, és mit erőszen felpanaszolt is ez alkalommal, nem jó kedvben találtam. Igyekezni fogok a napokban után látni s tenni a mit lehet. Nagyon ohajtánám kőtárod megnezését, nagy előnyre volna nekem is. Reménylem biratmadnak megfelelhetek.

Addig is szíves baráti kegyeidbe ajánlva vagyok

tisztelő híved

[illegible]

Ezer Mart. 19. 869 180

Tisztelt kedves Barátom,

Egy pár napja megint fejbajomban fekvő beteg
lévén, mire tegnap ismét ügyedben
eljárandó az E-hez mentem, ugy
találtam, fájdalom, hogy már is hatá-
rozott, s mint mondá határozat-
veled is tudatta. Legalább erre
mutat az, hogy midőn igy s ugy per-
suadcálgattam, beleeresztedve czáfol-
gatott, s végre is azzal végzé, hogy
már is megírta neked. Én nem
mulasztottam el, nem csak azt mit
írtál érvényeziteni, de sőt többet is
megkísértettem, mit majd szóval adha-
tok csak elő; de hasztalan. Az hogy
nem csak duplumok és triplumok, de
hogy sok könyvérd közöl még többszö-
rös peldányban is megvan, döntő súlyú
volt, mintán mint a könyvtárnok
mondja, vagy négyezer ily triplum van,

amit minden felé kinál antiquariusok-
nak soly czekély árakat ajánlanak, hogy
talán a fuvar, a vitelbér sem fizetné
ki magát. Nagy része ujabban kelet-
kezett, az alatt az idő alatt, mig Te évek
óta cunctátorkodva készitéd jegyzékedet.
Mert, mint akkor közöltem veled, az ér-
sek akkor egy hatezernyi kötetű kötá-
rat olcsón egy ü Egyfelebb kétezer forintot
vett meg, melyben minden Hungarica,
valamint a német classicusok a magyar
irodalom s politica megvolt szintén. Vedd
ehhez, hogy az utóbbi kettő különösen, amint
évek óta megjelenik, ugy rendesen minden
kanonoknak megküldetik, sok nolle velle
is megtartja a rá küldöttet, s a Statutum
szerint, az elhaló kötára az érsek megyei
kotárra maradván az ujabb művek legtöbb
esetben 14 de sőt 16 példányban is bejut-
nak, a mennyire sokat maga a könyvtár
is s az érsek külön megszerez. Ime igy állva-
ja elő a könyvtárnok a dolgot. Én meg-
azonban ezt is felhasználtam egy oly ter-

vezet sajántatra, mely javadra sőt az én javam-
ra is szolgált volna. De mindhasztalan.
Az E-k végre azzal gondolt jóváteni
irányodban ez ügyben mindent, hogy
az eddig nyujtottat az általad felajan-
lott kvek czimén neked egészen áten-
gedi, mint mondá, midőn azt bátorkod-
tam érvényesiteni, hogy mily életkor-
dis ez rád nézve, kinek anyagi segélyre
van szükséged sat sat.

Többet majd szó-
val, ha a nagygyülésre felmehetek,
s ebben folytonos betegségem nem gá-
tol. Most csak azt fájlalom, hogy ez
ügyben nem segéthettelek, annálinkább,
mert tudom hogy kitfelől is keserüsé-
get gerjesztve engem ér a szemrehányás.
Az E-k azzal gyanusit, hogy én vagyok oka
a Te ajántatodnak, ellenben Te ismét sa-
lán rosz néven veszed, hogy sikerültét nem
eszközölhettem. Én mindent megtettem,
amit csak a barátság tennem szegélte.

Addig is mig mindenröl talán szóval is
bővebben tudosíthatlak, szíves
barátságodba ajánlva vagyok

Tisztelőhívé
[illegible]

Pest XII. 14. 869. 181
Vett den 15

Tisztelt Barátom.

Valóban, igen meglepve soraid által, saj-
nátom, hogy, mint látom, akarat-
lanul megbántottalak igénytelen
nyilatkozatommal. S a mennyire
ennek oka vagyok, készséggel bocsána-
tot kérek; ha bár az igazat meg-
vallva, épen nem értem leveled ingerült
~~[illegible]~~ hangját; nem a heves és gúnyos
kifakadásokat, melyekkel illetsz. Vala-
mint nem értettem annak okát, hogy
tegnap is hasonló feltűnő viseletet ta-
nusítottál. Mit én ugyan nem láttam,
de mire mások botránkozást mutat-
va figyelmeztettek engemet.

Nem vagyok képes
belátni, mily felségsértés foglaltatott
azon nyilatkozatomban, midőn megje-
gyeztem, hogy igen is, mindaz szóról
szóra el volt mondva már az Akade-
miában, a mit te a könyvek czimét,
a Mazar-féle beirást, a Mátyás-féle

képeznek, a könyvek kibélelésáról sat. ítélek
leg mondtál, a mintkozz ez[illegible]
Sorll neked is azonnal megjegyezném
miben erről nekem az ülés alatt fölkál
eszemben sem lévén akkor, hogy akár de
erről szólni kívánj, akár pedig nem
vend vedd, ha én neked itt megjegyzésem
hasztalan elmondom. Sőt hiszem éppen az
hogy ily megbeszélésnél, hol többen szólnak
a tárgyhoz, az így nyer az akademia ülés
élénkülnek s érdekesbbé válnak. Eszembe
sem volt Lágyi plagiumról vádolni, mit
oly keserűen s ok nélkül emlegetsz. –

Ellenkezőleg ha e szót megjegyzést
mint jelenlévő nem leszem, engem ért
tett volna a vád, mintha én az egészről
mit sem tudnék, mintha mindent nem
láttam, nem olvastam volna, holott én
voltam akkor társaimmal kikülde[illegible]
volt az ok, hogy az egészről megjegyzést tettem
kutúnyi [illegible] már minap, a kirlapok az
kei miatt bosszankodva, mintha ezt mi
nem láttuk, nem tudtuk vagy az ülésre
tyen nem kerestük volna, kivánta irni
arokra egy nyilatkozatot. Akire nézve

[illegible]nak azzal nyugtattam meg, hogy a kirlapi
cikkeknek semmi fontosságot sem tehet
tulajdonítanunk, de ha az akademiának
alkalmat adnak rá, nem fogunk tennivaló
tani azt megrögzíteni. Ezt tettem sajátja
hogy legnagyobb emberünk ellenségeinek ha
va azt előttem tartott ismertetésével
sítsenek, hogy így már mi is ismer
tettük. De hogy neked ez oly hevesen inge
sültségre adjon okot, nem azt valóban
sem ágába sem juthatott.

De hagyjuk abban, bár mennyit
lehetne még mondanom, egy bízom, hogy
neked is nekem is okunk van még
ily üres criminalisok- és recriminatiókra.
Bár vele kedvetlenkedünk. Ha hibás vol
nék kenéggel bocsánatodért esdek, valamint
én is ingatlan gyors- s ingerültségednek va
gyok hajlandó kifakadásaidat tulajdonítani.

Hosszabb időig keresem az ülésről jövet
lést, valamint a Rimai-Bálhorisfele ira
dol. De egyre nem akadtam. Az első le
het Egerben maradt, de majd fővel
utánírhatlak iránta, hiszen az akade
miát tartatván ott is nyomának kellene

lenni. Ellenben Báthori István le-
le itt lesz. Csak a Rimaiárnak köz-
nem találom, ámbár egyenként átne-
tem azokat. Nálad levén sokáig, mi-
visszaadtad valószínűleg félretettem
valahová, más azóta vett s nem rendez-
okmányok közé. A mint érkezésem
lesz, ezeket kell majd átvizsgálnom.
Mindenesetre megkeresem ezt. A ma-
sik iránt pedig szóval utasíthatlak
legalább, mire a további per s igazsá-
tatan szemrehányás megbeszélésé-
is szentartom még magamnak a f-
értés minden árnyát mellőzni vhaj-
van tisztelő híved Szolzi

Pest 871 III. 11 182

Tisztelt Barátom,

Gróf Appony György felkért hivná-
lak meg holnap Vasárnap
délelőtt 11 órára a Kepviselő-
ház Tárzalyóteremében tar-
tandó tanácskozmányra,
melynek tárgya a fran-
cziországi inségesek meg-
kerésése folytán teendő na-
gyobb méroben való gyüjtések
iránti intézkedés volna.

Az illető kezdeménye-
zők nagy szelest fektetnek
rá, hogy ~~az illető~~ harai több tárzadalmi
körök főbb emberei jelen le-
gyenek s nevökkel járuljanak
az országhoz intézendő felszó-
litáshoz.

Azért kérettem meg

hogy téged is mint irodalmi
akademiai s egyetemi főbbem-
bert nevökben meghívjolak
mintán ök tegnapóta nem
gyűrik a személyes látogatá-
sokat s megkereséseket
olyanoknál, kiknek az
ügyet vészteterebben kell elő-
ni.

Számítva barátságodra
hogy eljösz a sz. ügyet
neveddel támogatni, vagyok
barátságodba ajánlott
tisztelő híved

Pottyi Sz.

Szent-István-Társulat.

586
871

A **Szent-István Társulatnak** folyó évi március 19-kén föméltóságu **Simor János** Magyarország herczeg-primásának elnöksége alatt Pesten tartott XIX. rendes közgyülése alkalmával Nagyságod a társulati igazgató-választmány tagjává megválasztatván: midőn szerencsém van ezt Nagyságodnak kedves kötelmemhez képest ezennel tudtára adni, fönbecsü hajlamába ajánlottan, kitünő tisztelettel vagyok

Nagyságodnak

Pest 1871 március 20.

alázatos szolgája

társulati alelnök.

184

Pest III 24. 871

Kedves Barátom,

Radnitzky most értesít, hogy érmedet nagyobbíthatja. — Csak arra kér, hagynám rá most már egészen a correcturát is, melyet én még e hó végeig megküldetni kértem, mert azután elutazom és September közepeig, midőn neki már késznek kellene lennie a nyomatokkal is, nem leszek hon.

Mire azt válaszoltam engedelmeddel, hogy ha lehet küldené meg egyenesen neked correcturára, és csinezze a küldeményt az egyetemi könyvtárba.

Szent-István-Társulat
Nagyságos
Toldy Ferenc
Kir. Tanácsos stb Umak
Pesten

Miről azért tudosítlak,
hogy ha az megérkezné
méltóztatnál a correctura
áttekinteni és neki meg
küldeni

Tisztelő hívedz.

Poly

Pesten

185

Emlékezem hogy nálunk is valamely törvény vagy canon tiltja, hogy: ne in coemeterio calendae fiant. Gondolom így szól. Nem emlékezel rá? Ez arra szólna, midőn mint Gyulai jellemzé a Mysterium a templomból a templom előtte térre temetőbe megy át. — Tivolyi

Dec. 27/71 a Korfaludy-Társaság ülésében midőn Gyulai Pál a mysteriumok kérdésében ellenem polemisált.

Pesten

186

Pest II. 13. 872

Kedves Barátom,

Habár Jó János barátom, úgy tudom egész hordóval is küldött aranynapodra egrit, megengedd mégis, hogy én is legalább néhány üveg-get küldhessek itteni kéri pénzémből hamárjában áldomásul, ha már együtt nem költhetjük azt el — (vasárnap is mais na gyon hurutos beteg lévén) — vasárnapi gyönyörű beszé-ded azon szép eszméiért, me-lyek rám, mint tót püspök re oly felderítőleg tájékoz va s vigasztalva hatottak e pesszben, midőn azokat épen elolvastam; mintán vasárnap jólatig hallva, épen

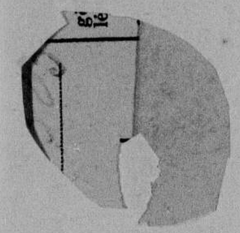

csak sejtenem lehetett vala

Fogadd a baráti áldomá
Szivesen
Szerető hiver
Molyi

Nagyvegy
Tolly Ferenc
Urnak
Lipót utca 45 f., 2 emelet.

A távirdaintézet a sürgönyök helyes és kellő időbenvaló beérkezéséről nem kezeskedik, s azon károkért, melyek a sürgönyök elveszése, elcsonkitása vagy elkéséséből származnak nem vállal felelősséget.
A sürgönyök kézbesitése a czimállomáson, vagy annak a monarchia határain belül póstával való továbbitása dijmentes.
A netalán utánfizetendő illetékek a czimlapon vannak feljegyezve.
Ha csonkitás gyanittatik, 24 óra alatt a sürgöny kijavitása követelhető.

Beérkezési lajstrom száma

Távirat

szám.

Ha a csonkitás a távirdaintézet hibája, a kijavitás dijai megtérittetnek.
Ha a feladó a választ bérmentesitette, ezen sürgönyhöz a válaszsürgöny dijára szóló utalvány mellékeltetik.
A távirdai levelezésről szóló bővebb felvilágositás az állomásoknál betekinthető és vásárolható távirászati szabályok és dijtáblázatokból látható.
A Hughes-gépen érkezett sürgönyöknél felül röviditett alakban: a czim-állomás, feladó-állomás, szám, szószám, a feladás napja, órája és percze van feljegyezve.

ezett 23 száma p osztálya 19 szószám feladatott 1873 8 hó 10 ki 11 óra 45 perczkor dél e Hiv. jegyz.

G Berzenere

Horváth hétfőn déli vonattal
indul Szentkeresztre örülnék ha
vele jönnél

Ipolyi

eérkezett 1873 év Aug hó 8 kán 9 óra, 35 perczkor, dél n a rdi/hól 210 dik számu vonalon; felvette Ida Glaser

. a. Nagy regest.

187

Jegyzet: .....

497 szám.

Távirat.

T. Soldy Lerner urnak
Pesten Hipotetra 75 szám

A ..... állomástól a küldöncznek vevény melletti kézbesités
végett átadatott 187 ..... év ..... hó ..... kén ..... óra ..... perczkor dél .....

188

Tisztelt Barátom

Fogadd szives köszönetemet barátságodért. Itt küldöm vissza a becses kéziratot. Élvezettel olvastam. Sokat tanultam belőle. De nem ez az a mit kerestem. Ez a Pármánynyal kérdődő hitvita irodalmat ohajtottam volna, összeállítva általad, olvasni. Itt pedig a Pármány előtti története áll. Ezen körülmény elkerülte figyelmemet, midőn a folytatást kértem. Ugy gondolom az még nincs meg kéziratban sem.

Áldjon Téter tisztelő és szerető híved
Wolyi.

Budapest 874. II. 13.

Nagyprágy
Toldy Ferenc
Bornak
Lipót utca 45 f., 2 emelet.

A távirdaintézet a sürgönyök helyes és kellő időbenvaló beérkezéséről nem kezeskedik, s azon károkért, melyek a sürgönyök elveszése, elcsonkitása vagy elkéséséből származnak nem vállal felelősséget.

A sürgönyök kézbesitése a czimállomáson, vagy annak a monarchia határain belül póstával való továbbitása dijmentes.

A netalán utánfizetendő illetékek a czimlapon vannak feljegyezve.

Ha csonkitás gyanittatik, 24 óra alatt a sürgöny kijavitása követelhető.

Beérkezési lajstrom száma 3385

Távirat

_____ szám.

Ha a csonkitás a távirdaintézet hibája, a kijavitás dijai megtérittetnek.

Ha a feladó a választ bérmentesitette, ezen sürgönyhöz a válaszsürgöny dijára szóló utalvány mellékeltetik.

A távirdai levelezésről szóló bővebb felvilágositás az állomásoknál betekinthető és vásárolható távirászati szabályok és dijtáblázatokból látható.

A Hughes-gépen érkezett sürgönyöknél felül röviditett alakban: a czim-állomás, feladó-állomás, szám, szószám, a feladás napja, órája és percze van feljegyezve.

Érkezett 23 száma p osztálya 19 szószám ____ feladatott 1873 8 hó 10 ki 11 óra 45 perczkor déle Hiv. jegyz. ____

G Berzencze

Horváth hétfőn déli vonattal

indul Szentkeresztre örülnék ha

vele jönnél =

Ipolyi

Beérkezett 1873 év aug hó 8 kán 9 óra, 35 perczkor, délu a rét/hol 210 dik számu vonalon; felvette Ida Glaser

28. a. Nagy regest.

187

497 szám. Jegyzet: .....

Távirat.

T. Soldy Lorenz nonak
Pesten Szpitutza 45 szám

A ..... állomástól a küldöncznek vevény melletti kézbesités végett át..datott 187 ..... év ..... hó 4 kén 3 óra 10 perczkor dél .....

MAGYAR KIR. TÁ...

188

Tisztelt Barátom

Fogadd szives köszönetemet barátságodért. Itt küldöm vissza a becses kéziratot. Élvezettel olvastam. Sokat tanultam belőle. De nem ez az a mit kerestem. Ez a Pármánynyal kérdődő hitvita irodalmat ohajtottam volna, összeállítva általad, olvasni. Itt pedig a Pármány előtti története áll. Ezen körülmény elkerülte figyelmemet, midőn a folytatást kértem. Ugy gondolom az még nincs meg kéziratban sem.

Áldjon Ister tisztelő és szerető híved
Molyc.

Budapest 874. II. 13.

A ..... állomástól a küldöncznek vevény melletti kézbesítés végett átadatott 187 ..... év ..... hó ..... kén ..... óra ..... perczkor dél .....

189

Barsszkeresztt V. 17. 877.

Tisztelt kedves Barátom,

Szives voltál egy alkalommal figyelmeztetni, hogy a Báthori Gábor haláláról szóló egykoru sivatmas énekek valamellyike Fonyách bibornokot okozza meggyilkoltatása miatt. Után néztem irodalom történeti munkáidat s ott megtaláltam a költemények emlitését és erimét; de e szerint nem tudtam csak egyre ráakadni, melyt az Uj Magy Muzban az Ostffy leváltár ból gondolom Ráth György által adatott ki. Ebben azonban, nincs erről szó, nem is lehet, mint tartalma mutatja. Lesz tehát a másikban, melyet után nem néchetek, mint án idézetedből nem vehetem ki ki van e adva és hol. Légy azért szives kérlek röviden megérni csak az egy pár sort, melyben gondolom a kardinál emlitése áll és hozzá idézni kiadását vagyakutfőt honnét vetted.

Áldjon Isteni Meghivni már nem is merlek, de mégis szamitok rá, hogy legalább a történelmi gyülés kicsal ide, ha én nem birlak. Szives barátságodba ajánlott

(tisztelő hivedi)

Molnár

Postajegy 10/10
Vetten ou 13.

Tiszteltt kedves Barátom

Nagyon örvendek, hogy a nehéz munka neked jutott, ki egyedül vagy képes vele megbirkozni. Biztos lehetsz, hogy részemről minden dispozitiódra fog állani. Amint egy pár hét mulva Pestre jövök a kivántakat magammal hozom. Bár kezdhetnék azután az általad áltatam és ohajtott munka létesitésébe. De remélem megszegit Isten. Szívesen barátragodba ajánlott

Barsspkereszt 8 fll x. 10.

tisztelő hiven
M Molzik

Jakab Elekes

Tekintetes ur!

Elfoglaltatásom miatt nem tehetvén személyesen, engedje kegyed hogy e' levelkében kérjem meg, hogy a' Reguly-egyesület választmányi tagjainak értésül adatni méltóztassék, miszerint holnap azaz ~~[illegible]~~ (Csötörtöken) d. u. 5 órakor az acad. teremében az elnök ur' meghagyása szerint vál. ülés fogtartattni. Nékem volna ugyan kötelességem ezt teljesíteni, de tem az illető urak' lakásait nem tudom, sem pedig ez különben sem ennék kerem' ügyére.

Teljes tisztelettel vagok

Pest jan. 29én 845

alázatos szolgája
Irányi Józef

Schinktes Schedel Ferenc urnalz

oesten

Méltóságos Városi Tanácsos úr!

144

Értesítlek, hogy magánt írnak. Valaki két vége s négy ügyben ismtaniumot, tisztelgem Méltóságodnál, hogy ezen ügyletének sürgős, abban a bizalomban, hogy oly nagy érdekű ügy, mint Méltóságod, annak hogy megítélésében a felekezetiség kérdés felmerülhetett s jó lévén vagy, a mi fő tudvel van adva. Tán ezt van kész, hogy valaha ezen ügyletének sürgős a többi ügyletének előtt.

Ezt kívánom a Méltóságod hogy fogadni ezen tiszteletemnek, mely kiterjesztem augustus hóban felmenni, magyarországi Pesten 3–4 hétig van Lajos fiamnál, [illegible] amíg idő lett, hogy az Akadémia Könyvtárában levő Historiai és mathesis adatokat átnézhessem.

Nekem van kötni "Kitaibel Társaság" megírása drágább tanul négy előfizetőt, kiknek [illegible] s mostan kész Dissertationibus a kötet gyűjtése. Ezért kötni elmaradt még is. Segítsen oly magyarok drágábban fizet

Vajon ez ő vagy új helyzetes ügyben kiváltságot e ő jelen-ügyben a nekik fizetés adhatna? Most nekem adódig nincs kötelezett kabátja ez kot adnak, de 30 forint a pályázati beadásig kötelezettség. Ki kell azzal elő magyarok s kötni?

Még egy az A. J. Rukor új által nekem megküldött kajtatásból nézett egy magyar kon lehetne a nekem gróf Akkó ő ezzel vagy az Erdélyi Múzeum után rövid idővel kinyomtak? Hogy annak felidézése által is kevesebb Bujós Pest mutatóján kinyomatása s kiküldése?

Könyvtárból Méltóságodnak ne szükséges írattak mint erdélyben egy Miskolczi, mint az adatok magyarása tárgyában (ha e kabátjából elkülönítve) nálam szükségesek tán. De megkívánom s pályadíjat egy tudományi ügyre. Nekem kötelesse ugyan kapjanak vagy igénybe.

A nekem szükséges egyszerű tudnivalók:

1.) A Debreczeni reform. új uniformis pályadíja kapi jegyzőkönyve 9 or. ezüst levél.
2.) Kalocsai egyházi Ódryán illatú levelek 24 or. f. 7/stkra
3.) Kitaibel irányú illeti levelek — 2 or.
4.) Kitaibel levelei mélabai 1620-ből.

Magyarországon kívánok magyar —

A Méltóságos Városi Tanácsos úrnak —

Kolozsvár, március 1. 865.

a tisztelő szolgája
Jakab Elek

195

Nagyságos Kirátyi Tanácsos úr!

Mély tisztelettem s becsem könyvtára iránti érdekeltségem tanúsításul kiltöök két Unitariumot — újdonújakat, érdekeseket. Kérem elöntsen, méltóztatják elfogadni, ők meglennek az által tisztelve, nem tudom, nem lesznek a hátrányára egy Tolby-könyvtárnak!

Meglütöntöttetem tisztelettel vagyok –

Nagyságodnak Kolozsvár május 5. 1866

a. f.

Jakab Elek

Méltóságos úr.

196

Tartózkodva folyamodom Méltóságodhoz kéréleg, mint a fenforgó ügyben itéletem szerint legilletékesebb befolyásos hazafihoz, kinek irányomban jóakaró figyelme jeleit immár tapasztaltam.

Ugy értesülvén a Kolozsvári Egyetem leendő tanári kara egyéneiről, hogy Magyarország kitűnőségei nem hajlandók ide keletre, a Septem Castrensis Regio természeti és társadalmi vadonságai közzé átjöni, s ez okból kissebb tudományi erőkkel is kellend betöltem némely széket: elhatároztam a történelmi segéd tudományok, vagy a magyar, vagy latin irodalom ágnyelv tanszékére pályázni, s pályáztam is.

Ha jól értesültem, az első tanszék erdélyi országos Muzeumunk tisztviselőivel fog betöltetni — ettől tehát vigyalépek; de a másik két tanszék egyikét arom szerint betöltem kész lennék abban az esetben, ha oly nagy tekintetű tudományos férfiak, minő Méltóságod, a tudomány, az új intézmény és a fenforgó magyar cultura érdekeiben ezt kivihetőnek s kivinendőnek itélnék.

Méltóságod tudni fog az én kevés tudományi értékemről — azt vélem — elegendőt. Véralkatom, előadási képességem s hivatali erélyem vajjon alkalmassá tesznek e egy ily magasztos állás elfoglalására ——— én nem tudom; erről Méltóságod pesti sok jó embereimtől legyen szíves felvilágositást kérni, de elleneimtől sem félek.

Ha engem Méltóságod e nyomozás és dolgyátgondolás után valamelyik utóbbi tanszékre meggyőződés szerint alkalmasnak hinne, s érettem az új miniszteznél nehány bizalomgerjesztő szót szólana, megköszönném, s fogadom, hogy az Egyetem ügyének kárára nem lennék. De ha nálamnál — amiben nem kételkedem — tehetségesebb emberrel van szándék a tanszékeket betöltem s Méltóságod ezt megértendi, kérem, egy szót sem szólani érettem. Előtten fő érdekkel az ügy bir, nem személyem.

Őszinte tisztelettem kijelentése mellett vagyok

Méltóságod

Kolozsvárom, September 14. 872.

alázatos hazafi polgája

Jakab Elekes

erdélyi országos levéltári igazgató s magyar akad. lev. tag.

197

Méltóságos bizottsági Előadó úr!

Kéthétótan lábfájdalmam miatt személyesen tisztelatemet nem tehetsén, a sorokban bátor vagyok kérdezni: mi lett a nyomtatással, mert hozzám nem jött correctura?

A munkával haladok; most szükségem lenne az Oklevél-füzetre azért, hogy az omnan kitörölt 4–5 oklevelet átírjam, mert eredetim nincs azoktól, —

és szükségem lenne a bevezető értekezésre, hogy combinatioba hozzam a második részt az elsővel.

Mély tisztelettel kérem Méltóságodat, csak 24 órára méltóztassék átengedni, végzen dolgon s rögtön rápnyúttatom hálával.

Vagy tán az egész bevezető értekezés elkészülés méltóztatik bevárni akarni?

Ez esetben ezért is szükséges az összhangzásba hozás.

Kérésemet újítva, teljes tisztelettel vagyok —

A Méltóságos bizottsági Előadónak —

Buda-Pest, jul. 16. 874.

alázatos polgája
Jakab Elek

Méltyen tisztelt bizottsági Előadó úr!

A megkülöött íveket még tegnap kijavítottam, kivéve az idézeteket és írók bizonyságtételére hivatkozást.

Ezekre nézve bátám Méltóságod bölcs rátalálását, hogy a mi alá van húzva, mind cursiv betűvel szedessék, amit azonban csak egy lapon (124.) tartottál meg a tisztelt szedők.

A (125 és 127 lapokon) díszes nagy betűvel szedtek, s ez még díszesebb mint a cursiv.

De már a (128 laptól végig) semmi különbüztetés nincs a szöveg és idézet s bizonyítás között: a könyv ovános, azivó nem, amit belülük idézek vagy rólak én megjegyzek — happ egyaránt, igazi izléstelen, handuban szedéssel ennivel-hogyanyal összehányva.

Én Nagyérdemű úr, a viszonyokat itt nem ismerem, a bajon hogy kell segítni, nem tudom; de hogy az ilyen szedést lelkiismeretes ember nem helyeselhetni — merem állítni. Azán vagyok bátor tehát Méltóságodhoz fordulni: nálltóztassék módját tudálni a bajt orvoslásának, s a pedőrekhez rábírni, hogy vagy minden alá húzottat cursivval, vagy mint a 125. 127 lapon tettek, nagy betűre változtassák, mert ily tarkabarka dolog nem illik sem a tudományhoz, sem a tudomány még nem corrumpáltt mivelőihez.

Ha engem parancsol, tisztelettel teszem.

A második rész a héten elkészül, keményen dolgozom. Mély tisztelettel vagyok

A méltyen tisztelt Előadó úr

Buda-Pest, aug. 2. 874.

alázatos polgája
Jakab Elekes

149

Méltóságos Királyi Tanácsos úr!

Ma – aug. 22. akartam tisztelni s elvittem értekezésemet, de érsek Mgod távollétét, Salamon úrhoz tettem le azt, hogy bírálatával együtt nyújtsa be holnap holnapután, mit ő szívesen meg is igért, Sándor Dány barátomnál pedig nyugtámat hagytam

1.) a mostani értekezés előlegezendő díjáról
2.) a zelébbinek maradék díjáról, a

számoknak helyet hagyon azon tisztelettelje kérésel: méltóztassék mindkettőt utatványozon és magához vitetve, ezen megbízottamnak legyen átadni, a lehetőségig kéjedelem nélkül.

A correctúrát méltóztassék Kolozsvárra küldetni, a hol 4–5 hétig maradok.

Sajnálom, hogy Kriza úrnak Mgodtól levelet nem vitettek. Örvendezzen meg Méltóságod vele Kolozsvárt, szerencsémnek tartom, ha én vitetem el s élő szóval adhatom neki.

Siatvekellvén elmennem, bogánatot kérek, hogy terhelnem kellett, ajánlva üggyenes kedvező elbontás alá, nagy tisztelettel vagyok

Méltóságos Kir. Tanácsos úrnak
Buda-Pest, 22/7 874.

alázatos folgája
Pakul Elekt

201

JAKOBEY KÁROLY
köztörténelmi festész
király-utcza 91. sz.
2. emelet
PESTEN.

Budapest Nov. 27. 873.

Tisztelt Nagyságos úr!

A „második képet" már készen, újított rámában adtam által Nagyságod Családjánál; – Kegyeskedjék az „első képet" vissza küldeni, ezt is megtisztítom, s firneiszolni fogom, az újonnan aranyzott ráma erre is vár.

A „két képért" öszvesen 60. vagy ha lehet 70. ftot kérne Gosztonyi Mária asszonyság.

Kiváló tisztelettel

Nagyságodnak

alázatos szolgája
Jakobey Károly
[illegible]

(Király utcza 91. 2d eml.)

202

Lieber Freund!

Gestern, den 25t erhielt ich
in Hitzing Nachmittags Ihr mich
freudig überraschendes Schreiben.
Heute fuhr ich in die Stadt, ver-
fügte mich zu dem Director der
Creditanstalt Hornbostel einen
guten Bekannten vom Jahre
1849 her und empfahl nach Kräf-
ten bei eingehender Schilderung
Ihrer vielen persönlichen Vor-
züge Ihre Angelegenheit. Die
Anglo-Austrian-Bank geht
in Vielem Hand in Hand mit
der Creditbank und H. Hornbo-
stel hält auf die Direction
der Anglo-Austrian-B. gro-
ßen Einfluss. Da ich von den
Mitgliedern der letzteren kei-
nes persönlich, wohl aber, wie
gesagt, den Director Hornbo-
stel sehr gut kenne, so nahm
ich diesen mir erfolgreicher
scheinenden Umweg. Hornbostel

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

schaftzirkels: Karl Kesselbuch, Wörsmarly, Bayhe, Zádor, Fazzinggi etwas beigetragen zu haben. Der Himmel erfülle unsere Wünsche!

Da die gnädige Frau Gemahlin, an Ihre lieben Kinder viele Grüße von Ihrem Ihnen gleichmäßig in wahrer Freundschaft

Zugethanen
Fr. Jury

Hitzing, Allergasse
No 34. den 26
April 1869.

Hitzing, am 19 Junius 1869.

Lieber Freund! Heute Nachts um halb zwölf Uhr, das ist noch vor Ablauf des 18ten erhielt ich Ihr Telegramm. Vormittags um 9 Uhr war ich schon in der Stadt um die auf den 19ten von Ihnen vermuthete Entscheidungs-Sitzung nicht zu versäumen. Weder Director Hornpostel, noch der Referent Dr. Weißl sind der Meinung, daß heute die Wahl von Verwaltungsräthen vor sich gehen werde. Weißl behauptete, daß noch geraume Zeit verstreichen dürfte, bevor es zur Wahl käme; eine Generalversammlung müsse vorhergehen, in dieser werde das darauf Bezug habende Wesentliche bestimmt werden; er hoffe, daß des E. Finanzministers v. Lonyay und die Empfehlung meiner Wenigkeit von Erfolg sein dürfte, jedoch nur für den Fall, als mehrere

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

Bécs, martius 29. 844. 207

Vett. apr. 1. 844.

Kedves barátom!

Bocsánat! hogy illy későn felelek februar. 20-dikai levelére. Elfog-
laltatásom, a' nyelv ügyében, kimondhatlan, és ez méltóképp áll Kd.
előtt védelmemre. A' kérdés, a' nehéz kérdés iránt, mellyet Kd. nekem
itt, nem írja milly terjedelemben kivánja véleményemet, így válaszom-
ban is habozok miképen tegyem azt; azonban hosszasan értekezni a'
dologról itt különben sem lehetvén, röviden következőkben nyilatkozom:
a' tudós Hammerrel én történeti ismeretekben nem mérkőzhetem, tehát
az ő állításait czáfolgatnom is igen bajos; mind e' mellett ki kell mon-
danom, hogy a' mennyire én nemzetünk történeteit ismerem, azokban
senki sem okozott annyi zavart, mint Constantinus Porph. kit Hammer
a' magyar ó történetek csaknem egyedüli hiteles kútfejének állít. Minél
nyomosban vizsgálódik valaki a' magyar nemzet történeteiben, annál
inkább meg kell győződnie: hogy Pray állításától, mellyet Katona is
kászlóul tűzött ki, hogy a' honi évlapoknak csak akkor adhatni hitelt, mi-
dőn azokkal a' külföldi azonkori írók nem ellenkeznek, messze messze kell
ternie, és ezzel épen ellenkezőt követnie, azaz a' külföldi íróknak magyar
dolgokban csak akkor hinnie, midőn azokkal honi évlapjaink nem ellen-
keznek. Ezen elv után indúlva, én azt hiszem mindazon nehézségek,
mellyeket Kd. 's K-del együtt minden józanon gondolkozó a' Hammer
előadásában talál, önként megszűnnek. Kövessük csak honi évlapjainkat; -
mit mondanak ezek? Azt mondják: Nemroth fiai: Hunor és Mogor Per-
zsia Eviláth tartományából – mit én Achlát-nak gondolok – a' Moeotis
tó ingoványaiba költöztek, hol megszaporodván, a' szomszéd Scythiát meg-
támadták 's elfoglalták; és ezen scythiai tartomány volt azutáni hazá-
jok. Ezen scythiai tartomány pedig határoztatik: keletről: Jukria,

Tarfia

Szarja és Mongolia által, - délről Chinaország, Aethiopia (Semeuma
vagyis a' farsaen-ok tartománya,) és a' nagy (don) fivatag, - nyugatról a'
folyó, „quae ab Hungaris Etel nominatur" és a' Ripheai hegyek által
van egy más nagy vize is, melly Togatának neveztetik, melly Hyrcan
ba, és az olasz tenger éjszaki részébe (a' kaszpi tengerbe) folyt. -
kell világosabban leírni a' Volga és Don, a' kaszpi és fekete tenger
zetti viszonyokat? Pedig hogy ezt nem tudnék sajátunk kitetszik, hanem
a' magyar nemzet fajának vándorlásából merítette, és onnan igyek
évlapjaiba, ezen akkor világos, mert Thuróczy ezen leírásnak
nem akar hitelt adni: mert a' „külföldi" írókat „de quorum regno
Juniano non fuit, aut de flumine Etheul seu Don, et Togata
in Scythia, vel tertiis orbis descriptione, nullibi mentionem fecer
reperiantur". Miután tehát Pétrfiget nem szenved, hogy éljenk a' D
ez nem a' Volgát nevezték Etel-nek, könnyen megfogható ha én a
dan eddigi kétségeimnek előadását, kik éjszaki a' Volgán túlról
járomtartóját, ebenfen, és Kézay, a' bécsi képes krónikát, a' Bé
jegyzőjét összetartva, Dentumogort, vagy Dentiás és Mogoriás, D
tő-Magyarországnak, Barsatiás vagy Barsatiás a' kaszpi tenger
nyugoti mellékének nézem; és erdélyi elegge nem tudom miként
eddig fentiekből - tudtomra legalább - ellene nem jutott, hogy a' Den
tet annyi mint Don-tó; miután ha egyéb nem, csak Marczal-
is eléggé mutatja hogy a' vizek torkolatát a' magyar nemzet
vek-nak, nem csak fok-nak, de tó-nek is nevezi. És ezek folyt
ban édes barátom, előttem legalább igen világos, ha Béla jegyző
a' 7-dik fejezetben a' magyarok tündöklését rövidön ezen kezdi: Vo
tes autem dicas plurimos per defecta loca - a' nagy fiatag, mintegy
20. napi járó föld még onnan is ott van - et plurimum Etel - tá
ratavenni, - és azután a' Dontól ő, ki sokkal kisebb Dniepert
meg

engreveri, Jeremiás fen fiól. Ezt tehát a' Constantin előadása
lami kétely érdemel, így a' befenyek, vagy tán paeinákok, mert
hogy a' kettő egy volna, arral még nem vagyok egészen tisztában,
a' Dniepr Don közötti földön vagyis Etelközben vették meg a' magya
rokat, ő aron Lebédiában mellyet Rasy igen valószínűleg
fejtenek. Világosnak látszik ez nekem, ahát Etelköznek vagyis
az Atelcuzu-t, ahát így mint Hammer olvasni kívánja Atel
KXI Uzu, azaz mint én értem: Don és Dniepr közötti világnak lát-
szik előttem azért is, mert évlapjaink a' bevándorlás és fejedelmokra
lakása, a' fekete tenger mellé helyezik a' magyarok első lakhelyéhez,
s így a' befenyek oldala támadhatták meg őket nyugat felé úgy-
szólván, s ezt így gondolhatták a' nagy hemzési lelkesedés,
része s. i. vitza tekére. Perzsia pompejusjának, mi ha a' paeinákot
lehetőt ütték őket, lehetetlen s lehetetlen, más része nyugatra.
Ez az én véleményem édes barátom, így nem fürkész a' Volga és Drie-
per közti rozsnai terjedelmű!! földet Atelcuzunak keresztelnünk,
nem fürkész a' fonálfogás, hogy a' magyar 60. gradus alatti éjszaki
nép' volna, kimúnt, nem fürkész hogy Kievtsáhon, a' Volga és Don,
Don és Dniepr, Dniepr és Dnépr közötti igenyes fekvésű földön mint
denütt vonakodva keresztül hozzuk, és a' Dnépr-nél azján egyszerre valami
megbűbájozott birodalmi farajzat. - A' magyarok az én nézetem szerint
perzsia pompejusjának, van a' Magyus hegy törökben tartott elentes
igen korán, még mi előtt a' Mercotis tavához fel költöztek volna, -
innen a' néma, de gyakoly rokonságra a' perzsa és a' hibrid nyelvekkel; -
aztán a' Don és Volga közt honolnak ellenkezésig, - s innen azján
ismét a' más több rokonság a' finn és tót nyelvekkel. -

Közlötem Sziray barátunkkal is ő'd kívánatát. Ő' e' részben
semmi bizonyost mondani nem tud, - most mondá, hogy az a' fára,
dalmas nyomozási bizonyos eredményre nem vezettek. Csak annyit
mondhat

mondhat, hogy a' mostani perzsa nyelv nem a' régi perzsa nyelv.
kamint perzsa a latin' sem azon tiz régen volt; - a' perzsa és arab
iszót munkái pedig a' magyar nemzet történetének nézve tekintetb
nem vétethetik, miután azok többnyire nyugati irókból vannak
zetve; ő napokkal kalmozva. - ebből mondja: Hammer fiveem
ja vesmi ha Kd e' részben ire neki. -

Nem érhettem több időt fordítani e' különben érdekes
nézve annál hosszab tüzetre, mert Kd itt az in ételesnek nya
mosnak tekinti. Ha jeandikom teljesülhetne, nagy munkámtó
feuatném kifejteni alaposan, érdemlegesen.

Kegyed ügyéről egat annyit tudok hogy nem áll rosszu
Hát a' nevönyokes mikor kapjuk? - mar martius v
Grammaticai vállalatunktan egy betüt sem dolgozhatt
s kivált, ha mint kirlik az orfejegy... és vége fele jies, nem tu
fogyt-e dolgozhatni. -

Isten Kegyedet ideg barátom. Nejének jelentse tiztelet
Szivag barátunk, az irodalom kipótolhatlan kárával folyv
betegeskedik, - többnyire minden nap meglatogatom, és forbe el
jövök hogy valamit ne tanulhik tőle.

Ki barátja

[signature]

Szántó, aug. 28. 1851

208

Tisztelt kedves barátom!

Végtelen örömömre volt f. h. 22-dikén hozzám inté
zett leveled, mert látom hogy bolzori elfoglaltatásod
mellett sem szántál tőled egy kis pillanatot; - annál
inkább fájdalom tehát, hogy most kívánalmadat teljesítem
nincs hatalmamban. - Nekem Ürényi Miklósról érde
kes jegyzetem s adataim volnak, de ezeket jelenleg
gyüjteményemben kereszten keresem. A pesti bombázás
alkalmával veszett el, hihetőleg, a többivel közöttök ki
lönösen egy ólerveles sajnálat, melly Ürényinek egy, ha jól
emlékezem, a karizsai papjával volt papiradalairól szó
lott. Ebben tudtam volna Ürényi arcáról, - Palay Ágos
tonhoz, kinél egykor levelei láttam, - és a császár kitün
tetéséhez. Amannál egyan nehézzen fogyst boldogulhatni,
mert nem összmegy kézli gyüjteményes, a levelezéséből azon
ban, kivált aláirási hasonmásai, Chmel, vagy Firnhaber,
vagy Hauslab, azt hiszem, minden nehézség nélkül szolgál
hatna rekad. Azza minden esetre figyelmeztetlek, hogy
Ürényi Miklós, élénk a császár kitüntetési oklevele nélkül
magában igen hajos. Sok van ott, látlan magam személyes,

s kedves

3

s tudom Gévaytól.

Most veszem észre barátom, hogy én mindig a szigeti hősről beszélek. A költő Zrínyi Miklóstól van egy érdekes levelem, - ezt neked teljes örömmel itt küldöm.

Új-Muzeumotokat nagy gyönyörűséggel olvasom. Szabó Priszkosza különösen meglepett, mert némelly magyar nevek iránt saját véleményemet láttam jegyzeteiben. Addig nem is lesz régibb történetiratunkból semmi, míg a kutfők így kiadva nem lesznek.

Ollykor egykés forgácsal ezután is szolgálok, s ha a téli idők rám jönnek, tán valamelly kisebb értekezést is adhatok. Sokat tőlem ne várjatok, mert folusi ember lettem, s fájlalva nélkülözöm a jeles könyvés levéltárakat.

Életem egykedvűleg foly, - időmet, melly a házi gazdasági bajoktól felmarad, a nemzet történetei buvárlására fordítom. Jegyzeteimet, adataimat rendezem, sorozom.

Köszöntsd jó ismerőseimet, barátaimat. Ölellek, isten veled!

tisztelő barátod

Jászay Pál

Mi lehet az oka, hogy én a bécsi academiától egy idő óta semmi küldeménye nem kapok? talán nem tudják hollahosomat. Ha levelezel velek, kérlek, említsd meg, s írd fel mert utajítsák küldeményeiket, mert én nem is tudom kinek írjak pedig sajnálva nélkülözöm munkáik folytatását.

Vtt. jún 11/60

210

Megkülönözve tisztelt Nagyságos úr!

Midőn a vidéki magán élet elzárt köréből, mellybe visszavonúlva töltöm hanyatló életkorom pihenésre szánt napjait, Nagyságodat e jelen soraimmal felkeresem; szabad legyen felidéznem emlékét, azon gyöngédebb barátságos köteléknek, melly korán elhúnyt testvéremet Jászay Pált Nagyságodhoz csatolta, – s mellyből kifolyólag szerencsés vóltam en magam is, Nagyságod megelőzőleg szíves, általam nagyra becsült hajlamival dicsekedhetni. –

E kegyeletes egykori viszony reménylenem engedi, hogy nem esem Nagyságodnak terhére kérésemmel, mellyet lehetőleg rövidre szorítva, a következőkben terjesztek elő:

Folyamodást intéztem akadémiai Elnök Ő Nagyméltóságához, olly tartalommal, hogy az 1858ik évi december 15kén tartott nagy gyűlésben, az „A magyar nemzet napjai a „Moháesi visz után" – czímű munkának ítélt nagy jutalom, az elébb meg halt szerző, még életben lévő három nő testvérei javára kiadatni rendeltessék el. –

Folyamodásomat, az akademia negyedik nagy gyűlésében 1833ki November 6kán hozott azon rendszabályra alapítottam, melly szerint ha meghólt író munkája ítéltetik leg-

jobbnak

jobbnak, egyszersmind az is el fog határoztatni, ha a jutalom az örökösöknek kiadassék-e vagy ne?

E szerint az általam óhajtott siker leginkább attól függhet, hogy folyamodásom kedvezőleg fogadtassék. — Ennek hatható pártfogásra, s az ügy iránt részvéttel viseltető közbenjáróra van szüksége. —

Esedezem, sziveskedjék Nagyságod, ez ügyet, az akadémia bizottmányában legtöbb súllyal birható szavazatával kedvező eredményhez juttatni. —

Talán lehetnek körülmények, mellyek ha Nagyságod által emlitetnek fel, döntő erejű érvekké emeltethetnek. — Például: hogy a mit az akadémia 1833ban Kresznerits Ferencz végintézeti örökösének megadni hajlandó volt; azt Jászay Pál növereitől sem vonhatná el méltányosan. — Igy: hogy a jutalom az 1832ki rendszabály értelmében is, vagy az örökösöknek, vagy a második hellyen kiemelt munka szerzőjének, tehát minden esetre kiadandó lévén; az akademia pénztárában vissza nem tartható. —

Nagyságod, mint a ki Jászay Pált, élében barátságával, hólta után emlékének megörökitésével tisztelte meg, találhat más, és több fiqyelemre méltó érveket is. — En csak ajánlani kivánom Nagyságodnak az ügyet, tellyesen meg győződve lévén a felől, hogy ha a kért pártolást meg nyerni szerencsés

lehetek

lehetek: úgy folyamodásom kedvező eredménye iránt legkevésbé sem szabad kételkednem. —

Ki egyébbiránt megkülönözött tisztelettem jelentése mellett, vagyok

Nagyságodnak

Abáúj-Szántó 1868ki évi Junius 9kei

alázatos szolgája

Jászay Sámuel

Abaúj-Szántó 1868. évi Junius 13kán

211

Megkülönözve tisztelt Nagyságos úr!

Hálás köszönetet mondva f. h. 11ről vett nagy becsü válaszáért, – van szerencsém jelenteni, hogy az ügy pártolására, ugyan azon alkalommal, midőn Nagyságodat, egyszersmind Horváth Mihály Püspök urat is felkérni, annál kevésbé mulaszthattam el, – minthogy hajdan, a 48as éveket megelőzött időkben, en magam is bizalmasabb barátságos viszonyban állottam Ő Mlgával. –

Az általam bizonyosnak legkevésbe sem tartott sikert illetőleg: táplált reményeimet Nagyságod tudósitása nem kis mértékben emeli. – Mert miután Nagyságod, az ügy előmozditására, nem csak lelkes hatását az ülésben, hanem azon felyül, magán úton, az illető osztálytagok, s a körülményekhez képest Elnök Ő Excellentiája, és a haza nagy nevü bölese megnyerését is felajánlani méltóztatott. – alig tartom lehetségesnek annak bekövetkezését, hogy e buzgó erélyes pártolás óhajtott eredmény nélkül maradjon. –

Minden

Minden esetre, a nem vélt kedvezőtlen kimenetel, en személyemnek nyujtana kettős nyereséget: – egy részről, azon önrudatban, hogy a sorstól mostoha anyagi helyzetben részesített nőtestvéreim iránt tartozó erkölcsi kötelességemnek, mennyire tőlem telhetett, meg feleltem; – másról, azon meggyőződésben, hogy Nagyságodban vetett bizalmam alapját, elhalt Cál Öcsém iránti kegyeletes emlékét szilárdnak tapasztalván, – ezért magamat, sokkal inkább, mint voltam eddig is, Nagyságod lekötelezettjének valhatom. –

Magamat nagybecsű kedvezéseibe ajánlva, – megkülönözött tisztelettel maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Jászay Sámuel

Abaúj-Szántó 1868. Julius 22kén

Vett — 25.

Mélyen tisztelt Nagyságos úr!

Levelet vettem Horváth Mihály püspök úrtól, olly utasítással, hogy Julius 27ke előtt minden esetre megküldendő válaszomat Nagyságodhoz intézzem; a mennyiben Ő Méltósága, ez időre valószínűleg nem lesz Pesten. —

Az igen becses tudósításból az iránt értesülök, hogy a történelmi bizottmány, és a történelmi osztály múltkori üléseiben, bóldogult Pál öcsém okirat gyűjteménye, mint szintén az általam kiadatni kért nagy jutalom ügye is tárgyalás alá vétetett, — s mind kettő felett a Julius 27kén tartandó összes ülés fog határozni. —

A nagy jutalmat illetőleg: röviden fejezi ki Ő Méltósága, reményét, hogy annak kinyerése sikerülni fog. — Ellenben az okirat gyűjteményre nézve: kimeritőleg bőv közlést nyújt a tárgyalás lefolyásáról, — melly szerint, a gyűjteménynek, a Monumentákban, rövid 4-5. év alatt, ivenkénti díjjazás mellett lehető kiadatása, a többség által nem pártoltatott; — az Ő Mlga által javaslatba hozott 3,000 forint vétel-ár pedig sokaltatott; — minél fogva, abban történt a megállapodás, hogy én szóllítassam fel határozott nyilatkozatra az iránt: vallyon hajlandó vagyok á 2.000 forintért átengedni a gyűjteményt; — melly esetre a megvétel a Cultusministerhez teendő folyamodás útján, országos kölségből lenne eszközlendő. —

Tehát

Tehát a kívánt nyilatkozatot meg tennem, vá
jelen soraim kitűzött célját.—

Azonban e részben nem tekintve kárásztalan hely
zetben találom magamat két körülmény miatt:

Egyik körülmény az, hogy én Horváth Mihály fő
pör úr előtt, utóbbi levelemben, mellyben őt, a nagyjá
lom kiadatásáért tett folyamodásom pártolására ké
tem fel, egyszersmind arról okvetlenül jelentésemet
hogy e folyamodás elintézéséig, az illető gyüjtemény
ügyre, egy előre tartandó függőben.— Okvetlenül ez
mert úgy vélem meggyőződve, hogy ha mind két tárg
kapcsolatban kerülnek szőnyegre,— ez által, a különben
inkább reménylhető kedvező eredmény valószínűleg neke
zésének.— Ennélfogva, az illy kínzólag tetendő nyilatko
zatra, vártatlanul jött fel kívánságom részemről elenül
lepett meg.—

Másik körülmény pedig az: hogy az országgyülésről
a hírlapokban, különösen a „Pesti Napló" és a „Magyar
Ujság" Julius 10ki számaiban megjelent körülírt, a gyüj
temény értékének 2,000 forintokra szállításáról semmit
sem szóllanak.— Sőt az utóbb érintett lap közleje azt
tatnia, hogy Horváth Mihály azon kijelentésére,
melly szerint én a 110 ívre terjedő gyüjteményt kíván
vagyok át engedni, ha értéke 1,100 forint egyszerre, vagy
legfellyebb három részletben fizettetik,— Arany János
arra vélve, hogy ólesőbben is hozzá járulna az

akadémia

akadémia az olmányokhoz, ha a Jászay bálnak
1858ban megítélt nagyjutalom most az örökösöknek
ki szolgáltatnék.— Melly esetben talán 3000 forint is
elég lenne azon kérdés eldöntésére.—

Tekintve mindazt: hogy a kitlagok az osztály-ülés
tárgyalásait nem hibásan körülírtak;— és hogy a Julius
végén tartandó összes-ülés az osztály javaslatát valósz
nűleg elfogadhatja;— annál inkább, minthogy a gyüjtemény
megszerzése nem az akadémia pénztárából volna eszköz
lendő;— feltéve bajos nekem, az osztály által, önként, meg
kérdezésemen kívül kilátásba tett összegről előlegesen
s annak egy harmadával lejjebb szállításán nyilatkozni.—
Bajos ezt tennem azért is, mert, miután most már
tudva van, hogy a gyüjtemény 110 nyomtatott ívekre adatik,
s így a Monumentákban közzé téve, ha bár kevesebb idő
alatt, de 11,100 forintos díjért kerülne nővéreim javára;—
nem lehet azon igénytelen véleményemben meg nem erősödnöm,
hogy általános összegben is, igen megérheti az 2,000 forintot,—
ha bár pecsétnyomásai, hasonmásai, és fáradságosabb másolatai
értéken kívül hagyatnának is,— holott éppen ezekre tekintet
tel mondhatta az 1853ki régiirodalmi lapokban Károlyi Gá
bor, hogy e gyüjtemény művészi tekintetben is valódi kincs
tár.—

Más részről Horváth Mihály főurat, régi
barátságos hajlamait tanúsító tudósításai sem illetnék,

sőt

ször nem szabad mélto figyelem nélkül hagynom. — Hogy
most indokának kellene lenni, micsoda hogy a gyüjtemény
megszerzésére a nagyjuralom felett kivandó határozat
meg elözöleg indiványba tetse. — Es nem alapos ok nélkül
kivánhat felengem arra, hogy fogadjam el a gyüjteményért
a 2000 forintot. — Talán igy lehet meg gyözödve, hogy az
összes ülésben, az ország javaslata felett, a biztmany
kevésbi kedvezö véleménye jöhet ismét sulylyra. —

Ily hányatásaim közöt, megkönnyebbülve
sem magamat annak meggondolása által, hogy e soraim
Nagyságodhoz intézhetem; — éppen Nagyságodhoz, kitol nem
csak a tiszteletteg melegebb érzetével, de egyszersmind felebb
len bizalommal is közeledhetem. —

Es tételeimet, mellyek felett végre nemi meg
állapodás, hoz juthassam, nem nyilatkozat, hanem alázatos
kérés alakjában terjeszthem Nagyságod elébe a következöket
ben: —

1., Sziveskedjék Nagyságod, a Julius 15ki ülés
ülésben, elébb a nagyjuralom kiadására, önállólag, azt az
a gyüjtemény ügyétöl tellyesen elválasztva intézkedés alá
tegyenni; — s azon nem valószinü, de még sem lehetetlen
esetben, ha a juralom ki nem adatnék, — a gyüjtemény meg
szerzését tellyesen elejtve, jelen soraimnak semmi kivara
los használatára nem venni. —

2., Ha pedig a juralom kiadatik; — s azon túl a
gyüjtemény

gyüjtemény megszerzése, ismét önállólag, határozat
tárgyául vétetik; — ne tekintve nálam Nagyságod több
kebüségnek, vagy önzö hasznonvágynak azon egyedüliségnek
mélto részével, ha lehetséges, azon czélra munkálódni, hogy
az ország ülés javaslata emlitésével határozat — vagyis
hogy a gyüjtemény, a Cultusminister közreműködésével, országos
alapból, 2000 forintokért szerzessék meg — megérti az
e pontra. — Es ha egy részröl az országos alap kimélete,
másrészröl három nyomasztó anyagi helyzetben levö, s a
segedelmezésre igen mélto család eltartása közöt
ez utóbbira hajlik Nagyságod, — bizonyára akkor — ha csak
legyen gondolatomat, mellyre kellgy magyat kifejezni kimélet nem
találok, kémet szebbre tölteni :) — Din fabu ime gyüjtö
Wark szavaihoz. —

3., végre ha a gyüjteményért, talán két vagy három
részletekben szamitó forint, mellett sem lehetne a 3000 fo-
rintot megnyerni; — egyébiránt pedig Nagyságod tiles tet-
tása reánk, tanácsosabb volna a dolgot más mostani végeredmény
hez juttatni, hogy sem kitöltt bizonytalan időre elhalasztat
ni; — ez esetben nyilvánitva Nagyságod azon elhatáro
zásomat, hogy a gyüjteményért 2000 forintokat is kéjlandó
vagyok áldozni az akadémiának. — Mert az áldozatban,
történjék az bár mely felvételek mellett, ha tekintetem csupán
csupán magam személyére, egyike fog tellyesülni régtajlalo leg-

főbb

főbb óhajtásaimnak. — Más részről megnyugtatásom-
ra szolgálhat, annak érzete, hogy testvéreim iránt
tartozó erkölcsi kötelességemnek tőlem telhetőleg megfe-
lelni el nem mulasztottam. —

Ezekben le tettem az ügyet Nagyságod kezeibe. —
Bocsánat hosszasan úntató előadásomért. —

Ki egyébbiránt Nagyságod tapasztalt nagy becsü-
kedvezéseibe ajánlott, megkülönözött tisztelettemet je-
lentve, vagyok

Nagyságodnak

alázatos szolgája
Jászay Sámuel

Abáuj-Szántó August. 1ⁿ 1868. 214

Megkülönözve tisztelt Nagyságos úr!

Engedje meg Nagyságod, hogy e soraimmal, ott is, hová a túl feszitett munkássagtól meg támadt egéssége hellyre hozása véget el vonúlt, — csendes mezei lakában is, felkereshessem. —

Óvakodom a hosszabb nyilatkozattól. — Mert czélom nem egyébb, mint hálás köszönetet mondani, úgy az akadémiánál tárgyalt mind két úgy kedvezö eredményhez justatásáért, — mint a még az nap estöjén adott gyors tudósitásért. —

E köszönetet, bár mennyire keresett szavakban igyekeznem kifejezni, — szavaim távolról sem lehetnének elegendök, hála érzetem valódi mértékének ábrázolására. —

Ezért röviden és egyszerüen csak annyit: hogy velem együtt, három, az élet terhével nem kevésse küzdö családot kötelezett le Nagyságod maga iránt; — kiknek enyémhez csatolt alázatos köszönetök és tisztelettök jelentését fogadja Nagyságod — kérem — kedvesen. —

Többire nagy becsü kedvezéseibe továbbra is ajánlott, — meg különözött tisztelettel vagyok

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Jászay Sámuel

Abaúj-Szánó 1868. évi Decemb. 2án
Vett – 4

Megkülönözve tisztelt Nagyságos úr!

Ez órában vett nagy becsű felhivásának megfelelőleg, "van szerencsém határozottan, és véglegesen nyilatkozni az iránt: hogy Réhai Jászay Pál teljes kézirat gyűjteményét, azon állapotban, mint azt, az általam készitett tartalom jegyzék ki mutatja, a Magyar akadémiának, három ezer osztrák értékű forintért átengedem, – s ezennel birtokába bocsájtom. –

A vétel összeg kezemhez juttatását illetőleg: az volna igénytelen véleményem, hogy az a legegyszerűbben akként történhetnék meg, ha az akadémia t. cz. pénztárnoka meg bizatnék, hogy a pénzt Retour-Recepisse mellett postára tévén, küldje hozzám. Igy küldöttem én is fel, pár év előtt Szabó Károly végrendeleti hagyományát az akadémiának, melly rendeltetése hellyére azonnal, s hiány nélkül meg is érkezett. –

Ha azonban, bár mi [illegible] fogva, megkivánatik az, hogy az összeg egyedül csak felhatalmazottamnak fizettethessék ki; – ez esetben, bátorkodom Nagyságodnak esedezni: méltóztassék felhatalmazásomat elfogadva, a pénz összeget átvenni, – s ugyanesak posta útján, hozzám eljuttatni. –

Nem

Nem terhelném e kéréssel Nagyságodat, ha volna valaki Pesten, kivel bár mi tekintetben viszonyban állanék, s kihez ennél fogva bizalommal fordulhatnék. —

Végre a gyűjteményt, egy deszka ládába, kellőleg elpakolva, a vas pálján, az akadémia épületébe utasítva elszállíttatni, kedves kötelességemnek ismerem; s ezt egy pár rövid nap le folyása alatt eszközölni el nem mulasztom. —

Magamat Nagyságod nagy becsű kedvezéseibe továbbra ajánlva, meg különözött tisztelettel vagyok

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Jászay Sámuel

216

Abáuj-Szántó 1868. évi decemb. 28kán
Vett — 30.

Megkülönözve tisztelt Nagyságos úr!

Nem sürgető, de megnyugtatást kérő szándékkal intézem jelen soraimat Nagyságodhoz. —

Miutári Nagyságod Novemb. 28ról vett nagy becsü felhivásának meg felelőleg, a kézirat gyüjteményt, jól el pakolva, s Nagyságod czime alatt az akadémia épületébe utasitva, a vaspályára Decemb. 5kén feladattam, — egyszersmind reményt nyujtottam testvéreimnek az iránt: hogy részökre, a gyüjtemény ára, még ujj év előtt megfogérkezni. — Azonban az ujj év már küszöb előtt álván; testvéreim a pénz összeg megérkezését, napról napra fokozott óhajjal várják. —

Ennélfogva esedezem Nagyságod ak, kegyeskedjék engem, posta fordultával, a gyüjteménynek rendeltetése hellyére történt megérkezése, és a vételárnak a közelebbi napokban, hozzám eszközlendő elküldése felől, meg nyugtatni. —

Kérve a nagy becsü választ; — megkülönözött tisztelettel maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Jászay Sámuel

Szántó 1869 évi Januar 28kán

217

Megkülönözve tisztelt Nagyságos úr!

Válasz nélkül hagytam f. h. 2ról vett nagy becsü soraiv; mert válaszom tárgyával egyedül csak hálás köszönetem jelentésére kellett vólna szorítkoznom, – mellyet pár szavakban kifejeznem talán mostan sem késö. – Azonban most, midön a vett megnyugtatásért mélyen érzett köszöneteti mondok, egyszersmind ujjabb kéréssel terhelem Nagyságodat; – azon kéréssel: kegyeskedjék a Ministeri útalvány még felakadva lévö expediáltatását, a mennyire lehetséges, mi elébb eszközölni. –

Nem alkalmatlankodtam vólna illy sürgetöleg e kéréssel, ha egy körülmény nem adja elö magát, melly a pénzösszeg átvételét jelentékenyül meg könnyitheti. –

Egy e vidéken jó hír és névben álló kereskedö izraelita ugyan is, a jövö hét vége felé, árúczikkek vásárlása véget Béesbe utazni szándékozván; önkint ajánlotta fel elöttem azon szivességet, melly szerint bélyeges nyugtámat Cestre magával el vinni, s az akadémia

pénztárának

pénztáránál, az illető összeget átvéve, azt azonnal postára tenni, s hozzám el juttatni kész vólna. —

Ekként az összeg ki fizetterhetnék a nélkül, hogy e miatt akár Horváth Püspök ő méltóságát, akár más valakit bár mi részben terhelnem kellene. —

Útját e kereskedő, ha a körülmények azt érdekben kívánatossá tennék, pár napokkal továbbra halasztani is hajlandó vólna. —

Minélfogva esedezem Nagyságodnak, méltóztatnék meg engedni, hogy óhajtva várt becses értesítését kérhessem az iránt, vallyon a közelgő Februar hó 6–8 táján a pénz át vétele, az érintett kereskedő közbenjöttével megtörténhetnék é! — Mert nyugtámat, önként érthetőleg, csak azon éserben adhatnám át e kereskedőnek ha bizonyos lehetnék a felől, hogy a pénz azon időben, a midőn ő Pestre érkezhetik, a pénztárnál ki fizetésre már utalványozva lesz. —

Többire Nagyságod tapasztalt kedvezéseibe, továbbra is ajánlott, meg különözött tisztelettel maradok

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Jászay Sámuel

Megkülönözve tisztelt Nagyságos úr!

Azon kérdésre: bele egyezem é, hogy a kézíratokért egyelőre ezer forint fizettessék ki, a más két ezer pedig, örös kamatjárulékkal 1870 elején? — alig volna lehető más-ként, mint „ágen"-nel nyilatkoznom.

És ha e nyilatkozat, kezdettől kívánratik illy értelemben; — minden habozás nélkül, a legszivesebb kész-séggel tettem — mert hátrányos következés nélkül tehettem volna azt. —

Most nem kis zavarba jöttem. — mert a pénzösszeget, növéreim javára haladék nélkül gyümölcsözterni óhajtván; e czélból, — szerencsémre csak élő szóval tett, de erkölcsileg még is kötelező, olly intézkedésbe bocsájtkoztam, mellytől, compromissio nélkül, átaljában vissza lépnem igen bajos. — E mellett azon reményt, mellyet növéreimnek nyújtottam; hogy a pénz felvételére teendő, és a gyüjtemény pesztre küldésére már tett kölcsségeik megtérülésen felgül, pénzök hatos kamathasznot fog hajtani, most már nem teletem valósággá. —

Azonban

Azonban mire változtatnunk nem lehet; abban
változtatni is megkell nyugodnunk.—

Így én sem tehetek mást, mint hogy az elkészí
fizetési mód tárgyához beleegyezésemmel járulván; Nagyo
előre eszedezzem; hogy minden az ügy elmondására, érdekl
fáradságot eddig nem kímélt, — mélyvirágait annak tovább lep
tyával bene, figyelmére és pártolására méltatni; — s egyú
minden engem, magam alkalmazása végett a Törvénykező Tör
ményekre vonatkozólag írásban kérni: —

Az ügy — mint látom — áttanulmányában a Miniszterium által
fog végbefejezéshez elvinni. — Az többé — mint tudomásom
is igen fáradalmas — nem is az Akademia ügye. — Tehát
az alkotmányos bureaucratismus minden tekintényes, és te
mérlett formaságaival tekintetben kívül áll vergődnie.
Ezen formaságokat én távolról sem ismerem. — Sorára

1. Attól tartok, hogy az ezer forintról kiadandó
nyugtát nem lehet úgy, olly formában kiállítani, melly
kielégítő lehetne. — Például: midőn kívántatnám abban
az illető miniszteriali rendelőre, mellyet nem ismerek? —
pedig a rendelet tartalmát röviden fel említeni, tehetni, sőt
jegyzőkönyvi számát is idézni kellene. — Sőt a nyugtára ad
dó bélyegis valószínűleg változik az így törvény köve
tetében. — Mindezen tekintetek megtörténtül talán lehetne

meg

megnyerem arra, hogy a nyugtára fogalmazása elébe irás
ok, mi szerint arján én azt csak leírnám, és a szükség
gelő bélyeggel ellátva küldeném fel. —

2. Nagyságod határozottan, s mivel már is mérsékelve
javasolja, hogy a nyugtát magyar Horvárk Püspökhöz küld
jem meg, ki azt Budán, a főpénztárban fogja realisálni. —
De vallyon ezzel nem esem é tekintetbe 6 tételvigának? — En
gedelyét rá nem bírom, melly által alkalmatlanokat
állam. — És a budai főpénztárával fog é tudtomra jönni
6 Mlga személyes befolyása? — Ha e befolyás nem tud
tomra jönne; úgy talán semmivé lenne az halljére, ha a pénzfelvé
telére Hunfalvy János urat kérném meg; tudni, mint,
hogy lakása Budán van, levendőbb fáradságára lenne a fő
pénztárt felkeresni, mint Horvárk püspökhöz Bezerét. — E
mellett Hunfalvy János, egyik unokatestvérével szegedsé
ban élvén; e kapcsolatnál fogva is közelebbi tudomásom
lehetne. — Végre

3. A mivel fizetetlen maradó tized ezer forintra
tétetve, nem dell é majd a maga idejében, folyamodni tenni
hogy az kiszabattassék? — És ha igen, mi alapon lenne az meg tör
ténhető? — Talán a Miniszteri rendelet tartalma fog tudtul
tetni velem is? —

E három

E három körülményre Nagyságod irányt adó
rövid utasítását alázattal kérem.

Többire magamat tapasztalt nagy becsü
kedvezéseibe továbbra ajánlva megkülönböztetett
tisztelettel maradok

Nagyságodnak

Abáúj-Szántón februar 28. 1869.

alázatos szolgája
Jászay Sámuel

214

220

Nagyságos Uz!

Bátorkodom arra fel kérni, mellizlassék a kiosztandó díjat már előre két részre osztani, és úgy magával a természettani hallgató terembe lehozni. Ha az illetők jelen lesznek fel jogom a szolgát Nagyságodhoz küldeni.

Pest Julius 15én 1865.

Jedlik

221

Nagyságos egyetemi Rector Ur!

Alolirt 18$\frac{70}{71}$-diki tanév alatt tanszéke teendőivel oly annyira el vala foglalva, hogy sajtó alá mitsem bocsáthatott, azon értekezése azonban, melyben egy általa kigondott és létre hozatott „Villamdelejes keresztrezgési készülék" leirása, s hasznalati modja előadatik, a Magyar Orvosok és természetvizsgálok Aradon 1870-ben tartandó nagygyülésének 1871-dik évre történt elhalasztása miatt nem 1870-ben, hanem az 1871-dik év Augustus havában jött nyilvánosságra az emlitett Magyar Orvosok és természetvizsgálók Fiumében tartott nagygyülésének munkálatai között Pesten 1870, 4^{ed} rét, 365–367 lap, egy hozzá tartozó félivnyi könyomattal.

Pesten November hó 5^{dikén} 1871.

Dr. Jedlik Ányos

A
Nagyságos egyetemi Rektor
Urhoz.

Jelentés
az egyetemi irodalom könyvészeté-
nek ügyében.

Pest. aug. 29. 1859.

Sr Hochwohlgeboren dem Herrn Dr Franz Toldy,
Sekretär der ungarischen Akademie der Wissenschaften
etc etc in Pest

Hochverehrter Herr Sekretär!

Ich gebe mir die Ehre, Ihnen hiemit ergebenst anzuzeigen, daß ich ein Exemplar meiner kleinen Arbeit „Bericht über das Erdbeben am 15 Jänner 1858 in den Karpathen und Sudeten" für die Bibliothek der Hohen Ungarischen Akademie der Wissenschaften einzusenden so frei war.
Ich bitte die Uebersendung dieser literarischen Kleinigkeit als einen schwachen Ausdruck der Dankbarkeit ansehen zu wollen, welche ich für die vielfache von Pflegern und Freunden der Wissenschaft in Ungarn empfangene Unterstützung bei Gelegenheit dieser Arbeit und für die während meiner vorjäh-

gen Bereisung des oberungarischen Erschütterungsgebietes genossene herzliche Gastfreundschaft der Bewohnern des schönen Ungarlandes schuldig bin. Ich hoffe durch mehrere andere Arbeiten über die Geologie und physicalische Geographie Ungarns (wovon eine „Geschichte der Erdbeben in Ungarn und seinen Nachbarländern" nächstens dem Drucke übergeben werden wird) mein lebhaftes Interesse für dieses herrliche, an Wundern und Schönheiten der Natur überreiche, Land und meine innigste Hochachtung für das edle Volk, welches diesem Eldorado aller Naturforscher den

Namen gab, an den Tag legen zu können.

Genehmigen Sie, hochverehrter Herr Sekretär, die Versicherung besonderer persönlicher Verehrung, mit der ich mich zeichne

als

Euer Hochwohlgeboren

Kaschau den 27 August 1839

gehorsamsten

Ludwig Heinrich Feitteles

Nagyságos Proroctor Ur!

Van szerencsém az ide csatolt
mellékletben indokolását azon
helyiségi szükségletnek Nagy-
ságodnak mint az egyetemi épít-
kezési bizottság Elnökének
bemutatni, mely az épitendő
élettani intézet legujabb ter-
vezetének alapul folyált; fel-
kérvén Nagyságodat, hogy átte-
kintés után ama mellékletet
már holnap reggel Skalnitzky
épitész Urnak azon czélból
átpolyáltatni méltoztatnék,

hogy ő azt a felterjesztendő
terváhez csatolhassa vagy
másként felhasználhassa.

Kiváló tisztelettem kifejezése mellett maradok

Deszen 1872 Oktober 29?

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Fendrásik Ferenc

722

Pesten jun. 15ᵉⁿ 870.

227

Igen tisztelt tagtársam!

Osztályunk elnöke, saját kivánságomra Nagyságodat és Hunfalvy Pált fogja felkerni értekezésem megbirálására. (Az értekezés az „Értekezések"-ben fogna megjelenni.) Dolgozatomat magam szeretném birálóim elé terjeszteni, meglevén győződve, hogy a megengedhető módositások ezen az uton könnyebben, sikeresebben lesznek eszközölhetők, és hogy így minden tekintetben csak nyerhetek az eszmecsere utján. Hunfalvynak ma, és ~~vagy~~ holnap van szabad ideje, délutáni 4 órától kezdve. Ha Nagyságod is szabadon rendelkezhetnék az itt kijelölt idővel, nagyon lekötelezne engemet. Ez esetben mi ketten mennénk el Nagyságod lakására. Egypársoros választ kérve, különös tisztelettel maradok

Nagyságodnak [illegible]os szolgája Joannovics Gy

Pesten junius 16án 1870.

Nagyságos Úr!

Fogadja forró köszönetem nyilvánitását tegnapi válaszáért. Sajnáljuk, hogy becses ebédasztalától ezuttal távol kell maradnunk. Engem a hivatal, Hunfelvyt másnemü foglalkozásai késztetik e távolmaradásra. Hanem délutáni 4 órakor ott termünk Nagyságod tusculanumában, nyelvészeti kincsekkel megrakottan, és megnyitjuk azután hárman a csere-vásárt.

Addigis üdvözlöm Önt, tisztelt tagtársam, hazafini szeretettel maradván

alázatos szolgája
Joannovics György

Pesten julius 7én 870.

229

Tisztelt Tagtársam!

Fölkerestem ma városi és városligeti lakásán. Amabban kedves kisasszonyka fogadott; a pávaszigeten ellenben igazán „elszigeteltnek" éreztem magamat délutani 1, és 2 óra közt. Ház és udvar puszta volt. A néma csendet csak ~~[illegible]~~ csizmám ropogása, s egy barátságtalan kutya ugatása szakította félbe. Hazatértem tehát, és nem lehetvén szerencsém személyesen érintkezhetni Nagyságoddal, átküldöm értekezésemet, lemásoltan, a tisztelt birálói tanácsához képest módosítottan, azon kéréssel, hogy tisztelt Barátom Uram a törvényes Amen-t ráírni méltoztassék. Azután Hunfalvy Pál barátunkhoz teszem át, a ki is, végül Gyulay Pálhoz juttatja majd. Üdvözli Ngodat

tisztelője Joannovics

Pesten június 17-én 871.

210.

Nagyrágos Ur!

Kéréssel járulok Tisztelt Bará-
tomuramhoz:

Ring Mihály hely. tanár
(nagyembeli) az iránt folya-
modott a tanárvizsgáló bizott-
sághoz, hogy a tanárvizsgát
f. évi julius hóban tehesse le.
Minthogy ez előny Ringe-
nére folyamodónak jövőjére
nézve igen kívánatosnak
mutatkozik, Kérem Nagyrá-
godat, méltóztatnék az e rész-
ben szükséges teendők gyor-
sítása czéljából intézkedni.
Nagyon lekötelezne e szí-
vességével.

Áldja meg Nagyrágodat
a mindenható isten.

Tökéletes szeretettel üd-
vözli

tisztelője

Joannovics György
államtitkár.

162

Ismerős a Nagod előtt Csokonainak ily czimű
Költeménye: „a Vallás". Igen szép Költöi mű,
Korán tilhalodt philosophia, eddig kiadhatlannak
lássió. tisztelő híve Gökai.

Dec. 10/70. Ülésben

A „HON"

SZERKESZTŐSÉGE

Kedves Barátom

Kérlek szivesen, kegyeskedjél vasárnap délután 3 órakor engemet egy negyedorára magadnál elfogadni. A mi ázsiai fajrokon-kutatóink felől okajsanak tőled valami ütbaigazítást nyerni; — addig is maradok őszinte tisztelemmel mellett

Pesten 1872 ott 25én

tisztelő barátod

Vókai Mór

SOCIÉTÉ IMPÉRIALE

DES SCIENCES NATURELLES DE CHERBOURG.

Cherbourg, le 20 Janvier 1860

Monsieur le Président,

J'ai l'honneur de vous adresser le 6e volume des Mémoires de la Société Impériale des Sciences naturelles de Cherbourg.

Je vous ai déjà envoyé les 5 premiers volumes; mais n'ayant reçu aucun accusé de réception, j'ignore si ces volumes vous sont parvenus. Je vous serais donc très obligé, Monsieur le Président, si vous vouliez bien me faire savoir l'arrivée de ces volumes, et en même temps de m'envoyer en échange les publications de votre savante Société.

Je suis avec une haute considération

Monsieur le Président

Votre très humble et obéissant serviteur

Aug.te Le Jolis

Président & archiviste perpétuel de la Société

M. de l'ac. Leop. Carol. Nat. Curios.

Monsieur le Président
de la Société des Sciences de Hongrie
à Pesth

DES SCIENCES NATURELLES DE CHERBOURG
SOCIETE IMPERIALE

Debrecen 1859 Jan. 4.

277

Tekintetes Ur!

Az „Ug Magyar Museum" 1858k évi folyamának IVik füzetét, kapta ugyan olvasó egyletünk, de azt valamely hitvány egyén elvesztette, mi, egyletünkre nézve, mely nem akar ephemér lenni, nagy veszteség, s helyre pótolatlan nem maradhat. – Ennél fogva olvasó egyletünk válarztmányi ülése határzata következtében, alázatos tisztelettel kérem a Tekintetes urat, hogy ha lehetséges a Tekintetes ur nagy károsodása nélkül, méltóztassék emlitett füzetet olvasó egyletünknek megküldeni; vagy ha egérz évi folyamot egy füzetért megfelegesiteni nem lehet, méltóztassék fél vagy egérz évi folyamot küldeni; a küldemény vétele után, annak árát rögtön elküldendem. – Mely alázatos kérelmem után vagyok

A Tekintetes urnak

alázatos szolgája

Jó Istvánk

a debreceni ref. főisk. olv. egyletet egyzije. –

278
61

PESTH
5
Fr. h

Magyar akademiai Titoknok
Tekintetes Földy Ferenc
urnak alázatos tisztelettel.

remutca 2ᵗᵉ sz. Pesten

Feb: 5: 1842. Szurdok:

2786

Kedvely Tanár Úr!

Szeles levelét má vettem: Á nemzeti
könyvtár első köttete még nem jöve hoz-
zám ugy hintén ummi levél mellyben
munkáim ujabb kriticai kiadásárol lenne
hó: Egyébiránt ezt nem is értem, i kö-
vethezőleg, minek előtte é tárgyban ugy
lat hoznám, amá levelet bevárom.
Ön Heckenasth úrral - ölly egyesség-
re léptem mellynek következtében, mun-
káim birtoka csak á második kiadás
elkelte után jö ujra birtokomba, i kö-
vezőleg csak akkor rendelkezhetem ezek-
ről. Á mi ölly távol nincsen már mi-
vel: á többnyire második kiadást értek
i éppen á napokban adta Heckenasth
Úr tudtomra hogy az élet és tündér
hon első kiadásban kevés hiján elkölt
de nekem eddig anyi munka után oly
ult valami kis nyeresegem: i megval-
om hogy á III. dik kiadást á magom köl-
tégére akarom megtétetni: világos tu-
domást hencsvén magamnak azzal
hogy Heckenasth úrnak eddigi miveim-
ből - 6000 v: ft: éverkenti nyeresége

von: mivel 1000 példány á Kiadás
3 év alatt tött elébb elkél – 15, köte
ezerint 15,000 pengő ft: mi 3 év ala
be jövén egy évre 5000 pengő esik – mi
ha fele tött több megy á Kiadási k
tégre – a 6000 vall: évenkenti hatson
zonyos: – Igy lecsad e ez á III dik Ki
dásnal nem tudom, s alig hiszem: d
még is honorariumom ölly esetély – h
á Kisérletet megérdemli, ha maga
adván ki munkáimat nem nyerek e
többet: – Egyébiránt á mostani pe
crisis vizahatása mindenkire, ki jöv
delméből s térmékeiből él: ezt nem
leg hükségesse is tették.
Ezerint tehát – ujabb kiadása mun
káimnak bár ki által – csak egyezked
utján történhetnék meg.
Ha ön kolasvár fele küldötte á leve
ugy isten tudja mikor veendem: s a
óhajtanám ha annak tartalmát rövi
posta utan szivesszedne velem közlen
nem sokára ujra küldek valamit az a
thenaeum számára –
Tartson meg ön jó indulatiban ki
valo tiszteletteli vagyok
Kedves Tanár Ur! Legkeszebböszint
Szolgája Jos[illegible]

7: Feb: 1842: Kurdok:

Kedves Tanár Úr!

Utabbi levelemet, olly sietve ir-
tam, hogy munkáim kiadattatá-
sára czélzó hovaira olig ha javar-
ban nem feleltem: Ennek felvi-
lagositásául irhatok annyit: hogy
én tudom ugyan hogy Heckenasth-
ur - ennyi jövedelmet hoz mun-
káim után: de ez nem azt teszi
hogy én, ha kiadattatásuk iránt
egyezkedném illy magos követelé-
sekröl ábrándoznék: igen is gya-
korlati egyed vagyok: s velem
nem nehéz egyetségre lépni: azom-
ban - ezen ügy rézleteit akkorá
hagyom midőn ennek e tárgyban
néketeit véendem.

Hát á Herculanum! sikerült-e?
mikor jelenik meg az évkönyvek-
ben: - Én most tisztáztatom
á Zrinyit - s hozgalmatosan for-

BRED. 9. FEB. Szinás Tanár Ur. á Magyar Tudos Társaság Erdemes Titoknaka T. Cz: Schedel Ferenc Úrnak Szivesz Tisztelettel. a Pest

p: Debreczen.

franco

M: Tudos Társaság Gálhasa Úri utcza: Trattner Karolyi hás I emelet.

ditom Toussaint et-jól cs
nálja magát magyarban:
nem sokára alt moricz borát
ujra küldend valamit az alt
naeumba i sokára sem mon
dand hátra.

Isten önnel Tiszteluen ügyfe
ket hivesen indulottak vagyok
Kedves Tanár ur!

önnek Legkészeb

Bolyaja [illegible]

14

BRED 22 FEB.

A Monsieur François de Schedel
Docteur en Médicine et Chirurgien
à
Pest
p. Debrecen
franco

M: Tiedoß tárcsa[illegible] [illegible]

März: 5 = 1842. Kedvdr.

1284

Kedves Tisztelt Tanár Úr!

Febr: 22 dikéről szóló becses levelét vettem: s azt
hiszem hogy önnek ajánlása, ha nem is mind-
ezért, de nem sokára kivihető lesz.
Hecknasth Úrral egyességem ez: Regényeim ki-
adását kérnyit is, ide éstve átvette: úgy hogy
kiadás az övé, ~~[illegible]~~ de ez a kettő öszvesen
csak 2000 példányu legyen, azatán munkáim
ajátságijaga újra vissza esik reám: – Ellenör-
ködés fájdalom nincsen, s nem is tudnám mi-
ért lehetne azt elközölnem: – mivel azom-
ban Regényeim közül: Zálgomi – Abafi – a Kőnyel-
mű ek – utolsó Bátori – már 2dik kiadásban
egyetlen megjelentek – az Élet és Kürdéshon,
gondolom, éppen most nyomatik másokkor
a Csehek is csak azért kérnek mivel ezek-
ből Hecknasth Úr – nem 1000 – hanem 1500
példányt vonatat le: s igy 500-al többet
mint az előbbiekből – mivel mondom ez
igy van, azt hiszem hogy más jövő évre
elkalmasint rendelkezhetem munkáimrol;
igen örömöst átadom ~~[illegible]~~ a kiszfalady
tárcsaságnak – ha gonnak jövedelmekből – az
ingemet illető rész iránt egyezkedendünk,
mi igen igen könyü lesz.
Hogy ön a szerkeztést magára váltalja
azzal csak – saját óhajtásomat elözi
meg: mindazon által – még a 2dik
kiadásba is csuhván be értelem zavaró

nyomtatási hibák - több kihagyások
ugyan esetben, átfutni nemkáromat
vele ki jelelni pentartam magam
mi czenben - mivel gyorsan dolgozom
nem tudja a kiadót kárbáttatni.

Prenyit igen örömöll megvoltunk
vagy kiferelnem Hedenath urat: de nagyo
hegen hiszem hogy ezzel boldogulha
das: már in e'rizben több kiferlete
tellem - bátt igen kép ajánlásokat ir
nedi - de el nem áll tőle - i'gy mégis
kiferlekel teender - ha a munkaink lép
bend, de e időt kivan - mert a mú
ba 99 ½ nyomtatott iv - i ebből m
dult 17 - van tüzeditva - i bár mi
nagy 12 - allyon 14 nyomat lapot
dítok - még is holnapunkat vele el:
egy estében nemi igen keretnem -
emelt mivel egy 1400 pengő forintra mennek
állalmatot - ha valamit engedek, reá
vi debimus!

Most pár szót - a versekről: Hagy
ny Tráng s'kapcsolatok et nem marad
nagy, mivel nemem alatt jöttek ki - fáj
dalom átbátom, de erre reá vagyok
hánya: egy nemzett versezeimet ajá
ban - kinem egésben szárba temni -
ne talán erekről mint olyan igen tiszt
lett kiferü kiferletekről - i inunatulu
malnal egy kis rövid emlitést temni

gyönyörjük - kitüntetésünk - az átalv
nő költeményt - ada elolvasni: mivel
erről már tudva van hogy én irtam,
minek - nagy meglepetésemre - hogy
mindjárt, babérkoszorúmra - több
mint lapot - a Steinacker forditási
ban megjelent darabrol - igen is kód
nyö itéletet hoztak. A többit elhe
tében halgatni - hogy nyugalmuk bir
ban - a T: M: országi minerváhan
ha'borítatlan.

Mind ezenek rózsaleirói - mihelyt Pelke
megyek - önmer egy tt el orvosfrajat, adó
vonam - s'azt hiszem brewiter et con
cise elmondtam a dolgat. ön jedig az
tán tiltsa'ba hozza.

Igen óhajtanám, enyit elöre, ha 3 egés
kiadási teher elenne nyakamrol - s'mun
kámnak egy nyomtatott ivéért: de a
maltani kiadási szerint kámitva - 30 -
pengő forintot kapcsatnék: mi valaban
kevés - s'ezért aztán 3000 példány nyo
mátása adnék kabatlyot: - De mondom
mind ezekről bővebb többet:

Immár jó kívánatát kimulol köszönöm,
nyugalom !! - igen, ez a fő az életben
- s'kinek ez meg van mindene van: adja
Isten - hogy önnek kivel óhajtása
teljesüljön: gondolom, akkor meg
többet tehetek.

bocsánat á hozzá levélint – de nem
lévén citatoria – ön egész kényelem
mel végig olvasthatja – midőn kedv
ide engedi – felelhet is rá.
Méhesy urtal – megsemit sem kaptam
tanem, ma egy levelet mástol, ki
tudasit – hogy á Gyorskocsin – á
K: F: Társaság Elnökének in par
tibus infidelium, három nyalábo
érkezett – gondolom hogy – ez lesz
á kérdéses – könyv – i levél &c.
Isten önnel i béke velünk! – á mi cím
hivesen tiztelem – i vagyok

Kedves jó Tanár Úr

Őszinte legkészé
Szolgája
Jósika

Marg 16: 1842: Gardok:
Vett. mart. 24.
238.

Kedves Jó Tanár Úr!
Tietek önnel hudatni: hogy á tudva lévő
nyalábat á könyvekkel i levelekkel vettem.
valaban igen kisön: mit meg nem fogha
tok:
A' levelket már ez lelkes nőhez – i Méhesy
úrhoz gimezve elküldöttem – bár sikerük
lenne: – meg lehet! – mert é pénzszegény
országban tok á jóakarat: i éppen az erőn
fáli kétszég okozza néha az érdélyiek pon
tatlanságát:
á nőknevei ezek:
Jósika Jánosné – Hölelett Gr: Csáky
Wámffy Miklósné Gr: Iktáry Bethlen
Torma Ferencsné G: Rácz
Gr: Bethlen Jánosné G: Wesselényi
Gr: Rédey Jánosné G: Wesselényi:
B. Kemény Istvánné G: Bánffy
B. Kemény Miklósné G: Földváry
Barcsay Jánosné – G: Jósika – testvérem.
Nopcsa Lászlóné G: Kozma –
Gondolom 4 – 5 ezek közül mozogni fog:
A' Kisfaludy Károly élete igen alkalmatos
valna egy ugy nevezett Künstler románra,
– de ezt tollam meg nem bírja: kötöcs Jóset
remeket irhatna belőle. – Ez egy novellócs
kára – talán – vándorlása előtti vizsgait
tudnám használni – de most igen tok

maj valgaim vannak. A Zrínyi s Tolnainak
minden időmet elfoglalják: talán jövő
re gondolok valamit ákar: előbbel
bes szeretném ön: hiszen jól a vég elmés
ábra nevella - hol Mezeliusi jó elő is
ally szerű tekéllet nyert:
A mi a mások tárgyat illeti - hiszi ö
hagy a ugyan - igen illő lenne a Kisfaludy
baly a győlöse ügyes tizben: de nem
lenne jóka ally hatása mint egy novellen
győlésben jobb ha - hatása hámitha
novellág i helyiségh mellett maradna
Mint Allegoriával állunk elő: a Hel
hatása is igen gyenge valt: pedig ab
ben - mint tárgy mint scenéria
megöt adott a Költőnek: mint az ön
által ajánlott adna nékem ezt jól e
ön nékem mert egy reflectáló fő
mint Előadó nagy fremere - nagy hat
s igen igen kép megöt nyújtana. a
benben ön erről nem mondok le
gében - i meglátjuk mit hól az idő:
Ön ally igen kivánsági volt, mun
kám lajstromozásának vonalmas mun
káját magára vállalni: ez valóban nag
áldozat: azonban - a' maradjon né

alatt kijöttével gondolom kalapbeszéd:
lem rajzának vázid Kivanatát - mi
ét vagy 3 év előtt elráböttem egy
: emlékezzék ezen vita reá! - De
hangzanak ne menydörgni: ere-
ött nehány nappal újra elráböttem,
esejihe mellett - Graf: Teleky Józef-
Elnökünkhöz: mert nehány hét
- vagy haldal ezelőtt egy levelét
ettem, mellyben ez magához Küldöt
hiv!
t' nemzeti Színeinkre elő fürete igen
meg egyet: Denak idő óta, valahi azt
a kifát elmaitja magának: mindjárt
mindjárt valamit kivedelni volam:
a Klenkor utolsó hármában olvastam
nagy megkepetésemre - hogy tőlem még
idén 3 kötet novellája i Zrínyi meg
jagnak jelenni: az igen hogy ezek -
kötet majd 8 kötetre menő számra van
kében nálam: - De nem ezek irók vagynak
- i arcvat, még nem mindenre elég: ohaj-
tom hogy ezek meg jelenhessenek - de a
tikta'sál - fűtég itt, i egy 18 évnél ivnak
gal - lefran megy - bár egy negyedakkal,
ivnyit ötöz is néha egy nap, de hogy

Nagyon óhajtanám ha ön az athenaeum-
ban egy illyen szerü nyilatkozást adna

Nyilatkozás.

Sorab idő óta munkáim megjelen-
téről – hol egy hol más hirlapban
említést óhaszek: miről magam
semmit sem tudok: minden félre ér-
tés kikerülésére: mindegyen hirekt
mellyek – munkáimi kijövetéléről – nem
az athenaeumban jelennek meg előhoz-
gyennel alaptalanaknak nyilatkozta-
tom

J. M.

Vagy jobban, de hagy az legyen érte-
me – de meglehetne említeni – hogy
nem hevenek – i ha kisöbb jö ki tölem
valami – annál több jö ki egyszerre.
Uten önnek i ügyfeleinkkel kiket hivegy
tiszteleh – vörösmartynk Úrhölgyhöz ir-
danabja – felséges, egy ülöhelyemben 5 hó-
el óhaszam – Uten tartsa meg öt: de
minket is

Önnek tisztelő holgyja

Jósika Mikle

Pest, mart. 28. 842

238. f

Méltóságos Báró úr!

Volt szerencsém mart. 5. és 16 költ nagy becsü leveleit ven-
ni. Hogy Heckenasthál úgy van kötve a szerződés, a mint
van, nagy baj. Mindenek előtt az ellenőrzés hiánya! Ké-
nyes dolog valakiről immoralis tettet feltenni, ha arra vi-
lágosan jogositva nem vagyunk: de most rebesgetnek vala-
mit, mi miatt az ember bizodalma akaratlanul is csökken.
Vajjon fogja-e magát H. most, midőn saját műhelye van,
arra határozhatni, hogy a Cscheket, egy négy kötetes mun-
kát, csak 500 példányban nyomasson? Hogy itt az ellenőrzés
lehetetlen, világos; mert ki fedezheti fel a cselt, ha péld. az
egyik teremben 500-at vonat le, a másikban ismét annyit?
Én ugyan bajjal hiszem, hogy Ngd évek elfolyta előtt mun-
kái szabad birtokába jusson. Zrínyi iránt csak ugy biztosit-
hatná magát, ha minden példányt Ngd a maga részéről
megbélyegeztetne.

Mi a Kisfaludy Társaságot illeti, nem tudom fogná-e
merni e munkákat 30 ft díj mellett kiadni. Számolásom sze-
rint 1500 példányu kiadás fedezésére 1200nak kellene elkelni,
maradna 300 példány: de itt a kamatok, s az illy kiadásmódnál

soha sem kiánzó defectek még nemesebb számítása; ezekre
s a fenmaradó 200 ból számos a 25 percentes leszúrva a tiszta
haszon, minden példányok elkelte után 150 pénz ára lenne, va
és 6 f 40 krjával 1000 f cp. a mi szép kapon lenne, ha a tár
saság egész vagyona kockáztatásával nem járna: úgy tekintem
ről fogva, hogy legjobb lenne e kiadást, a Nemzeti Könyvtárban
ugyan, de Kgd saját részére erőltetni: itt csak a kiadási költ
ségek jönének fóba, s a tiszteletdíj a kiadási nyereséggel egy
a szerint jőne be, a mint a közönség részvéte hozná magával.
Egyébiránt, ha Kgd sem maga nem akarna bajlódni, sem K-n
át nem adni újra: akár ön, akár a Kisfaludy Társaság bíz
nyosan átvennék a tiszteletdíj biztosítása nélkül, azaz: szá
molás terhe alatt ugyan, s a kikötendő díj lefolyása mellett,
de úgy, hogy ez a kiadási költségek megtérülte utáni jövedelem
ből fizettessék, s a kiadó csak akkor lásson kapnot, midőn a
tiszteletdíj egészen le leszen törlesztve. — 1500 példánynál
többet most már nem lehetne próbálni, mert 2000 pld. már a kö
zönség kezében van, 10,000 által olvasva; másodszor, mert a
regényliteratura minden egyéb irodalmi ágak felett divatnak
van alá vetve, és sem másutt, annál kevesbbé a szalmaözű
magyaroknál, olly részavétre, mint eleinte, számot tartani nem
lehet. — Egyébiránt Kgd megnyugtatására mondhatom, hogy
a K. által adott tiszteletdíj (nem ugyan angol és francia
mérték szerint, hol egy Jósika-féle irónak annál 20, itt 12
ezer vevője van, bizonyos) de németországi mérték szerint a
tudva levő legtekintetesbek közé tartozik. — Ezek, mélt. Dáró úr,
őszinte nézeteim egy czélzandó összes kiadást illetőleg; miket
még azt kell adnom, hogy azt az is tekintse, hogy egy aránylag
olcsó, de magában még is jól pénzbe (6 f. 40 x) kerülő mun
kának sokkal kevesebb vevője akad mint az egyes regényeknek,
külön, lassan egymás után s új korokban akadt.

Méltóságod figyelme a Kisfaludy K. életére száll,
s művészregényt emleget. En is úgy hiszem, hogy az újabb idő
ben nem volt iránt, ki illyesre annyira alkalmas volt volna.
Első ifjúságában elvesztett fiu, katona, Találandor, költő és fej
író és hangász, ifjúsági vétkek miatt kénytelen a katonaságot
oda hagyni, egy szerelem áldozatja, majd egészen a
m. lit. karjaiba vetve magát, s középpontja a m. literatorság.

Pest: Febr: 4-én 874

24

Tisztelt Barátom!

Hetenyi utáni a Kisfaludy Társaságnak nagy gyüjtője van. A legnagyobbikon le Estelynél - ha ezen ünnepélyre a vmegye nagy teremei a lengedeznek - mint ezt szenderkéink vall mindig megnyerni jószándékkal.

E' sorokat a irodában irom, Kérlek légy hiven elvtársi hivatal kedvtamra adni hatványaidat

Tisztelő barátod

Pulszky

Pest: Febr: 4-én 874

Tisztelt Barátom!

Hetenyi utáni a Kisfaludy Társaságnak nagy gyüjtője van. A legnagyobbikon le Estelynél - ha ezen ünnepélyre a vmegye nagy teremei a lengedeznek - mint ezt szenderkéink vall mindig megnyerni jószándékkal.

E' sorokat a irodában irom, Kérlek légy hiven elvtársi hivatal kedvtamra adni hatványaidat

Tisztelő barátod

Pulszky

és igen sajátságos. Pesti élete kivált 1818–20 belette érdekes vonásokban gazdag, valamint a terrenum is, mellyen, s a literatori csoportok, mellyek ben élt. Igen is, ez Nyánál való tárgy, mellynél művészetről, s különösen költészet s ennek minden nemeiről is bőven lemondhatja nézeteit.

nek stb, stb, mozgékony, élénk, álhatatlan, tréfás, s ezek mellett mély érzésü, melancholiai alapszinezettel, kedélyes világnézetel, hü barát; istolai készület nélkül, annál több önismerettel; criticai ész; elkanyagolott formával, egészen belső világában élő, de kit szerettek, szeretve mindenütt, s szellemileg uralkodó. Íme egy pár vonás képéből. — A napokban hozzá fogok élte leirásához, bár többet tudnék belőle csinálni, mint juttá adatlomot! Nekem, megvallom, más nézetem van b. Eötvösről, mint Nyánál: ki Kisfaludyt vegyi regény tárgyául, annál többet kell tudni, többet kellett tapasztalni, mint a dérel irónak, s bár Kisfaludy reflectáló egyéniét kivánt költőjeül, a reflectáló elem maga még igen kevés. Er. a Karthausiban magát irta, s ebből még tapasztalt sem tudom következtetni hogy ezen kivül még egy regényt bir irni, olyat t. i. melly nem csinál, más alakban, más, hanem tárgyilagos reflexióval dolgozott mü. Eötvös Kisfaludya Eötvös volna. — Talán sikerül Kisf. új életrajza által kedvet csinálnom Nyának, bár sikerülne! Én meg vagyok győződve, hogy a mü egyetlen lenne nemében. S milly mező nyílik itt tájfestésre (Haporos. Schweiz), háború s történetfestésre stb. s művészeti reflexiókra, családi s szerelmi bajokra, béri tartózkodásra első ivében Törnerrel, kisőbb Wernerrel élven, barátki viszonyokban, van alkalom a nemes lit. e két notabilitását is használni, mind kettő kivált az utóbbi, érdekes #

5

3

740

B. Fiske Mikler
[illegible]

6

V. 11. aug. 24/70.

741

Nagyságos Úr!

Zociánatot kérek hogy a sorokkal szerelben egy nagy kéréssel 'alkalmatlankodni bátorkodom.–

E napokban értesültem a felől hogy a helyben felállítandó körös polgári iskolánál szükséges tanszékek betöltése céljából ez állomásokra már kívan hirdetve á pályázat.– Ezen állomások egyikére t. i. a tevmészettudományira bátorkodom Borbás Vincze III ad évi bölcsészet hallgató Urat Nagyságodnak kegyes pártfogásába a legmelegebben ajánlani.– Borbás úr a növénytanra készülvén alkalman vált él intézetemben hol már másfél év ólta dolgozik

mint oly egyént megösmerni, ki ha szakja terő
röl le nem lép, vagy anól le nem szorittatik
igen szép reményekre jogosit fel. – Elég talán
ha csak azt említem, hogy ezen rövid idő
alatt miólta vezetésem alatt dolgozik, mint
anyira haladott, hogy öt á múlt felévben
a górnöi demonstratióknál s a gyakorla
ti tanitásnál segédemül használhattam
de sőt anyira, hogy jelenleg már önállá
vizsgálatokkal foglalkozik. – E mellett a
szakirodalom tanulmányozását sem hanya
golta el, ugy hogy eddigi működése által
a mostani tudományos növénytannak iró
nyát ösmeri s annak jelen állásáról
is bő tájékozottsággal bir. –

Szakom érdekében is óhajtanám hogy
az ifjunak jövője biztositva leggen, ennél
inkább inert ez által megvélna kezdve

az, hogy az elsőbb intézetéknél is a természetudomá
nyokra oly egyének nyerjenek alkalmazást
kik az általuk tanitott tan tárgyakban anya
gának nemcsak megnevezését birják, hanem
azon törvények kutatása vagy legalább meg
értésére is képesek, melyek alá ezek alá
vetve vannak, szával szakamberek a mai
értelemben. –

Tudva azt hogy mily élénk érdekeltséggel
viseltetik Nagyságod a természetudományi
szakoknak hazánkban felvirágozása és
haladása iránt, ez okból bátorkodtam s bá
torkodom kérelmemmel felkeresni s az emli
tett ifjut – ha talán nálánál érdemesebb pályá
zó nem jelentkeznék – Nagyságod meleg pártfo
gásába ajánlani. –

Őszinte tisztelettem s nagyrabecsülésem
kijelentésével vagyok Nagyságodnak

Pester Aug. 24. 1870.

alázatos szolgája

Dr Jurányi

242

Nagyságos Úr!

Ide mellékelve van szerencséme Péter János sárthelyi növénytani dolgozatát átküldeni vélemenyemmel együtt. —

Kitűnő tisztelettel vagyok

Nagyságodnak

Pest 28/VII 71.

alázatos szolgája

[illegible]

Nagyságodnak

249

Nagyságos Úr!

Popovics Sándor növénytani
hozi dolgozatát átvizsgálván
azt elfogadhatónak találtam, s így egyöldalról, a fenn
megettnek a zárthelyi vizsgálatra vali bocsáttatását
mi sem akadályozza. Bocsánat kissé elkésett megtartásáért, a munkátutkös
ben küldtél utánnam, s így
hátráltatva voltam a határidő
megtartásában.
Tisztelettel vagyok Nagyságodnak

Bécs Oct. 13. 1873.

alázatos szolgája
Dr. Jurányi

244

Nagyságos Elnök Úr!

Mintán magánügyben elkell utaznom s ohajtanám hogy azt a hólnap esti 6 órai vonattal tehessem tisztelettel bátorkodom Nagyságod hoz azon kéréssel fordulni, nem lehetne é a hólnap délután 5 órára kitüzött tanári vizsgát egy órával előbbre tenni. Termé szetesen csak azon esetben kérem é kérésemet figyelmére méltat ni, ha é változtatás Nagyságod tudom ugy is felette számos teendő

és foglalatosságaiban semmi zavart
vagy kényelmetlenséget nem okoz.
Ha Nagyságodnak elhatározását
szóbeli körlés utján szolgámtól-
ki a feleletet várni fogja – még
most megtudhatnám igen le-
volnék kötelezve. Azon esetre
ha a vizsgát 4 orára meltóztat-
áttenni, erről a többi tanár
urakat értesíteni kötelességem-
nek ösmerem.

Kitünő Lisztelettel nagyok
Nagyságodnak

Budapest 30/III 74.

alázatos hölgy
Jurányik

MTAK – KÉZIRATTÁR

MAGYAR IRODALOM

LEVELEZÉS

4°

108.

TOLDY FERENC

LEVÉLTÁRCÁJA

LIII. „H-I-J"

VÉGE